

Het verloren paradijs

<https://hdl.handle.net/1874/27813>

H E T
V E R L O R E N
P A R A D I J S.

Het ENGELSCHE gevolgd.

TE ZUTPHEN
BY A. VAN ELDIK, MDCCLXXXIII

le

H E T
V E R L O R E N
P A R A D I J S
V A N
M I L T O N.

HET ENGELSCH gevolgd

D O O R
J. H. R E I S I G.

I. Stukje.

TE ZUTPHEN
BY A. VAN ELDIK, MDCCLXXXII

DEN WELEERWAARDEN EN
ZEER GELEERDEN HEER
D. D E L P R A T,
PREDIKANT DER FRANSCH E GEMEENTE
IN
's G R A V E N H A G E.

't **H**erdenken bleef gestadig leven,
Hoe gy voor dezen aan myn' geest,
Het dierbaar middel zyt geweest
Om zyn' ontwerpen moed te geven.

Als d'avondftond ons famen riep,
Om MILTONS Godlyk ſchoon te horen,
Die door zyn *Paradys verloren*,

• Ons wellust en bewondring ſchiep.
Dit zoet herdenken aan die dagen,
Heeft my den ſtouten ſtap doen wagen,

Die voor de vriendschap open ſtaat.
Met haar durft myne ziel zich ſtreelen,
En dus myn MILTON u beveelen,

In Nederduitsch vernieuwd gewaad.
Ontfang de vruchten van myn pogen;

Geen' glorie heeft myn pen geleid,
De bron van myn vermetelheid,
Was MILTONS Godlyk kunstvermogen.

U, wien zulks niet onkundig is,
Die vaak myn poging my hielpt ſchragen,
Zy MILTON billyk opgedragen,

Uit vriendschap en erkentenis.

SCHOONHOVEN

REISIG.

DEN 14 JULY 1791.

H E T

V E R L O R E N

P A R A D Y S

E E R S T E Z A N G.

Zing van des menschen eerste ongehoorzaamheid en de vrugt van den verboden boom, welke dodelyke smaak, den dood en alle onze ellende, met het verlies van Eden in de waereld bragt; tot dat een groter mensch ons herstelde, en den zaligen zetel herwon, hemelsche zangster die op den gewyden top van Horeb of van Sinai dien herder aanbliet, die de allereerste het uitverkoren zaad leerde, hoe in den beginne hemel en aarde uit den Chaos ontsprongen; of indien Sions heuvel en Siloahs beek u meer behaagen, dan sineek ik van daar uwen bystand op mynen

gewaagden zang, die met geen middelmatige vlugt, boven den Aonischen berg gedenkt te flygen, waar hy naar dingen streeft, noch in rym noch onrym ondernomen. V

En gy in 't byzonder, ó Geest! die een oprecht en zuiver hart boven alle tempelen waardeert, onderwys my, want gy weet het. Van den aanvang af waardt gy tegenwoordig, en met magtige vleugelen uitgespreid, zat gy, gelijk eene duive, broedend op den onmeetbaren afgrond, en bezwangerdet hem. Verlicht wat duister in my is; wek op en onderschraag, wat in my neêrgeflagen is; op dat ik tot den hoogsten trap van dit groot onderwerp gestegen, de eeuwige voorzienigheid mag betogen, en de wegen Gods onder het menschedom rechtvaardigen. Zoo zult gy heb-
 - Zeg eerst; want de hemel noch de diepe omvang der helle houdt iets voor u verborgen; zeg eerst, welke oorzaak onze statouwers bewoog, om in dien gelukkigen staat, door den hemel zo hoog begrinstigd, van hinnen Schepper af te vallen, en om een enkel verbod zynen wilten overtreden, daar zy buiten dat baren waren der waereld? Wie verleide hen het eerst tot zulk een onzinnig wederstreven?

de hielsche slang; zy was het, wier list door nyd en
 waakzucht aangehits; de moeder des menschdoms mis-
 leidde; wanneer haar hoognoed haar uit den hemel gewor-
 pen had; met al het hein van afvallige engelen; door wel-
 ken bystand zy streefde, om zich in heerlykheid boven haars
 gelyken te verheffen, zich verzekerd houdende, den Aller-
 hoogsten te kunnen evenaren; wanneer hy zich verzette;
 en aangedreven door eerzucht, tegens den troon en de al-
 leenheersching van God, eenen goddelozen kryg en eenen
 trotschen stryd, met eene ydele bedoeling in den hemel
 wakte. De gramfchap van den Almachtigen stortte haar
 eenflags, gelyk een' bliksem, met eenen verschrikkelyken
 ondergang en verwarring van het azuur gewelf in het groen-
 deloos verderf ter neder, op dat zy daar woonde in knel-
 lende ketenen en straffend vuur, die den Alvermogenden had
 durven uitdagen.

Negenmaal het tydperk, dat den stervelingen dag en nacht
 afmeet, lag de afgevallene, met zyne grauwezame bende te
 schande gemaakt, hoewel onsterfelyk, in den vuurklomp
 wentelend, verwonnen. Doch zyn vonnis bewaarde hier

tot meerdere wraak; want nu martelen hem de gedachten van verloren geluk en eeuwigduurende pyn. Hy floeg zyne onzalige ogen in't ronde, die tot getuigen strekten der ysfelyste ellende en uiterste wanhoop, vermengt met hardnekkige trotschheid en eeuwigen haat. Op eens overziet hy, zo verre het oog van eenen engel rekken kan, de treurige gesteltenis zo wild als woest; een akelig hol, rondom hem brandende als eenen vuurigen oven; geen licht brak door uit deze vlammen, maar veel eer zichtbare duisternis, alleen dienende ter ontdekking van toneelen vol yslykheid, gewesten van verdriet en treurige schaduwen; waar vrede en rust nimmer kunnen wonen; de hoop, die overal leeft, nimmer nadert, maar eindeloze pyniging, gevoed door eeuwige wroeging, en eenen vuurigen vloed, van eeuwig brandende en onverteerbare sulferstof. Zodanige plaats heeft de eeuwige gerechtigheid voor deze wederspannigen bereid; hier in de uiterste duisternis hun gevangenis verordend, en hun deel zo ver van God en het licht des hemels gesteld, als driewerf het middelpunt van den uitersten pool. ô Hoe ongelyk de plaats van waar zy vielen! daar onderscheidde hy wel haast

de medegenoten van zynen val, overstroomd met vloedēn en wervelwinden van stormend vuur; onder dezen herkent hy hem, die in volgende tyden in Palestina onder den naam van Be-elzebub bekend, en hem aan magt gelyk was, wenselend aan zyne zyde; tot wien de aartsvyand, sints in den hemel Satan geheten, met verwoegen woorden de vreesfelyke stilte onderbrekende, dus begon:

Wanneer gy het zyt, ô hoe zyt gy gevallen! hoe verschillend van hem, die in de gelukkige ryken van het licht, met schitterenden luister omkleed, boven Myriaden, hoe glansryk ook, uitblonkt; zo gy het zyt, wien een onderling verbond, vereenigde gedachten en daden, enerleie hoop en kans in de roemryke onderneming aan my verbonden; wien thans de ellende in een gelyk verderf met my vereenigt; dan ziet gy in welk eenen afgrond en van welk eene hoogte wy zyn nedergeftort; zo zeker bleek het, dat Hy met zynen donder de sterkste was. Doch wie kende weleer het vermogen van zyne gruwzame wapenen? maar noch voor dezen, noch voor iets anders, waarmede de magtige verwinnaar my in zyne woede zoude kunnen vervolgen, zal ik, schoon in uitwendigen

Inister veranderd, berouw hebben, noch myne standvastige
 gedachten, en de hoge verachting van het denkbeeld my-
 ner geschonden verdienften veranderen, die my aandreven
 om den Almagtigen te beftryden; en tot dezen moedigen
 ftryd alom eene ontelbare magt van geesten te wapenen,
 die zich tegens zyne heerschappy verzetten, my als hun
 opperhoofd verkiezen, en zyne hoogfte magt, eene magt
 dorften tegenstellen, die in een twyffelachtig gevecht op de
 vlakten des hemels zynen troon deed fhokken. Wat is
 het dan, schoon het veld verloren is? alles is nog niet ver-
 loren. Niet de bedwingeloze wil, het opsporen naar wraak,
 de onfterflyke haat, de moed van nimmer te bukken of te
 buigen, en wat kan men niet nog meer onderdrukken?
 dien roem zullen zyne grimmigheid en magt my nimmer ont-
 wringen. Te buigen en om genade te fincken met ootmoe-
 dige kniën, en zyne magt te vergoden, die door den fhrik
 voor dezen arm nog onlangs waggelde op zynen troon;
 dat ware eerloos, dat ware in waarheid laag, en eene ver-
 nederender fchande dan onzen diepen val. Sints het nood-
 lot het vermogen der Goden en hunne Empyreifche zelf-

standigheid onwankelbaar maakte; sints wy door de ontdekking van deze grote gebeurtenis, tot den stryd niet onbekwamer wierden, meer in voorzichtigheid toegenomen zyn, mogen wy met gelukkiger vooruitzicht besluiten, om eenen eeuwigen en nimmer verzoenbaren kryg te voeren met onzen groten vyand, welke nu zegepraelt, en in overmaat van vreugde, de teugels der tyranny in den hemel zonder mededinger in handen houdt.

Dus sprak, offchoon in het midden der kwalen, de afvallige engel, luid pralende, maar door diepe wanhoop gefolterd; en rasch antwoordde hem zyn onbeschaamde medegenoot:

ô Vorst! ô hoofd van zo vele ten troon gestegene magten; die onder uw geleide de ten stryde toegeruste Serafs onverfehrokken te velde voerde, teen hunne geduchte heldendaden den eeuwigen Koning des hemels deden siddren, en beproefden of zyne oppermagt door sterkte, toeval of noodlot wierd opgehouden; te wel zie en ik gevoel den vreesfelyken uitflag, die met eene treurige nederlaag en schandelijke vlugt ons den hemel deed verliezen, en ons magtig leger zo diep neder stortte, als Goden en hemelsche zelf

standigheden te florten vermogend zyn. Doch gemoed en geest blyven onverwinnelyk, en onze vermogens keren rasch terug, hoe zeer onze luister uitgebluscht, en onze gelukkige staat hier in eindeloze ellende verkeerd is. Maar wanneer Hy, onze verwinnaar, (van wien ik weet, dat zyne magt als almachtig moet erkend worden, terwyl niets, dan eene zodanige, eene magt aan de onze gelyk, konde overweldigen,) onzen geest en sterkte ons behouden liet, om dat wy sterk genoeg om de folteringen te verdragen, niet mogten bezwyken onder zyne wraakgierige gramschap; of om hem als zyne slaven, door het regt des oorlogs verkregen, den wreedsten dienst te doen; om ons hier in het hart der helle in het vuur te doen arbeiden, en om eeuwig aan zyne bevelen in dezen duisteren afgrond onderworpen te zyn; wat baat het ons dan, dat wy onverminderd onze sterkte vielen, en eeuwig zyn, om eeuwige pynen te lyden? hierop antwoordde hem de aartsvyand met vlugtige woorden:

Gevallen Cherub; in doen en lyden is zwakheid altoos ellendig. Zyt verzekerd, dat goetdoen nimmer, en

kwaaddoen eeuwig ons geneegen zal nitmaaken; als juist
strydende met den almachtigen wil, dien wy wederstreefden.
Wanneer nu zyne voorzichtigheid uit ons kwaad het goede
zoekt voorttebrengen, moet onze arbeid zyn deze oog-
merken om verre te werpen, en uit het goede nog kwaad
trachten op te sporen; dit fomtyds zal, wanneer ik niet dwaal ons
gelukken, hem verdrieten, en zyne geheimste raadsbesluiten
verydelen. Maar ziel de toornige verwinnaar heeft de
dienaars zynen wraak en vervolging, naar de poorten des
hemels terug geroepen; de zwavelbagel, die stormend op
ons neder schoot, is door de winden verwaaid; de vuur-
stroom, die ons van de transen des hemels in den afgrond
ontfing, vloeit niet meer; de donders gevleugeld met rood-
schitterende blikfems en romeloze woede, hebben mogelyk
hunne pylen verfpild, en laten af door den oneindigen en
ongemeten afgrond te loeien. Laat ons deze gelegenheid,
ons door verachting of verzadigden toorn van onzen vyand
vergund, niet verzuimen; ziet gy gintsch die vreesfelyek
woeste en ledige vlakke; den zetel der wanhoop, van licht
berooft, uitgenomen dat, hetwelk de flikkering dezér zwavel

verwige dampen, blas en vreesfelyk van zich afwerpen? laaz ons uit het gebruisch dezer vuurige golven derwaards ylen; daar rusten, wanneer de rust daar wonen kan; en ons verslagen leger verzamelende, raad plegen, hoe wy voortaan onzen vyand allermeest kunnen beschadigen; hoe ons eigen verlies herstellen; hoe onze gruwzame ellende overwinnen; welke versterking wy van de hoop mogen inzamelen, zo niet, welk een besluit de wanhoop ons zal ingeven.

Dus sprak de Satan tot zynen naasten eedgenoot, met het hoofd boven de gloefende golven uitgestoken en vlammeude ogen. Zyne overige leden lagen zweunmend op den vloed, en strekten zich in lengte en breedte veele stadiën uit. Zy hadden de gedrochtelyke grote van de Titans in de fabelen gemeld, van de kinderen der aarde, die met Jupiter oorlog voerden, van Briarëus en Typhon, die zich in het hol by de oude stad Tharfus ophielden; of van het zeedier den Leviathan, dat God van alle werken, die in den oceaan zwemmen, het grootste schiep; wanneer de piloot van een klein schip door den nacht overvallen, hem in de Noorwegsehe golven sluimerend aantref, ziet hy hem vaak voor een

eiland aan, en werpt, gelyk de fchippers verhalen, het anker in zyne gefchubde huid, hecht zich aan zyne zyde onder den wind, zo lang de nacht de zee bedekt, en de gewenschte morgen vertoeft. Zo vreesfelyk lag de aarts-
 vyand in lengte op den brandenden kolk geketend uitge-
 strekt, ware ook, nimmer daaruit opgerezzen, noch had zyn
 hoofd weder opgeheven, zo de wil en het hoog verlot van
 den albeheerschenden hemel hem niet op nieuw aan zyne
 eigene helfche denkbeelden hadden overgelaten, op dat hy
 door herhaalde euvel daden zyne eigene verdoemenis ver-
 zwaarde, terwyl hy anderen dacht te beledigen, en razende
 mogt ondervinden, hoe alle zyne boosheid alleen strekte,
 om oneindige goedheid, genade en gunst aan den door hem
 verleiden mensch voort te brengen, maar op hemzelven
 drie dubbelde fmaad, toorn en wraak uit te storten.

Nu heft hy zich met zyn magtig lichaam opwaards uit
 den poel; aan beide zyne zyden weken de vlammen terug,
 bogen hunne spitfge zyden na boven, en tot golven opge-
 rold, vormden zy in het midden eene vreesfelyke valei.
 Met uitgespreide vleugelen richt hy zyne vlucht naar de

hoogte, en zweefde op de donkerbruine lucht, die eenen ongewonen last gevoelde; tot dat hy op het droge land nederstreek, wanneer het land kon genoemd worden, dat eeuwig door een onvloeibaar vuur, gelyk de poel door vloeibare vlammen brandde, en eene gesteldheid had, als wanneer de woede van onderaardsche winden, eenen berg verplaatsten, van den Pelorus gescheurd; of als de gescheurde zyde van den donderenden Aetna, wiens zwavelvolle ingewanden, lange door vuur bezwangerd, met een onderaardsch geweld uitbarsten, en, door de winden geholpen, eenen verzengden bodem overig laten, met rook en stank bedekt. Eene zodanige rustplaats vonden de zolen der onzalige voeten. Zyn naaste medepligtige volgde hem, beiden beroemden zich den Stygischen vloed niet door toelating der hoogste magt, maar als Goden door hunne eigene herhaalde krachten te zyn ontworsteld.

Is dit het land, deze de grond, de luchtstreek, zegt de verloren aartsengel, deze de verblyfplaats, welke wy voor den hemel, en deze de zwarte duisternis, die wy voor het hemelsch licht moeten verwisfelen? het zy zo! daar Hy, die nu monarch is, beveelt en gebiedt wat hem goed-

dankt; niets is beter, dan allerverst van Hem verwyderd te zyn, wien de natuur aan ons gelyk gemaakt, maar de magt boven zyns gelyken verheven heeft. Vaartwel, gelukkige velden, waar eeuwig de vreugde woont! Weest gegroet, verschrikkingen! Weest gegroet, onmeetbare afgrond! en gy diepste hel, ontvang uwen nieuwen bezitter; hem, die een gemoed met zich brengt, door tyd noch plaats te veranderen! het gemoed is zich zelf eene plaats, en kan in zich zelve de hel tot eenen hemel, en eenen hemel tot eene helle maken! wat gaat het my aan, waar ik ben, wanneer ik in alles dezelfde blyf die ik zyn moest, en alleen geringer dan Hy, wien de donder groter maakte! hier ten minsten zullen wy vry zyn; de haat van den Almagtigen zal ons deze gewelven niet betwisten, hy zal ons van hier niet verjagen. Hier kunnen wy zeker regeeren, en naar myn gevoelen is te regeeren aangenaam, hoewel in den afgrond. Beter is het in de hel te gebieden, dan in den hemel te dienen. Maar waarom onze getrouwe vrienden, de deelgenoten en medegezellen van ons verlies, in den poel der vergetelheid aan de wanhoop ten prooi ge-

laten? waarom roepen wy hen niet, om deze ongelukkige woningen met ons te verdeelen, of om met vereenigde wapenen nog eens te beproeven, wat 'er in den hemel weder te veroveren, dan in de hel nog te verliezen zy?

Dus sprak Satan, en hem antwoordde Be-elzebul: geleider dezer luisterryke helden, door niemand dan door den Almagtigen te verflaan, wanneer zy slechts éénmaal uwe stem weder horen, in vrees en gevaren het levendigst pand hunner hoop, zo dikwils in den uitersten nood gehoord, en aan de spits van het gevaarlyk gevecht, wanneer het raasde; in alle aanvallen, hun zekerst teken; dan zal hun moed rasch terug keren en herleven, schoon zy zich thans zinneeloos en zonder gevoel, gelyk wy nog onlangs, in den vuurpoel rondwentelen; geen wonder, na van eene zo verdelgende hoogte te zyn neêrgeftort.

Naauwlyks had hy geëindigd, wanneer de vorst der duisernis zich naar de kusten des vuurpoels wendde. Zyn schild, hard, gelyk de aether, zwaar, louter, breed en rond hing om zynen rug; de breede omtrek hing op zyne schouders gelyk de maan, welker gedaante de Toscanische kunst-

naar des avonds door een optisch glas uit den gevel van het hoge Fefole of te Valderno beschouwt, om in hare gevlaakte schyf nieuwe landen, bergen en stromen te ontdekken. De hoogste den, op de Noorwegfche bergen tot den groten mast van eenig admiraal-fchip gehouwen, was eene kleine roede tegens zyne speer; daarmede wandelde hy met moeilyke fchreden door de brandende moeras; hoe ongelyk de stappen op de azuure gewelven des hemels; en de verzengende-luchtfreek met vuur verwulft, wierp hare vlammen rondsom hem heen. Doch trotsch haar wederftaande, naderde hy den oever dezer brandende zee, en riep de gevallen engelen, zyne legiöonen; die onbeweeglyk, digt als de bladren van den herfst door elkanderen lagen, wanneer de beken in Vallombroza daarmede opgevuld zyn, over welken de Etrurische bosfchen, hooghangende prijcken welfen; en als het losgerukte riet, aangepoeld, toen Orion met orkanen gewapend, de kusten van het rode meir zweept, welker golven Buziris met zyne Memphische zultery verzwolgen, wanneer zy met eenen trouwlozen haat, de bewoners van Gozen vervolgden, die aan den veiligen

dever hunne dryvende rompen en gebroken wagenraders zagen; Zo digt gestrooid, neêrgeworpen en verloren lagen zy, den poel bedekkende, en geheel wezenloos door hunne wreescfelyke verandering. Hy riep zo luide, dat de helle spelonken der helle weêrgalmden:

„Vorsten, monarchen, heiden, het sieraad des hemels, nog onlangs de uwe, maar thans verloren, in zo verre deze ontzetting eeuwige geesten kan andoen; zocht gy deze plaats uit, om na den arbeid des gevechts van uwe dapperheid te rusten, en is de rust u hier zo beminneelyk als in de valeiën des hemels? of hebt gy in uwe vernedering gezworen, den overwinnaar aan te bidden, die nu den Cherub en Seraph met weggeworpen wapenen en vanen in den vloed ziet wentelen? straks bemerken de snelle vervolgers des hemels hun voordeel, dalen haastig neder, en vermorsfelen ons terwyl wy hier leggen; of kluisteren ons met te zaam gesmeede donderkloten op den bodem van dezen afgrond. Ontwaakt, staat op, of weest voor eeuwig gevallen!

„Zy hoorden hem, schaamden zich en hunne vleugelen uitspreidende sprongen zy op, gelyk menschen, wier pligt

het is te waken, en slapend gevonden door iemand welke zy vrezen, verschrikken en tuimelen, eer zy recht ontwaakt zyn. Naauwlyks wierden zy hunnen onzaligen toestand ge-
 waar, of zy gevoelden de woedende pynen. Welhaast nog-
 thans gehoorzaamde dit onnoemlyk aantal de stem van hun
 legerhoofd. Gelyk als toen de magtige staf des zoons Am-
 rams over de zee-kusten gezwaaid wierd in de verschrikke-
 lyke dagen die Egipte troffen; eene pekwarte wolk van
 springhanen op de vleugelen van den oosten wind by elkan-
 deren joeg; over het ryk van den goddelozen Pharaó
 hangende gelyk de nacht, en geheel het land aan den Nyl
 verduisterend: Zo ontelbaar vele gevallen e-gelen zag men
 zwevend op hunne vleugelen onder de gewelven der helle,
 boven en onder en aan alle zyden met vuur omringd; tot
 dat de opgeheven speer van hunnen gebieders als een gegeven
 teken gezwaaid, hen op den brandenden zwavelgrond in orde
 deed legeren, waar zy de gehele vlakte vervulden; eene
 menigte, zodanig als nimmer, het volkryk Noorden om
 Rhyu of Donau over te trekken, uit zyne koude lendenen
 heeft uitgeschud, toen zyne barbaarsche zonen gelyk een

gondvloed uit het zuiden kwamen, en zich van Gibraltar tot aan de Libiefche zandwoestynen uitbreidden.

Dus eilden de hoofden en aanvoerders van iedere slagorde en van elke bende naar de plaats waar hun grote gebied stond; goddelyke gedaantens en beeldtenissen waren het, verre die der menschen te boven strevende; vorstelyke waardigheden en magten, welker in den hemel op tronen gezeten, ofschoon door hunnen opstand hunne namen in de registers der hemelen thans niet meer gedacht wierden, maar uit het boek des levens verdelgd en vernietigd zyn. Ook hadden zy de nieuwe namen nog niet ontfangen, hun in later tyd onder de zonen van Eva gegeven, toen zy door de hoge toelating Gods tot proeving der menschen het aardryk doorwandelden; door valsheid en leugens het grootst gedeelte der menschen verleidden om God hunnen Schepper te verzaken; de onzichtbare heerlykheid van hem die hen gemaakt had te veranderen in de gedaante van een onvernuftig beest; in eenen wellustigen godsdienst met ydele pracht en goud versierd, en duivels voor Godheden aan te bidden; toen wierden zy onder menigerlei na-

men en menigerlei Afgoden door de heidensche wereld bekend.

Noem hunne toen bekende namen, zangster; wie rees de eerste, wie de laatste van dit vuurig leger uit den slaap, als op de stem van hunnen groten beheerscher, iedereen naar zynen rang aan het dorre strand kwam waar hy stond, terwyl de verwarde menigte van verre bleef. De hoofden waren diegenen, welken lang daarna buiten den afgrond der helle stropende, hunne zetels naast den zetel Gods, hunne altaren naast zyne altaren plaatsen dorsten, als Goden onder de volken aanbeden wierden, en Jehovah, tusfchen de Cherubims ten troon gestegen, dorsten trotseeren; ja dikwils hunne gruwelen, hunne Afgoden in zyn heiligdom stelden; met zondige gebruiken zyne heilige zeden en plegtige feestdagen ontheiligden, en zyn licht met hunne duisternis dorsten befinetten. De eerste was Moloch, een gruwelyk koning met het bloed van menschelyke offerhanden en ouderlyke tranen bevekt, schoon dezen, door het luid geschal van trommels en pauken, het geschrei hunner kinderen, die den grimmigen Afgod door het vuur naderden niet konden horen. De Am-

Moniter verzeerde hem in Rabba ten in zyne waterryke
 vlakten, ook te Argon en Bazan tot aan de uiter-
 ste boorden van den Arnon. Niet te vreden met deze
 verworgene gebuuren, vervoerde hy door list het wyze
 hart van Salomo, om hem op eenen ergerlyken heuvel
 eenen tempel tegens over den tempel Gods te bouwen,
 en maakte dit woud, de vernakelyke vallei Hinnoms,
 van daar Tophet of het zwarte Gehenna genaamd, tot eene
 beeldenis der helle. Na hem volgde Chemos, het onknifche
 schrikbeeld der zonen van Moab; welke van Aroar tot aan
 Nebo, in de woestynen van het zuidelykst Abarim, in He-
 febon en Heroniam, in het ryk Sihons, tot beneden in de
 bebloemde dalen van Sibma met wyngaarden versierd, en te
 Eleate, tot aan den Aspaltifchen poel regeerde. Peor was
 zyn andere naam, toen hy het van den Nyl verhuizende Is-
 rael in Sittim aandreef hem onbeschaamde offeranden te bren-
 gen, die den oorsprong hunner rampen bewerkten. Van daar
 breidde hy zyne wellustige feesten uit tot aan den heuvel
 der ergeris, langs de boschen van den moorddadigen Mo-
 loch, waar wellust en bloeddorst naast elkanderen heerschten,

tot dat de vrome Joffas hen van daar ter helle dreef. Met hem kwamen die genen, welken van den grensftroom des ouden Euphrates, tot aan den vloed die Egipten van de Sitifche landen fcheidt met algemene namen, Baalim en Aftaroth genoemd wierden; dezen van het vrouwelyk en genen van het mannylyk geflacht; want geesten kunnen naar hun goedvinden een der beide geflachten, of beiden aannemen, zo teder en ongemengd is hun zuiver wezen; niet met gewrichten, of ledematen gehecht of te famen geweeven, noch op de broze fterkte van beendren gebouwd gelyk het hinderlyk vleesch; maar welke eene gedaante zy verkiezen, eene uitgebreide of te faamgedrongene, eene blinkende of duistere, in allen kunnen zy hunne voorgenomen ontwerpen uitvoeren, en werken van liefde of haat volbrengen. Om hen verzaakte het volk Israels den Almagtigen; liet zyn heilig altaar onbezocht; boog zich voor dierlyke afgoden ter aarde, waar voor het hunnen hals even diep in den kryg buigen, en door de fpiefen van verachtelyke vyanden sneuvelen moest. Met deze menigte kwam ook **Afhoreth**, koningin des hemels, met wassende hoornen, en

door de Pheniciers Astarte genoemd. Aan haar beeld, wanneer de maan het des nachts bestraalde, betaalden de Sidonische maagden, zingend haare geloften; ook in Sion bleef zy niet onbezongen, waar haren tempel op den zondigen berg stond, door den verwyfden koning gebouwd, wiens hart, anders zo edel, door de lonken van afgodische vrouwen verleid, tot den schandelyken dienst der afgoden verviel. Thammuz volgde haar, wiens jaarlyksche verwonding de Siriesche vrouwen op den Libanon verzamelde, om in verliede gezangen eenen gehelen zomerdag zyn noodlot te bewenen, terwyl de zagt-vlietende Adonis purpurverwig van zyne geboorteklip zeewaards vloede, vermengd, gelyk zy waanden, met het bloed van Thammuz, jaarlyks gewond. Deze liefdensfabel vervoerde de dochteren Sions tot dezelfde hitte; wier geile driften Ezechiël in het heilig voorhof zag, wanneer hy door een gezicht geleid, de snode afgodery van het afvallig Juda beschouwde. Hem volgde een Afgod, die in ernst weendé, toen de overmeesterde verbonds ark zyne dierlyke gedaante schond, hem in zynen eigentempel op het altaar hoofd en handen afhieuw, aan welks voeten hy neder-

viel, en zyne aanbidders befchaamde. Dagon was zyn naam, een zeemonfter, van boven mensch en van onderen visch. Nogthans had hy in de stad Azoth eenen hoog gebouwdem tempel, en wierd langs de gehele kust van Palestina, te Gath, Ascalon en Akkaron, tot aan de grenspalen van Gaza gevreesd. Hem volgde Rimmon, die zynen beoorlyken zetel in het bevallig Damascus, aan de vruchtbare oevers van twee heldere beeken, Abbana en Pharphar geplaatst had; ook deze trotfcerde het huis des Heeren, en voor eenen melaatschen, dien hy uit zynen dienst verloor, herwon hy eenen koning, den zotten Achas, zynen overwinnaar; dezen overreedde hy om de altaren Gods te verdelgen, en een ander naar Siriesch gebruik daar voor op te richten, op het welk hy zyne gehate offeranden ontfak, en de Goden, door hem overwonnen, aanbad. Achter dezen verscheen eene fchaar, die onder de oude beroemde namen Ofiris, Ifis, Orus en hun gevolg, met gruwelyke gedaantens en toverien het geestdryvend Egipten en zyne priesters misleidden, om deszelfs dwalende Goden veelmeer in misvormde dierlyke dan in menschlyke gedaanten te zoeken. Ook Israel wierd hier-

door aangestoken, toen het van geborgd goud het kalf op Horeb zamenstelde, en de afvallige koning daarna deze zonde te Bethel en Dan verdubbelde, wanneer hy zynen Schepper Jehovah in eenen grazenden stier afbeeldde, die in eenen nacht, toen hy over Egipte trok, alle eerstgeboorenen des lands met hunne loeiende Goden verdelgde.

Ten laatste kwam Belial; een onzuiverder noch zinnelyker geest, die de zonde meer om der zonden wille be-
minde, viel niet uit den hemel; geen tempel was voor hem opgericht, en geen altaar brandde ter zynere eere; maar wie wordt meer dan hy in de tempelen en by het altaar gezien, wanneer de priesters Gods-lochenaars worden, gelyk de zonen van Eli, die het huis Gods met onreine lusten en geweldadigheden vervulden? Ook aan de hoven, in paleizen en in wellustige steden, waar het geraas der zwelgery, wrevel en boosheid boven de hoogste torens stygt, gebiedt hy; en wanneer nu de nacht de straten verduistert, zwieren de zonen Belials van wyn en moedwilligheid dronken, rond; getuigen zyn de straten van Sodom en de nacht te Gibea, waar men eene vrouw in de deur stelde, om een erger kwaad te verhoden.

Deze waren de voornaamsten in rang en magt; aan de overigen te gedenken zoude te wydlopig zyn, hoewel zy wyd en verre beroemd waren. De Jonifche Goden, wien Javans nakomelingen altaren bouwden, maar lang na dat zy hemel en aarde, hunne doorluchtige voorouderen vergoed hadden. Titan, de eerstgeboren des hemels met zyn reuzen geflacht, door Saturnus zynen jongeren broeder van zyn geboorterecht beroofd; deze laafte wierd van den magtigen Jupiter zynen eigenen en Rhea's zoon op zyne beurt verjaagd, en dus bemagtigde Jupiter de heerfchappy. Zy waren eerst te Creta en op den Ida bekend; daarna regeerden zy in de wolken op den kouden top van den befneeuwden Olympus hunnen hoogften hemel, of op de klip van Delfos, of in Dodona, en langs alle de grenspalen van het Dorifch land; anderen vloten met den ouden Saturnus over Adria naar de Hesperifche velden, en froopten over de Celfifche tot aan de afgelegenfte eilanden.

Deze allen en nog meer dezen kwamen in fcharen, maar met nedergeflagene en duistere blikken; doch hunnen geleider niet geheel in wanhoop verzonken ziende, ontdekte men,

zelfs in het midden van hun verlies eene flauwe straal van vreugde. Men zo te zien, bewolkte met eene tweeledige verwe zyn gelaat. Doch welhaast zynen gewonen hoogmoed hervattende, richtte hy hunnen zinkenden moed met pralende woorden, die den schyn der verhevenheid naarbootten, allengskens weder op, en verjoeg de vrees uit hun hart. Terstond beval hy onder het krygsgefchal van klaren en trompetten zyne magtige standaarden op te rechten, welk aanzienlyk cerampt door Azazel, eenen langen Cherub bekleed wierd. Schielyk ontwikkelt deze op het gegeven teken de keizerlyke banier, die geplant, gelyk eene verheveling flikkerde, en door den adem der winden golfde. De wapenen en zegevanen der Seraphynen schieterden van edelgesteentens en goud, waarmede zy ryk omzet waren. Intusfchen bliczen de gouden trompetten hunne Martiale tonen, waarop geheel het leger antwoorde door een algemeen veldgefchrei, dat de kloven der helle deed dreunen, en daar buiten het ryk van den Chaos en den ouden nacht met schrik vervulde. Ogenbliklyk zag men tienduizend banieren een licht door de duisternis verspreiden; golvende

met alle de kostelykheden van het oosten ; met dezelve rees een verschrikkelyk bosch van speren op ; aan een gedrongen helmen en schilden vertoonden zich in dicht gestorten slagorde in onmeetbare reyen. Nu beginnen zy in volmaakte gelederen onder het aangenaam geluid der fluiten volgens de Dorische toonkunst, en in de lieflykste overeenstemming, hunnen optocht. Deze kunst verhief de ten veldslag gewapende helden der oudheid ten top van bedaarden moed ; en in plaats van woede wekte zy bedaaarde dapperheid, standvastigheid en onverchrokkenheid, welken de vrees des doods en eenen schandelyken aftocht verbandden. Ook bezat zy het vermogen om door hare verrukkelyke tonen, onrustige denkbeelden te verzachten en te stillen, en angst, en twyffeling, en schrik, en vrees en pyn, uit den boezem van sterfelyken en onsterfelyken te verbannen. Even zo ademen zy vereenigde magt met gevestigde gedachten, en rukten onder het streelend geluid der schalmeien, dat hunne pynelyke schreden langs den brandenden bodem verzachtte, in stilzwygen voort. Dus voortgetrokken, vormden zy eene vreesfelyke bende van verschrikkelyke lengte,

en gelyk de helden der oudheid met blinkende wapenen, schilden en spiesen voorzien, wachttten zy de bevelen van hunnen magtigen gebiedcr. Deze waart met zyne doordringende ogen door de gewapende gelederen; met éénen opflag overziet hy het gehele leger, slaat hunne orde, de trekken van hun gelaat en hunne gedaante, gelyk aan die der Goden, gade, en eindelyk telt hy zyne magt by elkanderen. Nu zwelt zyn hart van hoogmoed, en verhard, draagt het roem op zyne sterkte. Want firsts der menschen schepping was er nimmer eene krygsmagt, welke zich by deze vergelyken kon, dan dat uitgestrekt leger van dwergen, dat certyds door de kraanvogels beoorloofd wierd; al wierd het gehele geslacht der reuzen van Phlegra, met alle de helden die te Thebe en Ilium vochten, en op beide zyden met hulpgoden vermengd waren, tot één leger by een verzameld; benevens alle die Britsche en Armorische ridders, die volgens de fabelen der romans den zoon Uthers omringden; met alle anderen, gedoopten en besnedenen, en allen die zich naderhand in Aspramont, Montalban, Damascus, Marocco en Trebizonda door hunne wapenen beroemd maakten, en zelfs

met die genen, welken uit Bizerta van de Afrikaanſche kusten kwamen, toen Karel de groote met zyne Hartogen by Font - Arabien geflagen wierd. Dus verre overtrof dit leger alle ſterfelyke krygsmagten, dat zyne ogen alleen op zynen vreesfelyken gebieders gevestigd had, die in gedaante en houding trotsch boven de zynen uitblinkende, daar ſtond gelyk een toren. Zyne gedaante had zynen oorspron- gelyken luister niet verloren, en vertoonde oenen ontzaghe- lyken aartsengel, in wien de bovenmatige glans beneveld was; gelyk de opgaande zon door de benevelde lucht in den luisterryken glans zynen stralen flauw wederhouden wordt; of van achter de maan in eene donkere verduiste- ring eene ongeluksvolle schemering op de helft der volkeren vallen laat, en de ontroerde monarchen eene staatsverande- ring doet vrezzen. Dus ſchittert de verduisterde aartsengel nog verre boven de anderen. Maar op zyn aangezicht waren de lidtekens van diepe donderſlagen ingegraven, en ongerust- heid zat op de blaſe kaken gemaald, maar in zyne wenk- brauwen heerschte ongetemde woede en hardnekkige trotsch- heid, die niets dan wraak verkondigden; zyn oog, hoe

grimig van opflag, gaf nogthans blyken van knaging en droefgeestigheid, wanneer het zyne medepligtigen of liever zyne navolgers in misdaad gade sloeg, die engelen, weleer zo oncindig gelukkig, maar thans gedoemd tot eeuwige pynen; millioenen van geesten, wegens zyne misdaad uit den hemel verdreven, en om zynen opstand van den eeuwigen luister verftoten, en nogthans zo getrouw om hem staande in hunnen benevelenden glans. Dus staan, wanneer het vuur de eiken der wouden, en de dennen der bergen getroffen heeft, hunne statige lengte met verzengde toppen, ontloverd op de verschroeide heide.

Nu bereidde hy zich tot spreken; terftond zwenken zy hunne gedubbelde gelederen van vleugel tot vleugel en sluiten met de ryksvorsten eenen halven kring om hem heen. De opmerkzaamheid verftomde hen. Driemaal wilde hy aanheffen, driemaal rolden de traanen, zodanig als engelen die storten, in spyt zyners trotschheid uit zyne ogen; eindelyk vonden de woorden met zuchten onderbroken, eenen weg:

ô Myraiaden van onsterfelyke geesten! ô magten, by geen

wezen dan by den Almachtigen te vergelyken, en zelfs met hem was de stryd niet zonder room; ofschoon de uitkomst verschrikkelyk was, gelyk deze plaats en deze verschrikke-lyke verandering, met afschuw getuigen; maar welk eene kracht van geest, welk eene voorziening of voorfpelling kon uit de diepte der kennis zo van het voorledene als van het tegenswoordige bevrezen, dat zodanig eene vereenigde magt van Goden die zo onwrikbaar stond als de onze, ooit zoude kunnen worden teruggeslagen? En wie kan, ondanks den toestand waarin wy ons bevinden, geloven, dat het alle deze magtige legioenen, wiens verbanning den hemel ontvolkt heeft, mislukken zal om door hunne eigene krachten weder op te stygen, en den zetel hunner geboorte op nieuw te hernemen? Alle de heïren des hemels zyn my tot getuige, dat noch verschillende raad, noch gevaren, welken ik had moeten vermyden, onze hoop hebben doen verloren gaan. Doch hy, die regeert, de Monarch des hemels, zat, opgehouden door eenen ouden luister, door toestemming en door gewoonte, tot dus verre gerust op zynen troon; de grootheid zyner heerlykheid deed hy ons blyken, doch hy

verborg voor ons zyne magt; dit deed ons den aanslag be-
 proeven, en was oorzaak van onzen val. Doch voortaan
 kennen wy zyne magt, kennen ook de onze, en moeten
 hem nimmer ten stryde uitdagen, noch vrezen, wanneer
 Hy ons tot denzelfen uitdaagt. Een beter deel ons over-
 gebleven, is door bedekte aanslagen, door list en bedrog
 dat geen te bewerken, wat der magt niet gelukt is; op dat
 de Gebieder des hemels eenmaal aan ons ondervinde, dat
 hy, die zynen vyand door geweld overwint, hem slegts ten
 halven verwonnen heeft. De ruimte zal nieuwe waerelden
 voortbrengen, en reeds verspreide zich het gerucht in den
 hemel, dat hy voornemens ware eene nieuwe waereld te
 scheppen, en daarin een geslacht te planten, het welk zyne liefde
 niet minder dan de zonen des hemels zoude begunstigen.
 Deze waereld te zoeken op resporen, zal mogelyk onze eerste ou-
 derneming zyn; daar of elders moeten wy heen. Deze bran-
 dende poel zal immers onze hemelsche zelfstandigheid niet
 eeuwig kluisteren, noch den afgrond ons lang met zyne
 duisternis bedekken. Doch eene volle vergadering moet
 deze gedachten doen rypen; het denkbeeld op vrede is

verloren, want wie kan aan onderwerping gedenken? Kragt dan, openlyke of heimelyke kragt! laat ons hier over besluiten.

Dus sprak hy; en om zyne woorden te flaven, glinsterden millioenen van zwaarden, getrokken van de zyde der magtige Cherubynen; deze plotselyke schittering verlichtte de hel in het ronde; hevig raasden zy tegens den Allerhoogsten, en sloegen met tomeloos krygsgeschal hunne wapenen tegens de klinkende schilden, terwyl hunne uitdagens de lasteringen naar de gewelven des hemels vlogen.

Niet verre van daar stond een berg, wiens vreesfelyke top rook en vlammen spuwde; zyne overige delen schenen eene blinkende schors, een ontwyffelbaar teken dat in zyne ingewanden de vrucht der zwaai, het ertz verborgen lag. Eene talryke menigte spoedde zich haastig derwaards, gelyk wanneer scharen van ondergravers met picken en spaden gewapend, uit een koninglyk leger opbreken, om een veld af te steken of eene schans op te werpen. Mammon voerde hen aan; Mammon de laagste geest die van den hemel viel; want reeds daar waren zyne blikken en daden nederwaards gekeerd, en bewonderde hy meer den bodem des hemels met

goud gedekt, dan alles wat men heiligs en Goddelyks in het beschouwen der zaligheid geniet; door hem en door zyne ingeving leerden de menschen het middelpunt plunderen, en met eerlooze handen het ingewand hunner moeder aarde doorwroeten, om schatten, beter eeuwig verborgen. Zyn leger had rasch in den berg eene diepe wonde gehouwen, en ribben van goud uit denzelfven gegraven. Laat niemand zich verwonderen, van de rykdommen in de hel te zien voortgebracht, haar bodem is best tot dit kostelyk vergif bekwaam. Laten zy, die hunnen roem in vergangelyke konsten zoeken, en met verwondering van Babel, en het werk der Memphische koningen spreken, laten zy hier lezen, hoe de grootste gedenkstukken van hunnen roem, sterkte en konst, zonder moeite overtroffen worden door afgevallen engelen die in één oogenblik verrichten, wat ontelbare handen met onophoudelyken arbeid in eene gehele eeuw naauwelyks tot stand brengen.

De naby zynde vlakke had vele vervaardigde cellen, die onder den bodem met aderen van gloeiend vuur uit den poel afgestroomt, waren doorweven; in dezen smolt eene andere

menigte met wonderbare konst de ruwe klompen ertz, scheidde de verschillende soorten, en schuimde de ziedende slakken.

Anderen hadden inmiddels verscheiden vormen in den grond gegraven, en door wonderbare leidingen, alle de holle buizen gevuld; gelyk in een orgel ééne windlade den wind naar alle de pypen voert. Snel gelyk eenen nevel, en onder het aangenaam muziek van instrumenten en strelende stemmen rees een groot gebouw in de gedaante van eenen tempel uit de aarde, steunende op pylaren en Dorische zuilen met goude kroonlysten overdekt; het prykte met kornissen en friesen van prachtige beitelkunst, en het dak was geslagen goud. Noch Babilon, noch het groot Alcaïro evenaarde in hunne grootste pracht dezen onbeschryffelyken luister, toen zy Belus of Serapis hunnen Goden, tempels, hunnen koningen paleizen bouwden, en toen Egipte en Asfyrien elkanderen in weelde en rykdom beurtelings zochten te overtreffen. Nu stonden de zuilen, gerezen tot eene statelyke hoogte, onwrikbaar; schieyk openen de deuren hare stalen vleugels, en ontdekken inwendig eene uitgestrekte ruimte over eenen vlakken en gepolysten vloer. Van het verwulfdé dak hingen

vele reien vlamrende lampen en schitterende kronen door magische kunst voortgebracht, met Naphta en Asphaltus gevood, en verspreidden een licht, gelyk dat des hemels. Vol verwondering eilde de menigte daar binnen; eenigen prezen het werk, anderen den bouwmeester; zyne hand was in den hemel door een aantal hoog verheven gebouwen bekend, diendende tot paleizen voor die engelen, door den oppersten koning tot den rang der vorsten verheven, om volgens hunne blinkende orde, ieder in zyne eigene hierarchie te regeren. Zyn naam was ook niet onbekend noch zonder aanbidders in het oude Griekenland; in de Auzonische velden was hy Mulciber geheten; men verdochte van zynen val, dat toep de vertoornde Jupiter hem van de christallen timmer des hemels had nedergeworpen, hy, van den morgen tot aan den avond, eenen gehelen zomerdag lang, gevallen, en met de ondergaande zon als eene vallende ster van het Zenith tot op het eiland Lemnos, in de Aegeïsche zee gelegen, ware neergesfort. Dus verhalen zy uit dwaling; want zyn val gebeurde niet het oproerig rot lang te voren; en nu hielp het hem niets dat hy hoge torens in den hemel gebouwd

had; geen zyner konstwerken was vermogend hem te redden; hy wierd met zyne viandryke bende uit den hemel geworpen om in den afgrond te bouwen.

Intusfchen wierd op bevel der opperste magt door de gewiekte herauten, met vreesfelyke plegtigheden en onder het gefchal der trompetten, eenen plegtigen ryksdag uitgeroepen, die in het Pandemonium, het paleis van Satan en van zyne groten zonder uitffel ftond te worden gehouden. De waardigfte hoofden van iedere bende wierden hierroe volgens rang, of verkiezing opgeroepen. Terftond kwamen zy by honderden en by duizenden in groote menigte. Aan alle de toegangen was een algemeen gedrang, de poorten en wyde deuren, maar boven al het ruime voorhof, waren aan een veld gelyk, met tenten overdekt, waarin stoutmoedige kampvechters, met hunne wapenen uitgedoscht, voor den troon des Sultans, den besten der heidensche ridders tot den doodelyken kamp, of tot het ryden met lansfen uitdagen; alom was een wemelend gedrang, beiden op den bodem en in de lucht, welke door het gefisch hunner klawiekende vleugelen, wedergalmde. Gelyk de byen in de lente, wanneer de

zon zich in den fier begeeft, hunne volkryke jeugd uit haren korf, ten oogst zenden; heen en weder vliegen zy op den frifchen dauw en de bloemen, of wandelen op den gladden bank, de voorftad hunner van ftro vervaardigde vesting, nieuwlings met balzam overftreken, en beraadflagen daar hunne staatsaangelegenheden. Zo digt wimmelden en drongen zich deze aetherifche fcharen. Doch een teken gegeven zynde, zag men wonderen! zy, die nóg kortſ den reuzen der aarde in grote overtroffen, zyn thans kleinder dan de allerkleinfte dwergen, en de engfte ruimte bevat tallooze legioenen. Zy gelyken het geflacht der Pygmeën en toverende Aelfen aan gene zyde der indifche gebergten; wanneer de verdoolde wandelaar om middernacht by het blaſfeſchemerlicht der maan, die thans haren loop nader ter aarde buigt, in wouden of aan beken hen in hunne dansen verdiept ziet of droomt te zien, wordt zyn gehoor door het aanganaamst muziek geftreelt, en zyn hart beeft beurtelings van blydſchap en vreze; Dus trokken deze onlichaamlyke geesten hunne ongemeten gedaantens in de kleinſte zelfſtandigheid te famen, en hun onnoemlyk leger zat in overvloei-

lige ruimte midden in de zaal van het helsch paleis. Maar in een afgezonderd vertrek zaten de Cherubynen en Seraphynen, hunne majestueuze grootheid behoudende, en hielden een geheim gesprek. Aldaar zaten een getal van duizend en duizend half goden op gouden stoelen. De raad was groot en voltallig. Eindelyk na een kort stilzwygen en afgelezen bevel wierd met de raadsvergadering een begin gemaakt.

Einde van het eerste Gezang.

zelf verlijft, die in den ziele van hem als hi nu juist staat op
 de ziele van hem, die in den ziele van hem als hi nu juist staat op
 de ziele van hem, die in den ziele van hem als hi nu juist staat op
 de ziele van hem, die in den ziele van hem als hi nu juist staat op
T W E D E G E Z A N G.
 de ziele van hem, die in den ziele van hem als hi nu juist staat op
 de ziele van hem, die in den ziele van hem als hi nu juist staat op
 de ziele van hem, die in den ziele van hem als hi nu juist staat op
 de ziele van hem, die in den ziele van hem als hi nu juist staat op

de ziele van hem, die in den ziele van hem als hi nu juist staat op

Op eenen schitterenden troon, die allen rykdom en pracht
 van Ormus en Indiën verre te boven streefde, en waar het
 kostelyk Oosten met ryke handen aan zyne barbaarsche ko-
 ningen paerlen en goud verkwist, zat Satan verheven; tot
 deze helfche waardigheid door verdiensten opgeklommen.
 Dus buiten alle vermoeden door de wanhoop zo hoog ge-
 stegen, streeft hy, niet vermoeid van den ydelen kryg met
 den Almagtigen te vervolgen, nog hoger, en zonder aan het
 schrikkelyk voorledene te denken, ontdekt hy dus zyne
 hoogmoedige verbeelding:

Tronen, en Heerschappyen, Godheden des hemels, terwijl gense diepte, onsterfelyke krachten hoe onderdrukt en gevallen in haren poel behouden kan, beschouw ik den hemel voor ons nog niet verloren. De hemelsche krachten van hunne nederstorting verzezen, zullen luisterryker en vreesfelyker dan voor hunnen val verschynen, en verzekeren zich zelve dat een diergelyk noodlot hen niet ten tweedemale zal treffen. Het recht en de gevestigde wetten des hemels hebben my éerst tot uwen geleider verkozen, daarna uwe vrye keuze, met dat geen, wat daarenboven myne verdiensten in raad en slagveld hebben uitgewerkt; en ons verlies dus verre thans hersteld, heeft my met algemeenen byval op eenen duurzamen en onbenyden troon vaster gevestigd. De gelukkiger staat des hemels met verheven waardigheden beschonken, mag den nyd van minderen opwekken, maar wie zal hem hier benyden, die door zynen hoogsten rang zich aan de spits van uw leger, als uwe borstwering tegens het doelwit van den Donderaar stelt, en gedoemd is tot het grootste aandeel van eeuwige pynen? Daar dus, waar geen goed voorhanden is om over te twis-

ten, daar kan gene verdeeldheid onder partyen ontstaan. Immers zal in de hel niemand den voorrang begeren; niemand, wiens aandeel in de tegenswoordige pynen zo klein is, zal uit eergierigheid naar zwaarderere reikbalzen. Dus met het voordeel der eensgezindheid, standvastige trouw, en volmaakter overeenstemming dan in den hemel zyn kan, voeren wy thans ons oud en rechtvaardig erfdeel terug, en zyn zekerder van den gelukkigen uitflag dan wy ons weleer te midden van het geluk dorsten beloven. Maar welk een weg slaan wy best in? zullen wy door oopentlyken kryg of door bedekte listen werken? ieder een die raden kan, spreke:

Hy cindigde, en naast zyne zyde verhief zich den gesceperden koning Moloch, de sterkste en doldriftigste geest, die op de vlaktens des hemels streed, en nu nog tomelozer door de wanhoop. Hem bezielde de trotschheid van zich met den Eeuwigen gelyk te stellen, en veeleer niets te zyn, dan zich voor hem te buigen. By deze tomeloose woede verloor hy alle vrees, God, hel, en zelfs het ysfelyks noodlot verachtend, en sprak daarna deze woorden:

Myn gevoelen is openlyke kryg; meer onbedreven in list roem ik daarop niets; zy, welke haar nodig hebben, mogen, wanneer het hun te stade komt daar op denken. Want zullen millioenen gewapende engelen die reeds lang het teken des aanvals te gemoet zien, als vluchtelingen des hemels ledig zitten, terwyl eenigen hier zitten peinzen, en voor hunne verblyfplaats dit duister en schandelyk hol aannemen, de gevangenis van zyne dwingelandy die door ons dralen regeert? Neen, laat ons veeleer verkiesen om al te samen met de woede en de vlammen der helle gewapend, eenen onwederstaanbaren weg over de hoge torens des hemels te breken; onze foltertuigen tegen onzen Beul in verschrikelyke wapenen verkerende; dat hy te midden van het gekraak zyner almagtige werptuigen den donder des afgronds hore, en voor zynen blyksem een smokend vuur en verschrikking, met gelyke woede tusfchen zyne engelen flingeren, ja zelfs zynen troon bedolven zie met helische zwavel en verterende vlammen, zyne eigen uitgevonden geesfeltuigen. Maar mogelyk schynt eenigen de weg te bezwaarlyk, te moeilyk om met uitgespreide vleugelen tegens eenen

hogeren vyand op te stygen? Doch laten dezen bedenken, wanneer de zwymelende drank uit den poel der vergetelheid hen niet beneveld, dat onze natuurlijke beweging ons weder tot de plaats onzer geboorte doet opstygen; nederdalen en vallen is ons oneigen. Wie voelde niet onlangs toen de grimme vyand ons geflagen leger zegepraënd tot in den afgrond vervolgde, met welk eene moeite en gedwongen vlugt wy zo diep nederzonken? op te stygen is dus gemakkelyk. Men vreest den uitflag? wanneer wy den sterkeren op nieuw tegens ons aanhitsen, zal mogelyk zyn toorn flimmer wegen tot onze verwoesting vinden. — Ja, wanneer er erger verwoesting in den afgrond te vrezen ware! Wat kan vreesfelyker zyn dan hier te wonen, en verre van alle zaligheid verfloten, in de afschuwelyke diepte tot het uiterst verderf gedoemd te zyn, waar zonder einde de pynen van een onuitbluschbaar vuur, als het werktuig van zynen toorn folteren moet, zo dikwils de onverbiddelyke geesfel en het uur der marteling ons ter tuchtiging oproept? Vreesfelyke straffe dus, zoude ons geheel verdelgen en vernietigen. Wat vrezen wy dan? wat dralen wy om zynen toorn ten uiterst

ten te ontfleken, die, ten top gefleggen, ons geheel verteren
 en dit wezen vernietigen zal? een groter geluk dan eeuwig als
 ellendig voort te duuren! Of wanneer onze natuur waarechtig
 goddelyk is en niet kan ophouden te zyn, hebben wy voor deze
 ergere wraak niet te vrezen; En door ondervinding gevoelen
 wy, dat onze magt vermogend is om zynen hemel te ontrusten,
 en zynen troon, ofschoon ongenaakbaar, met geduurige aanval-
 ten te schokken. Is dit gene zegepraal, het is ten minsten wraak!
 Hy eindigde met dreigende wenkbrauwen; zyne bliken
 verkondigden eene wanhoopige wraak, en eenen kryg voor
 geringeren dan Guden vol gevaar. Aan de andere zyde ver-
 hief zich Bilial in behaaglyker en menschelyker houding;
 zene schoondere persoon verloor de hemel niet; hy scheen
 tot hoge en uitmuntende verrichtingen gevormd, maar alles
 was valsch en ledig, hoewel zyne tong van manna droop,
 en de ergfte zaken in den schyn der waardy kon bemantelen,
 om de rypfte raadsagen te verwarren en te veydelen. Zyne
 gedachten waren laag, vindingryk jii kwade daden, maar
 tot het edele traag ten bevreesst; Nogthans streelde hy hef-
 door, en begon met eenen innemenden toon aldus:

Ik zoude ook als een der eerste haters, tot den openlyken kryg stemmen, vergaderde vorsten! wanneer de voornaamste rede die ons ten kryg moest overhalen, my niet afleermeest daar af ried, en op den gehelen uitflag verderfelyke voortekens verspreidde; daar hy, die in oorlogsdaden allen te boven streeft, in zynen voordrag zo wel als in zyne blinkenste verdiensten, vol van misvertrouwen zynen moed op wanhoop en vertwyffeling grondt, als het uitzicht van alle zyne bemoeijingen, als eene gruwzame wraak. Vooreerst welke wraak? De torens des hemels zyn met bewapende wagers bezet, die alle toegangen onmogelyk maken. Niet zelden legeren zich hunne legioenen aan den oever des afgronds, zenden hunne bespieders wyd en verre tot diep in het ryk van den nacht, en vrezen gene overrompeling. Gesteld, wy braken met geweld door, en het gehele leger der helle volgde ons in het zwartste oproer, om het reinste licht des hemels te bezoedelen; dan nog zou onze grote vyand ongehinderd en onbeschadigd op zynen troon zitten; de aetherische zelfstandigheid die gene vlekken duldt, zou haast de flakken uitwerpen, en zich zegepralend van het onedel vuur

guiveren. Dus teruggeslagen is de vertwyffeling alleen, onze
 eenigste hoop; dan moeten wy den almachtigen verwinnaar
 tegens ons aanhitsen, om alle zyne wraak aan ons te ver-
 spillen, en deze moet ons vernietigen; dus niet meer te
 zyn is, ons dan eene weldaad! Treurige weldaad! want
 wie doch, ofschoon van pynen omringd, wil gaarne dit
 denkend wezen, deze gedachten verliezen die de eeuwigheid
 doorwandelen? wie wil liever vergaan, en verloren zyn
 in den wyden schoot van den ongeschapen nacht, aan gevoel
 en beweging beroofd? Doch gesteld, dit ware het beste
 uitzicht; wie weet of onze grimmige vyand dit immer geven
 wil of kan? of hy kan is twyffelachtig, en zeker is het, dat
 hy nimmer wil. Zal hy, zo wys, zyne grimmigheid den schyn
 van onmagt en onbedachtzaamheid geven, zynen vyanden
 kunnen wensch vergunnen, en hen in zynen toorn verdelgen,
 welken zyn toorn tot eindeloze straffe gespaard heeft? — Wat
 dralen wy, zeggen zy, die tot den kryg raden, wy zyn tot
 een eeuwig lyden bestemd, verordend en bewaard! laat ons
 ondernemen wat wy willen, wat kunnen wy meer, wat kunnen
 wy erger lyden? — Is dat dan het ergste, dat wy doe

zitten, dus beraadflagen, dus onder de wapenen staan? Hoe
 dan, toen wy vervolgd, en door den verpletterenden donder
 des hemels geflagen, den afgrond sineekten om ons te ver-
 bergen? toen scheen de hel eene schuilplaats voor onze
 zonden, en toen wy in den brandenden poel geketend lagen,
 was toen onzen toestand niet flimmer? wat ware het wanneer
 de adam, die dat grimmig vuur ontftak, opwakend het met
 eene zevenvoudige woede weder aanbliet, om ons onder
 de vlammen te bedelven? of wanneer de thans rustende
 wraak van boven, den bliksem weder in hare rechte hand
 greep om ons te plagen? Hoe, wanneer alle hare voorraad-
 kamers geopend wierden; de gewelven der helle hunne vuur-
 fluijen lieten lospringen; overhangende verschrikkingen en
 ysfelykheden dreigden in eenen dag op ons hoofd te zullen
 nederstorten? mogelyk, terwyl wy eenen roemzuchtigen veldtogt
 beramen en ons bemoedigen, worden wy, door een vreeslyk
 onweder overvallen, elk aan zyne eigen rots gefpiest, tot
 een spel en rydverdryf van vlamrende orkanen; of zinken
 in ketenen geflagen voor eenwig in dezen ziedenden oceaan,
 om eindeloze eeuwen met eeuwige ziddering, zonder tus-

fehenpozing, zonder mededogen, zonder genade daarin te worstelen. Dit zeker zou flimmer zyn. Tot eenen opentlyken of heimelyken kryg kan ik dus myne stem niet geven. Want wat vermag geweld of list tegen hem, of wie bedriegt zyne gedachten, wiens oog alles met eenen opflag doorziet? Hy ziet en belagcht uit den hemel alle deze onze ydele bewegingen; even zo wys om alle onze ontwerpen en ranken te vernietigen, als almachtig om onze magt te wederstaan. — Zullen wy dan dus vernederd leven? wy aftammelingen des hemels, dus vertrappt, dus verjaagd, ketenen en eeuwige pynningen verdragen? — Liever deze dan ergere, naar mynen raad; doordien een onvermydelyk noodlot en een almachtig raadsbesluit; de wil van eenen overwinnaar, ons verwonnen heeft. Onze vermogens kunnen werkzaam, en ook lydelyk zyn, de wet die dit zo beveelt is niet onrechtvaardig. Waren wy wys geweest, wy hadden befloten lydelyk te zyn, voor dat wy tegens eenen zo magtigen vyand de wapenen opnamen, waarvan de uitflag zo onzeker was. Ik lagch, wanneer zy die zo stout en trotsch op hunne speer zyn, krimpen zo dra het hun mislukt, en vrezen wat zy

doch wisten dat volgen moest, ballingschap en schande na-
 mentlyk, en ketenen of pyn, naar de uitspraak van den
 overwinnaar. Dit nu is onze verdoemenis; kunnen wy
 deze lyden en dragen, dan kan de toorn van onzen opper-
 sten vyand zich grotendeels verminderen; en dus verre van
 hem verwyderd, zal hy mogelyk onze belediging, met de
 opgelegde straf voldaan, niet meer gedenken; dan, wanneer
 zyn adem de vlammen niet weder aanblaast, zal dit woedend
 vuur bedaren; ons zuiverder wezen zal alsdan deszelfs scha-
 delyken damp overwinnen, of daaraan gewoon, niet gevoe-
 len, — of door den tyd veranderd, en met den aart en de
 natuur van deze plaats vereenigd, zullen wy de grimmige
 hitte, en de aanvallen van pyn met minder bevreemding
 ontfangen; deze ysfelykbeden zullen verzagt, deze duister-
 nissen zullen licht worden. Boven dat geen, wat de hoop
 ons by de vlugt van nimmer eindigende dagen kan aan-
 brengen, en wat verandering en toeval ons nog kunnen
 doen verwachten; terwyl ons tegenswoordig noodlot niet
 gelukkig maar erg, doch niet het slimste is, wanneer wy
 ons zelve niet meer ysfelykbeden op den hals halen.

Dus waren Bilials woorden in het gewaad der rede gehuld, tot schandelyk gemak en vreedzame traagheid niet tot vrede radende; en na hem sprak Mammon:

Wanneer de kryg voordeligst is, moeten wy slyden om den koning des hemels van zynen troon te stoten, en ons eigen verloren recht te herwinnen. Hem te ontronen mogen wy alsdan hopen, wanneer het eeuwig noodlot voor het veranderlyk geval wyken, en de Chaos den sryd beflissen zal. Het eerste te hopen is ydel, en dus vervalt het laatste. Want welk eene plaats kan in den hemel voor ons overig blyven, wanneer wy den oppersten Heer des hemels niet overweldigen? Gesteld, dat hy bewogen wierd, en eene algemene vergiffenis onder voorwaarde van nieuwe onderdanigheid, ons aanbod, met welke oogen konden wy in zyne tegenswoordigheid vernederd voor hem staan, en de harde wetten ons opgelegd ontfangen, om zynen troon met harmonische lofgezangen te vereeren, en gedwongen Hallelujahs aan zyne Godheid te zingen; terwyl hy, onze hatelyke beheerscher, als koning verheven zat, en zyn altaar van ambrozyne reuk en ambrozyne bloemen onze slaafsche offerand, rookte? Dit zoude in den hemel onze bezigheid,

ons gehoogen moeten uitmaken! ó hoe yslyk zoude éene
 eeuwigheid zyn, die wy toebrengen moesten met de aanbidding
 van hem, dien wy vervloeken! laat ons dan niet naar
 den vorigen prächtigen slavenstand streven, die door geweld
 onmogelyk, en door aangebodene genade, ofschoon in den
 hemel, voor ons onaanneemlyk is; zoeken wy veeleer ons
 geluk in ons zelve, op, ofschoon in deze afschuwelyke
 verblyfplaats, alleen voor ons zelve te leven; vry en aan
 niemand rekenfchap fchuldig; eene harde vryheid verkiezen-
 de voor een ligter juk van slaafschen luifter. Onze groot-
 heid zal dan allermeest uitblinken, wanneer wy uit kleine
 grote, nuttige uit vreesfelyke, voordelige uit onvoordelige
 dingen kunnen fcheppen; en aan welke plaats het ook zy,
 onder het kwaad opgrocien, en door werkzaamheid en ver-
 harding, gemak uit onze pynen te weeg brengen. Zidderen
 wy voor dit diepe ryk der duifternis? hoe menigmaal behaagt
 het den alles regerenden koning in zwarte en dikke wolken
 neer te klimmen; zonder verduiftering zyner heerlykheid,
 en met eene majestueuze duifternis zynen troon te omrin-
 gen, waaruit de diepe donders locien; hunne woede ten toon

spreiden, en den hemel eene hel doen gelyk worden? kunnen wy wanneer het ons behaagt zyn licht niet nabootsen gelyk hy onze duisternis? ook deze woestè bodem heeft zyne verborgen schatten, edelgesteentens en goud, en noch bekwaamheid noch kunst ontbreken ons, om alle kostelykheden daaruit te vervaardigen; wat kan de hemel meer aantonen? Ook kunnen wy ons door lengte van tyd aan de pynigingen, als aan een wezentlyk deel van ons bestaan gewennen; dit drukkend vuur kan ons zo draaglyk worden, als het thans hevig is, en onze natuur kan zich in zyne natuur veranderen; dit moet noodzakelyk het gevoelige onzer smarten weghemen. Alles nodigt ons tot vreedzame raadslagen en tot eenen geyestigden staat van order, om te zien hoedanig wy onze tegenswoordige ellende kunnen verzachten, steeds het oog daarop houdende wat en waar wy zyn. Laat ons dus alle gedachten van oorlog verbannen; zie daar mynen raad.

Naauwlyks had hy geeindigd, als er in de vergadering een gedruis ontstond, gelyk na eenen storm, wanneer de hollen der rotsen het gehuil der onstuimige winden verzwelgen, welken gedurende den nacht het meir hebben gezweept,

en den afgewaakten zeeman door hunnen heeschen toon doerfl
 inslapen, terwyl zyne bark of boot na het onweder op goed
 geluk in eene steenachtige baai het anker heeft uitgeworpen.
 Zodanig was de goedkeuring die men overal hoorde, toen
 Mammon eindigde, en zo zeer behaagde zyne uitspraak tot
 vrede radende; want zy vreesden veelmeer eenen tweden
 slag, dan de woningen der helle; zo zeer werkte de vrees
 voor den donder en het zwaard van Michael op hunne ge-
 moederen; en niet minder het verlangen om dit helfche ryk
 te vestigen, om het door staatkunde te doen bloeien, en
 eenmaal door wyze wetten en na verloop van eeuwen den
 hemel na te bootsen. Be-elzebub, die naast Satan de
 hoogste plaats bekleedde, dit bemerkende, rees met eene
 ernstige houding op, en opryzende geleek hy eenen pylaar
 des staats; diep in zyn voorhoofd waren overleg en de zorg
 des ryks gegraven, en in zyn aangezicht ondanks zynen
 val nog vol van majesteit, stond de onvertzaagdheid van
 eenen koning te leezen. Hy stond gelyk een wyze, gevormd
 om met Atlantische schouderen, het gewigt van de mag-
 tigste monarchijen te torschen; zyn opslag trok gehoor

en opmerkzaamheid, en de vergadering was stil gelyk de middernacht of de middaagluht in den zomer, terwyl hy dus sprak:

Tronen en koninglyke magten, nakomelingen des hemels, aetherische vermogens! of moeten wy dezen tytel afstaan, en ons met eenen veranderden toon vorsten der helle noemen? de stem der meesten doch schynt daarheen te hellen, om hier te bloeien en een bloeiend ryk te stichten; zonder twyffel terwyl wy dromen en niet bedenken, dat de koning des hemels ons deze plaats tot eenen kerker heeft aangewezen; niet tot eene zekere toevlucht voor zynen magtigen arm om van de heerschappy des hemels bevryd te zyn, en in nieuwe zamenzweringen tegen zynen troon op te staan, maar om zyne gevangene menigte, ofschoon dus verre van hem verwyderd, in de naauwste flavernij onder een onvermydelyk juk te bewaren. Dit is gewis, hy zal in de hoogte en diepte, de eerste en de laatste als koning regeren, en door ons oproer zal hy geen span van zyn koningryk verliezen; maar zyne heerschappy over de hel uittrekken, en ons hier met eenen yzeren scepter, gelyk in den hemel met den gouden regeren.

Wat zitten wy dan om vrede of kryg te beraadflagen? Kryg heeft over ons beflist, en miste ons niet onherftelbaar verlies; voorflagen van vrede heeft nog niemand aangeboden noch gezocht; want welk een vrede wordt ons, in flavernij gevoerd, en tot eene wrede bewaring, tot flagen, tot eigendunkelyke straf veroordeeld, gegeven? en welke een vrede kunnen wy terug geven, dan haat en vyandfchap uit al ons vermogen, tomeloze tegenkanting en wraak; of fchoon langzaam, nochtans altoos famenftannende hoe de overwinnaar allermint zyne overwinning genieten, en allermint zich in bedryven verheugen moge, die wy lydend gevoelen. De gelegenheid zal ons niet ontbreken, en het zal niet meer nodig zyn, den hemel, wiens hoge wallen, noch ftorm, noch belegering noch overrompeling des afgronds vrezen, met eenen gevarlyken optocht te overvallen. Hoe! wanneer wy eene ligtere onderneming uitvinden? Daar is eene plaats, indien een oud en voorzeggend gerucht niet dwaalt) eene andere waerld, de gelukzalige zetel van een nieuw geflacht, mensch gebeten, dat om dezen tyd gefchape zynde, hoewel minder in magt en luifter, ons gelyk,

maar van hem, die den hemel regeert, meer begunstigd is.
 Dus wierd zyn wil onder de Goden verklaard, en door eenen eed, die de gewelven des hemels deed zidderen, bevestigd. Laten alle onze gedachten gevestigd zyn om te ontdekken welke schepfels, van welke gedaante, van welke natuur, met welke begaafdheden daar wonen, waarin hunne sterkte, waarin hunne zwakheid bestaat, en of geweld dan list zal gevorderd worden, om hen te verleiden. Ofschoon de hemel gesloten is, en de hoge gebieders des hemels door zyne eigen sterkte zeker zit, zal mogelyk die plaats als de uiterste grenspaal van zyn koningryk meer openleggen, en ter verdediging overgelaten zyn van hun die haar bewonen. Daar mogelyk is door eenen schielijken aanval voordeel te behalen; of zyne gehele schepping door het vuur der helle te verwoesten, om alles als ons eigendom in bezit te nemen, en de nieuwe bewooners te verdryven, gelyk wy verdreven zyn; of indien niet te verdryven, hen tegens hunnen God op te hitsen, zo, dat hy hunnen vyand worde, en met berouwende handen zyn eigen werk vernietige. Dit zoude eene gewone wraak overtreffen, zyne blydschap

wegens onze verwarring verstoren, en onze blydschap uit deze verwarring doen geboren worden; dan zouden zyne geliefde kinderen in den afgrond geworpen, om onze ellende met ons te delen, hunnen brozen oorsprong, hun vervlogen geluk, zo ras vervlogen, vervloeken. Oordeelt of dit waardiger zy om te beproeven, dan hier in de duisternis te zitten, en ydele gedachten uit te broeïen.

Aldus droeg Beëlzebub zynen duivelschen raad voor, door Satan eerst ontworpen, en hem afzonderlyk medege-deeld; want van wien, dan van den oorsprong alles kwaads kon zodanig eene diepe boosheid, om het menschelyk geslacht in zynen wortel te verdelgen, en de aarde, ten smaad des groten Scheppers, met de hel te samen te kneden en te vermengen, afftammen? Doch hunne gruwelen strekken alleen om zynen roem te vermeerderen! — Dit ver-wegen voorstel was der helsche magten ten hoogsten aangenaam, by allen flikkerde de blydschap in de ogen, en vol genoeg stemden zy in zynen voorslag; waarop hy zyne aanspraak dus vervolgde:

Met roem hebt gy geoordeeld, met roem uwe lange ver-

schillen geëindigd, vergaderde Goden! en gelyk aan dat geen wat gy zyt, grote dingen besloten, die ons nogmaals ten spyt van het noodlot, uit deze uiterste diepte, nader tot onzen ouden zetel zullen verheffen; mogelyk in het gezicht der stralende grenzen, van waar wy met nabuurige wapenen en eenen gelukkigen uitval den hemel kunnen herwinnen, of ergens in eene meergematigde luchtstreek, niet onbezocht van het lieflyk licht des hemels, veilig wonen, om de duistere vlakken aan de schitterende stralen van het Oosten af te waschen; daar zal de liefelyke lucht haaren balsem uitademen, om de lidtekenen van dit vertoerend vuur te helen! Maar wie zal de eerste zyn, die wy afzenden, om deze nieuwe wereld te ontdekken? wie zullen wy daartoe bekwaam vinden? Wie zal met dwalende stappen den duisteren, grondelozen, oneindigen afgrond beproeven, en in het tastbaar donker den onbetreden weg vinden, of met uitgespreide engelen vlugt en onvermoeide wicken, het onmeetbaar ledig overtrekken, eer hy aan het gelukkig eiland nadert? welke sterkte, welke kunst, welke heimelyke list zal dan vermogen hem gelukkig door de

sterke wachters, door de rond en dicht bezette posten der wakende engelen heen te voeren? Hier heeft hy alle omzichtigheid nodig, en niet minder voorzichtigheid vordert onze verkiezing; want op hem, dien wy afzenden, berust het welzyn van allen en onze laatste hoop.

Dus sprak hy en zat neder. De verwachting om te vernemen wie opryzen, en zyne gevaarlyke onderneming ondersteunen, tegenspreken of op zich nemen zoude, wrocht opmerkzaamheid in zyne blikken. Doch allen zaten verflomt, en overwogen het gevaar met diepzinnige gedachten. Een ieder las in de ogen des anderen zyn eigen onvermogen. Niemand onder de dappersten, onder den bloem van deze den hemel bestrydende helden werd zomnvert, zaagd bevonden, van zich aan te bieden, om deze verschrikkelyke reis alleen te ondernemen. Tot dat eindelyk Satan, wien thans een uitmuntend aanzien boven alle zyne medegenoten deed uitblinken, met de trotschheid van eenen Monarch, die alle zyne hoge waardyl gevoelt, op zynen zetel zittende, aldus sprak:

o Gy nakomelingen des hemels, Empyreische tronen,

niet te onrecht heeft een diep stilzwygen en verlegenheid ons overvallen, doch niet nedergeslagen; de weg die uit de hel tot het licht opwaards leidt, is lang en bezwaarlyk; onze kerker is ondoordringbaar; dit hoog gewelf van verterend vuur geweldig in te verflinden, ommuurd ons met negendubbelde muuren, en poorten van brandend diamant, boven ons gegrendeld, betwisten ons den uitgang. Deze doorgetrokken, wanneer iemand hier door trekken kan, ontvangt hem de diepte van eenen onzelfstandigen nacht met open muil, en dreigt hem, in dezen gedrochtelyken afgrond neergezonken met het laatst verlies van zyn wezen. Indien byaan dit alles in eenige waereld of onbekende streken ontkomt, wat blyft hem minder overig dan onbekende gevaren, even bezwaarlyk te ontvlieden? Doch ô vorsten! deze troon, deze koninglyke oppermagt, met luister verfiert, met magt gewapend, zou myner onwaardig zyn, wanneer een ontwerp het algemeen welzyn bedoelende, my door den minsten schyn voor zwarigheid en gevaar, van deze onderneming zou durven afschrikken. Waarom neem ik deze blinkende waardigheid aan? waarom weiger ik den

stepter niet, wanneer ik weiger een even groot gedeelte van gevaar als van eer aan te nemen? hy, die regeert, is tot beiden gerechtigd, en om zo veelmeer tot gevaar, als hy in eer boven de overigen verre verheven zit. Gaat dan heen ontzaggelyke kragten, alsnog, hoewel gevallen, de scbrik des hemels. Owerweegt by u zelveu, wyl onze woning doch hier zyn zal, wat de tegenswoordige ellende meest kan verligten, en de hel draaglyk maken, indien er genezing of verzachting is, die de pynen van deze ysfelyke woning stillen, bedriegen of verminderen kan. Verzuimt niet de wagt te houden tegens eenen zo waakzamen vyand, terwyl ik van buiten alle de kanten dezer duistere verwoesting doorzweven, en voor ons allen verlossing zoeken zal. Niemand zal in deze onderneming met my delen.

Dit gezegd hebbende stond de Monarch op, en kwam voorzichtig alle antwoorden voor, uit vreze dat eenigen der hoofden door zyn besluit bemoedigd (in de verzekering van te zullen worden afgewezen) zich nu tot dat geen mogten aanbieden, wat hun eerst had doen schrikken, en afgewezen zynde zich als zyne mededingers mogten op

geven; gewinnende dus zonder het allerminst te wagen den roem, dien hy door het verschrikkelykst gevaar moest oogsten. Maar zy vreesden het gevaar niet meer dan zyne gebiedende stem, en stonden allen met hem op. Het gedruis van dit algemeen opryzen vormde het geluid van eenen verren donder. Met de eerbiedigste houding bogen zy zich voor hem; verhieven hem als eenen God, den Allerhoogsten in den hemel gelyk, ook vergaten zy niet hem hunnen dank te betuigen, dat hy voor het algemeen welzyn zich zelve offerde. Want ook by de helfste Geesten zyn niet alle deugden verloren, opdat goddeloze menschen zich hunner blinkende daden niet beroemen, die de zucht tot eer doen ontwaken, of eene heimelyke eergierigheid met yver vernist. Dus eindigden hunne twyffelvolle zwarte raadslagen, en zy verheugden zich in hun onvergelykelyk hoofd. Gelyk wanneer duistere wolken van de kruinen der bergen opgeflegen, terwyl de noordewind slaapt, het lieflyk gelaat des hemels bedekken, en de grimige lucht sneeuw en plasregens op het donkere land uitschud; als nu daarna de gouden zon hare avondstralen met

een liefelyk vaarwîd weder ten toon spreidt, herleeft het veld, en de loefende kudden betonen hare vreugde dat bergen en dalen wedergalmen. ô Schande voor menschen! gedoemde duivels houden met duivels eene onverbreekbare eendragt, en onder de vernuftige schepselen twisten de menschen alleen, hoewel vol verzekering van hemelfche genade. God verkondigt vrede, doch zy leven in haat, vyandschap en onderlingen twist, voeren gruwzame oorlogen, en om elkanderen te verdelgen verwoesten zy de aarde, als of (dit moest ons tot eendragt opleiden) de mensch, buiten dien niet genoeg helfche vyanden had, die dag en nacht op zynen ondergang loeren.

Dus eindigde de raad des afgronds, en de helfche Groten traten in orde af; hun magtig opperhoofd trok in hun midden en scheen alleen in eene onuitspreekelyke pracht en naargebootsten staat niet minder de tegenstrever des hemels dan de gevreesde vorst der helle; een kogel van vlammeende Seraphs omringde hem met blinkende wapenen en bliksemende spiesen; Nu beveelden zy om met het koninglyk geschal der bazuinen het groot besluit af te kon-

digen. Terftond bragten vier snelle Serafs het klinkend, metaal aan den mond tegens de vier winden, en de ftem der herauten verhief zich; de holle afgronden hoorden het wyd en verre, en het gehele leger der helle antwoordde met een bedwelmend gejuich.

Thans gingen de gefchaarde magten, beter te moede, en door eene valfche litzinnige hoop eenigermate gesterkt, uit elkanderen; ieder nam zynen byzonderen weg, waar neiging of treurige verkiezing, hen deed heendwalen, om voor ongeruste gedachten ergens eene rustplaats te vinden, waar zy de verdrietige uren tot op de terugkomst van hunnen groten bevelhebber konden doorbrengen. Eenigen worftelden in de vlakke of in de fyne lucht op hunne vleugelen, of oeffenden zich in het wedlopen, gelyk in de Olijmpifche fpeleu of in de velden Pythons; anderen temden de vuurige paarden, of vermydden met hunne snelle raderen het doelwit, of oeffenden zich in de wapenen. Gelyk wanneer in de betrokken lucht, om hoogmoedige fteden te waarschuwen, zich eenen fchynbaren kryg vertoont, en legers in de wolken ftrydend op elkanderen aanvallen;

de luchtstoffige ridders treden voorwaards tot hunne vanen, en neigen de speren; tot dat de dicht gefloten legioenen het veld des hemels van de dappere daden doen branden. Nog anderen van grimmiger aart rukken met de ongetemde woede der Typhons klippen en heuvelen uit, en gieren op orkanen door de lucht; Naauwlyks is de hel vermogend, dit woedend oproer door te staan; gelyk Alcides, wanneer hy met zegepalmen van den Oechalia bekroond, het vergiftig kleed gevoelende, de Thesfalifche dennen met ftam en wortel uit hevige fmarten den grond ontrukte, en Lichas van den gevel van den Oeta in de Eubeifche zee stortte. Eenigen van zachteren aart, in eene ftille vallei ontweken, ftemden hunne harpen, zongen met engelen tonen den lof hunner heldendaden en door het verlies des ftryds ongelukkigen va', en beklaagden zich dat het noodlot vrye deugden aan fterkte en toeval onderworpen had. Hun gezang was partydig, maar de welluidendheid (hoe kon dit anders, daar onfterfelyke geesten zongen?) gaf in de hel eenen ftilftand, en werkte in de toegedrongen menigte eene bewonderende verrukking. In nog lieflyker verhandelingen,

(want het gezang betovert flegts de zinnen, maar welſprekenheid de ziel) zaten anderen ter zyde van eenen heuvel, en onderhielden zich omtrend de verhevenſte gedachten; verdiepten zich in de beſluiten der voorzienigheid; in de voorwetenschap; in den wil; in het noodlot; in het beſtemde noodlot; in den vryen wil; in de onbepaalde voorbeſchikking; en verloren zich in dit doolhof, waarin zy genen uitgang vonden. Dan ſpraken zy veel van het goed en kwaad; van ge'ukzaligheid en eindigende ellende; van de hartſtochten en hunne overwinning; van de eere en ſchande; alles ydele wysheid en valsche wysbegeerte, die ſomtyds nogthans pyn en angst met zoete betovering verjagen en bedriegelyke hoop opwekken, of het verhard gemoed met hardnekkig geduld als met driedubbeld ſtaalbewapenen kan; anderen op goed geluk deze treurige waer'd in ſinaldelen en talryke benden wyd en verre rondſtrykende, om ergens eene landſtreek te zoeken die hun eene bekwaamere woning aanbod, nemen vliegend hunnen vaart langs vier wegen naar de oevers der vier helsche vloedten die hunne vergiftige wateren in den brandenden poel ontlaſten; deze zyn, de

afschuwelyke Styx, de vloed des dodelyken haats; de treurige Acharon, zwart en diep van smarten; de Cocytus, dus genoemd naar het luide gekerm dat men aan zyne oevers hoort, en de wilde Phlegethon, wiens vuurstromende golven de razernij ontvlammen. In het verschiet van deze wentelt de langzame en stille Lethe, de vloed der vergetelheid, zyne kronkelende wellen; wie daar uit drinkt vergeet terstond zynen vorigen staat en wezen, vergeet vreugde en lyden, genoeg en smarten. Aan gene zyde van dezen vloed legt eene bevroren, donkere en wilde landstreek, door eenen eeuwigen storm van wervelwinden en hagelbuien geweept, die nimmer op het vaste land ontdooïen, maar opeengestapeld, de puinen van vervallen zuilen gelyk schynen. Alles rondsom is diepe sneeuw en ys; een afgrond, zo diep als de Sorbonische poel tusfchen Damiata, en den ouden berg Casius, waarin gehele legers gezonken zyn; de verzengde luchtstreek brandt hier gevoren, en de koude heeft de uitwerking des vuurs. De gedoemden door de de wraak-godinnen met de klauwen der harpyen voortgeflept, worden derwaards gebragt, daar gevoelen zy wederke-

rig de bittere verandering van ten top gestegen ysfelykheid, nog ysfelyker door den uitersten trap van schieleke verwisseling. Beurtelings uit een leger van woedend vuur gerukt om hunne zagt Aetherische warmte in ys te doen verstyven, en daar onbeweeglyk, als op den bodem gegraveerd, en vast gefvoren te smachten, stort men hen van daar in de vlammen terug; Om hunne ellende te vermeederen zweven zy over dezen Lethe heen en weder; zo naby zynen oever wenschen en pogen zy dalend den nodigenden stroom te bereiken, en door eenen enkelen druppel in één oogenblik hunne pyn en smarte in eene aangename vergetelheid te verliezen. Doch het noodlot stelt zich daar tegen; Meduza bewaakt met hare Gorgonische verschrikkingen den toegang, en het water ontvlugt uit zich zelf voor alles wat leeft, gelyk het weleer voor de lippen van Tantalus wegvlood. Dus zweefden deze dwalende scharen, bleek van afgrysfelyke verschrikking met verwarden gangen, verloren rond, met ingevallen ogen zagen zy hun beklaglyk lot, en vonden gene rust; zy zwierven door vele treurige en duister dalen, door vele kommervolle land-

streken, over vele met ys bedekte en vlamrende Alpen, klippen, hollen, poelen, moerasfen, draaikolken, graven en fchaduwfen des doods; door een geheelal des doods, dat God in zynen vloek gefchapen heeft, alleen tot het kwade goed, waar alles wat leven heeft fterft, de dood leeft, en de vergiftigde natuur, verbazende, verfchrikkelyke, afschuwelyke en onnoembare dingen uitbroeit, veel flimmer dan de vrees ooit voortgebragt of de fabelen verdicht hebben, Chiméres, Hydras en afschuwelyke Gorgonen.

Intusfchen verheft zich de wederparty Gods en der menfchen, Satan, met gedachten van het hoogfte ontwerp ontvlamd op snelle vleugelen, en zoekt in zyne eenzame vlugten weg naar de poorten der helle. Somsyds kruist hy naar de kusten ter rechte dan naar die ter linke; nu ftrykt hy zwevend langs de diepte, dan flygt hy torenshoogte tot de vuurige gewelven; gelyk wanneer verre in zee eene ontdekke vloot in de wolken hangt, die met Equinoctialwinden van Bengalen of de eilanden Ternate en Tidor in gezelfchap zeilt, van waar de handelaar zyne fpecereien haalt; zy ftevent op de geploegde golven naar het voorgebergte door de

wyde Ethiopifche zee, en richt des nachts naar den noord-ftar haren loop. Dus fcheen de vliegende aartsvyand van verre; eindelyk ontdekt hy de muuren der helle, opgehaald tot aan haar afschuwelyk dak, en bare driemaal driedubbelde poorten; drie van koper, drie van yzer en drie van diamanten klippen, ondoordringbaar, rondsom met vuur omgeven, doch niet te verteren. Eene afschuwelyke gedaante zat aan elke zyde der poorten. De eene geleck tot op het midden des lichaams eene fchone vrouw, doch floot zich van onderen eene slang gelyk in eenen ringswyze gefchubden en gekrulden ftart, gewapend met eenen dodelyken angel; brullende helhonden blaften met open Cerberifche muilen onophoudelyk en luidkeels uit hare middel en jankten met een ysfelyk gehuil. Doch door eenig gerucht verfehrikt, waken zy naar welgevallen in haren buik terug, en daar verborgen, vervolgdan zy ongezien hun blaflend gehuil. Veel minder afschuwelyk waren de honden die Scylla plaagden toen zy zich in de zee baadde, die Calabriën van den naren Trinacrifchen oever fchydt; en min afschuwelyken volgen in den nacht de tovereffen, wanneer zy heimelyk geroepen,

door den dampkring ryden, en op den reuk van onschuldig kinderbloed gelokt, met de Laplandfche toverkollen dansen, terwyl de wandelende maan by hunne feesten verduistert. De andere gedaante, wanneer dat eene gedaante, wat gene gedaante had, mag genoemd worden, en door leden, gewrichten noch delen te onderscheiden; of wanneer dat een wezen was, wat eene schaduw of beiden tevens scheen, stond daar, zwart gelyk de nacht, grimmig gelyk tien razernien, verschrikkelyk gelyk de hel; zy zwaaide eene vreesfelyke werpspies, en haar zonderlinge schedel pronkte met eene foort van koninglyke kroon.

Satan was nu genaderd; terstond verliet het monster zich van zynen zetel, en ging hem woedend met verschrikkelyke blikken tegen; de hel zidderde op zyne stappen. Zonder te vrezen verwonderde zich de onvertzaagde duivel over deze ontmoeting. God en zyn Zoon uitgenomen, vermogt geen geschapen wezen hem te doen zidderen; met verachtelyke blikken was hy de eerste die sprak:

Van waar en wie zyt gy, vervloekte gedaante, die u zo grimmig en afschuwelyk verftout my met uw gedrochtelyk

gelaat den weg naar deze poort te beletten? Zonder uwe goedkeuring te vragen, meen ik daar door te trekken, hier van zyt verzekerd; terug, of smaak uwe dwaasheid, en de ondervinding, hellenkind leze u, de geesten des hemels nimmer te wederstaan.

Vol van woede antwoordde het spook :

Zyt gy de vervloekte engel, zyt gy dien, die vrede en trouw welker in den hemel zo heilig het eerst gebroken, en het derde deel der zonen des hemels, tegens den Allerhoogsten saamgezworen, zo trotsch en oproerig met u de wapenen deed opvatten, waarom zy met u van God verftoten, veroordeeld zyn om hier eeuwige dagen in pyn en kwalen door te brengen? En gy helsche doemeling, gy telt u in 't getal der hemel geeften; gy ademt trotschheid en woede, hier, waar ik als koningin regeer, en om u feller te doen razen, uw koning en uw meester ben! terug tot uwe strafplaats valsche vluchteling; spoed u met de gezwindste wicken van hier, of ik vervolg u, wanneer gy draalt met eene zweep van fchorpioenen, en met éénen slag van dezen speer zullen zeldzame verschrikkingen en ongekende pynen u aangrypen!

Dus sprak het ysfelyk monfter, en terwyl het dus sprak en dreigde, groeide tiendubbeld de ysfelykheid en hatelykheid van zyne gedaante. Aan de andere zyde ftond Satan geheel onverfchrokken met verontwaardiging vervuld, en fcheen eene brandende komeet die aan den noordelyken hemel het uitgestrekte Ophuicus in vlammen zet, en pest en oorlog uit hare verfchrikkelyke manen fchudt. Ieder mikt op het hoofd des anderen zynen dodelyken flag, met hunne helfche handen tot genen tweden gezint, zodanig wierpen zy bunte dreigende blikken op elkanderen. Gelyk wanneer twee zwarte wolken met het gefchut des hemels beladen, ratelend over de Caspifche wellen komen aandryven, dan hoofd aan hoofd gekeerd, eene poos naast elkanderen zweven, tot dat de winden het teken blazen, en het duister gevecht in de middelste lucht zynen aanvang neemt. Van de droigende blikken der magtige ftryders wierd de hel meer verdufterd, en beiden hadden huns gelyken voor zich, want nimmer dan nog eenmaal zouden zy zodanig eenen magtigen vyand weder aantreffen! Nu zouden er grote daden, waarvan geheel de hel wedergalmd had gevolgd zyn, zo niet de flan-

genfnaartige toverers die aan de poort des hemels gezeten, den vreesfelyken fleutel bewaarde was opgesprongen, en met eenen afschuwelyken kreet zich tusſchen beiden geſtort had.

„ô Vader! ſchreeuwde zy, wat onderneemt uwe hand tegens uwen enigen zoon? Welke razernij ô zoon! bezit u om dezen dodelyken pyl op het hoofd van uwen vader te flingeren? en weet gy voor wien? voor hem die in de hoogte zit en lagcht, terwyl hy u als niets waardigen gebruikende, zynen toorn dien hy gerechtigheid noemt, beveelt uit te voeren; zynen toorn, die u beiden aan generi dage nog zal verdelgen.

Zo ſprak zy, en de helfche peſt bedaarde op deze woorden, haar antwoordde de Satan:

Uw gefchrei en ontzettende woorden houden mynen arm terug om u zyne krachten te doen gevoelen. Zeg my wie gy zyt in deze dubbelvormige gedaante; waarom daar wy ons in dit dal der helle voor de eerſtemaal ontmoeten, noemt gy my uwen vader? waarom dit monſter mynen zoon? Ik ken u niet, en zag nimmer iets afschuwelykers dan u beiden.

De bewaakſter der helle antwoordde:

Zyt gy dan inywer vergeten, en schyn ik thans zo hatelyk in uwe ogen? ik, weleer in den hemel als schoon door u geprezen, toen in de vergadering en het gezicht der Sera-
 phyaen, met u in eene verwegene zamenzwering tegen den koning des hemels verbonden, jammerlyke pynen u plotsling overvielen, toen uw hoofd, terwyl uwe benevelde ogen tuimelend in duisternis zwommen, dikke en veelvuldige vlammen om zich heen wierp, tot dat eene wyde opening aan zyne linker zyde my als eene Godin gewapend, en u aan gedaante en aanzien volkomen gelykvormig, toemaals hemelsch schoon, aan het licht bragt. Verschrikking overviel de heiren des hemels; op het eerste gezicht beëfden zy zitterend terug, noemden my zonde, en beschouwden my als een voorteken van kwaad; doch gemeenzamer bekend geworden, geviel ik, en door aantrekkelyke bevalligheden won ik myne grootste tegenstrevers; gy boven anderen, in my zo dikwils uwe eigene volmaakte gedaante beschouwende, wierd verliefd, deze drift trek u heimelyk tot my, en ik wierd bezwangerd. Intuschen ontstond de kryg des hemels, en de veldslag, waarin de volkomen zege [hoe kon het anders?] onze

almachtigen vyand, en aan onze zyde verlies en verftrooing door alle de Empyreifche gewelven te beurt viel, stortte ons van den top des hemels; ons leger viel in dezen afgrond neder en in dien algemenen val viel ik mede. Toenmaals wierd my deze magtige fleutel in handen gegeven, en tevens bevolen om deze poorten, waar niemand, ten zy ik die ontfluit, kan doorkomen, voor eeuwig gegrendeld te houden. Geheel alleen zat ik hier in diepe gepeinzen, maar na weinigtids gevoelde ik, door u bezwangerd, in myn lichaam thans ongemeen gezwollen, onverdraaglyke knagingen en fmartelyke weën. Eindelyk brak dit hatelyk gedrocht dat gy voor uwe ogen ziet, uw eigen zaad, eenen weg door myne ingewanden; en vol vrees en fmarte wierd myne onderfte gedaante verfcheurd en veranderd. Maar hy, de door my gebroecide vyand fprong te voorfchyn, en flingerde zynen onzaligen pyl, gevormd tot vewoefing. Ik vluchtte, en gilte luidkeels: Dood! De hel zidderde op dezen fchrikkelyken naam; zuchtte uit alle hare holen, en weërgalmde: Dood! ik vlood, maar hy, veel fnelder [meer zo het fcheen van snode juist dan van woede ontvlamd] vervolgde en onder-

haalde, geheel afgemat my zyne moeder. In geweldad'ge en fchandelyke omhelzingen met my zyne lusten voldoende, teelde ik uit deze verkrachting de huilende monfters, die my gelyk gy gezien hebt door onophoudelyk geblaf omringen! Op alle uuren ontvangen en geboren, pynigen zy my met de bitterfte finarten; naar hunne goedkeuring keren zy in myn lichaam terug, dat hen baarde, en huilen en doorknagen myne ingewanden, hunne fpyze; dan weder uitbrekende, stormen zy rondsom my met innerlyke verfchriking, en ontnemen my rust en verligting. Tegens my overzit de grimmige dood, myn zoon en vyand, die hen aanhitst, en my, zyne moeder reeds lang verflonden had, doch hy weet dat myn einde het zyne naar zich sleept, en dat ik, het zy dan wanneer het wil, eene bittere betc en eenen giftbeker voor hem zyn zal. Dit heeft het noodlot over ons bepaald. Maar laat ik u raden myn Vader, wacht u voor zynen dodelyken pyl; koester gene ydele hoop van in deze glinfterende wapens ofschoon in den hemel verftaald, voor verwonding zeker te zyn, want niemand, dan alleen hy die in de hemelen regeert, kan deze dodelyke fpits wederftaan.

Zy eindigde en de flimme duivel leerde fchielyk zyn voor-
 deel; hy wierd nu bedaarder en antwoordde zagtzinnig:

Dierbare dochter! want gy noemt my uwen vader en wyst
 my hier mynen schonen zoon, het waardfte pand van onzen
 vertrouwlyken omgang in den hemel, van een genoeg,
 toenmaals zo aangenaam, maar thans zo treurig herdacht,
 door de gruwzame verwifeling ons zo onvoorziens en bui-
 ten vermoeden overvallen. Ik kom niet als een vyand, maar
 om u en hem met het gehele leger der hemelfche geesten,
 die ter verdediging onzer rechten gewapend met ons van de
 hoogte vielen, uit dezen duiffteren en treurigen afgrond te ver-
 losfen. Voor hen dwaal ik eenzaam door deze woeflynen,
 en waag my zelven, één voor allen in het gevaar, om met
 eenzame fchreden langs de grondeloze diepte te zweven, en
 door het onmeetbaar ledig met dwalend zoeken de voor-
 fpelde plaats op te fporen, dié nu, naar de famenlopende
 tpekenen als eene grote en ronde kogel reeds moet gefchapen
 zyn. Ecne plaats, zalig door zegening, en door een geflacht
 van nieuw gefchapen weezens bewoond, om mogelyk onze
 ledig gewordenie plaats weder te vervullen, aan de grenzen

des hemels, schoon verder verwyderd, uit vreeze dat dezelve met de magtige menigte overladen, voor nieuwe oproeren mogt bloot staan. Of nu dit, en meer dan dit nog verborgen, volcindigd zy, spoede ik my om te weten, en hier van onderricht kom ik terug en breng u tot de plaats, waar gy en de dood gemakkelyk wonen, en in eene aangename met welriekenden balzemvervulde lucht onzichtbaar en in stilte heep en weder zweven kunt; daar zult gy onophoudelyk gefpyst worden, en alle dingen zullen u tot eenen roof zyn.

Hy zweeg, beiden schenen zeer te vreden, en de dood, hegende dat zyn honger zoude gefilt worden, noemde, zich hier mede reeds vleisende, zynen muil gelukkig, en grinsde afschuwelyk in eenen spookachtigen grimlach; zyne boze moeder was even zeer verheugd en sprak tot haren vader:

- Den sleutel dezer onderaardsche gewelven bewaar ik amptswegen en op bevel van den almagtigen koning des hemels, die my verboden heeft van deze diamanten poorten te openen; de dood staat tegens alle geweld met zynen schicht gereed, onbevreesd van door eenige levendige magt te worden overweldigd. Maar waarom gehoorzaam ik de bevelen

van hem die in de hoogte woont, van hem die my haat, en my, eene inwoneres en inboorlinge des hemels, in den diepen Tartarus heeft nedergeworpen, en veroordeeld om hier tot eene hatelyke amptsbediening, en eenen eeuwigdurenden stryd van doodsangst en smarten te leven; midden onder het gebrul en de verschrikkingen van myn eigen gebroed dat myn ingewand doorknaagt? Gy zyt myn Vader, gy gaaft my het aanwezig zyn, wien zoude ik gehoorzamen, wien volgen dan u? Gy wilt my binnen kort in de nieuwe waereld vol licht en zaligheid brengen, waar de Goden gelukkig leven; waar ik aan uwe rechte hand met wellust eindeloos heerschen zal, gelyk het uwe dochter en uwe eenige geliefde betaamt!

Dus sprekende nam zy den afschuwelyken sleutel, het treurig werktuig onzer kwalen van hare zyde, en zich met haren misvormden staart naar de poort rollende, trok zy de yzeren valdeuren op, die buiten haar niemand bewegen konden. Nu draaide zy den schrikkelijken sleutel in de inwendige naven rond, en schoof zonder moeite alle de grondelen van yzer en diamant-vaste klippen weg. De

poorten der helle vlogen met eenen geweldigen sprong en snorrend gedruis plotsling open, en een heesfchen donder die den diepften bodem van den Erebus deed zidderen, loeide uit hare yzeren krammen. Zy opende haar, maar die weder te sluiten overtrof haar vermogen. Zo wyd stonden zy open dat een leger in volle orde, met beide vleugels, onder vliegende vanen met paarden en wagens in brede gelederen daar konden doortrekken. Zo wyd stonden zy geopend, en wierpen gelyk de mond van eenen ontbranden berg, opftygenden rook uit en fulfer-rode vlammen.

Plotsling ontdekken zich aan hun gezicht de geheimenissen der afgrysfelyke diepte, eene duistere, ongemetene, onbegrensde, en grondeloze Oceaen, waar lengte en breedte, hoogte en tyd en plaats verloren zyn, waar nacht en Chaos als de oudften, de voorvaders der natuur, midden in het gewoel van eenen geduurigen kryg de Anarchie voeren, door de verwarring staande gehouden. Want hette, koude, vochtigheid en droogte, vier ontembare kampvechters ftynden hier om de heerschappy, en brengen hunne ongeboren Atomes te velde; iedereen zweeft volgens hunne byzondere

horden om de vanen van zyne party; ligt of zwaar, fcherp of stomp, met snelheid of traagheid in ontelbare hopen gewapend, gelyk het zand op den verzengden bodem van Barca of Cyrene, dat van de oorlogende winden wordt opgevoert, om aan hunne ligte vleugelen een gewigt te geven. Hy, wien zy in het grootste aantal aanhangen, regeert een oogenblik. Chaos zit onder hen als hun rechter, en maakt door zyne besliffing de wetten waardoor hy heerscht, verwarder. De hoge fcheidsman, het geval, regeert alles naast hem. In dezen wilden afgrond, de baarmoeder der natuur, en mogelyk haar graf, [noch zee noch oever noch lucht noch vuur, maar die de eerste oorzaken in haren oorsprongelyken vorm verwarrend vermengd, en dus eeuwig met zich zelve frydt, tot dat de almachtige bouwmeester, om nieuwe waa-relden te fchikken de stoffe in orde fchikt]; In dezen wilden afgrond, op den rand der helle, stond de voorzichtige duivel, zag eenen geruimen tyd neder, en overwoog zyne reize. Gene naauwe enge waariyk had hy door te trekken. Ook wierd zyn oor niet minder getroffen door een loefend, en verpletterend gedonder, gelyk wanneer Bellona stormt

(Om grote dingen met kleinen te vergelyken) en alle hare storm gevaartens tegens eene grote hoofdstad richt om haar te ontmantelen; of niet minder dan wanneer de gewelven des hemels invallen, en de oproerige elementen het middelpunt der aarde uit hare as willen ontrukken. Eindelyk spreidt hy zyne zeilenbrede vleugelen ter vlygt uit, en onder den opstygenden rook zich omhoog heffende, drukt hy den bodem onder zyne voeten weg. Dan flygt hy, als op eenen zetel van wolken vele mylen verweggen opwaards, doch dien wel haast verliezende, vindt hy een onmeetbaar ledig. Ogenblykelyk valt hy met flodderende wicken rinduizend vademmen loodregt naar den afgrond neder, en zoude tot op dit uur nog vallen, wanneer niet de sterke terugslag eener stormwolk met vuur en salpeter gevuld, hem door een ongelukkig toeval juist zo vele mylen had omhoog geslagen. Hare woede bedaarde in eene moerasfige Syrtis, die uit zee noch droog land bestond. Byna gestrand, waart hy den woesten modderpoel half te voet, half vliegend door, waar riemen en wicken hem beiden te stade kómen. Gelyk wanneer een Griffioen den Arimasp met eenen ge-

vleugelden loóp over bergen en moerasfige dalen vervolgt; wanneer deze het goud, zyner waakzame zorg bevolen, hem ontroofd heeft; zo ieverig vorvolgde over poelen en klippen, door vlaktens, woestyenen en ongebaande wegen, met hoofd, handen, vleugelen en voeten, de duivel zynen weg, en zweemt of zinkt, of waadt of kruipt of vliegt. Eindelyk bestormt hem een algemeen en woest gedruis van verwarde tonen en stemmen, die door elkanderen vermengd, de holle duisternis met den hevigsten galm doorklonken. Hier, om te onderzoeken welk eene kracht of welk een Geest des diepsten afgronds in die schriklyke verwarring woont, en hem te vragen waar de kusten der duisternis die aan het licht grensden gelegen waren, wendt hy zich onverschrokken heen. Eenslags wordt hy den troon en de legerplaats van Chaos gewaar, verre uitgebreid over de woeste diepte. Naast hem op den troon zat de nacht in zwart gewaad gehuld, de oudste der dingen, de deelgenoot zyner regering. By dezen stonden Orcus, Ades, en de vreesfelyke Demogorgon; daar rondsom het getier, het geval, de verwarring, het oproer in vollen stryd, en de twedracht met duizend verschillende tongen.

Onverschrokken wendt de Satan zich tot hem met deze woorden :

Gy krachten en Geesten van dezen ondersten afgrond, Chaos en oude nacht! denkt niet dat ik als een bespieder tot u kom, om de geheimen van uw ryk op te spouren of te storen; gedwongen wandel ik door de duistere woeflynen terwijl myn weg door uw uitgestrekt gebied tot het ryk des lichts heengeleid. Alleen, zonder geleider, en half verloren, zoek ik het naaste pad waar uw donker ryk aan de grenzen des hemels stoot, of, wanneer er nog eene andere plaats u afgewonnen en onlangs van den koning des hemels in bezit genomen zyn mogt, dan gaat myne reis door deze diepte derwaards; wyst my den weg; wanneer gy my dien aanwyst, dan zal, zo ik den onrechtmatigen beheerscher het verloren ryk weder afneem; tot zyn oorspronkelijke duisteruis en onder uw gebied terugbreng, (dit in het byzonder is myn voornemen) en daar de standaarden des ouden nachts wederom opricht, gene geringe vergelding uwe beloning zyn. Alle de voordeelen laat ik u, my alleen blyve de wraak!

Dus sprak Satan en de oude Anarch gaf met eene stamelende tong en ontfeld gelaat hem tot antwoord:

Ik ken u vreemdeling! gy zyt het magtig hoofd der engelen die onlangs tegen den koning des hemels opgestaan, overwonnen en versfoten wierden. Ik zag en hoorde het; een zo talryk leger gelyk het uwe, vlood met val op val, verdelging op verdelging, en toenemende verwarring niet ongemerkt over den vreesfelyken afgrond; de poorten des hemels lieten hunne zegepralende scharen by millioenen uit om u na te jagen. Hier op myne grenzen stichtte ik mynen zetel, om ware het mogelyk, het weinige my overig gebleven, dat door uwe inwendige oproeren aangegrepen, en den scepter van den ouden nacht ontruikt is, te beschermen. Eerst wierd de hel, uw kerker, die zich wyd en verre in den afgrond uitstrekt, ons ontnomen; nu onlangs hemel en aarde, eene nieuwe waereld, die over myn ryk hangende en tegen die zyde des hemels van waar uwe legioenen zyn nedergeftort, aan eenen gouden keten is vast gefloten. Wanneer uwe reis derwaards gericht is, zyt gy niet verre af; het gevaar nadert; ga, en spoedt u; verdelging, verwoesting en rovery zyn myn gewin.

Hy zweeg, en Satan hield zich niet op met hem te antwoorden, maar sprong, vol blydschap van nu welhaast den eindpaal zyner reis te vinden, met frischen moed en vernieuwde sterkte gelyk eene vuurige zuil, in het ledig uitspanfel opwaards, en slaat zich door de strydende elementen, die hem aan alle zyden omringden, heen. Enger was hy befloten, en in groter gevaar dan de Argo, toen het tusschen de verflindende klippen van den Bosphorus heen stevende; of als Ulysses, toen hy aan zyne linker hand den Charibdis vermydde, en naby de andere draaikolk heen wendde. Dus vervolgde hy met zware moeite en arbeid zynen togt, wel is waar met moeite en arbeid, maar daar eenmaal doorgedrongen, zag men ras na den val der menschen eene zeldzame verandering. Zonde en dood volgden uit al hun vermogen, ingevolge den wil des hemels op zyne hielen, en payeiden door den donkeren afgrond achter hem eenen breden weg. De ziedende golf duldde gedwee op hare schouderen eene brug van wonderbare lengte, in de hel begonnen en tot aan de uiterste grenzen van deze gebrekkige waereld vervolgd. Hier langs wandelen de boze

geesten zonder moeite heen en weder, om de stervelingen te verzoeken en te straffen; hen uitgenomen, die God en de goede engelen uit byzondere genade bewaren.

Nu eindelyk verscheen de heilige invloed des lichts, dat van de tinnen des hemels tot verre in den boezem van den donkeren nacht eenen schemerenden dag vornde! Hier zyn de afgelegenste grenzen der natuur, hier begint de Chaos, gelyk een vyand uit zyne laatste verschansingen geslagen, minder oproerig, minder tegenkantend, te wyken. Thans zweeft de Satan met minder arbeid gemaklyk en op gemaklder golven door de schemering, en spoedt zich vrolyk tot de haven, gelyk een schip dat door het onweder verbryzeld, mast en touwen verloren heeft. Thans laat hy zyne uitgespreide vleugelen in de ledige woestynen die de lucht gelyk schenen in evenwigt rusten; en beschouwt van verre naar zyn welgevallen den Empyreischen hemel, rond of hoekig dat zich niet bepalen laat, en met torens van Ophal, en tinnen van levendig Saphier, eenmaal zyne geboorteplaats, verre uitgebreid; daar naast hing deze zwevende waereld aan eenen gouden keten, aan te zien gelyk

eene star van de kleinste groote, digt by de maan. Daar-
heen neemt de vervloekte, in een vervloekt uur zynen weg,
vervuld door eene boosaartige wraak!

Einde van het tweede Gezang.

DERDE GEZANG.

Zijt gegroet heilig licht! eerstgeboren afstammeling des hemels! of mag ik ongestraft my uitdrukken: hemelsche straal van den Eeuwigen? Terwyl God het licht is, en van eeuwigheid in een nimmer genaakbaar licht woont, woont hy ook in u, luisterryk uitvloeifel van een ongeschapen wezen! Of hoort gy liever den naam van zuiveren Aetherischen stroom, wiens oorsprong niemand verhalen kan? Eer de zon, eer de hemelen waren, waardt gy, en op de stem van God omkleedde gy als met eenen mantel de wordende wereld, door duistere en diepe wateren, uit het ledig

van een vormeloos oneindig, gewonnen. U bezoek ik, den
 ftygischen poel met flootmoediger wicken ontvloeden, thans
 weder, ofschoon lang in de duistere verblyfplaats gevangen,
 daar ik in myne vlugt door de uiterfte en middelste duis-
 ternis heengeboord, op andere fnaaren dan die van Orpheus
 lier, Chaos en den eeuwigen nacht zong, voorgelicht door
 de hemelfche zangfter, die de duistere nederdaling zo zwaar
 en zonderling, my deed waagen, en daar uit weder opfty-
 gen. Gered bezoek ik u terug, en gevoel uwe heerfchende
 levenslamp; maar gy bezoekt deze ogen niet weder, die
 vergeefsch rollen om eenen perfenden ftraal te vinden en
 geen fchemerlicht gewaar worden; zo vreeslyk heeft een
 heldere druppel hunne appels uitgebluscht of eene duistere
 zinking hen omtogen. Maar ondanks dit, aangespoord
 door liefde tot een heilig lied, houde ik niet op te wande-
 len, waar de zangfters klare bronnen, fchaduwryke wouden,
 of door de zon befchenen heuvelen bezoeken; voornament-
 lyk u ô Sion, en de bloemryke beken die in het dal, de
 heilige voeten van uwen heuvel wafsen, en ruischend voort-
 vloeien, bezoek ik des nachts. Ook vergeet ik den blin-

den Thamis en den blinden Moeonides niet, deze twee
 my anders in noodlot zo gelykende wanneer myn roem hun
 gelyk ware, ook gedenk ik aan de oude Profeten Thire-
 feas en Phineus. Dan voed ik gedachten die vrywillig har-
 monifche tonen voortbrengen, gelyk de wakende nachtigal
 hen in het duifter zingt, en onder de fchaduwrykfte gewel-
 ven verborgen, zyne nachtelyke ftem doet golven. Dus
 keren jaarlyks de jaargetyden weder, maar tot my keert de
 dag, noch de zagte nadering van avond of morgen, noch
 het gezicht van de bloemen der lente, noch de roos van
 den zomer, noch driften, noch kudden, noch het goddelyk
 aangezicht der menfchen terug; in hunne plaats omringt my,
 van eene beminnelyke famenleving afgefmeden, eene wolk,
 een altoos duurend duifter; flegts met een algemeen blad is
 het boek der belevende kennis my aangeboden; voor my
 zyn de werken der natuur uitgedoofd, en de poort der wys-
 heid is geheel voor my gefloten. Gy dan hemelfch licht
 fehyt inwendig zo veel te klaarder, en beftaal de ziel
 in alle hare krachten; plaats daar ogen, en verdryf en
 vernietig van daar alle nevelen; op dat ik tafereelen

zien en verhalen mag, voor het sterfelyk gezicht onzichtbaar.

Nu had de almachtige vader uit de hoogte, uit den zuiveren Empyreifchen hemel, waar hy op eenen hoogen troon boven alle hoogte verheven zit, zyn oog nedergeflagen om zyn eigen werk en hunne werken met eenen oogwenk te overzien; rondom hem stonden alle de heiligen als starren in een gedrongen, en ontvingen van zyn oog onuitspreckelyke gelukzaligheid; aan zyne rechte hand zat het stralend evenbeeld van zynen luister, zyn eenigen zoon. Op de aarde beschouwde hy eerst onze twee eerste ouders, tot nog toe de twee eenigste menfchen in den gelukkigen hof geplaatst, inzamelende onsterfelyke vruchten van genoeg en liefde, van onafgebroken genoeg en van onbenyde liefde in zalige eenzaamheid. Dan beschouwde hy de hel en de klove daar tusfchen; en daar Satan, zwevende aan deze zyde van den nacht, in de verfynde donkere lucht langs de wallen des hemels, en nu gereed met vermoeide vleugelen en gewillige voeten neder te ftryken op de onvruchtbare buiten zyde van deze waereld, die een

waste landboezem zonder uitspanfel schein, onzeker of in den Oceaan of in de lucht dryvende. God hem ziende van zyne onmeetbare hoogte, waar hy het voorledene, het tegenswoordige en het toekomende beschouwt, sprak naar zyne voorzicnigheid dus tot zynen eenigen zoon:

Eenig geboren zoon! ziet gy welke woede onzen tegenpartyder ontsteekt! wien noch voorgeschreven grenzen, noch grendels der helle, noch alle de ketenen waaraan hy daar vast geklonken is, noch zelfs de wyde kloven van den diepsten afgrond kunnen houden; zo schynt hy van wanhopige wraak vervuld, die op zyn eigen hoofd zal terug slaan. En nu door alle hindernissen heen gebroken, wendt hy zyne vlugt, niet verre van den hemel tot de grenzen van het licht, recht naar de nieuw geschapen waereld, met voornemen om den mensch daar geplaatst te beproeven, of hy door geweld hem verstoren, dan, dat nog flimmer is, door eenige valsche list verleiden kan; en hy zal hem verleiden; want de mensch zal zyne vleicende leugens gehoor geven, en litzinnig het eenig gebod, alleen het steunfel van zyne gehoorzaamheid, overtreden; dus zal hy en zyne schuldige nakome-

lingen vallen. Door wiens schuld? door wiens, dan dobr zyne
 eigen? De ondankbare! hy had alles van my wat hy hebben
 konde; ik maakte hem heilig en rechtvaardig; vermogend
 om te blyven staan, doch vry om te vallen. Dus schiep ik
 alle Aetherische krachten, beide die staande bleven en die
 vielen; vry stonden zy die stonden, en vry vielen zy die
 vielen. Welke proef van oprechte en onwankelbare ge-
 trouwheid, van standvastig geloof of liefde konden zy, niet
 vry zynde, geven, wanneer alleen noodzakelykheid, niet vry-
 heid van verkiezing, plaats vond? welke een loon konden
 zy ontvangen? wat genoeg en van eene zodanige gehoor-
 zaamheid verwachten, wanneer wil en rede (ook de rede
 is verkiezing) zonder gebruik en ydel, beide van vryheid
 berooft, beide lydend gemaakt, de noodzakelykheid dienden,
 niet my? te regt dan waren zy zodanig geschapen en kunnen
 kunnen Schepper, noch hunne schepping, noch hun noodlot,
 als of voorbeschikking hunnen wil door een veltrekt raads-
 besluit of voorwetenschap bestierd, overweldigt had, met grond
 beschuldigen. Zy zelf besloten hunnen eigen afval, niet ik.
 Myne voorwetenschap, die haar vooruit zag, had nogthans

genen invloed op hunnen misflag, die eene zekere voorwetenschap nimmer zoude verhinderd hebben. Dus vallen zy zonder de minste noodzakelykheid of schaduw van het noodlot of door iets anders, door my onveranderlyk vooruitgezien. In alles zyn zy zelf de bewerkers van hunne overtreding, beiden in hun oordeel en in hunne verkiezing; want dus schiep ik hen vry, en vry moeten zy blyven, tot dat zy zich zelf tot slaaven maken; anders moest ik hunne natuur veranderen, en het hoog onveranderlyk eeuwig raadsbesluit wederroepen dat hunne vryheid besloot; zy zelf besloten hunnen val; de eerstgeschapenen vielen door hunne eigen verleiding, door zich zelven verzocht, door zich zelven misleid; de mensch valt door dezen eerst bedrogen. De mensch dierhalven zal genade vinden, maar de anderen niet. Dus zal myne glorie, beide in goedheid en recht door hemel en aarde uitstralen, maar myne goedheid zal het eerste en laatste aller luisterrykst schynen.

Terwyl God dus sprak vervulde een lieflyke reuk van ambrozyn den gehelen hemel, en verspreidde in de zalige nitverkoren geesten, een gevoel van nieuwe en onuitspreke-

lyke vreugde. Allermeeft verheerlykt zag men onder hen allen den zoon Gods, in hem was al de heerlykheid des Vaders zelfftandig uitgedrukt; en in zyn gelaat ftraalde godgelyk medelyden, liefde zonder einde, en zonder maat van genade door, en dit ten toon fpreidende fprak hy dus tot zynen vader:

ô Vader! vol genade was het woord waarmede gy uw vonnis befloot, dat de mensch genade zou vinden; daarvoor zullen beiden, hemel en aarde uwen lof hoog verheffen met hymnen en geheiligde gezangen, die van uwen omringden troon den eeuwig gezegenden zullen worden toegebracht. Want zou de mensch geheel verloren gaan? zou de mensch, uw fchepfel nog korts zo bemind, uw jongften zoon dus door list bedrogen, ofschoon door zyne eigen dwaasheid geholpen, vallen? dat zy verre van u, verre van u zy dit Vader, die de rechter van al het gefchapen zyt, en alleen naar gerechtigheid oordeelt. Of zal de weerpary dus zyn doelwit bereiken en het uwe verydelen? zal hy zyne boosheid geheel volvoeren en uwe goedheid vernietigen? zou hy, hoewel tot zyne zwaardere verdoemenis met wraak vervuld hoogmoedig terug keren, en het gehele geflacht der men-

schien niet zich ter helle slepen? of wilt gy zelf uwe scheping vernietigen, en om hem verdelgen wat gy voor uwe glorie gemaakt hebt? dan zouden beiden uwe goedheid en uwe grootheid in twyffel getrokken, en zonder verdediging belasterd worden.

De grote Schepper antwoordde hem dus:

o Zoon! in welken myne ziel haar voornaamst genoegen heeft; zoon van mynen boezem; zoon, die alleen myn woord, myne wysheid en myne uitvoerende magt zyt, gy hebt gesproken gelyk ik dacht, gelyk myn eeuwig ontwerp besloten heeft! De mensch zal niet geheel verlorèn zyn, maar hy die wil zal gered worden, doch niet zyn wil, maar myne genade zal hem dit vrywillig vergunnen. Nog eenmaal wil ik zyne gevallen krachten, ofschoon door eene dwaze zucht tot buitensporige begeertens misdadig en in slavernij gebragt, weder hernieuwen; door my opgeholpen zal hy nog eenmaal tegens zynen dodelyken vyand opstaan, opdat hy opgeholpen door my, weten moge hoe gebrekkig zyn gevallen staat is, en aan niemand dan alleen aan my zyne verlossing verschuldigd zy. Eenigen heb ik tot eene byzondere genade

boven alle anderen uitverkoren; dit is myn wil; de overigen
 zullen my horen roepen en in hunnen zondigen staat dikwils
 gewaarfchuwd worden, om in tyds de vertoornde Godheid,
 terwyl de aangebode genade hen nodigt, te doen bedaren;
 want ik wil hunne duiflere zinnen opklaren, en hunne ver-
 steende harten vermurwen, op dat zy mogen bidden berouw
 tonen en my gehoorzaamheid bewyzen. Voor gebeden, be-
 rouw en bewezen gehoorzaamheid, wanneer een heilig voor-
 nemen daarmede gepaard gaat, zal myn oor niet langzaam zyn,
 noch myn oog gefloten blyven. En ik wil mynen fcheidsmen,
 het geweten als eenen gids in hen plaatsen, dat, wanneer
 zy daarna willen horen, licht achter licht in hen ontfteken
 zal, en tot aan het einde volftandig blyvende, hen zal zalig
 maken. Zy die deze myne langmoedigheid en den dag myner
 genade verzuimen en verachten, zullen deze genade nimmer
 fmaken; maar zy die verhard zyn meer verhard, en die verblind
 zyn meer verblind worden, zo dat zy nog meer fruikelen
 en dieper vallen; en niemand dan alleen de zodanigen fluit
 ik van myne genade uit. Maar alles is nog niet gedaan.
 De ongehoorzame mensch breekt ongetrouw zyne eeden, en

zondigt tegens de hoge oppermagt des hemels, strevende naar de Godheid, en dus alles verliezende is hem niets overig om zyn verraad te herftellen; maar hy is aan de verwoefing geheiligd en toegewyd; hy, met geheel zyn nakomelingfchap moet fterven; hy of de gerechtigheid moet fterven, ten zy dat een ander daartoe bekwaam en vrywillig den ftrengen eifch, dood voor dood betale. Zeg hemelfche magten, waar zullen wy zodanige liefde vinden? wie van u wil fterfelyk worden om de doodfchuld van den mensch te herftellen, en door gerechtigheid den onrechtvaardigen te redden? woont in alle hemelen eene zo dierbare menfchlievenheid?

Hy vrieg, maar alle de hemelfche choren ftonden ftom, en ftifte was in den hemel; niemand verfcheen er als voorfpraak en middelaar tot behulp der menfchen, veel min die op zyn eigen hoofd de dodelyke misdaad laden, en zich tot een losgeld durfde ftellen. En nu zoude geheel het menfchelyk geflacht zyn verloren gegaan, door eene ftrenge verdoemenis tot dood en hel veroordeeld, had niet de zoon Gods in wien de volheid der Goddelyke liefde woont, zyne dierbare bemiddeling aldus vernieuwd:

Vader! uw woord is gesproken, de mensch zal genade vinden; en zal de genade geen middelen vinden? zy de gezwindste van uwe gevleugelde boden, die den weg vindt om alle uwe schepselen te bezoeken, en tot allen ongeroepen, ongebeden en ongezoekt komt? gelukkig voor den mensch dat zy op deze wyze komt; hy kan, venmaal dood in zonden en verloren, hare hulpe nimmer zoeken; voor zich zelve heeft hy, verdiept in schulden en bedorven, gene verzoening noch voldoende offeranden te brengen. Zie dierhalven op my, ik offer my voor hem op, leven voor leven; laat uwwen toorn op my vallen; reken my als eenen mensch; ik wil voor zyne zaak uwwen schoot verlaten; deze heerlykheid vrywillig aan uwe zyde afleggen, en eindelyk met genoegen voor hem sterven; laat de dood alle zyne woede op my laden; ik zal onder zyne duistere magt niet lang verwonnen leggen; gy hebt my gegeven het leven eeuwig in my zelve te bezipen; doer u leef ik ofschoon ik my in den dood begeef, en voor hem alles wat van my kan sterven, offer; doch deze schuld betaald zynde, zult gy my aan het vreeslyk graf niet ten prooi laten, noch dulden dat myne

onbefmette ziel, eeuwig daar by de verrotting wone; maar ik zal zegepraalend verryzen en mynen overwinnaar verflaan, hem van zynen buit, waarop hy zo hoogmoedig was, berovende; dan zal de dood zyne dodelyke wonde ontvangen, en verachtelyk, van zynen prikkel ontwapend, nederflorten. Ik zal door de ruime lucht in fpyt der helle, als overwinnaar de hel gevangen leggen, en de geketende magten der duifternis ten toon ftellen; op dit gezicht zult gy u verblyden, uit uwen hemel zult gy nederzien en lachen; terwyl ik door u verreezen, alle myne vyanden, en eindelyk den dood, met wiens geraatme ik het graf zal aanvullen, zal verdelfen. Dan, na eene lange afwezenheid zal ik met de menigte door my verlost ten hemel weder ingaan, en terug keren! ô Vader! om uw aangezicht te aanfchouwen, waarin gene wolk van toorn, maar gevestigde vrede en verzoening zal terug blyven; als dan zal de wraak niet meer zyn, maar in uwe tegenswoordigheid onuitsprekelyke vreugde.

Hier eindigde hy zyne woorden, maar zyne zachte trekken fpraken nog flilzwygend en ademden onfterfelyke liefde tot den fterfelyken mensch, boven welke eene kinderlyke

gehoorzaamheid uitscheen; als eene offerande verheugd om geofferd te zullen worden, verwacht hy den wil van zynen goddelyken vader. Alle de hemelen onbewust wat dit be- duiden zou, overviel verrukking en verwondering; maar de **Almachtige** antwoordde schieelyk daar op:

ô Gy! in hemel en op aarde als de eenige vrede voor den mensch onder den toorn gebukt, gevonden! ô gy myn eenigst welbehagen! gy weet hoe dierbaar my alle myne werken zyn, en de mensch in 't byzonder; zo dierbaar, dat ik u uit mynen schoot en van myne rechte hand mis, om door dit kort verlies, het geheel verloren geslacht der menschen te redden. Gy dierhalven, die hen alleen verlossen kunt, vereenig uwe natuur met de zyne, en weest zelf een mensch onder de menschen op aarde. Neem door eene wonder- volle geboorte uit jongvrouwelyk zaad, wanneer de tyd zal vervuld zyn, het vleesch aan. Weest gy, ofschoon Adams zoon, in Adams plaats het hoofd van alle menschen kinde- ren. Gelyk alle menschen in hem verloren gaan, zullen in u als uit eenen tweeden wortel zo velen hersteld worden als er hersteld worden, zonder u niemand. **Zyne schuld**

maakt alle zyne zonen schuldig, uw toegerekend verdienst zal hen vry spraken, die beiden hunne eigen gerechte en ongerechte daden afleggen, in u verplant leven, en door u een nieuw leven ontfangen. Dus zal de mensch gelyk zulks aller rechtvaardigst is voor den mensch voldoen, veroordeeld worden en sterven, en gestorven zynde weder opstaan, en opgestaan zynde broederen met hem opwekken, als met zyn eigen dierbaar leven gekocht. Zodanig zal de helche haat door de hemelfche liefde verdelgd worden, gegeven om te sterven, en gestorven om te verlossen, zo dierbaar te verlossen wat de helche haat zo litzinnig verwoest heeft, en nog in hen verwoest, die, terwyl zy kunnen, de genade niet aannemen. Doch gy zult door uwe nederdaling, by het aannemen uwer menschelyke natuur uwe eigen niet verliezen noch verminderen. Terwyl gy, schoon in de hoogste zaligheid ten troon gezeten, God gelyk en in gelyke bezitting van goddelyk genoeg, alles verlaten hebt om de waereld van het uiterst bederf te redden, en meer door verdiensten dan door het geboorte-recht voor den zoon van God bevonden zyt geworden, dit allerwaardigst bevonden zyt, verre

meer door uwe goedheid, dan door grootheid of hoogheid, en de liefde in u de glorie verre overtrof. Daarom zal uwe vernedering op dezen troon ook uwe menschheid verhogen; hier zult gy in het vleesch zitten, hier zult gy, beide als God en mensch, als zoon beide van God en mensch, als een gezalfde koning over alles regeren; ik geef u alle magt; regeer voor eeuwig en maak gebruik van uwe verdiensten; onder u, als opperhoofd stel ik tronen, vorstendommen, magten en heerschappyen; alle kniën zullen zich voor u buigen, allen die in den hemel of op de aarde, of onder de aarde in de hel zyn. Wanneer gy met alle pracht omgeven van den hemel in de wolken verschynen, en de aardsengelen als uwe herauten om uwe vreesfelyke vierfchaar aan te kondigen zult uit zenden, dan zullen terftond van alle winden de levendigen, en terftond de gedagvaarde doden van alle verlopen eeuwen tot den geregtsdag zich haasten, zulk eene galm zal hunnen doodflaap ftoren. Dan met alle uwe heiligen vergaderd, zult gy de boze menschen en de engelen oordeelen, en geoordeeld zullen zy met hun vonnis nederzinken; dan zal de hel, wanneer zy haar getal

ontvangen heeft, voor eeuwig worden toegesloten. Mid-
 dlerwyl zal de waereld uitbranden, en uit hare asch zal een
 nieuwe hemel en eene nieuwe aarde ontfaan, waarin de
 rechtvaerdigen wonen, en na alle hunne langduurige tegen-
 spoeden gouden dagen, vruchtbaar van gouden daden met
 zegepralende vreugde en liefde, de waarheid in haren vollen
 luister zien zullen. Dan zult gy uwen koninglyken scepter
 nederleggen, want de koninglyke scepter zal dan niet meer
 nodig zyn, God zal zyn alles in allen. Maar alle gy Goden
 bidt hem aan, die om dit alles te volbrengen sterft, bidt den
 zoon aan, en eerbiedigt hem gelyk my!

Nog naauwlyks had de Almachtige geeindigd, of de menigte
 der engelen, een talloos aantal, weërgalmden in een luid
 gejuich lieflyk en met zalige stemmen onuitsprekelyke vreugde;
 de hemelen klonken van Jubilé, en luide Hofanna's vervulden de
 eeuwige velden; met diep ontzag bogen zy zich voor beide
 de tronon, en wierpen met plegtige aubidding hunne kro-
 nen, met Amaranth en goud doorvlochten, op den grond
 neder; met onsterfelyke Amaranth, eene bloem die eens in
 het Paradys aan den boom des levens begon te bloeien,

doch terstond wegens der menschen zonde in den hemel
 werd terug genomen waar zy allereerst gegroeid was, nog
 groeit, en bloeiende de fontein des levens hoog overscha-
 duwt, en waar de bron van zaligheid haren Amberstroom
 door het midden der hemelen over Elifeische vloeren doet
 heenrollen; met deze bloemen die nimmer verwelken, stren-
 gelen de uitverkoren geesten hunne gouden lokken met
 zonnestralen omgeven. Na dat nu de heïren des hemels
 hunne kronen op den schitterenden bodem hadden neêrge-
 legd, geleek hy eene zee van schitterenden Jaspis, met
 toelachende hemelsche rozen bepurperd; dan weder gekroond,
 namen zy hunne gouden harpen; eeuwig gestemde harpen,
 die gelyk kokers glinsterend aan hunne zyde hingen; en
 met zachte voorfpelen van welluidende Symphonien leidden
 zy hunne gezangen in, en stemden dezelve aan in hoge ver-
 rukkingen. Niet ééne stem zweeg, niet ééne stem die in
 deze melodie niet deelde; zodanige eendragt heerscht in
 den hemel!

Eerst zongen zy u Vader, de almachtige, onveranderlyke,
 onsterfelyke, oneindige koning; u oorsprong van alle we-

zens, bronader des lichts, te midden van uwen goddelyken luister, waar gy op uwen troon zit, zelfs voor de onzichtbaren ongenaakbaar; maar wanneer gy het volle licht van uwe stralen overschaduwet, en in eene duistere wolk als in eene stralende verblyfplaats u hult, dan nog is de luister van uwe uiterste stralen onverdraaglyk, dan nog worden de hemelen verblindt, de blinkends Serafs naderen niet, maar bedekken met beide wicken hunne ogen. Daarna zongen zy u, eerste van al het geschapene, geboren Zoon, goddelyk evenbeeld, in wiens hoge gedaante de almachtige vader zonder wolken schynt en zichtbaar gemaakt is, anders door geen sterveling te aanschouwen; in u zyn de stralen van zyne heerlykheid uitgedrukt, in u woont, in u is uitgegoten en rust zyn ryke geest. Hy schiep de hemel der hemelen en alle de daarin zynde magten door u, en door u sloeg hy de oproerige legers in den afgrond neder; gy hebt op dien dag den vreesfelyken donder uws vaders niet gespaard, noch de vlammente wagenraders opgehouden die toen gy het geslagen leger der vyandelyke engelen over den nek reedt, het eeuwigduurend gebouw des hemels beroer-

den. Van uwe vervolging terugkerend, wierd gy, zoon van uws vaders magt, van alle uwe magten met luide gezangen verheven, om strenge wraak aan de vyanden der menschen, maar niet aan hem, te oefenen; hem door hunne boosheid gevallen, hebt gy vader van medelyden en genade niet zo streng gevonnisd, maar zyt tot mededogen meer genegen geweest. Niet zo ras vernam uw geliefde en eenige zoon uw besluit van den zwakken mensch niet zo streng te oordeelen, maar dat gy meer tot mededogen genegen waardt, of hy, om uwen toorn te verzachten, en den stryd tuschen genade en recht op uw gelaat geprent, te eindigen, boodt zonder op de zaligheid waarin hy naast uwe zyde zat, te zien, zich zelf aan om voor de schuld der menschen te sterven. O Onvoorbeeldige liefde! liefde die niet minder dan goddelyk zyn kan! heil u zoon van God! Zaligmaker der menschen! uw naam zal voortaan de ryke stof van myne gezangen zyn, en nimmer zal myne harp u vergeten te pryzen, noch u van den lof uws vaders uitzonderen!

Dus bragten zy in den hemel, verre boven de sphaeren der starren hunne gelukkige uren in vreugde en lofgezangen

door. Intusfchen wandelde de nedergedaalde Satan op den vasten ondoordringbaren kogel dezer ronde waereld, welkers eerste gewelf de lichtende lagere sphaeren verdeeld, afgefloten van den Chaos en de invallen der oude duisternis. In het verschiet geleek zy eenen kogel, nu eene onbegrensde, duistere wilde en woeste landstreek, starreloos, onder de schrikkelyke duisternissen van den nacht en altoos drygende stormen van den rondbruizenden Chaos overgegeven; een onmedogende hemel, uitgenomen aan die zyde, die minder door loeiende stormen gezweept, van de wallen des hemels, hoewel op eenen verre afstand eene flauwe wederkaatsing van schemerlicht ontvangt; hier wandelde de vyand vrymoedig langs het onbegrensde veld. Gelyk wanneer een Gier op het Imaus uitgebroeid, aan welks besneeuwden keten de stropende Tartaar grenst, een landschap zo schaars aan aas, verlatende om zich op heuvels waar de kudden grazen met het vleesch van lammeren en zuigende geiten te mesten, tot den oorsprong der Indiaansche stromen des Ganges en Hydaspes vliegt; doch op zynen weg strykt hy in de barre velden van Sericana waar de Chinezen door wind en zylen hunne ligte riete wa-

gens voortdryven, neder. Zo wandelt de Satan in deze onstuimige landzee alleen heen en weder, op niets bedacht dan op zyne prooi; geen ander levendig noch levenloos scepfel wierd hier nog gevonden; doch toen daarna zoude en ydelheid de werken der menschen vervulden, vlogen eene menigte gelyk luchtdampen van de aarde opwaards, hierheen. Alle ydele dingen, allen die hunne dwaze hoop naar eer, onsterfelyken roem of geluk in dit of in een ander leven, op ydelheden bouwen; allen die hun loon hier op aarde hebben; de vruchten van angstvallig bygeloof en blinden yver, dwaaslyk niets anders zoekende dan den lof der menschen, vinden hier eene ge-evenredigde vergelding, zo ydel als hunne daden; alle de onvolkomen werken van de hand der natuur, onryp, wanftaltig of ruw vermengd, vlieden wanneer zy aan de aarde ontbonden zyn, hierheen; en te vergeefs dwalen zy hier om hunne gehele vernietiging te wachten; niet in de nabuurige maan, gelyk sommigen droomden. Mer meer waarfchynelykheid zyn hare zilvere velden door overgebragte heiligen of zuiverder geesten, door middelwezens, tusfchen de natuur der engelen en die der menschen bewoond.

Doch in die wilde landstreken kwamen eerstelyk de reu-
 zen der oude waereld, uit kwaad vereenigde zonen en doch-
 teren geboren, met eene menigte ydele ondernemigen hoewel
 toentertijt als beroemd; ook de opbouwers van Babel in de vel-
 den van Sinear, en zouden wanneer zy bouwstoffen hadden,
 nog eenen nieuwen toren bouwen; anderen kwamen alleen;
 Empedocles, die om als God geëerd te worden zich dwaas-
 lyk in de vlammen van den Aetna stortte, en Cleombrotus,
 die om Platos Elyfium te bezitten, zich in den Oceaan wierp,
 en eene menigte anderen te lang om te verhalen; Embryonen
 en Idiöten, kluizenaars en monniken, witten, zwarten en
 gryzen met alle hunne bedriegereien. Hier zwerven on-
 zinnige Pilgrims, die op Golgatha hem onder de doden zochten
 die in den hemel leeft, en zy die om verzekerd te wezen
 van het Paradys, het gewaad van Dominicus stervend aant-
 trekken, om vermomd gelyk een Franciscaan daar denken in
 te komen. Zy trekken de zeven planeten, de vaste sterren
 en de christallyne sphaeren voorby, wien gelykwigtige be-
 weging de tinteling vormt en de eerste beweging veroorzaakte.
 Nu schynt de heilige Petrus hen aan de deur des hemels

met zynen sleutel te wagten, en aan den voet van den hoogsten hemel gekomen, zie daar een onsluimige dwartwind van alle kusten die hen in de opgeruide lucht dwars van den weg tienduizend mylen rond blaast. Dan kunt gy kappen, hoeden en klederen te samen met hunne dragers in stukken gescheurd, flodderen zien, dan zyn reliquiën, rozenkransfen, af-laten, brieven van vryspraak en vergiffenis, bullen, een speeltuig der winden; alle deze door den wind omhoog gedreven dingen, vliegen verre achter de waereld in eenen langen en breden Limbus, naderhand het paradys der dwazen genaamt en in vervolg van tyd aan weinigen onbekend gebleven, doch nu onbevolkt en onbetreden. Deze grote duistere kogel vond de vyand in zynen aantocht; en na lang dwalends voerde eindelyk een glimp van schemerlicht zyne afgematte stappen ylins derwaards. Op eenen verren afstand ontdekke hy een hoog gebouw, opgevoert met prachtige trappen tot aan de wallen des hemels, deszelfs top ofschoon oneindig ryker schein het werk van een koninglyk paleis, verfiert met eenen gevel van goud en diamant; de poort schitterde van paerlen en morgenlandische edelgesteentens, op de aarde

door navolging na te bootsen, noch door de schaduwen van het peniceel te ontwerpen. De trappen waren die geen gelijk, langs welken Jacob de engelen, de hemelsche wagers, toen hy voor Ezaü naar Padam-Aran in de velden van Luz vluchtende, by nacht onder het uitgespreide starrendak dromende zag opstygen en nederdalen, en ontwaakt uitriep: deze is de poort des hemels. Ieder drempel had eene geheimzinnige beduiding, bleef niet altoos staan, maar wierd somtyds onzichtbaar in den hemel opgetrokken, dan vloede onder deze plaats eene flinkerende zee van Jaspis of van vloeibare paerlen, waar langs de gelukkigen van achter de aarde door de engelen opgenomen heenzeilden, of door vuurige paarden daarover heengetrokken wierden. Nu waren de trappen nedergelaten, het zy om den vyand tot eene gemaklyke opstyging te verzoeken, of om zyne treurige uitsluiting uit de poorten des hemels te verzwaren. Regt tegen deze, juist over den gelukkigen zetel van het Paradys, opende zich een brede weg nederwaards naar de aarde, veel breder dan die geen, welke in later tyd over den berg Sion en het beloofde land aan God zo dierbaar, zich uitstrekke, waar

langs zyne engelen met hoge bevelen geduurig heen en weder gingen, de gelukkige flammen bezochten, en waar zyn oog van Pancas, de bron des Jordaans, tot aan Berseba waar het heilig land aan Aegypten en den oever van Arabien grenst, met genoegen nederzag. Zo wyd scheen de opening daar de grenzen der duisternis geplaatst waren, gelyk die genen zyn, die de golven van den Oceaan beperken. Daar nu zag de Satan van den onderste drempel, die tot aan de poort des hemels met tafelen van goud waren ingelegd, op het onverwagt gezigt waarmede hy deze gehele waereld op eenmaal overzag, verwonderd nederwaards. Gelyk wanneer een verspieder duisternis en woestynen den gehelen nacht met gevaar doorwandeld heeft, eindelyk by het doorbreken van den aangename morgen, den top van eenen hogen berg klimmend bereikt, die aan zyn oog het goddelyk vergezicht van eenige vreemde landstreek, of eene beroemde hoofdstad met glinsterende pyramiden en tinnen verciert, verguld door de stralen der ryzende zon, plotsling ontdekt. Zodanige verwondering greep den bozen geest aan, hoewel eertyds bewoner des hemels; doch veelmeer

ontvlamde hem de nyd op het gezicht van deze zo heerlyke waereld. Van deze hoogte zo verre boven de ronde gewelven van de fchaduwē des nachts verheven, befchouwt hy haar in 't ronde; hy ziet van het Ooftelyk punt des weegfchaal tot aan de ftarren des rams die Andromeda verre van de Atlantifche zeeën boven den gezicht-cinder wegdragen; vervolgens ziet hy de breedte van pool tot pool over, zonder langer dralen fchiet hy met eene nederftortende vlugt in den eerften gebiedkring der waereld neder; en ftuurt zynen kronkelenden weg zonder moeite door de zuivere marmoren lucht midden door de ontelbare ftarren, die hoewel op eenen afstand ftarren, in de nabyheid andere waerelden fchenen; andere waerelden fchenen zy, of gelukkige eilanden gelyk de Hesperifche velden van ouds zo beroemd; gelukkige velden en wouden, bloeiende valleien en driemaal gelukkige eilanden; doch welke gelukkigen daar woonden, hield hy zich niet op om te vragen. Maar allereēft trok de gouden zon, die aan glans den hemel allereēft evenaarde, zyne ogen tot zich. Daarheen, onbekend of op dan nederwaards, naar of van het middelpunt, of naar

het oosten of westen, neemt hy door het stille Firmament zynen loop; waar de grote verlichtster overal op het dicht gezaaid geringer gestarnte, dat zich voor haar gebiedend oog in eene geëvenredigde verwydering houdt, van verre glans en licht verspreidt; dit, wanneer het zynen starrendans gergeld aangaat, die dagen, maanden en jaren berekent, wendt snel deszelfs verschillende beweging tot de alverkwikkende lamp, of wordt door hare magnetische stralen rond gedraaid, die dit geheel al zo aangenaam verwarmen, en tot ieder inwendig gedeelte met een strelend voedsel, zelfs tot in de dieptens, hoewel ongezien, onzichtbare krachten schiepen; zo wonderbaar was haar luisterryke stand geplaatst. Hier landt de vyand, als eene vlak, zo als de starrekundige in de vlammende zonnenschyf door zynen optischen kyker nog nimmer zag. Deze plaats vond hy onuitspreeklyk aan glans, met niets wat aardsch is, het zy metaal of steen te vergelyken; niet in alle delen gelyk, maar allen gelyk doordrongen met een stralend licht, gelyk gloeiend yzer met vuur. Was het metaal, dan was een gedeelte goud, een gedeelte zuiver zilver; waren het stenen, dan waren zy meestaal Karbonkels of

Chrysoliten, Robynen of Topazen, of van de twaalf die op Aärons borstplaat schitterden, en mogelyk aan dien gelyk, die dikwerf meer ingebeeld dan gezien is, aan dien steen, welken de Wysgeren hier beneden zo lang vruchteloos gezocht hebben, ofschoon zy door hunne vermogende kunst, den vluggen Hermes binden, en den ouden Protheus in verschillende gedaantens ontbonden, uit de zee oproepen en door de smeltkroes tot zyne vorige gedaante terugbrengen. Wat wonder dan, wanneer velden en landstreken hier een zuiver elixir uitwaasfemen, en rivieren van vloeibare stromen, daar de grote schelkunstenares de zon, zo verre van ons verwyderd, met aardfche stoffen vermengd, door eene krachtadige aandrift hier in het duister zulk eene menigte van onwaardeerbare dingen voortbrengt, aan verw zo luisterryk en in wezen zo zeldzaam? Hier ontmoet de duivel nieuwe stof om op te staren; zyn oog heerscht onverbysterd wyd en verre; zyn gezicht vond hier noch tegenstand noch schaduw, maar niets dan zonnenschyn; gelyk wanneer hare stralen op den middag van den Aequator loodrecht nedervallen, dus schoten zy hier loodrecht opwaards, daar nergens eene

schaduw van eenig duister lichaam kan nedervallen; en de
 lucht nergens zo helder, scherpte zyne gezichtsstralen tot
 ver verwyderde voorwerpen; hierdoor ontdekte hy in het
 verschiet eenen glansryken engel, denzelfden dien ook Jo-
 hannes in de zon zag; zyn rug was naar hem toegekeerd,
 maar zyn glans niet verborgen. Een gouden Tiaras van
 verlichtende zonnestralen omringde zyn hoofd, niet minder
 luisterryk goldden zyne lokken langs zyne schouderen met
 vleugelen bevederd; hy scheen tot eene grote waardigheid
 bestemd, of in diepe gedachten weggezonden. Blyde was
 de onzuivere Geest, als nu hopende iemand te zullen aan-
 treffen, die zyne dwalende schreden, als het einde zynere
 reize en het begin onzer ellende, den weg tot het Paradyse
 zoude aanwyzen. Doch alvorens vermoede hy zyne ge-
 daante, die hem gevaar of vertraging had kunnen te weeg
 brengen; nu scheen hy een jongen Cherub hoewel niet van den
 eersten luister, nochtans zodanig een in wien eene hemelsche
 jeugd lachte, en ieder lid verspreidde zachte vriendelykheid,
 zo natuurlyk was hem de veinerij. Zyn vliegend haar
 speelde krullend onder eenen krans op ieder zynere wang,

de pluimen zyner wicken van velerlei verwon te samen gesteld, waren met goud besprenkeld; zyne klederen waren om zich te spoeden, opgejord, en een zilveren staf vergezelde zyne deftige schreden. Hy naderde niet ongehoord; de luisterryke engel wendde zyn stralend gezicht hemwaards, eer hy nader trad; door zyn gehoor gewaarfchuwd, waerstond de Aartsengel Uriel herkend, een van de zeven die in Gods tegenwoordigheid naast aan zynen troon tot zyne bevelen gereed staan, en zyne ogen die hemel en aarde rondwaren, brengen zyne opperste geboden over zee en land, over nat en droog. Dus nadert hem Satan:

Uriel! want gy zyt van deze zeven geesten, die met uitnemenden luister in het gezicht van Gods hogen troon staan, de eerste, gewoon om zyne hoge plechtige bevelen als zending door den hoogsten hemel te brengen, waar alle zyne zonen op uw gezantschap wachten; waarschynlyk zyt gy hier om eene gelyke eer door de hoogste bevelen te verkrygen, en gelyk zyn oog, deze nieuwe schepping dikwils te bezoeken; een onuitsprekelyk verlangen om alle zyne wonderwerken maar voornamentlyk den mensch zynen

hoogstbegunfligden lieveling te zien en te Ieren kennen, hem voor wien hy alle deze werken zo wonderbaar gefchapen heeft, heeft my uit de clioren der Cherubims dus alleen dwalend hier gebragt. Glansryke Seraph! verhaal my in welken van deze fchitterende bollen de mensch zyne woonplaats gevestigd heeft; of heeft hy gene gevestigde plaats, of kan hy in dezen of genen fchitterenden bol zyne woning verkiezen, waar dan kan ik hem vinden, om met geheimen zandacht of opentlyke verwondering hem te aanschouwen, aan wien de grote Schepper waerelden ten gefchenk gegeven, en op wien hy alle zyne weldaden uitgegoten heeft, opdat wy in hem en in alle dingen gelyk betaamlyk is, den algemenen Schepper, die zo rechtvaardig zyne wederfpannige vyanden in de diepste hel heeft uitgedreven, mogen pryzen, en die om dit verlies te herftellen, dit nieuw geflacht der menfchen om hem beter te dienen gefchapen heeft? wys zyn alle zyne wegen!

Dus fprak de onbekende valfche huichelaar; want noch mensch noch engel kan de huichelary onderkennen, het eenig kwaad dat, voor God alleen uitgenomen, door zynen

voelatenden wil hemel en aarde doorwandeld; en dikwils, hoe zeer de wysheid waakt, slaapt de argwaan aan hare poort, en geeft, terwyl de goedheid geen kwaad vermoedt, waar zich geen kwaad vertoont, zyn ampt aan de eenvoudigheid over. Ook ditmaal wierd Uriel bedrogen ofschoon bestierder der zonne, en voor den scherpzigtigsten geest van alle Serafs in den hemel gehouden; deze gaf in zyne oprechtheid den snoden en schandelyken bedrieger dit antwoord:

Schone Engel! deze schynbare misftap, dat verlangen, dat de werken van God onderneemt te kennen en daar door den groten werkmeester te verheerlyken, verdient in plaats van strafbaar te zyn, om zo veel meer lof, hoe meer het een misftap fchynt, die van de Empyreische woning dus alleen u hier geleidt, om ooggetuige te zyn van dat geen, wat anderen in den hemel alleen door overbrenging te vreden ftelt; want inderdaad alle zyne werken zyn wonderbaar, aangenaam om te kennen, en allerwaardigst om zich onophoudelyk met vermaak daaraan te herinneren. Doch welk gefchapen wezen kan hun getal begrypen of de oneindige wysheid die hen voortbragt, maar hunne oors

zaken diep verborgen heeft. Ik zag het toen de vormeloze klomp, de ruwe stof dezer waereld tot éénen hoop by een kwam; de verwarring hoorde zyne stem, ras stond het wilde oproer gebreideld, en het onbepaalde kreeg zyne grenzen; tot dat op zyn tweede bevel de duifternis vlood, het licht opging en orde uit onorde verrees; schieyk eilden de verwarde elementen, aarde, water, lucht en vuur ieder tot zyn eigen vierde gedeelte, en deze Aetherische verfyndheid des hemels vloog opwaards, bezielt met verschillende gedaantens, die kogelwyze zich rolden en tot talloze starren vormden; gy ziet hoedanig zy zich bewegen; elke heeft hare voorschreven ruimte, elke haren loop, het overige wandelt in eenen cirkel rondsom het geheel-al. Zie nederwaards op den kogel, wiens hier heen gekeerde zyde met een licht prykt, van hier ontleent, doch weder wordt terug geaatst; deze plaats is de aarde, dit licht haar dag, dat anders gelyk het onderst gedeelte van dit halfroond door den nacht zoude overvallen worden; doch daar besteedt de nabuurige maan (dus noemt men deze schone star, hier juist tegen overstaande) ter rechter tyd hare hulpe, en eindigt en ver-

nieuwt dus door het midden des hemels haren maandelykschen kring; van hier vult en ledigt zy met geleenden luster hare drievoudige gedaante om de aarde te verlichten, en verbindert de nacht in zyne bleke heerschappy. De vlak, die ik met den vinger aanwys is het Paradys, de verblyfplaats van Adam; deze verheven schaduw zyn prieel; langs dezen weg kunt gy niet dwalen, my vordert den mynen.

Dit gezegd hebbende keerde hy zich om, en de Satan diep nederbuigende, gelyk men aan hoge geesten in den hemel gewoon is, waar de eer gegeven en de eerbied nimmer verzuimd wordt, nam afscheid, en spoedde vol hoop van een gelukkig gevolg, van de Ecliptica nederwaards naar de kusten der aarde, doorkruist met zyne vliegende stappen menigen dampkring, en rustte niet voor dat hy op den top van den Niphates nederstreek.

Einde van het derde Gezang.

H E T
V E R L O R E N
P A R A D I J S
V A N
M I L T O N.

HET ENGELSCH gevolgd

D O O R
J. H. R E I S I G.

II. Stukje.

TE ZUTPHEN
BY A. VAN ELDIK, MDCCLXXXII.

VIERDE GEZANG.

Waar is de waarfchuwendc ftemmie: wec den Inwoonders der aarde! welke hy, die de openbaring zag, toenmaals luide in den Hemel hoorde roepen, toen de draak na eene tweede nederlaag woedend nederkwam om wraak te nemen aan de menfchen? waar is zy; om onze eerfte ouden, nog tydig van de nadering hunnes geheimen vyands gewaarfchuwde, hem en zyne dodelyke ftrikken gelukkig te doen ontvlugten? want thans ftreek Satan vlammente van woede, nu nog als verzoeker, maar weldra als verfchuldiger neder, om aanden onfchuldigen zwakken menfch zyn verlies van den eer-

sten veldslag en zyne vlucht tot den afgrond, te wreken. Doch zonder zich te verheugen wegens zyne komst, van hoe verre ook, hoe verwegen, en zonder vreze; zonder oorzaak om zich in zyne nadering te verblyden, begint hy zyne gruwzame verzoeking; die thans naby hare geboorte in zynen rustelozen boezem kookt, en als een duivelsch werktuig op hem zelve terug slaat. Afgryzel en twyffeling verscheuren zyne ontroerde denkbeelden; overal is de grond voor hem een bruizende afgrond; en onvermogend om door verandering van plaats zo min eenen voetstap van de hel, dan van zich zelve te ontvluchten, draagt hy dezelve in zynen boezem, en rondsom zich heen. Thans wekt het geweten de sluimerende wanhoop; wekt de bittere gedachte aan dat geen wat hy was, wat hy is, en het ysfelyker toekomende dat hem verwacht; op vreesfelyker wanbedryven moet een vreesfelyker lyden volgen. Somsyds vestigt hy zyne gepyuigde sombere blikken op Eden, hetwelk zo bevallig voor hem lag; somsyds op den hemel en de glansryke zon, welke thans het toppunt van haren middagstoren besteege; dan in diepe herinnering borst hy in de volgende woorden uit:

· ò Gy, die met overtreffenden glans bekroond, gelyk de
 God dezer nieuwe waereld van uwe alleenheersching neder-
 ziet; op wiens gezicht alle de starren hare kleinere hoofden
 omhullen; tot u spreek ik, doch met gene vriendschaplyke
 stem, en voeg uwen naam daarby, ò Zon! om u te betuigen
 hoe zeer ik uwe stralen haat, die my herinneren uit welk
 eenen staat ik viel; hoe heerlyk ik eenmaal boyen uwen ko-
 gel verheven was, tot dat hoogmoed, en nog erger heersch-
 zucht, my, slydende tegens den onwederstaanbaren koning
 des hemels, in den afgrond stortten. Ach! waarom beoog-
 joegde ik hem? hy, die my tot de stralende hoogheid schiep,
 waarin ik geplaatst was, verdiende deze behandeling niet;
 minner wierp hy my zyne weldaden voor, en zyn dienst was
 niet zwaar. Wat kon geringer zyn, dan hem te pryzen, en
 wat redelyker, dan met dank hem te betalen? Doch alle zyne
 goedheid werkte boosheid en niets dan kwaadaartigheid in
 my. Zo hoog verheven, verfinade ik de onderwerping; een
 stap hoger, dacht ik, zoude my tot den hoogsten verheffen,
 en in een oogenblik aan den onmeetbaren schuld van eindeloze
 dankbaarheid, zo bezwaarlyk door eeuwig te betalen, door

eeuwig schuldig te blijven, ontheffen; vergetende wat ik onophoudelyk van hem ontving, en niet overwegende dat een dankbaar gemoed zyne schuld erkennende niets schuldig blyft, maar altoos betalende op eenmaal in schuld komt en zich uit dezelve ontslaat. — Waar was dan die drukkende last? ô had zyn almachtig besluit my tot eenen geringeren engel geschapen, ik ware gelukkig staan gebleven; gene onbegrensde hoop had myne eerzucht doen ontwaken. Doch waarom niet? veelligt had eene andere hoge magt het oproer gezaaid, en my, hoewel geringer, tot zyne zyde overgehaald. Maar andere magten my gelyk, zyn niet gevallen, onbeweeglyk stonden zy, gewapend tegens alle inwendige en uitwendige verzoekingén. Hadt gy dezelfde vrye wil en magt om te staan? Gy had dezelve! wien of wat hebt gy dan aan te klagen dan de vrye liefde des hemels aan allen in gelyke maat uitgedeeld? dat dan zyne liefde vervloekt zy! zyne liefde of haat; my onverschillig, verdoemde my tot eeuwige pynen. Neen, vervloekt zyt gy! doordien uw wil tegens den zynen vrywillig gekozen heeft, wat gy zo billyk thans beklagt. Ik ellendige! waar zal ik den eeuwigen toorn, waar

de eindeloze wanhoop ontvluchten? waar ik heenvlucht is de helle; ik verftrek my zelven tot eene helle; in den diepfte afgrond opent zich een diepere, welke my geduurig dreigt te verblinden, en waartegen de hel die ik lyde een hemel te zyn fchynt. - ô Keer dan eindelyk terug! is er nergens eene plaats voor berouw, nergens eene voor vergiffenis open? Neen, gene dan door onderwerping. Aan dat woord te denken verbiedt my myne trotschheid en de vreze voor fchande by de geesten des afgronds, die ik met andere beloften, met andere ydelheden vervoerde, en my beroemde den **Almagtigen** te kunnen onderbrengen. Ik ellendige! weinig weten zy hoe yslyk deze ydele verwaandheid my doet lyden, onder welke pynen ik innerlyk verzucht: en terwyl zy my, in de hel ten troon geftegen, hoog verheven tot Diadeem en Scepter, aanbidden, lig ik, alleen de hoogfte in magt, ook de diepfte in ellende gevallen. Eene zodanige vreugde vindt de eerezucht! Doch gefteeld, dat ik berouw konde hebben; gefteeld dat ik uit genade in mynen vorigen ftaat zou kunnen herfteeld worden; hoe rasch zou de grootheid, de trotsche gedachten terug roepen; hoe rasch dat geen terug

roepen, wat eene geveinsde onderwerping had doen zweren & welvaart zou de geloften in pyhen afgelegd, als afgedwongen en niet geldend verklaren. Nimmer kan eene ware verzoëning daar stand grypen, waar de wonden van eenen dodelyken haat zo diep zyn ingedrukt; dit zou slechts oorzaak zyn van eene ergere vredebreuk en eenen zwaarderen val. Dus zoude ik de korte flifstand duur en met dubbelde smarten kopen. Dit weet myn rechter! hy diehalven is zo verre om den vrede te fchenken, als ik ben, om denzelven te bidden; dus van alle hoop verfloeken, flaat hy in ftede van ons bannelingen en verworpenen, zyne ogen op het voorwerp van zyn genoeg, den mensch, en op de voor hem gefchapene waereld. Vaarwel dan hoop! en met de hoop vaarwel vreeze! vaarwel wroeging! al wat goed is, is voor my verloren! boosheid, ftrek gy my tot eenen God! door u mogelijk zal ik het ryk met den kōning des hemels verdeelen, en mogelijk meer dan de helft daarvan regeeren; hiervan zullen de mensch en deze nieuwe waereld weldra getuigen.

Terwyl hy dus fprak verduisterde elke gemoed beweging zyn gelaat, driemaal door bleekheid, toorn, nyd en wanhoop

van verwe veranderd. Dit alles misvormde zyne geleende gedaante, en verried zyne valscheid byaldien eenig oog hem gadesloeg. Want hemelfche gemoederen zyn aan zodanige onreine driften nimmer onderworpen. Dus, als een kunstenaar van bedrog, elke beroering met uitwendige kalmte te vernisfen, nam hy de verftelling te baat; hy was de eerste die onder den dekmantel van heiligheid de valscheid te werk stelde, om gruwzame euvel'daden van weêrwraak zwanger, te verbergen. Doch nog niet genoeg was hy in dezelve volleerd om Uriël, reeds achterdochtig, te misleiden; het oog van dezen volgde hem op zynen weg nederwaards, en zag hem op den Asfyrischen berg in eene ontfteltenis, groter dan die welke een der zalige geesten kon overkoinen. Alleen, niet bescpied nog gezien gelyk hy waande, bemerkte Uriël echter zyne trotsche gebaarden en zyne dolzinnige bewegingen.

Dus vervolgt Satan zynen weg en nadert de grenzen van Eden, waar het verrukkend paradys, thans in de nabyheid, met zyn ingesloten groen als met eene landschappelyke heining, het vrugtbaar hoofd eener steile wildernis bekroonde; welks hairige zyde dicht met doornen, ruw en wild begroeid,

alle nadering afweerden! Daar boven verhieven zich tot
 eene onzichtbare hoogte de majestueuse schaduwen der ce-
 deren, dennen, vygen, en der uitgespreide palmbomen; een
 sommer-ryk toneel! en doordien de klimmende takken scha-
 duw boven schaduw vormden, eene woudachtige vertoning
 die het prachtigst gezicht opleverde! Nog hoger dan hunne
 toppen verhief zich de begroende wal van het paradys; en
 opende onzen stamheer een uitgestrekt gezicht rondsom hem
 heen in zyn naburig ryk hier beneden. Nog boven dezen
 wal vertoonde zich eene ronde rey van uitgelezen bomen,
 beladen met de schoonste vruchten, tevens met bloezems en
 vruchten van gouden kleuren, met smeltende schakeringen
 vermengd en doorweven. De zon schoot op dezelve hare
 stralen vrolyker neder, dan op eene purpure avondwolk of
 vogtige regenboog, wanneer God het aardryk gedrenkt heeft.
 Zo vele bevalligheid vertoonde dit landschap. Uit eene
 zuivere kwam men in eene nog meer zuivere lucht; zy deed
 het hart de lieflykheden en vreugde der lente inademen, en
 verdreef alle zelfsmarten buiten de wanhoop. Nu strooijen
 zachte koeltjens, hunne welriekende pennen klappende, pas

ontloken geuren, en lispelen waarvan zy dezen bálzamen den buit geroofd hebben. Gelyk de noordoostewind hun, welke aan gene zyde van het voorgebergte der hoop gezeild, en Mozambik thans voorby zyn, Saba's lieflyke geuren van de specerei-kusten van gelukkig Arabien te ontmoet waait; daarop vergast, vertragen zy hunne vaart, en de oude Oceaap door dezen rouk verkwikt, lacht vele mylen verre. Dus hield deze aangename reuk den bozen vyand eenen tydlang op, welke naderde om hem te vergiften; veel aangenamer voor hem dan Asmodeus den vischrook, die ofschoon verlied op de bruid van den jongen Tobias, door denzelven verdreven, en uit wraak in ketenen gefloten van Media naar Egypten gezonden wierd.

Satan was nu in gedachten verdiept en langzaam tot aan den voet van dezen steilen en woesten heuvel genaderd; doch verder vond hy genen weg, zo diep verward gelyk ééne voortlopende struik slopten de laaggroeyende heesters en doornen den weg, welke door de voetschappen van menschen noch beesten kon worden betreden. Slechts ééne poort was er, en deze lag aan de andere zyde naar het

oosten. De aartsvyand zag haar, doch hy versmaadde den rechten ingang, sprong met verachting en zonder moeite over alle de grenzen van heuvel en hogen wal, en laar zich in den lusthof op zyne voeten neder. Gelyk wanneer een roofgierige wolf nieuwe streken zoekt voor zynen buit, loert waar de herders hunne kudden des avonds te midden der zekere velden in eene schaapskooy byeen dryven, en zonder moeite over de heggen springt en zich in de kudde werpt. Of gelyk een dief gezind om eenen ryken te besteeleu, wiens sterke deuren kruislings gefloten en vast gegrendeld, geen geweld hebben te vrezen, over de daken of in de vensters klint. Dus klom de eerste grote rover in de schaapstal Gods, en dus drongen in latere tyden schaamteloze huurlingen in zyne kerk. Nu vloog hy opwaards en zat gelyk eene water rave op den boom des levens, de middelste en hoogste boom welke daar groeide; echter herwen hy daardoor het leven niet weder, maar zat daar om den dood uit te deelen aan hun die leefden; ook dacht hy geensints aan de deugd van deze levenschenkende plant; hy gebruikte haar alleen voor zyne inzichten, daar zy wel gebruikt het zegel der on-

sterfelykheid zoude geweeft zyn. Zo weinig weet iemand buiten God alleen de rechte waarde van éenig goed het welk zich aanbiedt; de beste zaken worden tot grove misbruiken, of het edelst genot gebezigd. Nu ziet Satan in eene beperkte ruimte op den geheelen rykdom der natuur, op alle de genoegens voor menschelyke zinnen vatbaar, met nieuwe bewondering neder; ja wat meer is, hy ziet eenen hemel op aarde; want het gelukzalig paradys was den hof Gods, doof hem in het oosten van Eden geplaatst; oostwaards strekte zich Eden van Auran tot aan de koniglyke torens van Seleucia door de Griekfche koningen gebouwd, waar lang te voren de zonen van Eden in Thelasfar gewoond hadden; in deze aangename landftreek had God den nog veel aangenaamer luffhof aangelegd; hy gebod den alom vruchtbaeren grond alles voort te brengen wat gezicht, reuk en fmaak kon vergasten; te midden van dezen hof stond de boom des levens boven anderen zyne kruin hoog verheffende, waaraan ambrozyne vruchten van groeiend goud bloeiden; en naast aan het leven groeide onze dood, de boom der kennis; die kennis van het goede zo duur gekocht door de kennis van

het kwaad. Een brede stroom vloeide zuidwaards door Eden, veranderde zynen loop niet, maar verloor zich onder den schaduwryken voet van eenen digtbegroeiden heuvel. Want God had dezen berg, die den hoog flygenden hof zyne gedaante gaf, over den snellen stroom geworpen, welke door de aderen der sponsachtige aarde met eenen aangename dorst opgezogen, eene frisse fontein deed ontspringen, die den lusthof met vele beken bewaterde. Dan stortte hy in eenen waterval van den steilen heuvel neder, en ontmoette den nabyzynenden stroom, die thans uit zynen duisteren doortocht weder verschenen, zich daar in vier stromende armen verdeelt; langs verschillende wegen voortstroomt, en vele beroemde ryken en landen, onnodig hier aan te halen, doorkruist; nodiger ware het te melden, wanneer de kunst zulks vermogt, hoe de kronkelende beken dezer Saphier-bronnen, voortrollende over oosterfche paarlen en goudzand, onder neerhangende schaduwen en labyryntische gangen van Nectar vloeiden, elke plant bezoekende, en bloemen voedden het paradys waardig; bloemen, geensints door kieschheid der kunst in bedden of vreemde opgeschikte perken, maar door de algoede natuur

op bergen in dalen en vlaktens milddadig voortgezaaid, daar waar eerst de morgenzon de open velden koesterend verwarmde en de ondoordringbare schaduw der middag preeelen deed bruinen. Dus was deze plaats de gelukkige landschappelyke zetel van verschillende gezichten; hier zag men wouden welkers kostelyke bomen welriekende gommen en balzam deden druipen; anderen welker vruchten gepolyt met eenen gouden schors bevallig nederhingen, en van eenen aangenaamen smaak waren; hier waren de Hisperische velden waarheid, hier alleen, indien zy ooit waarheid geweest zyn. Tusschen dezelve lagen aangename velden, effene wyden en kudden, grazende de tedere kruiden; of palmheuwels, of de bebloemde boezem van eenige bevochtigde valleï strooiden hare schatten uit over bloemen van allerlei verwen en over de roos zonder doornen; aan de andere zyde zag men sombere grotten en tot eene koele wykplaats gevormde holen, over welken de wynstok als een tapyt heen gespreid met wellustige ranken langzaam voortkruipt, en zyne purpuren druiven uitlegt. Intusschen ruisfchen murmelende beken van de steile bergen nederwaards, verdeelen zich of

vereenigen in eene kom hare stromen, terwyl de met myrthen
 bezoomde oevers in dit crystal zich spiegelen. Aldaar
 stemmen de vogelen in choren hunne gezangen aan; Zephyrs,
 dartelende Zephyrs drinken den reuk in van velden en
 boschen, en ruischen in de zidderende bladeren, terwyl de
 algemeene Pan de Gratien en uuren ten dans geleid, en de
 eeuwige lente met zich voert. Noch het aangenaam veld
 Euna, waar Proserpina bloemen plukkende, als de schoonste
 bloem zelve door den duisteren Dis geplukt wierd, het welk
 Ceres alle die moeilykheden te weeg bragt, om haar door
 geheel de waereld te zoeken; noch de lieflyke heining van
 Dafnis aan den Orontes; noch de begeesterende bron van
 Castilien, vermogten met dit paradys in Eden te sryden; ook
 niet met het Nifeisch eiland, het welk door den stroom Tri-
 ton omcingeld is, en waar de oude Cham, door de heidenen
 Ammon en door de Lybiërs Jupiter genaamd, Amalthea en
 haren met bloemen omkransten zoon den jongen Bacchus,
 aan de ogen zyner stiefmoeder Rhea verborgen had; noch
 de berg Amara waar de Abysfinische vorsten hunne zonen
 bewaken, onder de Ethiopische linie aan den mond des

Nyls, met chriftallen steenrotsen eent gehele dagreize omfloten, en door fonnigen voor het ware paradys gehouden, echter van dezen Asfyrischen hof zeer verre afgelegen, waar de vyand zonder genoegen alle genoegens en alle foorten van levendige fchepfelen zag, geheel nieuw en vreemd aan het gezicht.

Twee veel edeler gedaanten, het hoofd opwaards gekeerd, godlyk opwaards gekeerd en ryzig van gefalte, fchenen met een aangeboren gezag in nakende majesteit de heren van dit alles. Waardig fchenen zy dezen luister; waarheid, wysheid, geftrengte en zuivere heiligheid, die hoe geftreng, echter in eene ware kinderlyke vryheid beftond, en door deze de ware achtbaarheid des mans, ftraalden als het afbeeldfel van hunnen almachtigen Schepper uit het goddelyk opflag hunner oger. In uitwendige gedaante van elkanderen onderfcheiden, fcheen ook hun geflacht niet het zelfde; hy fcheen tot diepzinnige overpeinzing en dapperheid, zy tot zagtmoedigheid en alle aantrekkelyke bevalligheden; hy alleen voor God, zy voor God en hem gevormd. Het fchoon brede voorhoofd en het verheven oog getuigden zyne opperheerfchappy; van zyuen gedeelden fchedel hingen rondsom zynen rug krullend

de zwart bruine lokken, doch niet beneden zyne fchouderen; maar zy droeg tot aan hare flanke lendenen nederwaards hare onopgefferde gouden vlechten, achteloos in krullen gelvende gelyk de tedere fcheuten van den wynftok, al het welk van hare onderdanigheid getuigde, doch die met een zoet vermogen gevorderd, door haar met kuifche onderwerping, zedige fierheid, en liefkozend tegenfreven gegeven, en vol van liefde door hem wierd ontfangen. Ook waren de geheime delen des lichaams toenmaals niet verborgen. Hier heerschte gene fchuldige, gene outeerende fchaamte over werken der natuur. Hoe hebt gy zonden-broed! in plaats van dit geluk geheel het menfchelyk geflacht door fchynfchoon, alleen door ydele vertoning van zuiverheid verftoord, en uit het leven der menfchen zyn gelukkigst leven, eenvoudigheid en vlekkeloze onfchuld verbannen! Dus wandelden zy naakt, niet fchuwend het aangezicht Gods noch dat der engelen, want gene kwade gedachte bevlakte hunne ziel. Zo wandelde het beminnelykst paar, het welk zich immer uit tedere liefde omarmde, hand in hand; Adam de beste der mannen onder alle zyne zonen na hem geboren, Eva de fchoonfte

onder alle hare dochteren. Onder een groen beschaduwde
 prieel zagt schommelend bewogen, by eene heldere spring-
 bron zaten zy thans neder; en na gene meerdere moeite
 dan genoegzaam was om na hunnen geliefden arbeid zich
 aan de koele zephirs te bevelen, de rust zoeter, en de heil-
 zame dorst en honger aangenamer te maken, namen zy hun-
 ne avondmaaltyd van vruchten; nectarfche vruchten hun
 door de gebogene takken dienstvaardig geboden, terwyl zy
 op de zachte grasbank met bloemen doorweven, leunend
 nederzaten. Het sappig vleesch dezer vruchten was hunne
 spyze; en zo vaak hun dorste, fchepten zy in de fchors
 uit de omzooimde bron. Gene aangename gesprekken, geen
 aanvallig lachen, geen jeugdig fchertzen gelyk zulks het be-
 minnelyk paar betaamde aan den gelukkigften huwelyks ke-
 ten geklonken, ontbraken daar. Rondsom hen fpeelden dar-
 telend alle de dieren der aarde, daarna wild geworden, en
 alles wat in bosfchen en wilderniffen, in velden of holen
 van den buit leeft. Vrolyk ftapte de leeuw en wiegde het lam
 in zyne klaauwen; de beer, de tyger, de lynx, de panther
 fprongen rondsom hen heen, de logge elephant bezigde om

hun te behagen alle zyne krachten, en vouwde zynen buigzamen fnuit; de listig vlyende slang weefde haren geschubden staart in Gordiansche knopen en gaf ongevoelig proeven van hare onzalige list; andere dieren legerden zich op het gras, beschouwden verzadigd al liggende de weiden, of gingen herkauwend tot hunne rustplaats; want de nedergedaalde zon spoedde thans in vollen loop tot de eilanden in den oeeaan, en de starren die den avond aanbragten gingen in de ryzende weegschaal des hemels op, wanneer Satan nog van dezelfde plaats waarop hy stond rondsom zich ziende, van zyne verftomming weder bekwam, en aldus sprak:

ô Hel! wat zien myne ogen met grieving! in onzen zo hoog geklommen toestand van zaligheid, schepselen van een andere gedaante veellicht uit aarde gevormd, gene geesten, hoewel weinig minder volmaakt dan de bewoners des hemels. Myn oog volgt hen met bewondering; de beeldtenis der Godheid zo levendig in hun uitgedrukt, en de bevalligheid door de hand die hen wrocht op hare gestalte uitgespreid, zou myne liefde tot hen kunnen wekken. ô Beminnelyk paar! weinig denkt gy aan uwe naby zynde verandering, in

welke alle deze genoegens verdwynen en u in de ellende zullen nederstorten, die om zo veel te ysfelyker zyn zal, naar mate het genot van uwe zaligheid thans groter is. Gelukkig zyt gy, maar te weinig verzekerd, om dit geluk lange te kunnen smaken; deze hoge zetel, uw hemel wordt te slecht bewaakt, om eenen vyand gelyk daar is ingekomen, af te weren. Geen opzettelyke vyand echter van u, want ofschoon ik geen mededogen vinde, kan ik medelyden voeden met u verlatenen. Met u zoek ik eene verbindtenis, eene zo enge zo onverbreeklyke vriendschap, dat voortaan ik by u, of gy by my zult moeten wonen. Zeker zal myne woonplaats niet zo aangenaam zyn aan uwe zinnen dan dit paradys; doch ontvang dezelve als een der werkstukken van uwen maker; hy gaf my dezelve, en ik deel haar even gewillig aan u mede. Om u beiden te ontvangen zal de helle hare wydfte poorten openen en alle hare koningen zullen u begroeten; daar zal meerdere ruimte zyn dan in deze beperkte landstreek om uwe talloze nakomelingen te ontvangen. Is die plaats niet beter, verwyte zulks aan hem die my dwingt om deze wraak aan u welken my niet misdeden te oeffenen uit weerwraak tegens

hem die my beleedigde. En ofschoon ik thans, gelyk ik waarlyk worde, by het aanschouwen van uwe ongestoorde onschuld tot in myn binnenste bewogen wierd, dwingen my echter rechtvaardigeredenen, eer, gezag en wraak, verbonden met de verovering dezer nieuwe waereld om dat geen te doen, waarvoor ik anders hoewel gedoemd, een afschuw zou gevoelen.

Dus sprak de vyand, en verontschuldigde door de noodzakelykheid zyne duivelsche daden, gemeenlyk het voorwonderfel der tyrannen. Daarna daalt hy uit zyne zitplaats van den hogen boom neder, mengt zich onder de spelende kudden der viervoetige dieren, zich zelve nu in deze, dan in eene andere gedaante der dieren verwisfelende, als allereerst met zyn oogmerk overeenstemde om zyne prooi nader te bezichtigen, en ongemerkt te onderzoeken, wat hy door hunne woorden en daden nader van hunnen staat kon leren; nu trad hy gelyk een leeuw met brandende ogen rondsom hen henen; dan als een tyger, die in het veld twee vrolyke rhee-kalven spelend bespied heeft, zich dan uitgerekt op den buik nederlegt, dan weder opstaat en zyne loerende houding menigmaal verandert, en dus al het voordeel op-

spoort om hen beiden zekerder te bespringen en in zyne klauwen te gypen; wanneer Adam de eerste man, Eva de eerste vrouw dus aansprak, en den Satan geheelgehoor deed zyn om zyne uitsprakkingen te vernemen:

Eenigste deelster in alle deze genoegens, en gy zelve dat gedeelte daar van, my waardiger dan alle de anderen! ongetwyfeld moet de oppermacht welke ons, en voor ons de ruime waereld wrocht, oneindig goed, en door deze goedheid zo oneindig milddadig als vrymagtig zyn. Hy gaf ons het aanwezig zyn uit het stof, en plaatste ons hier in alle gelukzaligheid, ofschoon wy van zyne hand niets verdiend hadden, en niets te doen vermogten wat hem nodig was — Genen anderen dienst begeert hy van ons dan dit eenig dit gemaklyk gebod na te komen, om van alle de boomen in dit Paradys beladen met zo vele verschillende smakelyke vruchten, den boom der kennis naast den boom des levens geplant alleen uitgenomen, te mogen eten; zo naby aan het leven wast de dood, welke eene vreesfelyke zaak de dood dan ook zyn mag. Immers gy weet, God heeft den dood uitgesproken op het eten van dien boom; onder zo

vele tekenen van magt en heerschappy ons toevertrouwd, en het gebied over alle andere scepelen die de aarde, de lucht en de zee bewonen, zal deze de eenige blyk zyn van onze gehoorzaamheid. Dat dan een zo gering voorschrift, het welk onze uitgestrekte voorrechten omtrend alle andere dingen niet vermindert, en eene onbegrensde verkiezing van menigvuldige vermaken ons aanbiedt, ons niet hard dunke; jaat ons in tegendeel hem altoos pryzen en zyne goedheid verheffen, terwyl wy onze aangename taak vervolgen om de groeiende planten te snoeien en onze bloemen te verzorgen; al het welk, ofschoon het met moeilykheid ware verbonden, aan uwe zyde my aangenaam zyn zou.

Daarop antwoordde hem Eva:

o Gy voor wien en van ik gevormd werd, vleesch van uw vleesch, en buiten wien ik zonder oogmerk hier zyn zou, myn geleider en hoofd, wat gy zegt is rechtvaardig en billyk. Waarlyk den Schepper zyn wy allen prys en dagelykschen dank verschuldigd. Ik voornamentlyk welke verre het gelukkigst lot mag genieten, ziende u door zo vele voorrechten boven my verheven, want nergens kunt gy uws gelyken

vinden. Menigmaal herdenk ik den dag in welken ik voor de eerste maal uit den slaap ontwaakte, my zelve onder de schaduwen der bloemen vond rusten, en myne verwondering waar en wie, van waar en hoe ik derwaards gebracht was, gene palen kende. Niet verre van daar verspreidde zich een murmeld geruisch van water uit eenen onderaardschen kelder ontsprongen, zich vergaderende in eene vloeibare vlakte, waar het onbeweeglyk stond, en helder gelyk het uitspanfel des hemels. Derwaards begaf ik my met onervaren gedachten, en lag my neder op eene rustplaats van groene zoden ter beschouwing van deeze stille en heldere zee, die my eenen anderen hemel te zyn schein. Nederbukkende om te zien, verscheen in dit helder water eene beeltenis juist tegen my over, zich nederbukkend om my te beschouwen. Ik deinsde terug, en de beeldtenis deed het zelfde; doch weldra wendde ik my vergenoegd weder derwaards, als even vergenoegd de zelfde beeltenis met antwoordende blikken van overeenstemming en liefde, zich ook weder derwaard wendde. Tot op dit uur zou ik daarop gestarogd, en met een ydel verlangen my hebben gepynigd, had eene stem my niet toegeroepen:

wat gy ziet, bevallig fchepfel, wat gy daar ziet, zyt gy zelve; met u kwam en verdween deze beeltenis: maar volg my, ik zal u derwaards geleiden waar gene fchaduw uwe aankomst noch tedere omarmingen te verwachten is, tot hem, welker beeltenis gy zyt. Hem zult gy onafscheidelyk als de uwe bezitten, aan hem zult gy eene menigte baren die u gelyken, en deswegens, Moeder van het menschelyk geflacht genoemd worden. Wat konde ik anders dan den genen volgen, welke zo onzichtbaar my geleidde? Welhaast wierd ik onder eenen ahornboom u gewaar; inderdaad fchoonheid en verhevenheid fpraken uit uw gelaat, doch gelyk my toefcheene gene zo fchoone, zo aanvallige zo innemend minnelyke gedaante, gelyk die van het zacht-aartig waterbeeld! Ik keerde my om u te ontwyken, gy volgdet, en riept luide: fta ftil fchone Eva, wien ontvlucht gy? Gy ontvlucht hem van wien gy zyt, zyn vleesch, zyn been; om u het aanwezig zyn te geven, leende ik u uit myne zyde, allernaast aan myn hart, wenschlyk leven, om voortaan een onafscheidelyk dierbaar gemeogen in u aan myne zyde te zien. Als een gedeelte myner ziel zoek ik, en als myne andere helft eisch ik u. Toen

drukte uwe zachte hand de myne; ik gaf my over, en van dien tyd ondervond ik hoe schoonheid, door mannelyke houding en wysheid welken alleen de wezentlyke schoonheden zyn, overtroffen worden.

Dus sprak onze algemene moeder, en leunde met ogen die eene onstrafbare echtelyke liefde en zachtmoedige ondergeschiktheid te kennen gaven, onzen eersten Vader half omarmend, aan zyne zyde; haar nakend zwellende boezem rustte aan den zynen, alleen bedekt door het vloeyend goud harer gulde lokken; hy, verrukt door hare schoonheid en verpligtende bevalligheden lachte met verheventer liefde haar toedan Jupiter zyne Juno toelacht, waneer hy de wolken bezwangert, welken de lentebloemen op de velden strooijen. Hy drukte haar moederlyke lippen met zuivere kussen. Uit nyd keerde de duivel zich om, loerde hen zydelings aan met een oog zo kwaadaardig als yverzuchtig, en jammerde dus by zich zelve:

Hatelyk, pynigend gezicht! zullen dus deze twee gelukzaligen zich in elkanders armen strengelen, en zal dit gelukkig Eden de volheid van zegeningen op zegeningen hen zien genieten; terwyl ik ter helle verloten, waar genoegens

noch liefde, maar tomeloze begeerten geensints de geringsten onder onze eeuwig onvervulde straffen en eene opstapeling van smarten op smarten, om ons te martelen, wonen. Doch laat ik niet vergeten hoe veel ik uit hunnen eigen mond heb gewonnen; alles, gelyk my toefchynt, is geensints het hunne. Gintsch staat een dodelyke boom, genaamd de boom der kennis, en van deezen te eten is hun verboden. De kennis hun verboden? dit verwekt agterdocht en heeft gene zweem van rede. Waarom zou hunnen Heer hun deze misgunnen? kan kennis te hebben zonde zyn? kan zy den dood veroorzaken? staan zy slechts door hunne onwetenheid? Is dit hun gelukkige staat; dat de proef hunner gehoorzaamheid en trouwe? ô gelukkig grondbeginsel gelegd om hun verderf daar op te bouwen! Daardoor wil ik hun gemoed tot begeerte naar meerdere kennis aansporen, hun de nydige bevelen doen verwerpen, uit gronden om de nederigheid te bewaren, by hen welken door de kennis God gelyk zouden gestegen zyn; wanneer zy daar naar streven, zullen zy eten en sterven. Wat kan natuurlyker volgen? alvorens nogthans moet ik dezen hof naauwkeurig navorschende doorwaren, en

genen hoek in denzelfen ondoorzocht laten. Het geval mogelijk voert my derwaards, waar ik aan den voet eener springbron of in de digte schaduwen eenen wandelenden afgezant des hemels aantref, om van hem te vernemen, het geen my verder te weten nodig is. Leeft intusfchen zo lang gy moogt nog gelukkig paar! geniet tot dat ik terug keer uwe korte zaligheden, want langduurige ellenden staan daarop te volgen.

Dit zeggende wendde hy zyne trotsche schreden met verachting van huij af, terwyl zyn oog met loosheid omwaart, en ving aan woud en wildernis, berg en dalen te doorkruisen. Intusfchen daalde de ondergaande zon in het verst verschiet waar de hemel, de aarde en de oceaan aan elkanderen grenzen, langzaam in het westen neder, en schoot hare rechtstreekfche avondstralen tegens de oostelyke poorten van het paradys. Deze was eene albaste steenrots, opgehaald tot in de wolken, wyd en verre te zien, en langs dezelve wentelde zich een enkel voetpad opwaards van de aarde. Al het overige was eene afgescheurde klip, overhangend op een gestapeld, en onmogelyk te bestygen. Tusschen de pylers dezer steenrots zat het opperhoofd der hemelsche wachters, Gabriel, en verwachtte den nacht. Ronds-

om hem oefende de jeugd des hemels ongewapend hunne heldenspielen, en niet verre van daar hingen hunne hemelsche wapenen, hunne schilden, helmen en speren, vlammend van edelgesteentens en goud. Aldaar kwam Uriël gegleden langs de baan eener zonnefraal tot hun neder, met de snelheid van eene schietende star in den herfst by het annaderen van den nacht, wanneer brandbare dampen de lucht verdikken en den zeeman verkondigen van welk een punt van het kompas de stormende winden zullen bulderen; haastig sprak hy deze woorden:

Aan u Gabriel is door het lot den last en de naauwkeurige wagt opgedragen terverhoeding dat niets nadeeligs deze plaats zou mogen naderen of overvallen. Op den hoogsten middag van heden naderde een geest myne kogel, yverig gelyk hy scheen om meer van de werken des Almachtigen te vernemen, en in het byzonder van den mensch, het jongst evenbeeld Gods. Ik volgde hem op zynen weg, zeer spoedig voortgezet, met myne ogen, en sloeg zyne luchtige voetstappen gade; doch op het gebergte noordwaards van Eden gelegen waar hy allereerst aan land steeg, bespeurde ik weldra blikken in zyn gelaat door hatelyste gemoedsbewegingen verduisterd, en onbekend in den hemel.

Geduurig volgde hem myn oog, doch onder de ſchaduwen verloos ik hem uit het gezicht; ik vrees dat een der gebannen ſcharen het gewaagd heeft uit den afgrond op te ſtygen om nieuwe onluſten te ſtichten. Wend alle uwe zorgen aan om hem te ontdekken.

De gevleugelde krygsheld antwoordde:

Geen wonder Uriël dat uw volmaakt gezicht, midden in den ſtralenden omtrek der zonne, uwe zitplaats wyden verre heenſchouwt; de ſcherpe wagt aan deze poort geplaatst laat niemand doorgaan, dan zy die welbekend, uit den hemel dalen. En ſints de middag uur kwam geen ſchepsel van daar neder. Gy weet hoe bezwaarlyk het is geestelyke zelfſtandigheden door lichaamlyke hinderpalen af te weeren, wanneer een geest van eene andere foort gezind geweest is om over deze aardſche ſchansfen heen te ſpringen. Doch wanneer hy van wien gy ſpreekt ergens in den omtrek dezer velden in eigene of vreemde gedaante om te loeren mogt rond waren, zal zulks by het aanbreken van den morgen my bewust zyn.

Deze waren zyne beloften, en Uriël keerde op dezelfde heldere ſtraal welke thans haar uiteinde opwaards keerde en hem ſchuins nederwaards naar de zon voerde, nu achter de azori-

sche eilanden verborgen, naar zynen post terug. Of de eerste schyf des hemels, was met ongelooflyke snelheid herwaards, of onze aarde minder ter wenteling geschikt was met eenen korteren vlucht naar het oosten gerold, om door terug gekaatst purpur en goud de wolken te fieren, die den westelyken troon omrollen.

Nu naderde de stille avond, en de graauwe schemering omkleedde alles in haar ernstig gewaad. Het stilzwygen volgde haar, want dieren en vogelen hadden zich verscholen, die in hunne grazige bedden, dezen in hunne legers. De wakende nachtegal alleen zong den gehelen nacht hare zwaarmoedige liefdezangen, en de stilte verrukte zich aan hare tonen. Nu glinsterde het uitspanfel met levendige Saphieren. Hesperus het heir der starren altoos geleidende, steeg in den schitterendsten glans opwaards, tot dat de maan in wolkeloze majesteit opgerezen, eindelyk met de pracht eener koningin haar onvergelykelyk licht onthulde, en haren zilveren mantel over de duisternis heen wierp.

Toen sprak Adam tot Eva:

Schone echtgenote! het naderen van den nacht en alle die dingen thans der rust aanbevolen, herinneren ons tot het ge-

not eener zelfde verkwikking, immers God heeft arbeid en rust, gelyk dag en nacht by den mensch doen afwisselen; de zons rollende avonddauw van den slaap, drukt met een zagt en sluimerend gewigt onze oogleden neder. Andere schepselen waren den geheelen dag zonder bezigheden rond, en de rust is hun minder nodig. De mensch heeft met het lichaam of met het gemoed zyne dagelykche bezigheden, een teken zyner waarde en der gunst des hemels welke alle zyne wegen gade slaat, terwyl andere schepselen werkloos rond dwalen en God gene aantekening houdt van hunne daden. Morgen, eer de vroege dageraad het oosten met hare eerste lichtstralen bepurperd, zal onze tegenswoordige arbeid ons weder wekken; hier zal de bloeyende boom, gintsch het jeugdig groen onze overschaduwde wandeling op den middag, en het welke onzer te spotten en meerdere handen te vereischen schynt, ter besnoeiing der welige scheuten, onze zorge vereischen. Ook deze bloemen en druipende gommen afzigtelyk en zonder order verstrooid, vereischen onzen bystand, wanneer wy ongehinderd de paden willen betreden. De nacht intusschen beveelt ons naar het voorschrift der natuur de rust te genieten.

Eva met eene volmaakte schoonheid gefierd, antwoordde op deze redenen:

Wat gy beveelt, myn oorsprong en gebied, worde zonder tegenkanting door my gehoorzaamd; God heeft het dus bevoelen; God is uwe gy zyt myne wet; dit alleen te weten, is de gelukkigste kennis en de roem eener vrouw. In uw gezelschap vliegt de tyd onbemerkt voorby; by u zyn jaargetyden en hunne verwiffelingen, alle genoegens my even aangenaam. Lieflyk is de adem van den vroegen morgen; zyn lieflyk ryzen aangekondigd door de verrukkende choren der vroeg ontwaakte vogelen; aangenaam de zon wanneer zy de eerste oostelyke stralen over de bevallige landstrecken, op gras, geboomte, vruchten en bloemen van dauw droppelen schitterende, heenspreidt; welriekend de vruchtbare aarde na eenen zachten regen; balmzagt de nadering van den aangename avond; ook de stille nacht met dezen aan hem gewyden vogel, deze schone maan, deze starren de diamanten des hemels, haar gevolg; doch noch de adem van den morgen wanneer hy aanbreekt onder het welkuidend choor van vroeg gewekt pluimgedierte; noch de ryzende zon over de aaminnigste landstreek; noch kruid,

noch vruchten, noch bloemen met dauwdruppelen verfiert; noch de lieflykheid na den gevallen regen; noch de milde welkomen avond; noch de stille nacht met den hem gewyden vogel; noch de wandelingen by het maanlicht of schitterende flarren, — zyn my aangenaam zonder u. Maar waarom schynen dezen den gehelen nacht door? voor wien dit verbazend gezicht, wanneer de slaap aller ogen bedekt heeft?

Onze algemene stamvader antwoordde haar:

Dochter Gods en der menschen, volkomene Eva, dezen hebben haren loop van den eenen morgen tot aan den volgenden avond rondsom het aardryk te volbrengen; zy ryzen en dalen geregeld, om volkeren, hoewel nog niet geboren, van land tot land het toebereid licht uit te delen, op dat volkomene duisternis haar oud gebied niet herneme, en het leven der natuur en aller dingen uitbluffche. Door deze milddadige vuuren niet alleen verlicht, worden zy met eene zachte warmte van verschillenden invloed gestoofd, gekoesterd, toebereid en gevoed. Gedeeltelyk vloeyen hare vermogende krachten op alle de planten welke op de aarde groeyen, neder, haar bekwamer makende om door de magtige zonnestralen de volkomenheid te

kunnen ontvangen. Zy dan, hoewel niet gade geflagen in het diepst der nacht, fchynen niet vergeefs. Denk ook geenfints dat het den hemel aan befchouwers, God aan prys en dank zoude ontbreken, ofschoon de mensch niet bestond; millioenen geestelyke wezens wandelen, het zy wy waken of flapen, onzichtbaar op deze aarde rond. Alle dezen befpiegelen dag en nacht zyne werken, en zwaayen den betaamyken lof opwaards tot hem. Hoe menigmaal hoorden wy ter middernacht van de fteile wedergalmende heuvels of uit de flapende wouden, hemelfche ftemmen, die nu alleen, dan door andere tonen geantwoord, baren grooten fchepper bezongen? Menigmaal wanneer zy in fcharen de wacht houden, of by nacht zorgvuldig rond gaan, in een harmonieus choir vereenigd, gevoegd by het hemelfch geluid van lieflyk luidende fnaren, verdelen hunne gezangen den nacht, en verrukken ons tot den hemel.

Dus sprekende wandelden zy hand in hand naar hun gelukkig nacht-prieel. Eene plaats door den opperften planter gekozen, toen hy alle dingen voor het aangenaamst gebruik der menfchen bepaalde. Het dak was een weefsel van lauren en mirthe takken en ander hoger groeyend breed en welriekend

lover; de Acantus en andere geurige heesters omheinden aan beide zyden de groene wanden. De schoofte bloemen, de Iris met alle hare verwen, de roos en de Jasmin verhieven hare bebloemde hoofden daar tusfchen, en wrochten een Mofaifch werkftuk. Lager ftikten de Crocus, de Hyafinth en het viooltje den grond met eene ryke mengeling van meer verwen als in de kostelykfte zinnebeelden van edelgefteenten fpielen. Tot deze plaats naderde geen dier, geen vogel, geen gekorven diertje noch eenig ander fchepfel, zo groot was hun ontzag voor de menfchen. In fchaduwryker, heiliger noch eenzamer prieden; hoewel slechts verdicht, mogten Pan noch Sylvanus immer flapen, noch Faunus en de Nymphen wonen. Hier dekte de nieuw gehuwde Eva in eene byzondere afperking het eerst haar bruidbed met bloemen, kransen en welriekende kruiden; hier ftenden hemelfche choren van feestvierende engelen hunne Hymnen aan op die dag toen zy haar in nakende fchoonheid, tot onzen ftamvader voerden, beter opgefierd en beminnefwaardiger als Pandora, door de Goden met alle hunne weldaden befchonken. Maar ach! de treurige uitkomst maakte beiden maar al te gelyk, toen zy door Hermes tot den onwyzen zoon van Japhet gebragt, met

betoverende blikken alle menschen verstrikte, om van den geneen wraak te nemen, welke het oorspronkelijk vuur des hemels aan Jupiter ontroofd had.

Aldus tot hunne schaduwryke rustplaats genaderd, bleven zy beiden staan, beiden keerden zy zich om, en aanbaden onder den open hemel welken zy aanschouwden dien God die den heme!, de aarde en het uitspanfel voor hun ontdekt, den wederfchynenden kogel der maan en de starrenpool gewrocht had :

Gy ook, (dus baden zy) almachtige maker riept den nacht, en vormdet den dag, welken wy, in onzen bestemden arbeid, in wederkerige hulp en wederkerige liefde, de kroon van alle uwe zegeningen door u ons geschonken, gelukkig ten einde bragten. Gy schonkt ons deze zalige verblyfplaats, voor ons alleen te groot, waar de overvloed deelnemers derft, en uwe zegeningen ongeplukt op de aarde vallen. Doch gy hebt uit ons beiden een geslacht beloofd, dat de aarde vervullen, en met ons uwe eindeloze goedheid verheffen zal, niet alleen wanneer wy waken, maar ook dan wanneer wy gelyk thans de milddadige bedeeeling van den slaap zoeken.

Dus eenstemmig baden zy en zonder acht te slaan op andere

gebruiken dan op zuivere aanbidding welbehaaglykst aan God, gingen zy hand in hand naar het binnenst gedeelte hunner hutte; daar lagen zy zich naast elkander neder, niet nodig hebbende gelyk wy eenen bezwaarlyken last van klederen af te leggen. Zeer zeker keerde Adam zich niet van zyne schone bruid, noch weigerde Eva de geheime zeden der echtelyke liefde; de huichelaar moge met uitwendige gestrengheid, van zuiverheid, heilige plaats en onschuld spreken, als onrein ontheiligen wat God zelf als rein verklaard, aan sommigen bevolen, aan allen geoorloofd heeft; onze maker beveelt zich te vermeerderen; wie durft bevelen zich te onthouden dan alleen onze verwoester, de vyand van God en menschen? Heil u echtelyke liefde! geheimnisvolle wet! ware bron der menschelyke voortplanting! eenigst eigendom in het paradys, waar overigens alles gemeenschappelyk was! Door u werden de snode lusten verre van het menschedom verdreven, tot het onvernunftig vee verbannen; door u, op rede en recht, op billykheid en zuiverheid gegrondvest, werden de dierbare betrekkingen, en alle de liefdadige banden van vader, zoon en broeder bekend. Verre zy het van my dat ik u zonde noemen, u berispen, of u aan eene heilige

plaats onbetaamlyk zoude denken; gy welkers bed onbevlekt en zuiver verklaard is gelyk het voormaals door de heiligen en aartsvaderen gebruikt werd, zyt de geduurige bron van alle huisfelyke genoegens. Hier bezigt de liefde hare gulden pylen, hier licht hare onuitbluschbare lamp, hier klapt zy de purpuren wicken; niet in gekochte lonken van jonge dochteren zonder liefde, zonder vreugde, noch in dierlyk toevallig genot; niet in den minnehandel der hoven, vermengd met dansen, weeldrige vermomming, middernachtelyke balls of Serenades door den gemelyken minnaar aan zyne fiere schone gezongen, welke hy verstandiger, met verachting van zich zou hebben afgeweerd. Deze zich omarmende twee werden door de nachtigalen in den slaap gewiegd. De bloemryke zoldering strooide op hunne naakte leden rozen, welken door den morgen weder vergoed werden. Slaap dan gezegend, slaap dan allergelukkigst paar wanneer geen gelukkiger staat uwe begeerte is, en zoek nimmer meer te weten!

Thans had de nacht met zynen beschaduwden kegel dit uitgestrekt ondermaansch gewelfsel half weg berg aan gemeten; voor de elpenbene poort stonden op het gewoonlyk uur de welgewapende Cherubim, gereed om met alle hunne krygstuigen

de nachtwacht te bezetten, als Gabriel tot den naasten Engel, hem in magt gelyk, aldus sprak :

Uriël trek met de helft van dezen met de naauwkeurigste wagt tegen de grenzen van het zuiden ; de andere helft wende zich noordwaards, en onze kring zal geheel het westen omfluiten. Zy scheidden gelyk vlammen, die naar het schild, deze naar die der speer. Daarna riep hy twee sterke en moedige geesten, welken onder hem het gezag voerden, en gaf hun de volgende bevelen :

Ithuriel en Zephon doorzoekt dezen hof met eene gevleugelde snelheid, en gene schuilhoek blyve ondoorzocht ; maar spoedt inzonderheid derwaards waar deze twee schone schepselen huisvesten, en nu mogelyk reeds slapend, geen onheil vrezen. Een van den ondergang der zonne kwam dezen avond herwaards, verhalend, dat een helliche geest (wie zou zulks vermoeden?) aan de grendelen der helle ontkomen, zynen weg herwaards genomen had, en buiten twyffel om kwaad te bedryven rond dwaalt ; wanneer gy dezen vindt, zo grypt en voert hem herwaards.

Dus sprak hy, en vertrok aan het hoofd zyner blinkende schare, welke de maan verduisterde ; maar deze twee namen den weg naar het prieel om hem welken zy zochten te vinden. Ook

daar vonden zy hem, zittende gelyk eene padde naby aan het
 oor van Eva, beproevende om door duivelsche kunst de spring-
 vederen harer zinnelykheid te bereiken, en daarin volgens zyne
 begeerte begochelingen, gezichten en dromen te smeden; of
 ware het mogelijk met inblazend vergif hare levensgeesten, door
 het zuiverst bloed, gelyk zachte uitwafemingen uit zuivere
 stromen ontstaan, te ontrusten, tot misnoegde gedachten, ydele
 hoop, wufte begeerten, ongeregelde lusten op te wekken, en
 haar met opgeblazene inbeelding te bezwangeren, welke den
 hoogmoed baren. Terwyl hy hiermede bezig was, beroert Ithuriel
 hem zagtskens met zyne speer; gene valschheid kan voor de
 aanraking van wapenen in den hemel verstaald, bestaan, maar
 wordt in tegendeel gedwongen om tot hare eigene gedaante
 terug te keren. Hy springt op, ziet zich ontdekt en overrom-
 peld. Ge'yk wanneer eene vonk, gevallen in een vat buskruid
 tegens eenen gevreesden kryg in ergens een voorradhuis be-
 waard, de zwarte korrels plotslings met eenen verschrikkelyken
 brand doen uitbarsten en de lucht doen ontvlammen, dus sprong
 de duivel in zyne eigene gedaante op. Beide de schone engelen
 deinsden terug, half verschrikt den vreesfelyken koning zo

onverwagts voor hun gezicht te zien; doch rasch daarna traden zy zonder schroom hem onder de ogen:

Wie van die muitende geesten ter helle veroordeeld zyt gy, die aan uwe gevangenis ontvlicht zyt? waarom zat gy hier dus veranderd gelyk een vyand in eene hinderlaag, om aan het hoofd dezer slapende te waken?

Kent gy my niet? vrieg Satan vol van hoon; kortlings kent det gy my immers, hoewel niet als uw makker? ik zat in eenen rang tot welken gy niet vermogt te stygen. Door my niet te kennen verraadt gy u zelven als onbekend en de laagste van uwe soort te zyn. Of wanneer gy my kent, waarom vraagt gy dan en waarom vangt gy u gezaandfchap zo onverrichter zake aan als het zal eindigen?

Zephon bespottig met bespottig beantwoordende, zeide hem: Denk niet afgevallen geest dat uwe gedaante nog gelyk uw vorige, of uw glans niet verminderd is, om gekend te worden als stondt gy in uwe volle zuiverheid in den hemel. Toenmaals toen gy ophieldt goed en heilig te zyn week deze glans van u, en thans gelykt gy aan de zonde en aan de onreine duistere bewaarplaats uwer verdoemenis. Doch kom mede en zyt vere

zekerd dat gy u voor hem zult moeten verantwoorden welke ons gezonden heeft, en wien gelast is om deze plaats te beschermen en dit paar voor onheilen te bewaren.

Dus sprak de Cherub, en zyne nadrukkelyke gestrengte verwijtingen gaven aan zyne jeugdige schoonheid onwederstaanbare bevalligheden. Vernederd stond de duivel, gevoelde hoe eerwaardig de onschuld, en zag hoe beminnellyk de deugd in hare ware gedaante is: hy zag het, zyn verlies wroegde hem, en vooral doordien zyn luister zo zichtbaar was afgenomen. Nogthans veinsde hy onverschrokkenheid. Wanneer ik met u sryden moet, zeide hy, het zy dan de beste met den besten, met hem die u gezonden heeft, of met u allen te samen, niet met u zendelingen alleen. Meerdere eer is door het eerste te winnen en minder te verliezen. Uwe vrees, hernam Zephon onverschrokken, zal het bewys ons sparen wat de geringste onzer allen tegens u onzalige, en daarom wankelmoedige vermag.

De aartsvyand, door razerny verftomd, vermogt niet te antwoorden! doch draafde gelyk een trotsch gebreideld ros het welk schuimend op het yzer gebid knabbelt, hoogmoedig vooruit. Vruchteloos dacht het hem te sryden of te vluchten;

de verschrikkingen van boven hadden zyn hart getroffen en zyne trotscheid gebroken.

Thans in de nabijheid van den westelyken hoek gekomen, zagen zy de in een half rond staande wachters, in gelederen dicht gefloten om de naaste bevelen af te wagten. Met eene luide stemme riep Gabriel, hun opperhoofd, aan de spits van dit leger hun toe;

Vrienden! ik hoor de treden van snelle voeten, die herwaard spoeden, en erken by het schemerlicht der starren Ithuriel en Zephon door de schaduwen; een derde, koninglyk van aanzien doch in verwelkten luister komt met hun; zyne houding en zyne trotsche stappen schynen die van den vorst der helle, zonder stryd zal hy vermoedelyk niet weder van hier vertrekken. Staat moedig, de uittarting spreekt uit zyne blikken.

Nauwlyks had hy geëindigd, toen de twee geesten naderden en kortelyk verhaalden wien zy herwaards voerden, waar hy gevonden, welke zyne bezigheid, en in welke eene gedaante en houding hy ontdekt was.

Met ernstige blikken sprak Gabriel hem dus aan:
 Waarom Satan, hebt gy de grenzen aan uwe boosheid gesteld, verbroken, om de bezigheden van anderen te storen, welken

wel verre van uw muitend voorbeeld te volgen uit magt en recht u vragen, welke reukloosheid u in deze plaats gebragt heeft; gelyk het ſchynt ondernomen, om hen in hunnen ſlaap te ſtoren wiens woningen God in zegening hier geplant heeft?

Daarop antwoordde Satan met verachtelyk opgeſlagene wenkbrauwen:

Gabriel, in den hemel hadt gy den roem van wys te zyn, als zodanig heb ik u ook beſchouwd; maar uwe gedane vraag doet my daaraan twyffelen. Waar leeft hy, die zyne pyuenbemint? wie zou niet, den weg daartoe vindende, uit de helle breken, ofſchoon hy daar in gedoemd is? Gy zelf buiten twyffel zoudt zulks doen; gy zoudt u aan eenige andere plaats van de pyu allerverst verwyderd, ſtoutmoedig wagen, derwaards, waar gy hoop zoudt mogen voeden, om uwe ſmarten voor de rust, en pödig met de vreugde uw kwelling te verwiffelen. Dit nu zoek ik in deze plaats. Doch deze is gene rede voor u, die alleen het goede kent, maar het kwaad nimmer geproefd hebt. En gy werpt my zynen wil voor, die ons gekerkerd heeft? dat hy zyne yzeren poorten beter grendele, wanneer hy ons in dien duifteren kerker begeert te bewaren; zo veel op uwe vraag?

Het overige is waar, zy vonden my waar zy zeiden, maar dit bewyst noch geweld noch belediging.

Dus sprak Satan met verachting. De heldenmoedige engel in yver ontfoken voerde hem met eenen verachelyken glimlach te gemoet:

ô Welk een verlies voor den hemel fints Satan viel; hy die van de wysheid konde oordelen; hy, die door zyne dwaasheid gefort is, en thans zynen kerker ontvloten, te rug keert om ernstig te twyffelen of men den geen als wys moet aanmerken dan niet, die hem vraagt welke verwegenheid zonder toefstemming, hem van de aangewezen grenzen der helle herwaards voert. Hy oordeelt het wysheid, de pynen op welke eene wyze ook te ontvluchten, en zyne straffe te ontkomen. Oordeel dus voort vermetele! tot dat de wraak die gy vliedend in de armen loopt, uwe vlucht zevenmaal sneller te gemoot ijlt, en deze wysheid die u niet schynt geleerd te hebben dat gene pyn den oneindigen toorn éénmaal ontvlamd, kan evenaren, in de helle terug zweept. Maar waarom gy dus alleen? Waarom is de gehele hel niet nevens u, losgeboken? Is de pyn minder pyn voor hun, hebben zy minder nodig dan gy om te ontvluchten? of

zyt gy zwakker dan zy om haar te verduuren? Hadt gy, moedig opperhoofd, de cerfte in het vluchten voor de smarten, de oorzaak der vlucht aan de verlatene benden ontdekt, gy waardt in waarheid niet alleen herwaard komen vlieden!

Met een dreigend en rimpelend voorhoofd antwoordde de Satan: Niet doordien ik zwakker ben of weg krimp van pynen, beleedigende engel! Gy weet, toen in den slag de drom van uitbarstende donders u ten bystand werd gellingerd en uwen anders niet waggelende speer ondersteunde, ik als de stoutmoedigste u onder de ogen zag; maar gelyk voorheen dus ook hier, verraden uwe onbedachtzame woorden onervaarnis; nimmer zal een veldheer, zo trouw bygestaan door zyne benden, haar na eene zo zware en mislukte onderneming op gevaarvolle paden wagen, door hem zelve niet alvorens bespied. Ik derhalven, ik alleen ondernam over den eenzamen afgrond te vlieden, en kom deze nieuw geschapene waereld, waar van het gerucht tot in de helle is doorgedrongen, bespieden; hier hoop ik eene betere woonplaats te vinden, en met myne verflagene volken op deze aarde of in de middelste lucht te komen wonen, greeed om voor deze bezitting nog eenmaal te beproeven wat uwe

weelderige legioenen daartegen vermogen. Ligter is het voor hun, hunnen Heer in den hogen hemel met lofgezangen te dienen, zynen troon te omringen, op eenen bepaalden afstand voor hem te kruipen, dan met my te slyden.

Snel antwoordde hem de slydbare engel:

Te zeggen Satan! en terstond daarna het te liegen; eerst te beweren, het zy wysheid de pynen te ontvluchten; daarna het ampt van verspieder te bekleden, geeft genen veldheer, maar eenen betrapten leugenaar te kennen; en waardt gy vermogend het woord *getrouw* daarby te voegen? δ Geheiligde naam van trouw hoe wordt gy ontheiligd! Gy getrouw? aan wien? aan uwe oproerige benden? aan een leger van afvalligen? waarlyk zodanig een lichaam is zodanig een hoofd waardig. Bestond daarin uwe ondergeschiktheid, daarin de plegtige geloften van onderwerping dat gy aan de gehoorzaamheid der erkende oppermagt u wildet onttrekken? En gy loze huichelaar, die thans den verdediger der vryheid wilt vertonen, wie verlaagde, wie kroop weleer meer dan gy; wie diende den wettigen opperheer des hemels slaafachtiger dan gy? En waarom anders, dan in de hoop hem van den troon te stoten en zelf te regeeren? Doch merk op wat ik u zal

zeggen: Voert, vlucht derwaards, van waar gy ontvloten zyt! Verschyn na dit uur nimmer weder in deze heilige grenzen, of ik sleep u aan ketenen geklonken tot den helſchen poel en fluit u zo vast in denzelven, dat gy nimmer weder ſpotten zult: de gemakkelyke poorten der helle waren te zwak gegrendeld. Aldus dreigde hy hem, doch de Satan geen acht ſtaande op deze bedreiging, zwol in meerdere woede, en antwoordde:

Spreek alsdan van ketenen wanneer ik uw gevangen ben, trotſche grensbewakende Cherub; doch zyt alvorens verzekerd den zwaren laſt van mynen geweldigen arm te zullen gevoelen, ofſchoon de koning des hemels op uwe vleugelen rydt en gy met uwe medegezellen als aan dit juk gewoon, zyne zegekoets in volle pracht langs de met ſtarren bezaaide paden des hemels voorttrekt.

Terwyl hy dus ſprak gloeiden de ſchitterende wachters des hemels, sloten hunnen Phalanx in eene gehoornde maan en omringden hem met geveldde ſpieſſen, digt gelyk een veld van Ceres thans voor den oogst gerypt zyn gebaarde wouden van aïren golvend neigt, werwaards de ſtorm haar zweept. Twyffelvol ſtaat daar de bekommerde landman, en vreest voor zynen hoopgevenden oogst. Aan de andere zyde ſtond de woedende Satan, alle zyne magt ver-

zamelnd, dreigend en onbeweeglyk gelyk de Atlas of Teneriffe; zyne gefalte bereikte de wolken, de gevederde fchrik waarde om zynen helm, en in zyne vuist ontbrak het geenfints aan fchild of fpeer, of wat ten minften daarnaar zweemde. Nu zouden verfhrikkelyke daden gevolgd en niet slechts het paradys, maar zelfs geheel het starrenheir des hemels en alle hoofdstoffen door de woede van dezen ftryd, vernield, omgekeerd en in gruis vergaan zyn, had niet spoedig de Eeuwige ter verhinderling van dezen vreesfelijken slag zyne gouden fchalen tusfchen den Scorpioen en Aftrea neergehangen. In dezelve had hy by de fchepping alle dingen, ook de rond hangende aarde met de tegenwigtige lucht in evenwigt gebragt en weegt nog in dezelve alle gebeurteniffen, veldflagen en ryken. In iedere dezer lag hy de twee gewigten, de gevolgen der vlucht en die des ftryds, en fchielyk vloog de laafte naar boven en ftootte aan den evenaar. Gabriël dit bemerkende, fprak tot den vyand:

Satan ik ken uwe fterkte, en gy kent de myne; zy is geenfints onze eigene, maar ons gefchonken; welke eene dwaasheid dan om op onze wapenen ons te roemen? de uwen, vermogen niet meer dan de hemel toelaat, ook niet de mynen, hoewel thaus

verdubbeld om u als stof te vertreden. Zie opwaards en lees
uw lot in het gintsche hemelteken waar gy gewogen; en beschouw
hoe licht, hoe zwak gy zyt, wanneer gy u durft verzetten.

De vyand zag opwaards en erkende de opgerezene schaal;
hy toefde niet, maar vlood morrend, en met hem vloten
de schaduwen des nachts,

Einde van het vierde Gezang.

VYFDE GEZANG.

Thans rees de lieflyke morgen met purperen flappen aan den ooftelyken hemel en bezaaide de aarde met ooftersche paarlen, toen Adam, naar zyne gewoonte ontwaakte. Zyne aangename flumering, de vrucht der matigheid en de ligte uitwaaffening eener zuivere fpy's verteering, werd door het geruisch der murmelende beken en riffelend geboomte door den adem van Aurora bewogen, vrolyk verftrooid. Het lieflyk morgengezang der vogelen klonk van alle takken. Doch hoe groot was zyne verwondering, wanneer hy Eva nog flapend vond. Hare verwarde lokken en gloeiende wangen getuigden

van eenen rustelozen nacht. Half opgerezen leunt hy zich naast hare zyde, en in verrukking met ogen van hartelyke liefde beschouwde hy hare schoonheid tot in de armen van den slaap door de bevalligheden gevolgd. Zagt drukte hy hare hand, en met eene lieflyke stem den Zephyr gelyk, wanneer zy Flora aanademt, lispelt hy haar aan: ontwaak, myne schone, myne Echtgenote, laatstgevondene beste gift des Hemels, myn eeuwig vernieuwd genoeg, ontwaak; de morgen ontsteekt zyne fakkel, en het verkwikte veld roept ons. Het schoonste tyd-
stip van den dag gaat verloren; laat ons beschouwen hoe onze verzorgde planten zyn opgeschoten, hoe de citroenwouden uitwaassenen, hoe myrth en palmstruiken druipen, hoe natuur hare verwen vermengt, hoe de nyvere bye de bloem bezoekt en uit dezelve vloeiende zoetigheden zuigt.

Op deze woorden ontwaakt, wendt zy zich met flarende ogen tot Adam, en begint, hem teder omhelzende, het volgend verhaal:

o Gy eenige in welken myne ziel alle hare rust vindt; bron van mynen roem en van myne volkomenheid, hoe verheugt my uw tegenwoordig zyn, en de wedergekeerde morgen. Dezen nacht, en nimmer bragt ik eenen zodanigen door, heeft een

droom my geweldig ontfeld, wanneer hy eenen droom mag genaamd worden. Niet dat hy my bezig hield met u gelyk veelal gebeurt, noch met den arbeid van den voorleden dag, noch met de bezigheden van den aanstaanden morgen; neen, hy maalde my akelige beeldenissen, tot op dezen ongelukzaligen nacht ontbekend aan mynen geest; eene zacht vloeyende stem, dacht my, digt aan myn oor fluisterend, nodigde my tot eene wandeling. Ik hield deze stem voor de uwe: waarom slaapt gy Eva? vrieg zy; nu zyn het de aangenaamsle oogenblikken; de koelte, de stilte heerfchen slechts daar niet waar de zingende nachtegal die thans waakt, zyne melodieuse tonen aanstemt door de liefde hem ingegeven; de volgeronde maan regeert thans, en deelt door hare fchaduwen eenen aangenaameren luifter aan alle dingen mede; maar hoe nutteloos, wanneer zy niet befchouwd worden; de hemel waakt met alle zyne ogen, alleen om u, den wensch der natuur, te befchouwen. U betracht het geheel-al met genoegen, en wordt verrukkend tot u getrokken om onverzadelijk uwe aanvalligheden te befchouwen. Uwe stem vermeenende te horen, rees ik op, maar vond u niet; ik vervolgde mynen weg om u te vinden, en altoos alleen gelyk my dacht, floeg ik een

pad in dat my spoedig tot den boom der verbodene kennis geleidde; hy scheen my bevallig, en bevalliger aan myne verbeelding, dan by den dag; met bewondering beschouwde ik hem, en zag eene gevleugelde gedaante gelyk aan die hemelfche schepfelen, menigmaal by ons gezien, aan myne zyde; van zyne be-
 daauwde lokken droop Ambrosia, en nevens my aanschouwde hy den boom. *o* Goddelyke plant! zeide hy, met vruchten beladen, zal niemand dezelve plukken, en God noch mensch hare aangenaamheid smaken? Is dan de kennis zo verachtelyk? of verbiedt de nyd of iets anders uwe genieting? Laat verbieden wie daar wil, niemand zal het goede my langer onthouden, dat gy zo milddadig ons aanbied. Waarom anders staat gy hier? Dit zeggende beraadde hy zich niet, maar met verwegene hand plukte en at hy. Eene yzing overviel my toen deze verwegene rede door nog verwegener daad gevolgd werd. Doch hy, overladen van vreugde, borst uit: *o* Goddelyke vrucht, zo aangenaam reeds uit u zelven, maar nog aangenaamer dus geplukt; hier verboden gelyk het schynt, om alleen Goden op u te vergasten, als bekwaam om den mensch tot de Godheid te verheffen. En waarom zou dien rang hem kunnen scliaden? wordt

het goed niet menigvuldiger wanneer het zich mededeelt? kan het den Schepper benadeelen, of wordt niet veelmeer zyne eef daar door vermeerderd? kom gelukkig fchepfel, fchone engel, be- minnelyke Eva, kom, deel in myn genoegen. Hoe gelukkig gy zyn moogt, uw geluk kan hoger flygen, en uwe waarde verdient zulks. Proef deze vrucht, en wees voortaan onder de Goden eene Godinne; flyg, aan de aarde ontkerend, fomtyds tot den he- mel gelyk wy, verhef u door uwe waarde in de bovenfte fphae- ren; aanschouw daar welk een leven de Goden genieten, en leef gelyk zy.

Dit zeggende, trad hy my nader, bragt van de vrucht door hem geplukt een gedeelte aan myne lippen; hare aangename reuk wekte in my eene brandende begeerte tot eeten, en gelyk my dacht, proefde ik haar. Ylings vloog ik met hem tot de wolken, en vol verwondering over myne spoedige vlucht en rafche verandering, befchouwde ik de aarde in hare volle uit- geftrektheid, een onafmeetbaar en verwiffelend gezicht, onder my opgedekt. Intuffchen verdween onverwachts myn geleider, en ik, gelyk my dacht, zonk neder en fliep in. Doch welk eens vreugde, nu ik ontwaakt, dit alles eenen droom bevind!

Aldus verhaalde Eva haar nacht-gezicht, en Adam gaf be-
wogen, haar ten antwoord:

Dierbaar beeld van my zelven, geliefde wederhelft, ook my be-
dreeft de onrust die dezen nacht slapend u gekweld heeft. Deze
zeldzame droom doet my duchten; ik vrees dat hy eenen kwa-
den oorsprong heeft; doch van waar dit kwaad? In u, zuiver
geschapen, kan gene boosheid wonen. Doch weet, vele onder-
geschikte krachten in onze ziel dienen de rede als hare opper-
heerfcheresse. Onder dezelyen bekleedt de inbeelding de eerste
plaats; van alle uitwendige voorwerpen onder het bereik on-
zer wakende zintuigen gekomen, vormt zy verbeeldingen en
denkbeeldige gedaanten; op haar bouwt onze rede hare toe-
stemming of afkeuring, en dat geen het welk wy erkentenis of
mening noemen. Wanneer natuur nu rust, wykt de rede tot ha-
re eenzame verblyfsplaats, en in hare afwezigheid gochelt niet
zelden de verbeelding en zoekt haar na te bootzen; doch de-
ze beeldtenissen verwarrende, brengt zy misgeboorten voort,
vooral in de dromen, waarin zy lang voorledene daden met
nieuwe woorden kwalyk te samen voegt. Zelfs dunkt my in
uwen droom eenige overeenkomst met ons gesprek van giste-

ren avond, hoewel met eene zeldzame byvoeging, te vinden. Bedroef u intusfchen niet: het kwaad kan het gemoed van God en den mensch bekruipen, doch afgekeurd, moet het wyken en laat noch vlek noch verwyting in de ziel terug. Dit doet my hopen dat gy wakend zult nalaten, wat gy dromend verafschuwt. Wees dan niet mismooedig, en benevel deze fchone ogen niet, welker zachte blikken meerdere luifter verfpreden dan de lieflyke morgen wanneer hy opryzende de waereld toelacht. Kom; laat ons opftaan tot onzen aangenamen arbeid in de wouden, by de bezoomde fonteinen of by de bloemen; hare boezems openen zich om de aangenaamfte geuren te verfpreden, die door den nacht daarin opgefloten, alleen voor u fchynen gefpaard te zyn.

Dus troofte hy zyne bedrukte echtgenote, en zy werd getroost. Stilzwygend ontroiden aan beide hare ogen eene tedere traan, welken door hare lokken werden opgevangen: twee andere druppelen gelyk koftelyke paarlen, ftonden gereed uit hare chriftallen fluizen neer te vloeyen, doch al eer zy vielen kufte hy dezelve af, en befchouwt ze als het teken eener tedere bekommering, als eene heilige vrees den Almachtigen te hebben beledigd.

Dus kwam de kalmte weder en beiden ylden tot de velden, voortwandeland onder het dak der boschryke schaduwen tot het opengedekt uitzicht van den ryzenden morgen, en de pas opgaande zon die met hare raderen nog over den oceaen hing. Zy schoot hare rechtstreekfche stralen op de bedaauwde aarde. Nu zagen zy de gehele ooftelyke landftreek van het paradys en Eden's gelukkige vlaktens voor hun opengedekt; hier bogen zy zich demoedig neder, en boden hunnen Schepper de offerhanden die zy elken morgen in andere woorden pligmatig hem betaalden; nimmer ontbrak het hun aan nieuwe uitdrukkingen noch heilige verrukking om hunnen Maker te pryzen; in fpreken en zingen vloeide ongezochte welfprekendheid van hunne lippen, en noch luit noch harp paarden by de zachtheid hunner gebeden, of by de melodie hunner verrukkende gezangen. Nu hieven zy dus aan:

Dit zyn uwe glorieryke werken, almachtige Vader van alle goede gaven. Aan u behoort de bewonderende fchepping van dit verbazend heel-al; hoe oneindig groot moet gy zelf dan zyn! uwe groothed is onuitfprekelyk! zy verheft zich boven alle de hemelen; zy is onzichtbaar aan onze ogen, en slechts eene flaauwe fcha-

-duw van haar zien wy in uwe zichtbare werken. Maar ook dezen
 verkondigen uwe eindeloze goedheid en goddelyke Almagt!
 -Spreekt gy, die hem aanschouwt, gy Engelen, gy zonen des licht!
 dag en nacht omringt gy met gezangen en welluidende choren zy-
 nen troon. Gy hemel en aarde verzamelt alle uwe schefelen om
 hem de eerste, de laatste, het middenpunt van alles en de eindeloze,
 te loven. Schoonste der starren, gy, de laatste uit het gevolg van
 den nacht aan den hemel, die mogelyk met meerder recht aan de
 schemering toebehoort, zekerst teken van den aanbrekenden dag,
 die gy door uwe stralende kroon den lachenden morgen bekroont,
 prys hem in uwe sphaer by den komenden morgen, de wellust der
 natuur. Gy zonne, beide het oog en de ziel dezer uitgestrekte
 waereld, erken uwen meester: prys hem met lofgezangen in uwen
 eeuwigen loop, wanneer gy in het oosten opgaat, op den hoogsten
 middag en in het westen. Gy maan, die thans de zon in het oosten
 ontmoet, nu met de vaste starren in hare beperkte kringen vluht
 en gy vyf andere wandelende vuuren die niet zonder gezangen in
 geheimnisvolle danssen u wentelt, verheft zynen roem, die het licht
 uit de duisternis opriep. Gy lucht en elementen, oudste zonen
 der natuur, die in eenen geduurigen kring nimmer rustend u voort

beweegt; gy die alle dingen voedt en vermengt, dat uwe onophon-
 delyke verwiffeling uwen maker steeds nieuwen lof toezwaaije,
 Gy nevels en dampen die thans van heuvels en uitdampende mel-
 ren opflygt, donker of graauw, tot dat de zon uwen wolligen zoom
 met goud beemaalt, ryst op om den Heer der waereld te loven: het
 zy gy opryst om den eenvormigen hemel met wolken te dekken,
 of in vallende regenvlagen het dorstig aardryk te drenken, verheft
 ryzend of vallend den roem des Almachtigen. Gy winden die uit
 de vier hoeken der waereld waait, pryst hem wanneer gy koele
 fuchtjes uitademt, en in de loefende orkaanen. Ruischt gy Ce-
 deren, en gy planten neigt u om hem te aanbidden. Fonteynen, en
 gy melodieus murmelende beken, looft hem in uw ruischen. Gy
 al wat adem schept, vereenigt uwe stemme. Gy vogelen die zin-
 gend tot de poorten des hemels opflygt, draagt op uwe vleugelen
 zynen lof, en verkondigt dien in uwe gezangen. Gy die in de wate-
 ren zwemt, de aarde betreedt of nederig op dezelve kruipt, weest
 myn getuige dat ik iny des morgens en des avonds aan bergen,
 valleyen, bronnen en lommer doe horen, en laat myne stemmen
 beleeven om zynen roem te vermelden. Geloofd zyt gy Heer van
 het geheel-al, altoos schenke uwe milde hand ons alleen het goe-

de; en heeft de nacht eenig kwaad verzameld of verborgen, verdryft dit, gelyk het licht de duifternis verdryft.

Dus baden zy vol van heilige onschuld, en hun geest vond weldra de gewoonlyke rust en kalmte weder. Thans ylden zy by den lieflyken daauw, en tusfchen zich openende bloemenen tot hunnen aangename morgen arbeid op de velden; hier befnoeiden zy eene rei vruchtdragende bomen, welkers weelige takken over hunne wandelpaden zich bogen, en nyvere handen vereifchten om hunne welige omarming te weeren; daar leidden zy den wynftok om zich aan den olmboom te huwen; terftond omvangt hy hem met zynen ter vereeniging gezinde armen, en brengt als een huwlyksgoed zyne lieflyke troffen mede, om de onvruchtbare bladeren vanden olm daarmede te fieren.

Vol van mededogen befchouwde de hoogfte Koning des hemels hen daarmede bezig. Hy riep den gezelligen engel Raphaël tot zich, die weleer den jongen Tobias verwaardigde met hem te reizen, en zyn huwelyk met de zevenmaal ongelukkig gehuwde dochter verzekerde.

Raphaël, zeide hy, gy weet welk eene verwarring Satan door den duifterenafgrond uit de helle ontvloten, in het paradys heeft aan-

gericht; gy weet zyn voornemen in dezen nacht om het geluk van
 het menfchelyk paar te ftoren, en zyn kwaadaartig oogmerk om
 door ééne list geheel het menfchelyk geflacht in hun te vernielen.
 Ga derhalven, en breng gelyk een vriend met eenen vriend
 een gedeelte van den dag in gefprekken by Adam door; voeg
 u by hem ter plaatfe waar hy de hitte van den middag ont-
 weken, zich van den verrichten arbeid door verkoelende vrucht-
 en of eene aangename rust verkwikt. Breng hem alles voor
 ogen wat het geluk van zynen gelukkigen flaat hem kan doen
 gevoelen; meldt hem het vermogen van zynen vryen wil; dat
 in zyne handen zyn geluk berust; dat zyn wil, hoewel vry, kan
 veranderen, en waarfchuw hem zynen gelukkigen toefland niet
 zorgeloos te wagen. Doe hem vooral het gevaar befchouwen
 en voor wien zy moeten vrezen; welk een vyand onlangs
 uit den hemel gevallen, den val van anderen, zo gelukkig als wel-
 eer hy, zoekt te bewerken. Door geweld zal zulks nimmer ge-
 fchieden, maar door leugens en bedrog. Dit alles doe hun weten
 op dat zy, myn gebod vrywillig overtredende, niet kunnen voors-
 geven onvermaand noch ongewaarfchuwd overvallen te zyn.
 - Dus fprak de almachtige Vader en voldeed aan zyne gerech-

tigheid. De gevleugelde afgezant toefde niet na het ontvangen bevel. Hy verheft zich op zyne blinkende vleugelen te midden van duizenden Serafs, door welken hy prachtig omringd was, en vloog door het midden der hemelen. Ter wederzyden openen zich de heiren der engelen, en ruimen de banen der hoogste hemelen voor zynen weg nederwaards. Welhaast nadert hy aan hunne poorten, die, het werkstuk vanden Almagtigen en draayende op hare gouden krammen, van zelve zich wyd voor hem openen.

Van daar beschouwt hy, en gene wolk, gene star hinderde deze beschouwing, onze aarde, welke hoe klein, nogthans aan de andere lichtende bollen niet ongelijk was. Hy beschouwt de met cederen bekroonden lusthof van God boven de hoogste bergen verheven, op dezelve gegrond. Dus ontdekt met mindere zekerheid het glas van Gallilëus, de ingebeelde landen en ryken der maan. Dus beschouwt van verre de zeeman onder de Cycladische eilanden als eene gevlaakte wolk, Delos en Samos, wanneer zy voor de eerste maal zich aan zyn gezicht vertonen. Met uitgespreide wieken spoedt hy nederwaards, en zeilt van den onmeetbaren hoogsten hemel tusfchen waerelden en waerelden heen; nu rust

hy met zwevende wieken op de orkanen aan de polen, dan roeit hy met werkzame vleugelen door gematigde streken; thans tot de laagte gekomen, die voor den adelaar het toppunt zyner stygende vlucht is, beschouwen alle vogelen hem als den phoenix; de zonderlinge vogel, die volgens de getuigenissen, om zyne overblyfselen aan den prachtigen tempel der zonne te offeren, naar het Egyptisch Thebe vliegt.

Op eenmaal srykt hy neder op het oostelyk toppunt van het paradys, en keert tot zyne eigene gedaante, tot den gevleugelden Seraph weder. Zes vleugelen omhullen als een kleed zyne goddelyke ledematen; twee welken de brede schouderen bedekten, omfloegen gelyk een mantel koninglyk versierd, zyne borst; twee anderen gorden met vloeibaar goud, en verwen in den hemel gemaald, gelyk een starren-riem zyne lendenen en deyen; en het derde paar aan zyne hielen beschaduwte zyne voeten met purpuren pluimen gelyk aan het azuur des hemels.

Hier stond hy gelyk de zoon van Maja, en schuddende zyne vederen vervulde eene goddelyke reuk de gehele landstreek. Terstond kenden hem de hemelsche heiren, de wachters van het paradys; rasch bevroedden zy een hoog gezandfchap de rede van

zyne komst te zyn, en zynen verheven rang en nog meer zyne waardigheid ter eere, rezen zy voor hem op. Hy wandelt voorby hunne schitterende tenten, en nadert door wouden van myrth en de bloemryke geuren van Casfia, Nardus en Balzam, door eene wildernis van lieflyken reuk, tot de gelukkige velden. Want, oneindige zegening! hier schertste natuur in hare lente, speelde ongedwongen met hare jeugdige phantasiën, en overtrof in lief-talligheid te midden harer vryheid, alle regelen der konst.

De stygende zon schoot thans loodrecht hare brandende stralen ter verwarming van het ingewand der aarde en te drukkend over Adam. Hy, gezeten voor de deur van zyne koele hutte zag door de Aromatische boschen den engel tot hem naderen. Eva bereidde daar binnen ter gewoner ure de smakelykste vruchten voor den middag, en drukte uit rype beziën en druiven eenen verkwikkenden Nectar, als Adam met deze woorden haar riep:

Spoed u herwaards Eva; beschouw oostwaards tusschen de bomen, welke eene schitterende gestalte tot ons treedt; dit gezicht is uwer waardig. Hy schynt eenen anderen morgen op den hogen middag gerezen. Mogelyk brengt hy ons gewigtige tydingen uit den hemel, en verwaardigt ons om heden onzen

gast te zyn. Haast u en breng den besten voorraad uwer vruchten in vollen overvloed, om den hemelfchen vreemdeling met betaamlyke eer te ontfangen. Bilyk is het aan onze hemelfche weldoenders hunne eigen gefchenken rykelyk aan te bieden, waarmede zy zo mildadig ons hier voorzien, waar natuur haren wasdom vermenigvuldigt, ryker wordt door haar van haren zegenryken last te ontfaan, en ons daardoor leert niet spaarzaam te zyn met hare gaven.

Waarop Eva hem antwoordde:

Adam, geheiligde aardenkluit door God bezielde, een kleine voorraad is toereikend, waar de voorraad door alle jaargetyden heen voor het gebruik ryp aan den steel hangt, buiten dat geen, hetwelk door huisfelyke verzorging meerdere vastigheid ter voeding aanneemt en de overvloedige fappen verteert; doch ik zal my spoeden om van den wynftok de fappigfte druiven, en van elken boom en plant de uitgelezenfte vruchten te plukken, en onzen hemelfchen gast zodanig onthalen dat hy dit alles ziende, zal bekennen, dat de mildadigheid Gods op aarde zo verre zich uitftrekt als in den hemel.

Dit zeggende vertrekt zy eilings met werkzame blikken, ver-

vuld met het gastvry denkbeeld om de aangenaamste vruchten te verkiezen, in eene order voor te dienen, en zodanig te schikken dat de verschillende smaken niet onbedachtzaam door een gemengd, maar sijn achter sijn op de aangenaamste wyze voorgediend worden. Nu verzamelt zy van de tederste stelen alles wat de aarde de alles barende moeder in het Oosten en Westen der Indiën, aan de oevers der middellandzee, in Pontus, aan de Punische kusten, en daar, waar Alcinous eens heerschte, voortbrengt; vruchten van alle soorten, ruw of glad van schalen, in baardige hulfen of basten, brengt zy op eene sierlyke wyze, en met eene mildadige hand ter tafel. Voor den drank perst zy uit de druiven eenen onschadelyken most, eenen anderen uit verschillende beziën, en uit sijnakelyke kernen eenen zoeten room, terwyl natuur haar voorzag van zuiver huisraad om dit alles te kunnen bevatten, en zy de groene vloer met rozen en welriekende takken bestrooide.

Intusfchen wandelt onze eerste flambeer zynen goddelyken gast te gemoet, niemand in zyn gevolg hebbende dan zyne oorspronglyke volmaaktheden; in hem zelve lag alle zyne grootheid, veel plegtiger dan de verveelende pracht der vorften, wat-

neer hun ryk gevolg van ruiters rykelyk met goud beftrooid, het gemeen verblindt, dat met bewondering hen aangapt. Adam hem thans nader getreden, bukt voor hem met eerbied en eene diepe buiging, gelyk als voor eene hogere natuur, doch zonder blohartigheid, en spreekt op de volgende wyze hem aan :

Bewoner des hemels, (want gene andere plaats dan de hemel kan eene zo verhevene gefalte bezitten) doordien gy van den hoogften troon hebt willen afdalen en u eenigen tyd aan dat gelukzalig oord onttrekken, en onze woningen te vereeren, het behage u by ons, tot dus verre door de goddelyke gunst de eenige bezitters van dezen uitgestrekten grond, in gintsche fchaduwryke hutte te rusten, by ons aan te zitten en te proeven wat de luthof aangenaams opgeeft, tot dat de hitte van den middag voorby is en de zon westwaards zig zal neigen.

Het is om deze rede dat ik tot u kom, hernam de Engel zachtzartig; de ftaat waarin gy gefchapen zyt, en de plaats door u bewoond, kunnen zelfs hemelfche geesten nodigen om u te komen bezoeken. Geleid my naar uw belommerd prieel, den gehelen middag tot aan het vallen van den avond is tot mynen wil. Zy traden in de boschryke verblyfplaats, die met bloemen over-

dekt aangename geuren verspreidde, en gelyk het prieel van Pomona, lachte; de naakte Eva, niet gedekt dan door zich zelve, schoner dan eenige nymphen, dan eene der drie verdichte goddesfen die op den Ida nakend om den prys ftryden, stond daar om haren hemelfchen gast te dienen. Gene fluyer was haar nodig, de deugd bedekte haar, en gene ongeregelde gedachte deed hare wangen blozen. De engel begroette haar met den heiligen groet: Heil u! waarmede hy lange daarna de tweede Eva, de gezegende Maria begroette.

Heil u moeder der menfchen welker vruchtbare lendenen der waereld meer zonen zullen fchenken, dan de verfchillende boom Gods deze tafel met velerhande vruchten beladen.

Hunne tafel was te famengefteld van groene zoden, en van mosch haare zitplaatfen. Terwyl Eva op deze ruimere tafel aan alle kanten de fchatten van den herfst ftapelende, en herfst en lente hand in hand hier dansten, onderhielden zy zich met aangename gefprekken, niet bevreesd dat hunne maaltyd door koude fmaakloos mogt worden. Vervolgens nodigde onze eerfte ftamvader den engel met de volgende woorden:

Gun my, hemelfche vreemdeling u deze gaven aan te bieden,

waarmede de oorsprong van alle goede gaven tot voedsel en vermaak zo overvloedig ons beschenken, en aan de weldadige aarde haar voort te brengen beveelt. Onsmakelyk voedsel mogelyk voor geesten, hoewel één hemelsch vader ons allen hetzelfde aanbiedt.

Daarop antwoordde de engel: alles wat hy, wien eeuwig lof en prys moet worden gezongen, den mensch ook gedeeltelyk geest, geschonken heeft, kan geen onaangenaam voedsel zyn voor de zuiverste geesten. Ook geestelyke zelfstandigheden be-
nodigen voedsel, gelyk gy redelyke wezens. Beiden door de de lagere vermogens der zintuigen bedoeld, horen, zien, rui-
ken, gevoelen, smaken, en smakend verteeren zy, terwyl al het
lichaamlyke in onlichaamlykheid by hun veranderd. Want
weet, alles wat geschapen is, vereischt onderhoud en voedsel. Dus
voeden de grovere de zuiverder hoofdstoffen; de aarde de zee;
aarde en zee de lucht; de lucht voedt de wandelende hemel-
vuuren en allereerst de maan als den laagsten kogel; van daar
in zyne ronde gedaante deze vlakken, als onzuivere uitwaasfe-
mingen nog niet in haar wezen veranderd. Ook de vochtige
zelfstandigheid der maan voedt hogere sphaeren. Zelfs de zonne,
welke alles met licht verzorgt, ontfangt in vochtige dampen

hare voedende beloning van allen, en neemt des avonds hare avondmaalyd in gezelschap van den oceaan. Ofschoon in den hemel de bomen des levens Ambrosia dragen, de wyfstok met Nectar ons beschenken; ofschoon by het naderen van iederen morgen, wy den honigzoeten dauw van de takken verzamelen en den grond met paerlen bedekt vinden; de Godheid nogthans verandert met zo vele nieuwe geneugtens zyne gaven hier beneden, dat zy met die van den hemel te vergelyken zyn, en denk niet dat lekkerny my hinderen zal van uwe aanbieding gebruik te maken.

Dus zaten zy neder en aten van hunne gerichten; Met hun at ook de Engel, niet schynbaar als in eenen nevel, gewoonlyk het verkeerd gevoelen der godgeleerden; maar met alle blyken van honger en met verterende warmte om de spyzen te doen klynsen; het overige waasemt onvermerkt by de geesten uit. En geen wonder, daar zelfs de geestige Alchimist het mogelyk denkt, om door het vuur der kolen de slechte metalen tot goud te volmaken gelyk dat der mynen.

Eva ondertuschen diende in nakende schoonheid de tafel, en bekroonde den stromenden beker met verkwikkende dranken.

ó Onschuld, waardig het Paradys! hier of nergens ware het den zonen Gods te vergeven geweest, wanneer deze schoonheid tot liefde hen had aangeblazen; doch in deze harten heerschte de liefde zonder driften, en yverzucht, die helle van beledigde minnaars was nog onbekend.

Nadat zy met vruchten en dranken hunne natuur verzadigd, niet overladen hadden, rees plotslings het denkbeeld in Adam, de gelegenheid door dit lang bezoek hem gegeven, te gebruiken, om zich van de dingen boven het ondermaansche te doen onderrichten; naar het wezen der hemellingen zich te verkondigen, welkers uitmuntendheid de zyne zo verre te boven steeg, en welkers luisterryke gedaanten als een goddelyk uitvloeifel de krachten van den mensch zo verre overtroffen. Met eene betamelijke omzichtigheid wendde hy zich met deze woorden tot den afgezant des hemels:

ó Gy welke het aanschouwen der Godheid geniet; in de eer den mensch gegeven, gevoel ik alle de uitgestrektheid uwer goedheid; gy hebt hem verwaardigd om onder zyn nederig dak tot hem in te gaan, en zyne aardsche vruchten, hoewel geensints het voedsel der engelen zo smakelyk aangenomen, als konden

de hoge feesten des hemels niets smakelykers u aan bieden. En hoe echter kan dit by elkanderen worden vergeleken?

Weet Adam, dus hernam de gevleugelde bode des hemels, slechts één Almachtige is er die alles geschapen heeft, tot wien alles terugkeert, wanneer het goede aan het zelve niet ontrukkt wordt; alles heeft hy volmaakt geschapen; door hem ontving de stof allereerst menigerleie gedaanten en verschillende trappen van aanwezig zyn en leven. De fynste en zuiverste stoffen zyn nader tot zynen troon geplaatst, of trachten onophoudelyk dien te naderen; hy gaf aan alles een byzonderen en bepaalden kring van werkzaamheid; en het lichaam moest de werkzaamheden van den geest bevorderen in daartoe evenredige grenzen. Dus spruit uit den wortel de welige scheut, daarna de meer fyne bladeren; en eindelyk de volkomen bloem die de geestigste geuren uitwafemt. De bloemen en vruchten, het voedsel der menschen, door verscheiden graden verfynd, stygen opwaards tot levensgeesten, en geven aan het dierlyk en verstandelyk gedeelte, aan gevoel, verstand en inbeelding het leven, en daaruit ontfangt de ziel de rede door beschouwing of gevolgtrekking werkzaam. Gy maakt meer gebruik van de laatste; wy

bezigen meest al de eerste; slechts in den grond is zy onderscheiden, in haren aart is zy tusschen ons dezelfde. Verwonder u dan niet dat ik het goede door God u geschonken, niet vermade, maar het zelve gelyk gy, in myn wezen verander. Veelligt komt eenmaal de tyd, waarin de mensch met de engelen aanzitten, en hunne spyzen niet ondienlyk of te ligt voor zich zullen noemen. Mogelyk zelfs wanneer gy gehoorzaam bevonden wordt en de liefde behoudt van hem wiens afstammelingen gy zyt, dat door den tyd de lichamen der menschen meer volmaakt door dit voedsel in geesten zullen veranderen, gelyk wy gevleugeld tot de hoogste hemelen opflygen, of naar verkiezing hier of in hemelsche paradyzen zullen wonen. Geniet intusschen de volheid van het geluk dat deze gelukkige toestand kan bevatten en meer niet bevatten kon.

Daarop hernam de vader der menschen:

Goedige Engel, beminnyke gast! gy hebt den rechten weg ons gewezen welke tot de wetenschap voeren kan. Gy toont ons de ladder der natuur van het middelpunt tot den omtrek gebragt, langs welken wy in de beschouwing der geschapen dingen trapsgewyze tot den Eeuwigen kunnen opklimmen. Doch

zeg my; wat beduidt de daarby gevoegde voorwaarde: wanneer gy gehoorzaam bevonden wordt? Hoe! kunnen wy ongehoorzaam zyn? is het mogelyk dat onze liefde verflaauwen kan tegen hem, die ons uit stof gevormd en in het vol genot van zegen, die de mensch kan wenschen of bevatten, hier geplaatst heeft?

Zoon van hemel en aarde, antwoordde de Engel, merkt op: De oorsprong van uw geluk is God. De voortduuring van dit geluk, hangt af van u zelve, van uwe bestendige gehoorzaamheid. Dit was myne waarschuwing aan u gegeven. Neem haar ter harte. God vornde u in den staat van volmaaktheid, maar niet onveranderlyk; hy maakte u goed, maar het legt in uw vermogen om goed te blyven; hy lag eenen vryen wil in uwe natuur, en noch onverbiddelyk noodlot, noch bepaalde noodzakelykheid zouden over den zelve regeeren; hy eischt eenen hartelyken, geen afgedwongen dienst van u; deze wordt niet by hem aangenomen en kan by hem niet aangenomen worden. Want hoe kunnen harten beproefd worden of zy met liefde dienen dan niet, wanneer vryheid aan dezelve ontbreekt; die niets willen dan het geen door het noodlot bepaald is, en niet kunnen verkiezen? Ik zelf en al de heiren der Engelen die in het

manschyn Gods zynen troon omringen, zyn gelyk gy onzen gelukkigigen staat aan onze gehoorzaamheid verschuldigd; deze alleen is de verzekering van ons geluk. Vrywillig dienen wy doordien wy vrywillig beminnen en de vryheid van beminnen of niet beminnen is in onzen wil gegrondvest; met dezen staan of vallen wy; en sommigen onzer door ongehoorzaamheid gevallen, zyn uit den hoogsten hemel in het diepste der helle nedergestort. ô Verschrikkelyke val uit den hoogsten staat van zaligheid in nimmer eindigende ellende!

Op uwe woorden, zeide onze eerste stamvader, heb ik met meer aandacht geluisterd, dan op de choren van engelen, wanneer zy te midden van den nacht by de nabuurige bergen met hemelsche stemmen onze eenzaamheid vergasten. Reeds wist ik dat wil en handelingen vry waren geschapen; myne gedachten, myne standvastige gedachten verzekerden my en zullen altoos my verzekeren, dat mynen Schepper te beminnen, en zyn enig gebod zo rechtvaardig, te gehoorzamen, myne aange naamste bezigheid zal blyven. Doch vreemdeling in dat geen wat gy van de gebeurtenissen in den hemel verhaaldet, wensch ik, wanneer gy zulks toestemt, die geschiedenis in hare uitge-

ftrektheid van u te horen; ongetwyffeld moet zy vreemd en waardig zyn om met eene heilige ftilte naar dat verhaal te luisteren. De dag praalt nog in zynen vollen luifter, de zon heeft hare dagwandeling flechts ten halve afgelegd, en naauwlyks treedt zy de andere helft in de uitgestrekte hemelftreken aan.

Op deze wyze verzocht Adam; Rapael bewilligde zyne bede, en begon na eene korte tuffchenpozing zyn verhaal met de volgende woorden:

Gewigtige gefchiedeniffen, treurige en aandoenlyke voorvalfen vergt gy van my, ô eerfte der menfchen! Hoe zal ik aan menfchelyke zinnen de onzichtbare daden van oorlogende geesten verhalen? hoe zonder treurigheit de verdelging van engelen befchryven zo verheven en volkomen alcer zy vielen? hoe eindelijk de geheimen eener andere waereld, mogelyk beter gezwezen, aan u ontvouwen? Doch u ten besten is zulks veroorloofd; dat geen wat de menfchelyke zinnen te boven ftreeft, zal ik door vergelyking van geestelyke dingen met lichaamlyke beelteniffen uitdrukken, daar zelfs deze aarde eene fchaduwé des hemels is, en de zaken dier twee ryken onderling meer overeenkomen dan men zich dit hier op aarde verbeeldt.

De waereld had haar bestaan nog niet ontvangen, de Chaos regeerde daar nog waar thans de hemelbollen wentelen en de aarde op haar aspunt rust; wanneer op zekeren dag (want zelfs te midden der eeuwigheid wordt de wisseling aller duurzame dingen door tegenwoordige, voorledene en toekomstige tyden afgemeten) op eenen zodanigen dag als het grote jaar des hemels voortbracht, wierd het leger der Engelen op bevel des Almachtigen by elkander geroepen. Terstond verschenen voor den troon des Allerhoogsten van alle de eindens der hemelen ontelbare legioenen onder hunne goddelyke gebieders in schitterende reyen: Tien duizend maal duizend vanen, standaarden en bannieren, om dus hierarchen, ordens en graden te onderscheiden, zag men tusschen de voor en achterhoede weemelen; en in hunne schitterende weefzels waren de heilige gedenkenen van yver en liefde als eene onsterfelyke gedachtenis, gewrocht. Dus in drommen van eenen onuitspreeklyken omtrek staande, drom by drom, verhief de oneindige Vader, naast wien de Zoon in den schoot der zaligheid gezeten was, als uit het midden van eenen brandenden berg wiens toppunt door stralenden luister onzichtbaar geworden is, aldus zyne stem:

Hoort alle gy engelen, zonen des lichts, tronen, vorstendommen, heerschappyen, deugden, magten, hoort myn onherroepelyk besluit. Heden heb ik hem, welken ik mynen eenigen Zoon verklaar, geboren, hem op dezen heiligen berg gezalfd en gy ziet hem aan myne rechte hand geplaatst; tot uw opperhoofd heb ik hem bestemd en by my zelven gezworen, dat alle kniën in den hemel voor hem zich buigen, en hem als hunnen heer zullen erkennen; blyft onder zynen staf altoos vereenigd en weest eeuwig gelukkig; wie hem beledigt, beledigt my, verbreekt de vereeniging, en op den zelfden dag zal die onzalige, uitgestooten van God en zyn zalig aanschouwen, nederstorten in de uiterste duisternis, en in dien diepen afgrond zal zonder hoop op verlossing eeuwig zyne woning zyn.

Dus sprak de Almachtige en allen schenen verheugd op deze woorden; eenigen nochtans waren heimelyk misnoegd. Deze dag nu wierd gelyk andere plechtige dagen met zang en dansen op den heiligen berg doorgebracht; ook met geheimnisvolle dansen meest gelykend naar den loop der planeten en vaste starren, wanneer zy om hare asen, nu door middelpunt schuwende dan door middelpunt trekkende krachten regel-

matig zich draaijen, en wel dan regelmatigst, wanneer hare beweging alleronregelmatigst schynt. By deze beweging voegde zich de goddelyke harmonie hunner smeltende tonen, en zelfs het oor des Allerhoogsten wierd door dezelve gestreeld. Thans naderde de avond, (want ook wy hebben onzen avond en onzen morgen, hoewel niet uit noodzakelykheid maar tot eene gevoeglyke verwisseling) en vol verlangen keerden zy van hunne danssen tot eene aangename maalyd; tafels, spoedig opgevuld met het voedsel voor engelen, waaren te midden der kringen geplaatst in welken zy stonden, en de purperen nectar de vrucht van den smakelyken wynstok in den hemel, schuimde in paarlen, diamanten en gelouterd gouden bekers. Rustende op bloemen, met kranen van rozen bekroond, aten en dronken zy; daar wierd onsterfelykheid en genoeg en volle teugen in vrolyke gemeenschap ingedronken; verre van hier was de vrees voor misbruik, de overvloed alleen weerde alle buitenfporigheid, en de milddadige koning, met verkwistende hand zyne gaven uitdeelende, vermeerderde door zyn genoeg het genoeg van hun.

Toen nu de lieflyke nacht door wolken, uit den hogen berg

Gods uitgewasemd uit welken beide licht en schaduw ontspringen, de gedaante van den heldersten hemel in eene aangename schijnmering verandert had, [want geen zwarter kleed trekt de nacht hier aan] en de verkwikkende dauw alles, de eeuwig wakende ogen Gods alleen uitgenomen, ter rust bewogen, spreidde het leger der engelen in gedeeltens en gelederen over de gehele vlakke der hemelen zich uit; onze ronde aarde tot ééne vlakke uitgebreid, ware een stip tegen deze vlakke, zo groot zyn de voorhoven Gods. Weldra zag men aan levendige stromen rondsom de bomen des levens een opgeslagen leger van talloze tenten en hemelsche hutten, onder welken zy slapen, door de koele winden ingewiegd; zy alleen, welken op hunne beurt den troon des Allerhoogsten met melodieuze gezangen gedurende den nacht moesten omringen, bleven waken. Doch ook Satan sliep niet in, dus is thans zyn naam, daar zyn vorige in de hemelen niet meer gehoord wordt. Hy, een der eersten, zo niet de eerste Aartsengel in aanzien, magt en luister, was in heimelyken nyd tegens den zoon Gods op dien dag ontsloeken, toen hy geëerd door zynen goddelyken vader, als Messias, als gezalfde koning verklaard wierd; door trotschheid walgde

hem dit gezicht, en hy dacht zich verkort in zyne rechten. Diepe boosheid en tegenreving vermeersterden zyn hart, en zo rasch de middernacht het duister uur, zo gunstig voor den slaap en de stilte, had aangebragt, besloot hy met alle zyne legioenen op te breken, en zonder vereering, zonder aanbidding den troon des Allerhoogsten verachtelyk te verlaten. Hy wekte den naasten hem aan magt gelyk, en sprak hem in het geheim dus aan :

Slaapt gy, dierbare medegenoot? Kan de slaap uwe oogleden nog dekken wanneer gy u herinnert, welk een besluit de lippen van den Almachtigen des hemels, op gisteren ontgleden is? altoos ontdekted gy my uwe geheimen, de mynen ontdekte ik altoos voor u; wakend waren wy beiden steeds vereenigd; kan dan de staap ons nu scheiden? Gy ziet nieuwe wetten ons opgelegd; deze nieuwe wetten van hem die regeert, kunnen in ons dienstbaren nieuwe denkbeelden, nieuwe raadslagen scheppen wegens de twyffelvolle gevolgen, die uit dezen dienst kunnen voortvloeyen. Hier meer van te spreken, is in deze plaats niet raadzaam. Ga en vergader de opperhoofden van alle de myriaden welken wy gebiedten, verhaal hun dat eer de duistere nacht zyne bruine schaduwen aflegt, ik en allen die

onder my hunne banieren zwaaien, op hoog bevel met verdubbelde schreden huiswaard moeten spoeden, waar wy de streken van het noorden bezitten, en aldaar alles voorbereiden om onzen Koning den groten Messias en zyne nieuwe bevelen te ontfangen, die in volle zegespraal en spoedig door alle hierarchien trekken en wetten in dezelve zal uitdeelen.

Dus sprak de valsche aartsengel en stortte zyn vergif in het hart van zynen onvoorzichtigen medegezel. Deze vergaderde spoedig de gebiedende magten die onder hem dienden; verhaalde hun, gelyk hy gehoord had, dat eer nog de duistere nacht den hemel verlaten had, de grote standaard der Hierarchie moest opbreken; verhaalt hun met dubbelzinnige woorden en vol van yverzucht, om hunne oprechtheid te beproeven of te bevleeken, de verdichte oorzaak; allen gehoorzaamden op het gewone teken en aan de gebiedende stem van hunnen groten beheerscher; want groot in waarheid was zyn naam en zyne waardigheid in den hemel; zyne gedaante geleek die der morgenster die de heiten der starren geleidt, en met jeugens, vervoerde hy het derde gedeelte van 't heil des hemels.

Het oog des eeuwigen, welks gezicht de verborgenste ge-

dachten ontdekt, zag intusschen van den top zyns heiligen bergs en te midden der gouden lampen welken des nachts in zyne tegenwoordigheid branden, ook zonder haar licht het op-roer aanblazen; zag den eersten ontwerper van het zelve; hoe verre het reeds onder de zonen des morgens verspreid was; hoe vele heïren zich hadden te samen gezworen om zyne besluiten te wederstreven; en lachende sprak hy dus tot zynen zoon:

Gy myn zoon, in wien de volheid myner Majesteit staat uitgedrukt, erfgenaam van alle myne magt, thans is het nodig om van ons alvermogen verzekerd te zyn, en onze eeuwige rechten op Godheid en ryk te handhaven; een magtig vyand staat tegens ons op, voornemens om op zynen troon, in het uitgestrekte noorden opgerecht, onze magt te braveeren. Daarmede niet vergenoegd, is hy van meening om door eenen veldslag, en zyne magt en de onze te beproeven. Laat ons besluiten om spoedig de ons overgeblevene legers tot zyne verdelging te gebruiken, en hem doen inzien, dat deze hoge zetel en dit heiligdom nimmer zyn te overwinnen.

Almagtig Vader, antwoordde de zoon met een gelaat van kalme, lieflykheid, en waarin de Godheid met onuitsprekelyken

glans doorstraalde, te recht belacht gy uwe vyanden, en bespot hunne ydele ontwerpen en niets beduidende wederspannigheid. Hun verwaten oproer zal eene rede zyn om meerderen luister te hechten aan mynen roem; laat hun inzien dat alle koninglyke magt my verleend is om hunnen hoogmoed palen te stellen, en de uitkomst doe hen keunen of ik bekwaam ben om oproerigen te onderwerpen, dan of ik de slechtste stryder in den hemel moet genoemd worden.

Dus sprak de Zoon; maar Satan en zyne magten waren met eene vliegende snelheid reeds verre voortgetrokken; zyn leger was ontelbaar gelyk de starren van den nacht, of gelyk die van den morgen, of gelyk daauwdruppelen door de zon op alle bladeren, op alle bloemen tot paerlen gevormd. Zy trokken door onafmeetbare provintien, de magtige staten der Seraphims, en monarchyen en tronen, in hare driedubbelde rangen; door gewesten tegens welken uw gebied, Adam, niet meer is dan dezen luffhof tegen de gehele aarde en de zee, wanneer hare ronde gedaante in eene langwerpige kon veranderd worden. Na dezen afgelegen weg, kwamen zy eindelyk aan de grensen van het noorden. Satan beklom aldaar zynen troon op eenen hogen berg, die gelyk

een berg op bergen, met pyramiden en torens van d'iamanten schitterend uit steenrotzen van goud was uitgehouwen; zodanig was de plaats waar Lucifer zyn palen gesticht had, want dus noemt men in de taal der menschen dit gebouw. Maar weinig tyds daarna, God in alles willende gelyk zyn, noemde hy den berg in navolging van dien op welchen de Messias voor het gezicht des hemels verklaard wierd, den berg der vergadering; want hier zyne gehele legermagt onder voorwensel van hoog bevel verzamelende, op dat men beraadslaagde hoedanig alles in te richten tot het plechtig ontfangen van hunnen koning die weldra stond te komen, bedroog hy door listige kunst van nagebootste waarheid op deze wyze hunne ooren.

Tronen, heerschappyen, vorstendommen, deugden en krachten! wanneer deze verheven tytels nog iets meer dan ydele klanken zyn, sints ingevolge eene uitspraak een ander alle magt zich toegeëigend en de onze onder den ceernaam van gezalfden koning verduisterd heeft; voor hem is al deze spoed, deze optocht te midden van den nacht ondernomen; om hem is deze verwarde samenkomst; hier moeten wy beraadslagen met welke nieuwe tekenen van eer wy hem, die spoedig zal

naderen, ontfangen, en de nog schuldige schatting van her buigen onzer kniën zullen betalen. Laaghartige nederwerping! reeds te veel voor eenen, maar hoedanig te verdragen voor eenen tweden, voor hem welke hy tot zyn evenbeeld heeft uitgeroepen? Doch hoe, wanneer een beter raad onze gemocderen opbeurde, en dit-juk af te werpen ons leerde? zoudt gy onder den vreesfelyken last u willen krommen, en uwe kniën voor hem buigen? Neen, wanneer ik te recht u ken, wanneer gy u zelve beschouwt als zonen des hemels, door niemand dan door u bezeten, dan bestaat gy deze laagheid nimmer, gy, die hoewel niet allen tot eene gelyke waarde gestegen, nochtans in vryheid alle gelyk zyt. Ordens en graden sryden geensints met de vryheid, maar bestaan zeer wel met elkanderen. Wie kan nieuwe wetten en geboden onder ons invoeren, wy die zonder wetten nimmer dwalen? Wie, veel minder kan ons bevelen dat wy dezen als onzen Heer moeten erkennen, en ons eene aanbidding opleggen, welke met onzen koninglyken tytel, het bewys dat wy tot heerschen en geensints tot dienen gevormd zyn, den spot dryft? Tot dus verre vond zyne vermetele aanspraak zonder te

gespreken gehoor, toen onder de Seraphynen, Abdiel een der yverigste aanbidders der Godheid en aan de Goddelyke bevelen gehoorzaam, opstond, en met eenen vlammanden yver tegens den stroom zyner razernei zich aldus verzettede.

ó Godslasterlyk, valsch en hoogmoedig voorstel! woorden, welken de hemel nimmer verwachten kon te horen, en allermint van u ondankbare, die zo hoog boven uwe medegenooten verheven zyt! kunt gy met ontheiligende redenen de rechtvaardige besluiten van God veroordeelen, toen hy bepaald en gezworen heeft dat voor zynen eenigen Zoon, met zo veel recht den koninglyken staf voerende, alle zielen in den hemel hare kniën buigen, en als haren rechtmatigen koning mochten vereeren en erkennen? Onrecht, zegt gy is het, vrye wezens aan wetten te kluisteren, den gelyken over zyne gelyken te doen heerschen, en de volstreckte magt aan eenen eenigen in handen te geven. Wilt gy de wet stellen aan den Almachtigen, wilt gy wegens de voorwaarden van vryheid met hem twisten; met hem die u gemaakt heeft wat gy zyt, die de krachten des hemels naar zyn goedvinden gevormd en hun wezen beperkt heeft? Geldid door de ondervinding

zien wy zyne goedheid en zyne voorzienigheid voor onzen welvaart en onze waardy. Hoe verre van hem is het ons te willen verringeren; hoe tracht hy veeleer onzen gelukstaat onder een opperhoofd naauwer vereenigd, meer te doen toenemen? Doch gesteld, het ware onrecht dat gelyken over huns gelyken als opperheer geboden; gy dan, hoe groot en heerlyk gy ook zyn moogt, durft gy, durft de natuur der engelen in eene eenige vereenigd, zich gelyk te stellen met den eenig geboren Zoon? Door hem schiep de almachtige Vader als door zyn woord alle dingen en ook u; door hem wrocht hy alle geesten des hemels tot hunne blinkende waardigheden; kroonde hen met heerlykheid, en bepaalde tot hunnen meerdereu luister de tronen, vorstendommen, heerschap-
 pijen en zelfstandige krachten onder hen; door zyne regeering zullen dezelve niet verduisterd maar veeleer luister-
 ryker worden; hy het opperhoofd onzer heiren wordt een onzer leden; zyne wetten worden de onzen, en alle de eer hem aangedaan, valt op ons terug. Staak dan uwe heilloze ontwerpen; breng dezelve niet ter uitvoer; maar haast u den toorn des Vaders, haast u den toorn des Zoons te ver-

zachten; gy zult vergiffenis vinden, wanneer gy in tyds de-
zelve zoekt.

Dus sprak de door yver aangeblazen engel; maar niemand
ondersteunde zyne krachtige redenen, die als te ontydig, als ei-
genzinnig, en zonder overleg uitgesproken, wierden aangemerkt;
op dit alles verheugde zich de afvallige en antwoordde hem
met meerdere trotschheid.

Gy zegt dan dat wy geschapen, en het werk eener tweede hand
zyn? een arbeid door den Vader aan den Zoon overgegeven?
Eene vreemde en ongehoorde stelling! Gaarne wisten wy
waar gy deze leer geleerd hebt! Wie zag het, toen de scep-
ping daar was? Herrinnert gy uwe schepping toen de maker
u het bestaan gaf? Wy kennen den tyd niet, waarin wy niet
waren gelyk wy thans zyn; door ons zelve zyn wy ontstaan;
door onze eigen belevende kracht, toen het noodlot aan ge-
heel de schepping haar bestaan gaf; wy zyn de rype vrucht
van dezen hemel, de plaats onzer geboorte; wy zyn zonen
van den hoogsten hemel. Onze magt is ons eigendom; onze
eigen rechterhand zal ons de verhevenste daden leren, en door
de wapenen zullen wy beproeven wie ons gelyk zy; alsdaa

zult gy zien of wy door beden ons tot hem verlagen, en of wy zynen almachtigen troon door smekingen of door beleegeringen zullen omringen. Dit verflag, deze tyding kunt gy den zelfden Koning brengen, en vlucht thans eer eenig onheil het vluchten u belet.

Dus sprak hy en een heesch gemor weërgalnde ten teken van byval, gelyk het geruisch van diepe wateren, door dit oneindig leger; echter stond de vlamme de Seraph, hoewel alleen en door vyanden omfingeld, onverschrokken, en antwoordde stoumoedig:

o Gy van God afgeweken vervloekte geest, van al wat goed is verlaten; ik zie uwen val bepaald, en uwe ongelukkige benede in dezen trouwlozen meeneed met u gewikkeld; de besmetting heeft zich uitgespreid en dus ookde straf uwer misdaden: zorg voortaan niet, hoedanig u het juk van Gods Messias te onttrekken; deze zachte wetten zult gy niet meer smaken; andere raadsbesluiten zyn onherroepelyk tegen u uitgegaan, en deze gouden scepter door u verworpen, wordt eene yseren roede om uwe ong-hoorzaamheid te vermorfelen en te breken. Denk niet, hoewel gy my aanraad te vluchten, dat uwe bedrei-

ging deze hatelyke, deze onzalige tenten my doet verlaten ; veel meer vrees ik dat de over u zwevende wraak plotflings vlammend over u losbreken en my mogt mede rukken ; weldra zult gy zynen donder als een verterend vuur op uw hoofd gevoelen. Leer alsdan, wanneer gy zidderend ondervindt wie u kap verdelgen, hem die u gefchapen heeft, kennen.

Dus fpak de Seraph Abdiel die onder zo vele trouwlozen alleen getrouw bevonden wierd. Onder het talloos leger van valschen, stond hy onbeweeglyk, onverleid, onverfchrokken in zyne oprechtheid, in zyne liefde en in zynen yver. Hoewel alleen, vermogt noch aantal noch voorbeeld hem van de waarheid te doen wyken, noch zyne standvastigheid te doen wagen. Geen geweld vrezende, trok hy door het uitgetrekt leger van spottende vyanden, en verdroeg zulks edelmoedig, en met wederkerigen finaad wendde hy zich van verwaten geesten, tot eene spoede vernieling veroordeeld.

Einde van het vyfde Gezang.

Z E S D E G E Z A N G.

Onvervolgd wandelde de onverschrokken engel den geheelen nacht zynen weg langs de uitgestrekte velden des hemels; tot dat de morgen opgewekt door den kring der uren, de poorten van het licht met rozenverwige handen ontfloot. In den berg Gods, naby zynen troon is eene diepte waar licht en duisternis beurtlings in geduurige kringen in en uittrekkende, ten aangename afwisseling, gelyk dag en nacht, in den hemel te weeg brengt. Uit deze opening komt het licht, aan eene andere poort trekt de duisternis zonder tegenstreven binnen, tot dat het uur nadert om den hemel met haar gewaad te dekken, hoewel de

duisternis daar veeleer schemering fchynt. Reeds naderde de morgen, gelyk hy met alle pracht in pralend goud aan den hoogften hemel opryst; voor hem heen dreef hy den nacht, met de ftralen uit het ooften doorfchoten, toen Abdiel de vlak-tens met luifterryke, ten fryd gerede fcharen, wagens, vlam-mende wapenen, en vuurige roffen die het licht van eenen blikfem uitwierpen, bedekt zag. Reeds zag hy den kryg beflo-ten, en de tyding welke hy dacht te brengen, dus reeds alge-meen bekend. Verheugd mengde hy zich onder het leger van vrienden; waar hy als van zo vele gevallen Myriaden de eeni-ge die aan het verderf ontrukkt terug keerde, met luide toeju-ching wierd ontfangen. Met verhevene lofspraken voerden zy hem tot den heiligen berg en in de tegenwoordigheid van den troon des Allerhoogften; en van denzelven deed eene lieflyke ftem als uit eene gouden wolk op de volgende wyze zich horen:

Gy hebt uwen pligt vervuld, dienaar van God; gy hebt den beften fryd gefreden en alleen, tegens muitende fcharen, de zaak der waarheid gehandhaafd; gy waardt magtiger in woor-den dan zy in wapenen; gy hebt uit liefde voor de getuig-nis der waarheid eenen algemeen hoon verdragen, bitterdes

voor den rechtvaardigen dan het geweld, en schoon waerelden als waanzinnig u veroordeelden, was alle uwe zorg om voor het aangezicht van God oprecht te worden bevonden. Thans wacht u eene lichtere zegepraal; door deze heirscharen geleid, zult gy met meerderde glorie tot uwe vyanden terug keren, dan gy overladen met bespotting van hun zyt vertrokken; en die genen door het geweld bedwingen die de rede tot hunne wet, en Messias, door zyne verdiensten verheerlykt tot hunnen Koning weigeren aan te nemen. Ga Michael, vorst der hemelsche legerfcharen, en gy die in dapperheid hem evenaart, gy Gabriel, geleid myne onoverwinnelyke zonen tot den veldslag; geleid myne gewapende heiligen by duizenden en millioenen in gelyke slagorder tegens het goddeloos muitend rot; val onbevreesd met vuur en staal op hunne benden; vervolg en dryf hen tot aan het uiterst einde des hemels, verre van God en zaligheid tot de plaats hunner straffe, den helschen afgrond, welke zynen brandenden Chaos reeds opspert om nederstortend hen te ontfangen.

Dus sprak de stem des Allerhoogsten en wolken begonnen den berg te verduistren; eene dikke rook zweefde om den

zelven; en wierp vlammen uit, het voorteken van den ont-
 waakten toorn. Niet minder vreesfelyk blies de trompet des
 Allerhoogsten hare luide tonen van den hogen berg, en riep
 te wapen. Straks trokken de ten ftryd gerede fcharen de
 fchitterende legioenen onwederftaanbaar vereenigd in een
 magtig vierkant tot elkander, en onder het betoverend ge-
 luid der welluidenfte muziek dat tot heldenmoed en dappe-
 re daden hen aanpoorde, trokken zy voor de zaak Gods
 en Meffias, door hunne goddelyke opperhoofden geleid,
 flilzwygend verder. In onverbreeklyke reën rukken zy
 voort, geen berg, gene lage dalen, gene wouden noch stro-
 men verbreken hunne gelederen; hun aantocht ging hoog
 over den bodem, en de duldende lucht droeg hunne vluch-
 tige treden, gelyk weleer het geheel geflacht van vogelen zwe-
 vende op hunne vleugelen in order tot Eden kwam, om
 hunne namen van u te ontfangen; aldus trokken zy over me-
 nig landfchap des hemels, over vele uitgeftekte gewesten
 tienmaal zo groot als deze aardbol.

Aantrekkende tegen het noorden ontdekten zy eindelyk
 verre aan den gezicht einder als eene vuurige landftreek, van

het eene einde tot het ander het gezicht des oorlogs vertonen; de; nader gekomen onderscheidden zy de ontelbare menigte van opgerichtte speren, te saamgedrongen helmen en schilden, van verschillenden arbeid, met trotsche zinnbeelden bemaald. Thans zagen zy de hoogmoedige heiren van Satan reeds in vollen aantocht. Nog dien dag waanden zy den berg des Eeuwigen door slyd of overval te verwinnen, en vleiden zich hunnen eersten muiteling, den grootsten vyand van den staat ten troon te voeren. Welhaast echter werden hunne ontwerpen verijdeld. Hoe vreemd voor ons was het aanvangs dat Engelen tegen Engelen in den kryg trekken, en die genen elkan- der vyandelyk zouden ontmoeten, welken als zonen van eenen vader in gulle vriendschap weleer zo vele feesten van blydchap en liefde vereenigd bywoonden, en gewoon waren in volle eendragt den eeuwigen Vader ter eere Hymnen te zingen.

Thans verhief het krygsgescrei zich aan beide zyden, en de kreet des aanvals maakte weldra een einde aan deze treuri- ge denkbeelden. De afvallige zat in zynen schitterenden zon- newagen gelyk een Afgod van goddelyke majesteit, door vlam- mende Cherubims en gouden schilden omgeven; hy slygt ne-

der van zynen luisterryken troon ; want thans was tus-
schen vyand en vyand slechts eene geringe , maar niet
min vreeslyken tusschenstand. Hoofd tegen hoofd stonden
zy in verschrikkelyke slagorder van eene verbazende lengte.
Eer nog de stryd begon trad Satan in wapenen van goud en
diamant met trotse schreden en gelyk een tooren in hoogte,
aan de spits van zyne wolkdichte voorhoede. Abdiel te mid-
den van zyn magtigste helden, vol verontwaardiging op dit
gezicht en van heldenvuur ontvlamd, onderzocht op de vol-
gende wyze zyn eigen hart :

ô Hemel! moet het evenbeeld van den Allerhoogsten ook
daar nog overig blyven, waar trouw en plicht niet meer te vin-
den zyn? Waarom ontbreekt hem de magt en sterkte niet, die
de deugd vertrappt heeft? Moest niet de verwaandste de zwak-
ste zyn, hoewel hy onoverwinnelyk scheen? Op de hulp van
den Almachtigen steunende, wil ik zyne krachten beproeven,
gelyk ik zyne rede beproefd, en niet gezond maar valsch bevon-
den heb. Bilyk immers moet hy, die in het strydperk der
waarheid heeft verwonnen, ook in de wapenen de zegepraal
bevechten; immers in beiden moet hem de zege zyn. Laag

buiten twyffel en ellendig is de ftryd, wanneer rede met geweld heeft te kampen; doch ook als dan leert de zuiverfte rede, dat rede moet overwinnen.

Dus alles overwegende trad hy moedig aan het hoofd zynere gewapende vrienden, verdubbelde zyne fchreden en ontmoette zynen vyand op den halven weg. Deze wierd in woede ontftoken door zich te zien voorgekomen, en ftandvastig eifchte Abdiel met deze woorden hem uit:

Gaat men u dus te gemoet, hoogmoedige? Gy hoopte zonder wederftand uwen aanflag te zullen uitvoeren; gy dacht den troon des Hoogften onbewaakt, zyne zyde verlaten te vinden, door den fchrik uwer redenen en uwe vermogende tong; gy dacht niet, onzinnige! aan de ydelheid om de wapenen aan te grypen tegens den Almagtigen, welke door een belevend woord eindeloze legers uit het niet roept om uwe dwaasheid te vernielen; die met zyne hand alleen, wiens magt gene grenzen kent, zonder byftand, met éénen flag u vernietigen en uwe Legioenen in den afgrónd begraven kan! maar gy ziet, niet allen zyn uwe eedgenoten; befchouw hen die der Godheid verkleefd en gehoorzaam bleven, ofschoon voor u onzichtbaar toen gy in

uwe waereld van verwarringen waande, dat ik alleen van u was afgevallen. Befchouw thans myne volgers, en leer te laat, hoe eenige weinigen de wysheid fomtyds volgen, wanneer duizenden dwalen.

Satan wierp een spottend oog op hem en antwoordde:

Ter kwader uure voor u, maar gewenscht voor myne wraak die u zoekt, keert gy afvallige van uwe vlucht terug, om den prys uwer verdienften te ontfangen. Gy zult het eerfte proefstuk zyn van deze rechte hand door u tot wraak gefpoord, na dat uwe ontbreidelde tong, bezielde door den geest van tegenfpraak tegens het derde gedeelte der Goden zich dorst aankantten, die in eene vergadering te famen gekomen, hun recht op de Godheid beweerden, en de almagt aan niemand zullen toekennen, zo lang zy goddelyke krachten in hunnen boezem voelen branden. Doch te recht treedt gy voor aan het hoofd van uwe gezellen om eene veder van my te gewinnen, en wanneer u dit gelukte, verwoesting te zaayen onder myne heïren. In korte woorden; opdat gy niet mogt roemen dat ik verftomde, weet dan: vryheid en hemel dacht ik weleer, waren eenerlei voor hemelfche zielen; maar thans zie ik dat traagheid,

liever dienstbaar, slaafsche geesten maakt, gewoon aan feesten en gezangen. Gy hebt de zangers en snarenspeelders des hemels gewapend. Thans zal de vryheid in het strydkamp treden met verachtelyke flavernei en deze dag zal van beider daden getuigen.

Afvallige! antwoordde hem Abdiel met korte woorden en een ernstig gelaat; nog dwaalt gy, en geheel van dat pad der waarheid geweken, zal aan uwe dwaling geen einde zyn. Te onrecht ontcoert gy met den naam van flavernei den dienst door God en door natuur bevolen; wanneer hy die heerscht, waardiger is dan de beheerschte, bevelen God en natuur gehoorzaamheid aan hem. Hem, die tegens zynen opperheer samenfpant; eenen onzinnigen te dienen gelyk uwe muitelingen u, die wel verre van vry, een slaaf der slaven zyt, zie daar de ware flavernei. Nog verblind durft gy onzen dienst bespotten. Regeer gy in de hel, uw koningryk; laat my in den hemel den Allergoogsten dienen, en zyne bevelen, waardig te worden gehoorzaamd, volbrengen. Doch geen koningryk, maar ketenen wachten u in den afgrond. Ontfang intusfchen van hem, die gelyk gy zegt, van zyne vlucht terug keert, deze eerste groete op uwen goddelozen helm.

Dit zeggende en aangeblazen door moed, ligte hy zynen arm op, die snelïer dan eenen bliksem den helm trof van den hoogmoedigen Satan. Gene daad volgde ooit zo rasch den wil, en nutteloos was den verwaanden zyn schild, om dezen eersten slag te keren. Tien verschrikkelyke treden waggelt hy terug, en zyne verstaalde lans schraagt zyne zinkende knien; gelyk wanneer onderaardsche winden of bruischende wellen, met geweld uit hunnen kerker gebroken, eenen berg uit zyne plaats doen wyken, en met alle zyne dennen gedeeltelyk doen zinken; verschrikking overviel den muitelingen, en nog meer de woede, op het gezicht van hunnen duizelenden geleider. Een juichend veldgeschrei; een algemene vreugdegalm; de voorbode eener aanstaande zegepraal, verhief zich onder onze legers, en een onverzadelyk verlangen naar den veldslag vervulde hen.

Intusfchen beval Michaël de bazuin van den aartsengel te steken. Haar geluid drong door de velden des hemels, en onze getrouwe scharen juichten den Allerhoogsten Hosanna. De vyandelyke Legioenen, verre van te verflommen, wierpen even vreesfelyk zich in den schrikkelyksten ftyd. Thans verheft zich een stormend geraas, en een vreesfelyk geschrei, tot dus

Verre ongehoord in den hemel; alom kletteren wapens tegens wapens; brult de yzende tweedracht; woeden de raders der yzeren wagens, en gruwzaam was het geloei te midden des aanvals. Een drom van vlamrende pylen vloog met een akelig gefis over de hoofden der ftryders, en vliegend bedekken zy de beide heiren met vuur. Gelyk onder een brandend gewelf, raasden beide de legers, nu handgemeen, met vernielende en onuitbluschbare woede. Alle hemelen wedergalmden van den yselyken ftryd, en de aarde had tot op haar middelpunt gewaggeld, wanneer zy toen reeds gevormd ware. Geen wonder waarlyk! Millioenen vergramde engelen ftrede tegens e'kanderen; ftryders, van welken de geringfte, de aarde uit hare asfen fcheuren, alle hoofdstoffen bedwingen kon, en zich met alle de magt harer legioenen wapenden. Oneindig groter dan waren hunne krachten. Talloze legers stonden tegens talloze legers; ftrede om verfchrikking en verwoesting te zaayen, en de zalige plaats hunner geboorte te verweeren. Verftoord mogelyk ware zy, wanneer niet de eeuwige Koning uit zyne onverwinlyke fterkte hun geweld betengeld en bepaald had. Zodanig nogthans was hun aantal, dat ieder legioen een talryk leger, en ieder gewa-

pende arm een legioen aan sterkte gelyk schein. Ieder ondergeschikte engel, ieder sryder op zich zelve, schein een opperhoofd, bekwaam om anderen te gebieden, geoëffend in het tydflip om aan te rukken; te staan; de gedaante van den veldslag te doen veranderen, of de gelederen in den grimmigen sryd te doen openen of te sluiten. Geen denkbeeld van vlucht of deinzen, gene onedele daad die vrees verried was hier te vinden; een ieder vertrouwde op zich zelve, als hing aan zyne vuist het tydpunt der overwinning. Alle de daden daar voorgevallen, en dezen waren oneindig, maakten aanspraak op eenen eeuwigen roem. Onmeetbaar uitgestrekt was het slagveld, en op ieder oogenblik veranderde de sryd van gedaante. Nu streed men staande en op den vasten bodem; dan verhief men de magtige vleugelen en zweepte de lucht, die dan rondsom in vlammen te staan schein. Lang hing de kans van den veldslag in evenwigt; tot dat Satan, die dezen dag eene gadeloze sterkte getoond, niemand zyns gelyken gevonden, en zich geduurig in het heetste van den sryd gemengd had, eindelyk het zwaard van Michaël zwaaijen en telkens gehele legioenen maaijen zag. Eén slag van zyn ontzettend staal met beide handen geheven, wrocht

verwoesting waar het nederkwam. Spoedig ijde hy derwaards om tegens deze vernieling zich te kanten, en werpt het schild, eene ronde steenrots van tiendubbeld diamant, om zyne brede schouderen. Op zyne nadering slaakte de grote aarts-engel zyne onnavolgbare daden, en in de aangename hoop den inwendigen kryg des hemels te zien eindigen, wanneer hy den aartsvyand verwonnen en gevangelyk gekluisterd had, sprak hy met het gelaat van eenen vyand en ogen vlammente van gramfchap, hem aldus aan :

Schepper van alle boosheid! voor uwen opftand onbekend en naamloos, maar thans alom gezaaid in den hemel; zie nu de yzende daden afschuwelyk aan allen, doch die allerzwaarst op u en op uwe goddeloze volgers zullen terug vallen. Hoe hebt gy den gezegenden vrede geltoord in den hemel; hoe in de natuur de ellende gezaaid, voor uwen vervloekten afval nog ongefchapen! Hoe hebt gy uwe misdaad aan zo vele duizenden ingeblazen, die weleer getrouw en oprecht, maar thans ongetrouw bevonden zyn! Maar denk niet de heilige rust hier te kunnen ftoren. De Hemel werpt u uit verre buiten zyne grenzen. Deze hemel, de zetel der zaligheid, verafschuwt van kryg

en geweldadigheid. Weg dan van hier, en het kwaad, uw gebroed, volg u met uw goddeloos rot tot de plaats der boosheid, de helle. Ga en ontketen daar uwe razernefen, aleer dit wrekend zwaard uwe verdoemnis verneerdert, of de wraak door den Allerhoogften bevlengeld, met meerdere pynen in den afgrond u neerftort.

Dus fprak de vorst der engelen, tot wien de algemene vyand antwoordt :

Denk niet dat windrige bedreigingen hem kunnen afschrikken, die nog nimmer bevreesd was voor uwe daden. Hebt gy den geringften van dezen kunnen doen vluchten? hebt gy eenen eenigen doen vallen die niet onoverwinnelyk weder opftond? En denkt gy met mindere moeite my te overwinnen? met bedreigingen my van hier te jagen, gy dwaaze, door te denken dat de ftryd van het boze gelyk gy dien noemt, dus zal eindigen? Alleen de eer is de oorzaak onzer handelingen. Haar zoeken wy te gewinnen, of zelfs dezen hemel in uwe verdichte helle te veranderen, om ten minften vry hier te wonen, wanneer wy niet kunnen heerfchen. Verzamel al uwen moed en rœp den zogenaamden Almagtigen tot uwen byftand, want verre van u te ontvluchten, heb ik alom naar u gezocht.

Zy maakten aan de woorden een einde; beiden rustten zich tot een onbeschryfelyk twee-gevecht. Wie vermag, zelfs met de tong der Engelen dit te verhalen? Wie hier beneden, om zyne gedachten uittedrukken, zichtbare dingen te vinden, die de menschelyke verbeelding tot de hoogte van die goddelyke sterkte kan verheffen? Want beiden schenen zy Goden, wanneer zy stonden of zich verhieven, in gedaante, aanzien, gedrag en wapenen, en bekwaam om den stryd wegens de heerschappy des hemels te besliffen. Thans zwaaiden zy hunne vlamme zwaarden en maakten daarmede ontzettende kringen in de lucht. Hunne schilden, twee grote zonnen, kaatsten hun stralend licht op elkander; de verwachting zidderde wegens den uitflag. Niet zeker in den storm dezer beroering, weken de strydende heiren spoedig aan beide zyden terug, en openden eene ruime vlakte; gelyk wanneer, om grote door kleine dingen af te beelden, de eendracht der natuur gebroken en de kryg onder de starren ontboeid wierd, als dan twee vyandelyke planeten grimmig tegens elkander staande, in het midden der hemelen op elkanderen aanrukten, en strydend hare bollen vermengden.

Op eenmaal hieven beiden hunne armen op, welker sterkte

alleen week voor den Almagtigen, en bereidden zich tot eenen eenigen slag om den kryg door dezen te besliffen. Geen onderfcheid aan fterkte noch gezwindheid befpeurde men. Doch was het zwaard Michaëls, hem uit de wapenkamer Gods gegeven, zodanig verftaald, dat noch hardheid noch fcherpte den slag van hetzelve wederftaan kon. Met eene verbryzelende fterkte trof het het zwaard Satans; floeg het door midden, en hieuw met den zelfden slag hem eene diepe wonde in zyne rechte zyde. Nu voor de eerftemaal leerde Satan de fmarten kennen, en kromp van weedom gintsch en weder. Diep had het tweefnydend ftaal de wonde van een gefcheurd. Doch bleef de Aetherifche zelfftandigheid niet lang gefcheiden maar floot zich fpoedig; een vocht, den neftar gelyk, froomde bloedend, [gelyk hemelfche geeften te bloeden vermogen] uit deze opening, en bevlekte zyne ruffing, nog korts zo glansryk. Terftond ijlden aan alle zyden vele en fterke engelen ter zynen hulpe; anderen droegen hem op hunne fchilden naar zynen wagen, meer uit het gedrang der krygsliniën verwyderd. Thans zich zelve niet onverwinnelyk, maar zynen hoogmoed verneêrd; zyne vernietelheid God aan fterkte gelyk te zyn; in het

stof vertreden ziende, knarst hy van gramfchap, fpyt en fchaamte op zyne tanden. Welhaast echter was hy weder genezen. Het leven der geeften is niet geplaatst gelyk by den gebrekkigen mensch alleen in ingewand, hart, hoofd, lever of nieren; in ieder gedeelte heerscht het vermogen van te kunnen leven; vernietiging maar geen dood kan hun lot zyn. Hun teder weefsel is even min vatbaar voor dodelyke wonden als de vloeifloffige lucht. Zy leven geheel hart, geheel hoofd, geheel oog, geheel oor, geheel verftand, en geheel zinnen; naar hun welbehagen nemen zy leden en verwe aan, en naar hunne begeerte wordt hunne gefalte verdikt of verfynd.

Intuffchen verdienden ook de heldendaden Gabriels aan eenen anderen oord ftrydende, de roemrykfte gedachtenis. Zyne onverwinnelyke vanen drongen tot in het hart van Molochsbenden, dien woedende Koning, die met godflasterlyke woorden hem dreigde aan zyne zegekar te zullen kluifteren en voort te fleepen; en nog lafterde hy den Eeuwigen des hemels, toen het wrekend zwaard des aartsengels hem tot op de heupen kloofde, en met weggeworpen wapchen brullend van ongewone pynen deed vluchten. Aan beide de vleugels floegen

Uriel en Raphaël hunne pralende vyanden Adramelech en Asmodaï, hoewel ontzettend groot en met eene steenrots van diamant gewapend; schandelyk dacht het hun, geringer te zyn dan God; maar door borstplaat en harnas met afschuwlyke wonden doorkorven, leerden zy vluchtend lagere denkbeelden van zich voeden. Ook Abdiel verſchoonde de godvergeten muitelingen niet; met verdubbelde ſlagen floeg hy Ariel en Arioc, en voor zyn vlammeud zwaard viel de woedende Ramiel neder.

Van duizenden zoude ik kunnen verhalen en hunne namen hier op aarde verceeuwigen; doch de zalige engelen, vergenoegd met hunnen roem in den hemel, verlangen dien der menſchen niet. Ook onze wederparty is wonderbaar in magt en heldendaden, en zeer begerig naar roem; doch uit den hemel en de nagedachtenis der heiligen gebannen, blyven hunne namen in de vergetelheid begraven. De ſterkte, van waarheid en gerechtigheid geſcheiden, verdient wel verre van roem, hoewel zy eierzuchtig daar naar ſtreeft en zich eenen naam wil verwerven, niets dan ſchande en ſmaad. Eene eeuwige ſtilzwygenheid hunner daden, is dus een gedeelte hunner verdoemenis

De magtigsten nu verflagen zynde, weken de waggelende benden; woefte verftrooijing en wanorder drong thans in hunne gelederen; men zag den bodem alom met gebroken wapenen bezaaid, en wagens, en ruiters, en vuur fchuimende roffen, lagen gefort over elkander; zy, welken nog ftonden, weken afgemat tot het leger van Satan, dat gedeeltelyk moedelooſ zich nog verweerde, of gedeeltelyk door de bleke vrees vermeeſterd, ſchandelyk vlood, en voor de eerſtemaal met angst en gevoel van ſmart wierd getroffen. Tot dit onheil bragt hen de zonde der ongehoorzaamheid, en voor dit ogenblik waren zy onvatbaar voor vrees, voor vlucht, en voor ſmartten. Geheel anders was het geſteld in het leger der heiligen; niet te verwonden en ondoordringlyk gewapend, ftonden zy onwrikbaar in hunne gefloten gelederen. Alleen hunne getrouwheid, hunne onſchuld, en hunne gewillige gehoorzaamheid, gaf hun deze grote voordeelen boven hunne vyanden. Onvermoeid en niet vatbaar voor pynen door verwonding, ftonden zy te midden van 't gevecht, hoewel door het geweld der muitelingen uit hunne plaats verzet.

Thans begon de nacht zynen loop, en de duifternis over den

hemel zich uitspreidende, gebod deze eenen aangename stilstand van wapenen, en bragt het hatelyk krygsgeclruis tot zwygen. Door de donkere wolken omvangen, weken verwinnaars en verwonnelingen terug. Op het bevochten slagveld legerden zich Michaël en zyne zegepralende engelen, en stelden hunne wachters, Cherubims vuurvlammen gelyk, aan alle kanten uit. Aan de andere zyde verdween Satan met zyne muitende legers in de duisternissen van den nacht; rusteloos riep hy de hoofden te midden der duisternis tot eene raadsvergadering byeen, en met eene tomeloze stoutheid sprak hy hen op de volgende wyze aan:

„Ó Gy, thans in het gevaar beproefde vrienden! hoe vele proeven hebt gy gegeven, dat in de wapenen onverwinnelyk, gy niet slechts de vryheid, eene der minste vorderingen, maar het geen wy nog verder bejagen, de eer, de heerschappy, en eenen eeuwigen roem waardig zyt; immers éénen dag, [en wanneer éénen dag, waarom dan niet eeuwige dagen] hebt gy in een twyffelachtig gevecht u tegens de magt van den Heer des hemels verzet, die zyne magtigste benden tegen ons afzond in den waan van ons aan zynen wil te onderwerpen.

Dit echter is hem mislukt. Dus gebrekkig in het toekomende te voorzeggén, mogen wy te recht aan zyne alwetenheid twyfelden. Het is waar, minder sterk gewapend dan de zynen, Jeden wy eenig nadeel en eenige pynen tot dus verre ons onbekend, maar naauwlyks kenden wy die smarten of terftond wierden zy veracht. Sints weten wy dat deze hemelsche zelfstandigheden onvergangeljk en aan dodelyke toevallen niet onderworpen zyn, en hoewel met wonden doorboord, terftond weder fluiten en door aangeboren vermogen genezen. Zo gering dan dit kwaad is, zo gering zal ook de genezing daartegen zyn. Mogelyk dat betere rustingen, sterker wapenen in een tweede gevecht ons meer voordeel en den vyand meer nadeel toebrengen, of ten minsten dat geen evenredigen, wat zy slechts door toeval boven ons bezaten. Of nog eene andere verborgene oorzaak hen dapperder maakte dan wy, zal een vlytig onderzoek en nadenken zeer gemaklyk ontdekken, doordien onze geest nog ongehinderd kan denken, en ons opgeklaard verstand nog geen nadeel geleden heeft.

Satan zat neder, en Nisroc de voornaamste onder de vordenden stond gelyk een ontvlodene uit een gruwzaam ge-

vecht, vreesfelyk afgemat, met gebroken wapenen en een ontsteld gezicht in de vergadering op, en gaf den koning der afvalligen het volgend antwoord :

Verloffer van nieuwe heren en geleider tot het vry genot van ons recht op de Godheid ; in waarheid, het is zelfs voor Goden zwaar, en de stryd te ongelyk, om onder smarten met die genen te stryden op welken de pynen niets vermogen. Uit dit kwaad moet onze ondergang volgen. Wat vernag dapperheid en onverwinbare sterkte wanneer zy gefolterd door onderdrukkende pynen, de hand vanden magtigsten doet verflappen. Mogelyk dat wy het gevoel van vermaak konden ontberen en echter zonder krenking een gerust leven leiden ; maar de smart is eene wezentlyke ellende, het ergst van alle kwaad, en ten toppunt geklommen, overwint zy zelfs het geduld. Hy derhalven welke het middel kan uitvinden, hoe wy meer versterkt onze nog ongewonde vyanden beschadigen of ons met gelykfoortige goede wapenen kunnen beschermen, verdient in waarheid niet min dan wy voor onze bevryding verschuldigd zyn.

Waarop Satan met geruste blikken hernam :

Wat gy te recht zo nodig denkt voor onze welvaart is reeds

uitgedacht door my. Wie/onzer die de luisterryke oppervlak-
te van deze allerhoogste vloeren die wy bewonen, beschouwt;
dit vaste land van den uitgestrekten hemel met planten, vruch-
ten, bloemen, Ambrosia, edelgesteenten en goud versierd; wiens
oog loopt zo oppervlakkig over alle deze dingen heen, dat hy
niet nadenke, waaruit zy diep onder den bodem voortspruiten?
deze is eene donkere en ruwe stoffe uit geestige- en vuurdee-
len geboren, die door de lichtstralen des hemels beroerd en
gekookt in de blinkendste schoonheid voortschiet, en zich in
het belevend licht ontwikkelt. Deze stoffe zal ons de diepte
uit hare duistere geboorteplaats, zwanger met onderaardsche
vlammen, opgeven; als dan in holle, lange en ronde werktui-
gen ingeperst, en aan het luchtgat door het vuur geraakt, zal
zy zich woedend uitspreiden, en van verre met donderend ge-
luid, volle schalen van ongeluk onder onze vyanden werpen;
hen verpletteren, en alles wat ons tegenstaat vernield worden;
ja zy zullen vrezen dat wy den Donderaar zyne eigen ver-
schrikkelyke wapenen hebben ontnomen. Niet lang ook zal
deze toebereidende arbeid duuren; eer nog de dag aantreekt
zal hy naar wensch geëindigd zyn. Herleest intusschen, ver-

bant uwe vrees, waar het overleg zich by de sterkte voegt, houdt daar niets voor te zwaar en wanhoopt nog minder.

Hy eindigde; zyne woorden wekten hunnen zinkenden moed, en bliezen de laaſte vonken van hoop weder by hen aan. Allen bewonderden de vinding, en hoewel niemand op een zodanig denkbeeld gekomen was, dacht een ieder hunner nogthans zeer gemaklyk, het welk den meesten, alvorens het gevonden was, als onmooglyk had toegeschenen. Mogelyk zal in de toekomst, wanneer namaals de boosheid alom zich vernieuwigvuldigt, een van uw nagelacht tot kwaaddoen genegen, of door eene duivelfche ingeving aangeblazen, een foortgelyk werktuig uitvinden, om de zonen der menschen wegens hunne zonden te straffen, als hunne denkbeelden op kryg en moord zich scherpen.

Thans, na geëindigden raad spoeden allen geredelyk tot dezen arbeid; niemand stond lange te overpeinzen; talloze handen waren ter hulpe uitgestrekt. Ogenblykelyk was de bodem des hemels opgegraven, en diep in denzelfen zagen zy de grondstoffe der natuur in hare ruwe ontfangenis. Hier vonden zy het zwavelig en salpeterig schuim; mengden het

onder elkander en vormden het, gekookt en gereinigt tot zwarte korrels, welken in eenen hoop op eikander gefloort wierden. Anderen groeven zeer diep naar verborgene aderen van metaal en steenen, [ook die bodem heeft diergelyke ingewanden] waaruit zy hunne werktuigen en kogels goten, welken de verwoesting met zich voerden; anderen voorzagen zich van brandbare roeden die op de minste aanraking ontvlamden. Dus bragten zy heimelyk in de duisterheid van den nacht, voor het ryzen van den morgen alles ten einde, en fielden onbespied met stilzwygende voorzichtigheid alles in behooryke order.

Nauwlyks verscheen de aangename morgen aan den hemel, of de zegepralende Engelen rezen op, en vroeg wierd de trompet te wapen roepende, gestoken; weldra stonden deze schitterende scharen in gouden rustingen onder de wapenen gereed; anderen zagen van de dagende bergen in het ronde, terwijl eene ligt gewapende bende alle de kusten, alle de streken bespiedt om den vyand te ontdekken; zynen afstand, zyne plaatsing te kennen; werwaards hy gevloeden, of hy ten striede in aantocht was, of waar hy vertoefde. Welhaast ontmoeteden zy hem met golvende vanen, langzaam doch in digt ge-

loten gelederen niet verre van hun in beweging; waarop Zo-
phiel, een der snelst gevleugelde Cherubims met snelle vleugelen
terug ijde en te midden der lucht met luider stemme hun toeriep:

In de wapenen fryders, in de wapenen! de vyand die wy
dachten gevloeden te zyn, rukt aan, en zal ons heden een lang
majagen besparen. Denkt niet dat hy ons zoek te ontwyken; hy
nadert gelyk eene dikke wolk, en in zyn gelaat zie ik standvastig-
heid en verzekering geprent. Dat een ieder het diamanten
harnas wel vast gorde; den helm opzette, en het ronde schild
aangrype om borst of hoofd te dekken; want denkelyk zal
deze dag genen stofregen, maar eenen loeyenden orkaan van
pylen met vuur bezwangerd, nederstorten.

Dus verwittigde hy de zynen; wel dra stonden zy gereed en
niets verhinderde hen; zonder vrees en in volle slagorde trok-
ken zy voorwaards, toen reeds de vyand met verdubbelde
schreden en eene sterke magt hoogmoedig nader rukte, en zyne
duivelsche werktuigen, aan alle zyden met tallooze benden dicht
ommuurd, voortfleepte, om het bedrog te verbergen. Nu hielden
beide legers stil in elkanders gezicht, als Satan plotflings aan
de spits der zynen verscheen, en met luider stemme beval hy:

Voorhoede opent u ter rechte en ter linker zyde, opdat allen die ons haten, zien mogen, hoe wy vrede en vergelyk zoeken en met open boezem gereed staan hen te ontfangen, wanneer deze aanbieding hunne goedkeuring wegdraagt en zy den rug ons niet toekeren; daarvoor echter vrees ik. Doch de hemel zy getuige; wees getuige hemel, wanneer wy terftond onze voorftellen opentlyk zullen uiten. Gy, die daartoe aangefteld zyt, voldoet wat u is opgedragen; roert kortelyk de gewigtige punten aan en luide dat een ieder dezelve kan horen.

Dus spotte hy met dubbelzinnige woorden, en had naauwlyks gefproken, wanneer zyne legioenen zich rechts en links openend, naar beide de vleugels aftrokken. Een zeldzaam verfchynfel opende zich toen aan ons gezicht; wy zagen drie reyen pylers hoog op raderen gelegd, want zy fchenen pylers of uitgeholde ftammen van eiken of dennen van hare takken beroofd, en in woud of op bergen geveld; hare zelfftandigheid was van koper, yzer of fteen; en hare trompen gaapten ons aan gelyk een verfchrikkelyke afgrond. Achter ieder van deze stond een Seraph, en zwaaide in zyne hand eene aan de fpits brandende roede. Intuffchen stonden wy, hoewel niet lang, in twyffel.

volle diepe gedachten ; want plotflings strekten de Serafs hunne roeden , en lagen dezelve voorzichtig op eene enge opening. Plotflings stond de gehele hemel in vlammen , en terftond daarna met eenen dikken rook omhuld , gefpuwd uit de diepe trompen dezer werktuigen ; de lucht fcheurde tot in haar binnenfte door dit vreeffelyk gebrui , terwyl de duivelfche kunfttuigen , afchuwelyk uitbraakten wat zy hadden ingezwolgen , geketende donderkloten , en eene hagelbui van yzeren kogels ; die gemunt op het zagepralend leger , met zo afgryffelyk eene woede in het zelve wierd geworpen , dat wien zy troffen , niet vernogt te blyven staan. Hoewel anders onwrikbaar gelyk eene rots , vielen engelen en aartsengelen thans by duizenden over elkanderen op den bodem neder , en om zo veel eerder door hunne wapenen ; ongewapend hadden zy als geeften , den val door een spoedig wenden of famentrekking hanner lichamen zeer gemaklyk kunnen verniyden. Maar thans volgde eene woefte verwarring en gedwongene verftrooying. Het baatte hun niet dat de geflotene reien zich openden. Wat zouden zy doen ? wanneer zy aanrukten , zou een herhaald terug dryven en eene tweede overhoopwerping hen flechts meer be-

spottelyk en by hunne vyanden belachelyk maken. Want eene tweede rei van Seraphynen stond reeds in hun gezicht gereed, om eene tweede laag van donderkloten op hen te doen werpen; en als verflagen het slagveld te ontvluchten, werd nog meer door hun verafichuwd.

Satan befchouwde hunnen stand, en sprak dus spottende tot zyne medegenoten:

Waarom myne vrienden, komen deze trotfche verwitnaars niet nader? voor weinig tyds naderden zy hoogmoedig; en toen wy gereed stonden hen welgemoed en met een vrolyk ge-
laat te ontfangen, [wat vermogten wy meer?] hun de punten van overeenkomst in sterke uitdrukkingen toezonden; veranderden zy terftond hunne denkwyze; vluchten weg, en maken zeldzame sprongen, als wilden zy danffen. Doch hunne gebaarden fchenen voor eenen dans buitensporig en wild, mogelyk uit blydfchap wegens onze voorflagen; echter vermoede ik hen tot eenen spoedigen byval te kunnen dwingen, wanneer die nog eenmaal door hen gehoord wierden.

Bilial antwoordde hem in dien zelfden spotachtigen toon:

De uitdrukkingen, Veldheer, welken wy hun zonden, wa-

ten uitdrukkingen van gewigt, zwaar van inhoud, en hadden eenen sterken indruk. Zo veel wy bemerkten, verwekten zy diepe nagedachten, en velen hunner waggelden. Wie dezelve volkomen ontfangt, heeft zyn verstand van het hoofd, tot de voeten benodigd. Niet wel verstaan, bezitten zy de deugd van ons te tonen, wanneer onze vyanden niet recht op voort wandelen.

Dus stonden zy onder zich vol van trotschheid te spotten; in hunne gedachten was geene twyffeling meer wegens hunne zegepraal; zy waanden het gene moeite, den Almagtigen door hunne uitvindingen gelyk te zyn; maakten uit zynen donder een spel, en belachten zyne legers, doordien zy een ogenblik in verwarring stonden. Doch niet lange stonden zy dus; hunne gramfchap rees, en deed hun wapenen uitvinden, met welken zy de verschrikkingen der helle nadrukkelyk zouden tegen gaan. Terftond wierpen zy hunne wapenen weg, en [befchouw de uitmuntende sterkte door God in zyne engelen gelegd] liepen spoedig, gelyk de treffende bliksem naar de bergen; [want de aarde heeft haar afwisselend genoeg, hetwelk uit bergen en dalen bestaat, van den hemel.] Zy vlogen derwaards; maakten hunne wortelen rondsom los; ontrukten de vastgeplante

bergen met hunnen gehelen last van steenrotzen, stromen en wouden uit hunne standplaats, en die by hunne lommerryke kruinen aangrypende, droegen zy dezelve op hunne handen. Nu waarlyk overviel verbazing en schrik het wederspannig leger, het welk thans de omgekeerde bergen zo gelyk tegen hen aankomen, op de driedubbelde rei hunner vervloekte werktuigen nederstorten, en al hun vertrouwen onder het gewigt dezer bergen diep begraven zag. Daarop zagen zy zich zelf aangegrepen; verbazende voorgebergstens, naar de hoofden der afvalligen geflingerd en de lucht verduisterende, wierpen gehele gewapende legioenen omverre. Hunne wapenrustingen vermeerderden hunnen jammer; zy kneusden en verpletterden hunne leden, waarvan onbarmhartige pynen het gevolg waren, die hun, door langduurige worsteling, al eer zy zich aan die gevangenis vermogten te ontrukken, vele kernende zuchten afpersten; want hoewel geesten van het zuiverst licht, [weleer van het zuiverst,] hadden nogthans hunne zelfstandigheden zeer veel van die zuiverheid verloren.

Na namen de vyanden, dit voorbeeld volgende, tot diergelyke wapenen hunne toevlucht, en rukten de naastgelogen

bergen van hunne grondvesten. Dus gierden in het midden der lucht de bergen voorby de bergen, welken met een gruwzaam flingeren gintsch en derwaards wierden geworpen, en onder dezelve als begraven, vochten zy in vreesfelyke schaduwen. De helle kraakte aan alle kanten; de oorlog scheen een burgerlyk vermaak tegen dit oproer; de eeue afschuwelyke verwar- ring rees uit de andere, en de hemel ware thans in puin ver- keert en met gruis bedekt, had niet de Almagtige, waar hy in het heiligdom des hemels zeker zit en de zaken in hare ver- bindtenis beschouwt, dat oproer vooruitgezien en voorbe- dachtelyk toegelaten, om dus zyne grote oogmerken te vervul- len; om zynen gezalfden zoon door de wraak aan zyne vyanden te verheerlyken, en openbaar te maken dat alle magt aan hem was afgegaan. Daarom sprak hy zynen zoon, den deelgenoot van zynen troon, op deze wyze aan :

Uitstraling van myne grootheid! zoon, in wiens aanschyn het onzichtbare zichtbaar gezien wordt; wat ik ben door het vermogen van God te zyn; door wiens hand ik alle myne be- fluiten ter uitvoer breng; tweede almagt; twee dagen zyn thans verlopen; twee dagen, gelyk wy de dagen des hemels tellen,

Sints Michaël en zyne legers zyn uitgetrokken, om deze onge-
 hoorzamen te beteugelen; verschrikkelyk was hun gevecht,
 gelyk zulks zyn moest, daar twee diergelyke vyanden elkan-
 der gewapend tegentraden. Ik liet hen beiden over aan het
 lot des stryds, en gy weet dat zy in hunne schepping elkander
 gelyk waren; uitgenomen dat de zonde reeds eene onmerkbare
 ongelykheid in hun gewrocht heeft, heb ik hun gericht tot dus
 verre uitgesteld; van daar dat hunnen kryg eindeloos zyn moest,
 en nimmer uitgang wachten kon. De vermoeide kryg bestond
 alles wat de kryg vermogt, en ontbreidelde de tomeloze razer-
 nijen; wy zagen haar met bergen als met gewone oorlogstui-
 gen gewapend. Dit vormde in den hemel eene wilde verwoes-
 ting, en dreigde alles met een naderend gevaar. Aldus zyn er
 twee dagen verlopen, de derde dag zy de uwe; voor u heb ik
 denzelven bepaald, en den kryg zo lange gedoogd, opdat de
 roem, denzelven te eindigen de uwe zyn mogt, doordien nie-
 mand dan gy dezen vreesfelyken oorlog kan ten einde brengen.
 In u heb ik dit onmeetbaar vermogen en deze deugd gelegd, op-
 dat alles in den hemel en in de helle moge weten, dat uwe magt
 niet is te evenaren. Ik heb dezen kwaadaartigen twist aldus

bestierd, opdat openbaar wierd, dat gy de waardigste waardt om erfgenaam te zyn van alle dingen; door de heilige zalving koning en erfgenaam te zyn van het door u verdiend recht. Ga dan, gy magtigste in de magt van uwen vader; bestyg mynen wagen; bestier de snelle raderen die de grondvesten des hemels doen zidderen; neem alle myne wapenen, mynen boog en mynen donder; gord myne almachtige wapenrusting aan, en hang myn zwaard aan uwe sterke heupen; vervolg deze zonen der duisternis; dryf hen verre van alle de grenzen des hemels tot in den uitersten afgrond; laat hen aldaar God en Mesfias, hunnen gezalfden koning, versmaden.

Dus sprak hy, en de glans zyner heerlykheid straalde in vollen luister op zynen zoon; deze drukte de volheid zynes vaders volkomen onuitsprekelyk uit, en de godheid van den zoon antwoordde:

ô Vader! ô opperste onder alle hemelsche tronen! ô eerste, hoogste, heiligste, allervolmaaktste! altoos hebt gy getracht uwen zoon, in u te verheerlyken, gelyk dan niets billiker is dan dit; dit is mynen roem ter eere, en myn volmaaktst welbehagen, dat gy aan my eên welgevallen hebt; dat gy verklaart uwen

wil volvoerd te zien, welken te vervullen myne grootste w^{el}lust is. Scepter en magt door u my geschonken, neem ik aan, en zal dezelve nog vrolyker weder afstaan, wanneer gy eindelijk, en ik in u voor eeuwig, en in my allen, welken gy lief hebt, alles in allen zyn zult. Maar ik haat die genen welken gy haat, en kan uwe verschrikkingen aan my nemen, gelijk ik uwe godheid aan my neme, als uw evenbeeld in alle dingen; en thans met uwe magt gewapend, zal ik den hemel weldra van oproerlingen zuiveren, en die genen tot de pynelyke woonplaatze hun toebereid, tot de ketenen der duisternis en tot den worm die nimmer sterft, ten afgrond dryven, die zich aan uwe bevelen dorsten onttrekken, welken te gehoorzamen de zaligheid volkomen uitmaakt. Dan zullen uwe heiligen, onvermengd, verre van de onreinen verwyderd, uwen heiligen berg omringen; u oprechte Hallelujah's; feestgezangen en lof en prys toezingen, en ik hun opperhoofd met hun.

— Dus sprak hy, boog zich over zynen scepter, en rees op van de rechter hand der heerlykheid waar hy zat. Thans begon de derde heilige morgen aan te breken, en daagde door den hemel. De wagen der vaderlyke godheid ruischte met het geraas van wer-

Welwinden nader; rad in rad, niet voortgetrokken, maar zelf
 met geest beziel, wierpen loeiende en digte vlammen uit, en
 waren verzeld door vier Cherubs. Ieder hunner had vier be-
 wonderenswaardige aangezichten; hunne lichamen waren ge-
 heel met starren, hunne vleugelen geheel met ogen bezet; de
 raderen hadden ogen van Beril, en rennende vuuren gloeiden
 tusfchen dezelve. Boven hunne hoofden was een chryftallen
 uitfpanfel, waarop een troon van Saphieren, ingelegd met
 zuiveren barnsteen en met de verwen van den regenboog.
 In eene hemelfche fchitterende wapenrusting van ftralende
 Urim, een goddelyk werktuk, floeg hy op den wagen.
 Aan zyne rechte zyde zat de overwinning met adelaars
 vleugelen; zyn boog en koker met verfchrikkelyke donders ge-
 veld, hing hem ter zyde; en rondom hem wentelden zich
 woeste ftrömen van rook, ftrydende vlammen en gruwzame
 vonken. Verzeld van tienduizend maal duizend heiligen kwam
 hy opgetrokken; zyne aankomst fchitterde van verre, en twin-
 tig duizend wagens van God [ik hoorde hun aantal] omgaven
 hem aan elke zyde. Op de vleugelen der Cherubim voer hy
 langs den prachtigen chryftallen hemel, op eenen troon van

Saphiren, wyd en verre stralende. De zynen zagen hem het eerst. De grote schitterende banier van Mesias, zyn teken in den hemel, wierd door engelen getortscht, en eene onverwagte vreugde verraschte hen. Terstond stelde Michaël zyn leger onder zyne bevelen, het welk aan beide vleugelen digt om hem gesloten, onder deszelfs opperhoofd als in een lichaam vereenigd stond. Goddelyke magt baande voor hem zynen weg; de uitgestrekte bergen begaven zich op zyne bevelen weder naar hunne plaats, zy hoorden zyne stemme, gehoorzaamden gewillig; de hemel vernieuwde zyn vorig gelaat, en berg en dal lachten met frische bloemen.

Dit zagen de ongelukzalige vyanden, maar stonden verftokt, verzamelden hunne zinneloze heïren tot een oproerig gevecht, en ontvingen van de vertwyffeling hunne hoop. Kon in hemelsche geesten eene zodanige verkeerdheid wonen! Doch welke tekenen zyn genoegzaam om hovaardigen te overtuigen, en welke wonderen, om hardnekkigen te bewegen? wat hen terug brengen moest, verhardde hen; het zien zyner heerlykheid griesde hen; dit gezicht ademde nyd en afgunst, en strevende naar zyne hoogte, herstelden zy hunne slagorden, vertrouwen

de door geweld of bedrog voordeelen te behalen, en eindelyk op God en Messias de overwinning te bevechten, of neder te storten in het uiterste verderf. Thans stonden zy tot den laatsten veldslag gereed, te trotsch om te vluchten of uit vreeze terug te wyken, en de grote Zoon Gods sprak alle zyne legers op beide de vleugelen, aldus aan:

Staat hier in uwe schitterende slagordens, gy heiligen, en gy gewapende engelen, blyft hier staan, en rust heden vanden stryd. Getrouw is den kryg door u gevoerd, hy was aangenaam voor God, en gy waardt onbevreesd in zyne rechtvaardige zaak. Naar uw vermogen hebt gy onverwinnelyke daden verricht; doch de straf van dit gevloekte rot behoort aan eene andere hand; de wraak is zyn, of den genen, welken hy alleen ten dien einde benoemd heeft. Tot den arbeid van dezen dag is geensints een groot aantal of eene grote menigte bestemd. Staat slechts en beschouwt den toorn Gods, welken hy door my op de goddeloozen uitstort. Niet u, maar my bebben zy versmaad en nog meer benyd; tegen my is alle hunne woede gekeerd, doordien de vader aan wien het opperste ryk in den hemel, de magt en roem toebehoort, my ingevolge zynen

wil, geërd heeft. Daarom heeft hy hunne verdoemenis aan my in handen gegeven, opdat zy hunnen wensch mogen vervuld zien, om met my eenen ftryd te beproeven, en te beslissen wie de fterkste moge bevonden worden, zy alle te famen of ik alleen tegen hen, doordien zy van de fterkte alles afneemen, om andere verdienften niet yveren, en weinig acht slaan wie in andere zaken uitmunt. Eene andere ftryd verwaardig ik hen niet.

Dus fprak de zoon, en zyne trekken wierden in grimigheid veranderd, te vreesfelyk om dezelve te kunnen aanschouwen, en vol van gramfchap wendde hy zich tot zyne vyanden. Op eenmaal fpreidden de vier Cherubims hunne geflarnde wicken uit, en de raderen van zynen wagen rolden gelyk het gedruis van eenen donderenden waterval, of van een talryk leger. Zwart gelyk de nacht rukte hy zyne goddeloze vyanden tegen; onder zyne brandende raderen beefde de anders vast gegronde Empyreïfche bodem alom, alleen de troon Gods stond onbeweeglyk. In een oogenblik was hy in het midden hunner; tienduizend donders aam hy in zyne rechte hand, en dezen, met een onuitfpre-

kelyk geweld tot hun uit gezonden, boorden wonden in hunne zielen. Verstyfd van schrik, gaven zy allen tegenstand, allenmoed verloren. Hunne ydele wapenen vielen uit hunne handen. Hy rende over schilden en helmen; over gehelmde hoofden van tronen en magtige, thans op den bodem geworpen Seraphynen, die wenschten, dat de bergen weder op hen mogten geworpen worden, om hen voor zyne gramfchap te beschermen. Niet minder vernielend vlogen de fchichten van beide de zyden der vier Cherubim met de vierdubbelde aangezichten, welken overal met ogen bezet waren, en van de levendige raderen, op dezelfde wyze, met menigvuldige ogen bezet. Een eenig geest heerschte in hen, uit elk dezer ogen fchoor eenen treffenden blikfem, en wierp onder de vervloekten een verteerend vuur, hetwelk alle hunne fterkte deed verwelken, hunne gewone levendigheid in hen uitdroogde, hen uitputte, geestloos maakte, en ter nederfloeg. Nogthans befteedde hy niet de helft van zyne fterkte, hy dempte den geworpen donder te midden van zyne vaart; niet willens om hen te verdelgen, maar uit den hemel te verjagen. Hy richtte de nedergeslagenen weder op, dreef hen dicht in een gedrongen, gelyk eens

kudde bokken of bevroesde schapen, wezenloos door den donder, voor zich heen; en vervolgde hen met verschrikkingen en razernijen tot aan de grenzen en Chryftallen muuren des hemels, welken wyd naar binnen openrollende, eenen vreeslyken afgrond in eene woeste en ledige diepte vertoonde.

De hel hoorde dit onverdraaglyk geweld; de hel zag den hemel uit den hemel nederwerpen, en ware van schrik gevloeden, wanneer het onveranderlyk noodlot zyne duistere grondvesten niet veel te diep gelegd, en te sterk gevestigd had. Negen dagen vielen zy; de gemengde Chaos brulde; eene tiendubbelde verwarring waarde by dezen val door zyne anarchie, en deze ontzettende vlucht doorwoelde hem met dreigende vernieling. De gapende hel ontving eindelyk het uitgeworpen leger, en floot zich achter hetzelve; de hel, voortaan de woning dier ellendigen, het huis van pynen en smarten. De hemel, thans van oproerlingen ontlast, weergalnde van genoegen, herstelde spoedig de opening in zyne muuren, welke terugkeerde, van waar zy zich gewenteld had.

Thans keerde Messias alleen de verwinnaar zynen verdelgde vyanden, op zyne zegelkar terug; alle zyne heiligen, stilzwy-

gend de ooggetuigen zyner almachtige daden; trokken hem juichend te gemoet; in hunnen optocht met palmtakken befchaudwd, zong iedere blinkende orde haar zegezang. Hem bezongen zy als de zegepralende koning, als zoon, erfgenaam en opperheer, wien het ryk gegeven is als de waardigste om te heerschen. Aangebeden en in zegepraal trok hy midden door den hemel in de hoven en in den tempel van zynen almachtigen Vader, gezeten op zynen troon in de hoogte; deze ontving hem in zyne heerlykheid, waar hy thans aan de rechter hand der zaligheid gezeten is.

Op deze wyze heb ik u de dingen in den hemel door de dingen der aarde, volgens uwe begeerte afgeschilderd, om dus door het gebeurde u te waarfchouwen, en u dat geen geopenbaard, wat aan het menschelyk geslacht had kunnen verborgen blyven, de voorgevallen twist namentlyk en de tweedracht in den hemel tusfchen de heïren der engelen, en den diepen val van hun welken door trotschheid aangeblazen met den Satan famenspannden; hy benydt uwen staat, en beraamt alle middelen om ook u tot ongehoorzaamheid te vervoeren, om u van alle zaligheden beroofd, zyne straf, eeuwige ellende, met hem te doen

delen; zie daar zyn eenigfte troost, zyne zoetfte wraak, om den Allerhoogften te befjotten, wanneer hy eenmaal eenen medegenoot in zyne ellende zou kunnen winnen. Geef aan zyne verzoekingē geen gehoor, en waarfchuw de minder fterke. Het verfhrikkelyk voorbeeld der ongehoorzaamheid, door my u voorgedragen, ftrekke u tot eene leere; zy hadden vast kunnen ftaan, en nogthans zyn zy gevallen. Denk daaraan, en vrees voor overtreding.

Einde van het zesde Gezang.

H E T
V E R L O R E N
P A R A D I J S
V A N
M I L T O N.

HET ENGELSCH gevolgd,

D O O R

J. B.

III. Stukje.

T. Z U T P H E N, Bÿ
H. C. A. T H I E M E. I S O R,

H E T
V E R L O O R E N
P A R A D Y S.

Z E V E N D E Z A N G.

Styg uit den hemel neder Urania, byaldien ik by uwen waren naam u noem, welker goddelyke stem ik volgende, verxé boven den Olympus, hoger dan de wicken van Pegafus, voortvlieg. Niet den naam, maar zyne betekenis roep ik aan; gy immers zyt gene der negen zang-godinnen, gy woont niet op den top van den ouden Olympus; gy zyt van hemelfchen oorsprong, en alcer de bergen waren, alcer de stromen vloeiden, onderhieldt gy u met de eeuwige wysheid, uwe zuster, stemdet benevens haar de snaren, in het byzyn van den Almagtigen Vader, door uwe hemelfche ge-

zangen voldaan. Door u geleid, verftoutte ik my tot den hemel der hemelen te flygen, en, hoewel een gast der aarde, empyreifche geuren, door u voor my toebereid, in te ademen. Gelei my met dezelfde zorgvuldigheis nederwaards, naar de hoofdstof myner geboorte, opdat ik niet afgeworpen van dit vliegend tomeloos ros, [gelyk weleer Bellerophon, hoewel uit eene lagere luchtftreck] nedervalle in de velden van Aeus, om aldaar dolend en verlaten te wandelen. In engere grenzen omfloten, in de zichtbare sphaere van den aardfchen dag, blyft my de helft nog te zingen. Op de aarde fttaande, niet buiten den pool gerukt, zing ik zekerder met eene fterfelyke ftem, die, hoewel in kwade dagen, en onder kwade tongen gevallen, niet heescher wordt, noch verftoimt; hoewel door duifternis en eenzaamheid, en veelvuldige gevaren omgeven, ben ik niet geheel alleen, want gy bezoekt my in myne nachtlyke fluimeringen, en dan, wanneer de morgen het oosten bepurperd. Bestier verder myne zangen, Urania, en doe my waardige hoorders vinden, hoe fchaars die edelen ook zyn. Verdryf verre van my de zinneloze wanklank van Bacchus en zyner razende prie-

sters; afstammelingen van dat woeste rot, dat den Tracifchen Bard op Rhodope verſcheurde, waar nogthans wouden en rotsen oren hadden en op zyne liederen verrukten, tot dat het woest gefchreeuw harpe en gezang verdoofde, en de zanggodin haren eigen' zoon niet kon befchermen. Verlaat dan hem niet, die u aanroeft; gy immers zyt van den hemel, de andere is een ydele droom.

Zeg dan Godesfe, wat volgde, toen de vriendelyke aards engel, door een verbazend voorbeeld, Adam voor afvalligheid vermaand, en hem verhaald had, welk een noodlot de afvalligen des hemels hadden ondergaan; opdat hem en zynen nakomelingen, aan welken bevolen was van de vrucht des verbodenen booms zich te onthouden, niet een diergeelyk ongeluk mogt wedervaren, wanneer zy het gebod, zo ligt te volbrengen, verzuimden, daar zy de keuze hadden, onder zo vele foorten van ſmakelyke ſpyzen hunnen ſmaak naar begeerte te kunnen voldoen. — Aan de zyde zyners Gade had hy de gebeurtenis opmerkzaam aangehoord, en was met ernſtig nadenken, en vol verwondering dier hoge en zeldzame zaken, die nauwlyks voor hunne verbeelding

va tbaar waren, vervuld; haat in den hemel; kryg, met zo vele verwarring, zo naby den vrede en den zaligen troon des Eeuwigen; doch het kwade wel dra uitgedreven, gelyk een stroom op hem terug gestort, van wien het zynen oorsprong genomen had, daar het onmogelyk met de zaligheid zich konde vermengen; dit alles vaagde zeer spoedig de twyffelingen, opgerezen in het hart van Adam. Thans ontstaat in hem het onzondig verlangen, om, wat hem nader betrof, te weten; hoe deze zichtbare waereld in hemel en aarde bestaande, allereerst begonnen, wanneer en waaruit zy geschapen, tot welke oogmerken, en wat voor haar aanwezig zyn, in en buiten Eden geschied ware. Gelyk een dorstige, wiens droge keel slechts een weinig gelaafd, nog op den stromenden vloed, wiens vlietend ruischen zynen dorst vermeerde, het oog vest, vervolgde hy zynen hemel-schen gast te vragen:

Grote dingen, vol van wonderen in onze oren, en daarby zeer verschillende van deze waereld, hebt gy ons geopenbaard, gy goddelyk leeraar, ons genadig door den hemel gezonden, ten einde ons in tyds te waarfchuwen voor

dat geen, het welk ons onbekend, had kunnen ten verderve strekken, doordien onze kennis zich zo verre niet uitstrekt. Voor dit alles zwaaijen wy der oneindige goedheid onzen ontferfelyken dank; en met het plegtig besluit zynen hoogsten wil, het laatste doelwit van ons aanwezig zyn, onveranderlyk te volgen, ontfangen wy zyn^e vermaning; en daar het u behaagde tot onze leering ons dingen te onthullen, verre boven de denkbeelden der menschen, hoewel naar het bevel der opperste wysheid zo nodig tot onze erkentenis; het behage u dan lager aftefygen, en te verhalen wat voor onze kennis mogelyk van geringere waarde is; verhaal ons den oorsprong van dien hemel, die op eenen zo hogen afstand door ons beschouwd wordt; versierd met talloze beweegbare vuurbollen; den oorsprong van die omringende lucht; die door alles wat ruimte is, doordringt, haar vervult en den bebloemden aardbol wyd en verre omhelst. Wat bewoog den Schepper in zyne heilige rust door alle de eeuwigheden zo spade in den Chaos te bouwen? hoe spoedig werd het begonnen werk voltoerd? Is het u niet geoorloofd, ons zulks te ontdekken?

niet opdat wy de geheimen van zyn eeuwig ryk trachten te bespieden, maar om zyne werken meer te verheerlyken, hoe beter wy dezelve kennen. Nog heeft het grote licht van den dag een goed gedeelte zyner loopbaan aan den hemel te doorwandelen, door Uwe stem zal zy aan den hemel vertoeven, zy hoort die magtige stem; om u haren oorsprong te horen verhalen, en hoedanig natuur in hare geboorte uit het onfchynbare voortsproot, zal zy haren loop vertragen; of wanneer de avondster, en de maan, zich haasten om u te horen, zal de nacht het stilzwygen mede brengen, en de slaap naar u luisterende, zal gaarne waken; of wy zullen hem bevelen niet te komen, voor dat uw gezang geheel is geëindigd; en gy nog voor het aanbreken der morgenschemering van ons zyt gescheiden.

Zodanig verzoekt Adam zynen hemelschen gast, en de Goddelyke engel antwoordde hem met goedheid:

Ik wil uwe bede, zo bescheiden voorgedragen, u niet ontzeggen; door welke woorden, welke Seraphstong kan de werken, van den Almagtigen verhalen, welk menschlyk hart dezelve begrypen! Wat gy intusfchen kupt bereiken; wat

het best dienen kan om den Schepper te verheerlyken, en uw geluk te vermeerderen, worde u niet onthouden. De hemel beval my, om aan uwe begeerte naar kennis onder zekere bepalingen te voldoen; vraag niet na het geen daar buiten is, en vlei u niet om door eigene nasporingen, dat geen uit te vinden, wat u niet geopenbaard wordt; wat de onzichtbare Koning, alleen alwetend, in duisteren nacht houdt verborgen, en aan niemand noch in den hemel noch op aarde zal bekend maken. Buiten dien geeft de natuur stofs genoeg om na te sporen en te leren. De wetenschap is gelyk aan het voedsel, en heeft, gelyk de eetlust, niet minder matigheid nodig, om de waare maat te kennen van dat geen, wat het verstand duidelyk kan bevatten; anders wordt het overladen, en gelyk het voedsel in wind verkeert, verkeert alsdan de wysheid spoedig in dwaasheid.

Weet dan, nadat Lucifer (dus noem ik hem, die weleer te midden der heiren van Engelen luisterryker schitterde, als deze star onder de starren) met zyne vlammende legioenen, van den hemel door den afgrond in de plaats zyners verdoemnis gestort, en de groote zoon, zegenpralend, met zy-

ne heiligen was terug gekeerd, zag de almachtige eeuwige vader de talloze menigte van zynen zetel, en sprak tot zynen Zoon :

Zo heeft onze nydige vyand zich dan bedrogen, toen hy waande, dat allen zo oproerig waren als hy; toen hy met hunnen bystand deze ongenaakbare hoge sterkte, den zetel der hoogsten Godheid te veroveren, en ons te verjagen dacht; Waar is het, dat hy velen vervoerd en met zich heeft doen storten, die aan hunne vorige plaats niet meer bekend zyn; doch verre het grootst gedeelte bleef volstandig; ik zie hunne standplaats; nog zyn de hemel hoe uitgestrekt, en deze hoge tempel genoegzaam bevolkt, ter bestiering zynet ryken, en om met betaamyken eerbied de heilige plegtigheden te bedienen. Doch dit verlies, zo het dien naam verdient, wanneer men die genen verliest, die zich zelve verloren, kan ik spoedig herstellen, op dat zyn hart zich niet beroeme, wegens het onheil door hem aangericht, en als hadde hy den hemel ontvolkt, in den dwazen waan, van my te hebben benadeeld. Terstond wil ik eene nieuwe waereld scheppen, uit eenen mensch een geslacht van talloze menschen, die niet hier, maar gindsch zullen wonen tot dat

deugd en verdienften hun, na langduurige gehoorzaamheid, den weg ten hemel langzaam openen. Alsdan zal de aarde in eenen hemel, de hemel in eene aarde veranderen, en een koningryk, vreugde en eenigheid zonder einde zyn. Woont hier intusfchen ruim, gy krachten des hemels! En door u, myn woord, myn' eigen Zoon, zal ik dit alles ter uitvoer brengen; fpreek' gy, en het zal terftond gefchieden! Ik zal mynen overfchaduwenden geest en myne magt alom met u zenden; trek op, en beveel de diepte in vast geffelde grenzen hemel en aarde te worden; doch onpeilbaar blyve de diepte, doordien ik het ben, die het oneindige vul, en geene ruimte ydel late, hoewel ik, onbeperkt, my zelve genoegzaam ben, en myne goedheid welke vry is om te rusten of werkzaam te zyn, niet verkwist. Noch noodzakelykheid noch toeval naderen my, en wat ik wil is noodlot.

Dus fpak de Almagtige, en zyn woord, de Godheid van zynen Zoon, gaf de werkzaamheid aan deze woorden. Onmiddelaar zyn de handelingen Gods, en snelder dan beweging of tyd, doch kunnen den mensch niet befchreven worden, dan dooreene opvolging van woorden, en flechts zodanig als aard-

fche begrippen hen mogen bevatten. De hemelen waren triumph en blydſchap, op deze verklaring van den wil des Allmagtigen. Eere zongen zy den Allerhoogſten, welbehagen den toekomenden menſchen, en in hunne woningen vrede! Eere zy hem, wiens gerechte wraak de heiren der muiters van voor zyn aangezicht, en uit de woningen der rechtvaardigen heeft gedreven! Eere en prys zy hem wiens goedheid bepaalde om goêd uit het kwade te ſcheppen, in de ledige plaats der boze geesten een beter geſlacht te ſtellen, en daar door zyns goedheid tot in de eindeloze eeuwen aan alle waerelden uitte breiden.

Dus zongen de Hierarchien. Intuſſchen ſtond de Zoone thans gereed om dit grote werk te volvoeren, met almagt omgord, met ſtralen van Goddelyke majesteit omſchenen, en onmeetbare wysheid en liefde, en de volheid van zynen Vader verklaarde hem. Om zynen wagen drongen Cherub en Seraph zonder getal, Oppermagten; Tronen en krachten, gevlengelde geesten, en gevleugelde wagens uit de wapenkamer Gods. Duizenden dezer hemelſche wapentuigen ſtonden daar ſints onnoemlyke tyden tuſſchen twee kopere

bergen, tegen eenen plegtigen dag in gereedheid gebragt. Thans rolden zy uit zich zelve voorwaards, want in ieder leefde een geest gehoorzaam aan zynen Heer. De Hemel floot zyne eeuwig duurende poorten wyd open; harmonifche klanken verhieven zich uit de gouden naven, om den koning der eere genaderd in zyn magtig woord en zynen geest, om nieuwe waerelden te fcheppen, daar te doen doorgaan. Zy ftonden op den vasten grond des hemels, en zagen van den hogen oever in den diepen onmeetbaren afgrond, die duifter, woest en wild, woedde gelyk eene zee; lociende orkanen wentelden het onderst boven, en fchuimende golven, bergen gelyk, dreigden den hogen hemel te beftormen, en het middelpunt met de polen te vermengen.

Zwygt gy rustelooze wellen! en gy afgrond, maak vrede! fprak het afscheppend woord; uwe woede neme een einde!

Zonder vertoeven, op de wicken der Cherubim hoog verheven zweeft hy in de heerlykheid zyns vaders, tot verre in den Chaos en de nog ongeboorene waereld. De Chaos hoorde zyne ftem! in eenen felhitterenden optocht trekt zyn gevolg hem na, om de fchepping, en de wonderen zy-

ner magt te beschouwen. Nu gebod hy de vlamme de raderen stil te staan, nam den gouden Cirkel, vervaardigd in de schatkameren des Almagtigen, en omtrok de grenzen dezer gehele waereld en alle geschapene dingen: Met een zynen voeten in het middelpunt geplaat, draait hy den anderen door de onpeilbare duistere diepte en spreekt: strek u tot dus verre uit waereld! hier zyn uwe grenzen, en deze zal uw juiste omtrek zyn!

Aldus schiep God den hemel, aldus schiep hy de aarde; eene vormeloze en ledige gedaante. Diepe duisternis dekte den afgrond, doch spreidde de geest Gods over de kalme wateren zyne broedende vleugelen, en levendige kracht en levendige warmte werd door hem over den gehelen vloeibaren klomp uitgegoten; integendeel stoot hy den zwarten tartarifchen, kouden, hellschen droezem, die tegen het leven strydig is, neder. Daarna vormde en voegde hy gelykfoortige dingen by elkanderen; de overigen scheidde hy aan byzondere plaatsen; daar rondsom spande hy de lucht uit, en de aarde hing op haar middelpunt in evenwigt.

Het worde licht! sprak God; terstond ontsprong uit de diep-

te het licht van den Aëther, het eerst der dingen, eene zuivere zelfstandigheid, en begon uit deszelfs geboorteplaats het Oosten, door de nog duistere lucht te dagen, in eene firalende wolke omhuld; want de zon was nog niet aanwezig, zy hield intusfchen hare verblyfplaats, in eene bewolkte tabernakel. God zag dat het licht goed was, en hy fcheidde het af over het halfmond van de duisternis; en noemde het licht dag, en de duisternis nacht. Deze was de avond en morgen van den eerften dag; by de hemelfche fcharen niet ongelooft noch onbezongen doorgebracht, toen zy de eerfte maal het oostelyk licht uit de duisternis als eenen damp zagen uitftygen. Met blydfchap en gezangen vervulden zy de holle gewelven der fphaeren, grepen naar hunne gouden harpen, prezen in Hymnen God en zyne werken, en zongen hem den Schepper, beide op den eerften avond en den eerften morgen.

Wederom fprak God: het worde een uitfpanfel tufchen de wateren, en het fcheidde de wateren van de wateren; en God maakte het uitfpanfel, gespannen van eene vlocibare, doorfchynende, hoofdstoffelyke lucht, omgevende in het ron-

de de uiterste gewelven van dit grote rond; als eene vaste en zekere scheiding, ter afzondering der onderste van de bovenste wateren; want gelyk de aarde, dus bouwde hy ook de waereld in kalme rondsom vloeiende wateren, in een uitgestrekten Crystallen Oceaan; de bulderende verwarring van den Chaos verplaatste hy verre van daar, opdat de woedende uiterstens, het gehele gebouw niet mogten benadeelen. God noemde dit uitspanfel, Hemel, en thans bezong het avond en morgen Choor den tweden dag.

Nu was de aarde gevormd, doch in den schoot des waters, als eene onrype vrugt gewikkeld, verscheen zy nog niet; de grote oceaan vloeide over de gehele oppervlakten der aarde; niet ledig, maar met warme en vochtige zaden bevrucht, den bol geheel doorwekende, en de grote moeder, verzadigd van oorspronglyke sappen, verwarmde ter ontvangenis. Toen sprak God: vergadert u, gy wateren onder den hemel in eene byzondere plaats, en het droge land verschyne! In snel verschenen de hoge bergen, verhieven hunne brede kale ruggen in de wolken, en hunne toppen stegen ten hemel. Zo hoog de zwellende bergen stegen, zo lang zonk een hol.

nel, brede en diepe bodem, eene uitgestrekte bedding van water. Terstond stroomt het met vrolyke verhaasting daarheen, als druppelen opgerold, over de onvruchtbare droogte. Het slygt gedeeltelyk als Chrystallen muuren, gedeeltelyk stroomt het met verhaasting rechtstreeks voort; eene zodanige snelheid was den snellen vloed door het hoog bevel ingedrukt. Gelyk krygsheren op het steken der trompetten [immers hebt gy van Krygsheren gehoord] tot hunne banieren spoeden, dus snelden de wateren, golf op golf, waar zy eenen weg vonden; by steilten met eenen vernielenden val, door vlaktens, met eene zachte ebbe; geen berg noch heuvel kon het wederstaan; of onder den grond, of door grote, kronkelende bogten vloeiende, vonden zy hunnen weg, en ploegden ligtelyk diepe grachten door de flammige moerasfen, alcer God den grond bevolen had droog te worden, uitgenomen tuschen de oevers, waar thans de stromen vlieten, en hun vogtich gevolg onophoudelyk met zich voeren. Het droge land, noemde hy aarde, en de grote verzamelplaats der wateren zee. Hy zag dat het goed was, en sprak: de aarde brenge voort groen gras en zaad, hebbende kruiden, en vrucht-

bomen voortbrengende vruchten naar hunnen aart, en het zaad in zich zelven op aarde bezittend. Naauwlyks had hy dit gezegd, of de naakte aarde, tot dus verre woest en kaal, onooglyk en ongefierd, bragt tedere kruiden voort, welker spruiten hare gehele oppervlakte met aanminnig groen bekleedden. Vervolgens planten van verschillend loof, die plotsling bloeiend hunne menigvuldige kleuren openden, en door aangename reuk haren schoot verfierden. Naauwlyks hadden dezen de lucht dooraand, of de wynstok ver-
toonde zyne talloze druiven; de zwellende kauwoerd kroop langs den bodem; de koornair stond als in slagorde op het veld, en de struik en nederige heester verwarden onderling in hunne krullende haren. Eindelyk verschenen als in dans, de prachtige bomen, en breiden hunne takken uit, ryk met vruchten beladen, of openden hunne bloesems. De heuvels waren bekroond met hoge wouden; de dalen met boschen, en de murmelende beekjes en stromen met oevers bezoomd. Thans scheen de aarde gelyk aan den hemel, een oord, waar goden mogten wonen, met genoeg wandelen en in hare heilige schadawen met verrukking konden verkeeren. Nog

had God niet laten regenen op de aarde, en niemand was 'er welke het veld bebouwde; maar een dauwende nevel fleeg op uit de aarde, en bevochtigde het land, en alle de planten des velds, die God gemaakt had, alcer het zaad in de aarde was geworpen, en alle de kruiden, voor dat zy op hunnen groenen stengel groeiden. God zag dat het goed was, en de avond en morgen maakten dus den derden dag.

Wederom sprak de Almachtige: het worden lichten, hoog aan het uitspanfel des hemels, om den dag van den nacht te scheiden, en te dienen tot tekenen der jaargeryden, der dagen en jaren; zy zullen lichten zyn aan de gewelven des hemels, en hun ampt zy, om de aarde te verlichten; en het geschiedde aldus. En God maakte twee groote lichten, groot wegens hunnen dienst voor den mensch; het grootste om den dag, en het kleinste om op zyne beurt den nacht te bestieren. Ook maakte hy starren, en plaatste haar aan het uitspanfel des hemels, om de aarde te verlichten, beurtlings den dag en den nacht te regeeren, en het licht van de duisternis te scheiden.

God zyn groot werk overziende , zag dat het goed was. Het eerste der hemelfche lichamen door hem gevormd , was de Zon, een groote kogel , aanvangs zonder licht , hoewel van eene aetherifche ftoffe. Daarna vormde hy de ronde maan ; en de ftarren in hare verschillende grootheden, en digt, gelyk een veld, bezaaide hy met deze talloze bollen den hemel. Verre het grootst gedeelte van het licht nam hy uit zyn wolkpaleis, plaatfte het in de fchyf der Zonne, luchtig met openingen gevormd, om het vloeibaar licht te ontfangen en te drinken, doch ook vast genoeg om de vergaderde ftralen, thans een groot paleis van licht, te bewaren. Herwaards wentelen andere ftarren, en fcheppen als uit eene fontein, het haar benodigd licht in gouden Vafen, en de morgenftar verguld hier hare hoornen. Allen vermeerderen zy door indrukfelen van terugkaatfing, het weinig licht, haar eigendom, door haren verren afstand met verkleining befchouwd. Eerst wierd in het oosten de prachtige lamp gezien, de belcerfcheresfe van den dag; rondfom zich heen kleedde zy den gezichteinder met fchitterende ftralen, en wentelde moedig langs de hoge ren-

baan des hemels tot aan haren ondergang. De graauwe schemering en de Pleiaden haren zagten invloed uitschuddende, dansen voor haar heen. De maan wierd met een geringer licht tegen over haar in het westen geplaatst, als een spiegel der Zonne, leende zy met een vol gelaat het licht van haar; ook had zy in dezen toestand geen ander licht nodig; tot in het midden van den nacht bewaard zy dezen afstand; als dan voortgewenteld aan de grote as des Hemels, schynt y op haare beurt in het oosten, en heerscht aldaar met duizend mindere lichten, met duizendmaal duizend sterren, die het halfroond thans met zo vele gouden lampen versierden; en thans, voor de eerstemaal gefierd met hunne stralende lichten, die op en onder gingen, kroonde een blyde avond een blyde morgen den vierden dag.

En God sprak: dat de wateren voortbrengen weemelende dieren van zwenmende dieren, levendige Zielen! en dat de vogelen, aan het open uitspanfel des hemels, met uitgebreide wieken, boven de aarde vliegen. En God schiep den groten Walvisch; en alle levendige dieren, die kruipen naar hunnen aart menigvuldig uit het water worden voort-

gebragt, en alle foort van gevederd vee naar zynen aart. Hy zag dat zyn werk goed was, zegende het, en sprak weest vruchtbaar, vermeedert u, en vult de wateren, zo weder zeeën als der meiren en snellende stromen. Ook het gevogelte vermeerdere zich op aarde. Straks wemelen de engten en zeeën, krekken en baayen, van ontelbare vischen, hunne talloze scharen, met vinnen en glinsterende schubben, roeyende onder groene vloeden, vertonen menigmaal eene zandbank in het midden der zee. Gedeeltelyk alleen, gedeeltelyk by scholen, weidden zy in zee kruiden, hunne spyze; of stuurden door wouden en koraal; of spelend in den gloed der zonne, draaiden zy hunne kurasfen, besprinkeld met goud; anderen wachtten in schelpen van paerlen, gerust hunne vloeibare spyze; terwyl eenigen in de kloven der rotsfen, geharnasd hunnen prooi beloeren. De zeehond en den gekromden dolphyn, zwommen spelend op de kalme zee; anderen van eene verbazende groote, wentelen ongetemd hunne vervaarlyke leden, en de oceaan stygt door hunne vervaarlyke beweeging ten hemel. De Leviathan, het groochtochtelykst van alle levende schepselen, slaapt, uitgestrek

gelyk een voorgebergte, op de diepe wateren; of zwemt,
 gelyk een beweegbaar land, slurpt door zyne oren eene zee
 in, en spewt haar weder uit door zyne kaken. Intuschen
 broeden de warme grotten, de hofen, en oevers der vloeden
 in talloze menigte hunnen buit uit. Door de warmte ge-
 drongen, opent het ei zich gelukkig, en ontdekt de te-
 dere en nog naakte jongen, doch weldra van vederen en
 wicken voorzien, spreiden zy dezelve uit, flygen zy stout-
 moedig naar boven, en verachten klapwiekend de aarde,
 welke onder hen van eene wolken bedekt scheen. Gintsch
 bouwden de Adelaar en de Struis hunne nesten in de rot-
 fen en op de kruinen der Cederen; sommigen vliegen alleen;
 anderen, wyzer, in gemeenschap, en twee geleederen vooraan in
 een punt eindigende, geleerd door de jaargetyden, vervorderen zy
 hunne lucht karavanen hoog over landen en zeën, en met
 afwisselend voorvliegen, verligten zy elkanderen den tocht.
 Aldus beschikken de voorzichtige kraanvogels hunne jaar-
 lykche reis, gedragen op de winden: door talloze wicken
 weg gewaaid, wykt de lucht, waar zy trekken. De kleinde-
 re vogelen sprongen zingend op de takken der bomen, en

Spreidden hunne geschilderde vleugelen uit tot aan den
 avond; ook alsdan staat de betoverende nachtigal hare lie-
 deren niet; den geheelen nacht door tonen hare lieflyke ge-
 zangen. Eene andere soort hadde hare vederwitte borst
 in zilveren zcën en stromen; de prachtig gekleedde zwaan,
 met den gekromden hals tuschen de witte vleugelen, zeilt
 in volle grootheid met roeiende voeten; of verlamt de wate-
 ren, en zich op hare sterke vleugelen verheffende, doorklief-
 t zy de middelste lucht. Andere lopen op den vasten grond,
 ligelyk de gekemde haai, wiens klaroen de stille zuren blaast
 en die andere zo trotsch op zyne gestarnde ogen, en bou-
 t verwige staartvederen, met de schitterende kleuren der re-
 genboog, versierd. Daar nu de wateren met vischen en de
 lucht met vogelen vervuld waren, vierden avond en morgen
 den vyfden dag.

Thans verscheen de zesde en laatste scheppingsdag, met
 avond en morgen harpen, wanneer God verder sprak: de
 aarde bringe voort levendige zielen van verschillende soor-
 ten, kruipende wormen, en dieren op aarde levende, ieder
 naar zynen aart. Straks gehoorzaamde de aarde, opende ha-

ren vruchtbaren schoot, en baarde in eene geboorte reene talloze menigte levende fchepfelen, wel gevormd, met behoorlyke ledematen, en in hunne volle grootte. Uit den grond, fprongen de wilde dieren ten voorschyn als uit hunne legers, en bewoonden de wilderniffen, de wouden, die hollen en kuilen. Aan paren fprongen zy onder de bomen, en wandelden hunnen weg: het tamme vee verkoos tot zyn verblyf de groene wyden en velden; dit afzonderlyk en eenzaam, het ander graasde by elkanderen in grote kudden. De begraasde klomp baarde thans; de getaande leeuw verfcheen nu ten halve, wortelend flaat hy de voorfte klaauwen in de aarde, zoekt dus het agterft gedeelte vry te maken, fpringt daarna op, als hadde hy zyne ketenen verbroken, en klimmend fchudt hy zyne ruige manen. De luipaard en tyger, wierpen met hunne fnydende klaauwen de aarde in heuvelen voor zich op, gelyk de molken; het vlugge hart hief het getakte hoofd van onder den grond; niet dan met geweld vermogt de Behemoth; het grootfte diër der aarde, zyn verbazend lichaam, uit den barenden klomp op te heffen; dik bewold, en blafoed, fpreken de

-kudden, gelyk de planten voort; en het rivierpaard en de
 -geschubde krokodil schenen onbessloten tuschen de verkie-
 -zing van de zee of het land. Alles wat op de aarde kruipt,
 -wormen en gekorven dieren, kwamen op eenmaal thans tan
 -voorschyn; de laatste bezigden hunne tedere waayers als
 -wickjes, en hunne kleine ledematen waren versierd met het
 -prachtigst gewaad van den zomer, met vlekken van goud
 -en purper, en groen en azuur; het gekorven diertje kroop
 -langzaam voort, en tekenden met hunne slijgerende paden
 -den grond. Niet allen waren zy de kleinste gewrochten
 -der natuur; eenigen van het slangen geslacht, wonderbaar
 -aan lengte en dikte, wonden hunne slangenleden naauw in
 -elkander, en waren met vleugelen voorzien. De spaarzame
 -mier kroop, de eerste uit de aarde, in haar klein lichaam ver-
 -toonde zy een groot hart, „ en haar gemeenebest, vereenigd
 „ in eene gemeenzame maatschappy, zal mogelyk eenmaal het
 „ voorbeeld zyn van eene welingerichte en juiste gelykheid.“
 Daarna verschoen zwermend de vrouwelyke bye, welke
 haren ega op de aanminnigste wyze voedend, zich wasche
 -cellen bouwt, met honing rykelyk gevuld, De overigen zyn

ontelbaar; gy kent hunne foorten en gaaft hun namen, welken ik niet wil herhalen. Ook de slang; het listigfte dier op het veld, is u bekend; fomtyds rekt zy zich tot eene ongemeene langte, hare vlammente ogen, en haïrige manen, zyn verſchrikkelyk voor het oog, doch verre van u nadeelig te zyn, gehoorzaamt zy uwe ſtem.

Thans ſchitterden de hemelen in alle hunne pracht; en wentelden volgens de wetten der beweging door de almachtige hand van den ſchepper heur ingedrukt. De volcindigde aarde ſachte nu aanminnig in hare ryke heerlykheid. Lucht, water en aarde waren thans talloos bevolkt met vogelen, viſchen en dieren, welken vlogen, zwommen of den grond betraden; iets nogthans bleef er overig voor den zesden dag. Thans ontbrak nog het meesterſtuk der ſchepping, het oogmerk waarom alles gevormd was. Een ſchepfel, niet naar de aarde gebogen; niet redeloos, gelyk de anderen, maar betlichaam, opwaards droeg, het vrolyk voorhoofd naar den Hemel hief, en begaafd met heiligheid en rede, al het overige kon beheerſchen, zich zelf kende, waardig ware om met den hemel gemeenſchappelyk te verkeeren; dankbaar erkende van

Wien alle deze weldaaden afdaalden, en hart, stem en ogen aan heilige aandacht wydde, om den Opperheer van alles te aanbidden en te vereeren. Daarom deed de almachtige eeuwige Vader (want waar is hy tegenwoordig?) zynen Zoon deze woorden verstaan:

Laat ons thans den mensch maken naar ons beeld, den mensch die ons gelyk zy, en laat hem regeeren over de visfchen en vogels in zee en lucht, over de dieren op het veld, en over al de aarde, en over alle de dieren, welken op den grond kruipen. Dus sprak hy, en vormde u ò Adam! u mensch, stof der aarde, en in uw neus blies hy den adem des levens; naar zyn eigen beeld fchiep hy u, naar het uitgedrukte beeld van God, en gy ontfangt eene levendige ziel. Ter voortteeling fchiep hy u man, maar uwe gezellinne vrouw. Toen zegende hy de menschen, en sprak: zyt vruchtbaar, vermeerdert u, vervult de aarde, maakt u haar onderdanig en voert de volle heerschappy over de visfchen in de zee, over de vogelen in de lucht, en over alle levendige schepselen, die op de aarde zich bewegen. Naar uwe fcheping, bragt hy u van die plaats, nog door genten naam uit-

gedrukt, herwaards in dit aangenaam woud, in dezen hof, beplant met de bomen Gods, verrukkend voor het gezicht zo wel als voor den sijnak, alle de foorten, welken de oppervlakte der aarde kan telen, etne verscheidenheid tot in het oneindige, worden hier gevonden; en alle deze aangename vruchten, gaf hy vrywillig u tot voedsel; doch den boom, wiens sijnak de kennis van het goede en kwaad voortbrengt, moagt gy niet beroeren, op den dag, dat gy daarvan at, zult gy sterven; Dood is de straffe daarop gesteld, bewaar en bestier uwe lusten, op dat de zonde en de dood, haar afschuwelyk medgezel u niet verraschen.

Hier eindigde God zynen arbeid, overwoog het gefchapene, en zag dat alles zeer goed was; dus vornden de avond en morgen den zesden dag, niet eerder nogthans, voor dat de schepper ophoudende van zynen arbeid, hoewel niet vermoeid, naar den Hemel der Hemelen, zyne hooge woning opsteeg. Van dezen zynen troon bef houwde hy de nienwe waereld, vde uitbreiding van zyn ryk, en zag hoe goed, hoe schoon, en voldoende zy was aan zyne Goddelyke oogmerken. God voer op; hem volgden de gezangen

van juichende Choren, en de welluidenſte Symphonien van
 tien duizend harpen ſloegen harmonieuſe Engelen tonen,
 Aarde en lucht wedergalmden van dezolven. Gy herrinnert
 u dit, gy hoordet hen. De Hemelen en alle waerelden zong-
 en; de planeten ſtonden luifterend ſtil in hunne banen, ter-
 wyl de prachtige ſtoet met juichen opwaards ſteeg. Opent
 u, gy eeuwige poorten, zongen zy, opent u, gy levendige
 poorten; laat den groten Schepper binnen treden, welke
 van zyn almagtig werk te rug keert, van zynen arbeid van
 zes dagen, van de ſchepping der waerelden. Opent u thans,
 en in het toekomende meermaals, want God zal vermaak
 ſcheppen om de woningen der rechtvaardigen menigmaal te
 bezoeken, en zyne gevleugelde gezanten menigmaal afzèn-
 den, om zyne eeuwige goedheid hen te verkondigen!

Dus zongen de talloze legioenen, in hunnen tocht; zy
 namen hunnen weg door den hemel die zyne tintelende
 poorten wyd opende, juist naar de eeuwige woning Gods,
 langs eene brede en zeer ruime ſtraat, van welke het ſtof
 goud, en den grond met ontelbare ſtarren beſtrooid zyn, ge-
 lyk des nachts de melk weg, als eenen geſloten gordel met

tinrelende itarren bezaaid , aan uwe ogen zich ver-
toont.

Thans schemerde op aarde de zevende avond in Eden ; de zon was ondergegaan, de schemering, de voorbode van den nacht, steeg opwaards in het oosten ; toen op den heiligen berg, op den hoogsten top des hemels, den koninglyken troon der Godheid, vast en onbeweeglyk tot in alle eeuwigheden, de Zoon des Almachtigen genaderd was. Hy zat neder naast zynen groten Vader, die, hoewel altoos op zynen troon gezeten, nogthans als alomteegenwoordig, onzichtbaar was medegegaan, de schepping geordend had, en het begin en einde van alle dingen is. De schepping volbracht zynde, zegende en heiligde hy den zevenden dag, als den veestdag van zynen arbeid. Stilzwygend werd hy echter niet gevierd ; de harpe bleef niet werkeloos. Bazuinen Luit en Cymbalen klonken met lieflyk geluid ; gouden of zilveren snaren sloegen harmonische tonen, en vermengden zich met stemmen die enkeld, of in choren vereenigd, lofgezangen aanhieven. Wolken van wierook uit gouden wierookvaten opgestegen, omhulden den heiligen berg,

en aldus werd de schepping en het werk der zes dagen bezongen :

Groot zyn uwe werken, Jehovah, oncindig is uwe magt! welke gedachte kan u bevatten, of welke tong uwe grootheid uitdrukken? groter zyt gy tans na deze schepping, dan toen gy terug kwaamt van de zegepraal op de muitende Engelen. De donders vertoonden op dien dag uwe grootheid, doch grooter is het te scheppen, dan het geschapene te verftoten. Wie evenaart u, almachtig Koning, of wie stelt aan uw ryk de grenzen? Zonder moeite hebt gy de trotfche aanflagen der afvallige geesten vrydeld, en hunne ydele ontwerpen vernietigd. Goddeloos zochten zy u te vernederen, en het getal uwer vereerders te vetleiden. Doch hy, die u zoekt te benadeelen doet tegen zyne verwachting uwe magt luisterryker fchitteren, gy bedient u van zyne boosheid en fchept daaruit meerder goeds. Getuige daarvan zy deze nieuwe waereld, een ander Paradys, niet verre van de poort des Hemels, en van hier befchouwd, op zuiver Chrifthal, op eene glazen zee, gegrondvest. Hare onmeetbare ruimte is bezaaid met ontelbare ftarren, en elke ftar mo-

gelyk eene bewoonbare waereld. Gy kent hare tydkringen; onder dezelve behoort het verblyf der menfchen, die aanninnige woonplaats de aarde, omfpoeld van den ruimen oceaan. Ô Driemaal gelukkige menfchen, driemaal gelukkige nakomelingen van hun, door God zo hoog verheven, en naar zyn beeld gefchapen, dat zy daar mogen wonen, hem dienen, en ter beloning over alle zyne werken, op de aarde, in de zee en in de lucht te heerfchen, en het geflacht van zyne heilige en rechtvaardige aanbidders vermeerderen. Driemaal gelukkige menfchen, wanneer zy hun geluk erkennen, en in gheoorzaamheid volharden!

Op deze wys zongen de Choren; en de Emphyneifche hemel weergalnde van Hallelujahs! Dus werd de fabbath gevierd. Thans heb ik voldaan aan uwe begeerte, en u verhaald hoe deze waereld, de gefalte der dingen eenen aanvang heeft genomen, ook wat voor uw aanwezig zyn, in den beginne gefchied is, op dat uwe nakomelingen uit u zulks mogen vernemen; en wanneer gy nog iets te vraagen hebt, het welk de grenzen van het menfchelyk verftand niet te buiten gaat, vraag dan vrymoedig.

Einde van het zevende gezang.

AGTSTE GEZANG.

De engel eindigde, doch zyne stem klonk zo aantinnig aan Adam, dat hy nog steeds dacht hem te horen spreken, en in gedachten verdiept, nog naar hem luisterde. Eindelijk, als ontwakende, sprak hy hem erkentelyk op de volgende wyze aan:

Waarmede kan ik u danken, waarmede uwe goedheid naar evenredigheid belonen, Godlyk leeraar, die zo volkomen mynen dorst naar kennis gelescht hebt? Gy hebt u verwaardigd my zaken te verhalen, welken ik nimmer had kunnen weten; dingen met verwondering en vermaak aangehoord, en

waarvoor, gelyk betamelyk is, den groten Schepper lof en prys moet worden toegezwaaid. Eene twyffeling intusfchen blyft my nog overig, waarvan gy alleen my kunt ontheffen.

Wanneer ik dit Godlyk gebouw, deze waereld, uit hemel en aarde te famen gesteld, beschouw; wanneer ik bedenk, dat deze aarde, met het uitfpanfel vergeleken, niets is dan eene vlak, een zandkorrel, een stofje; wanneer ik aan eenen anderen kant de ontelbare starren gadesla, die onbegrypelyke loopbanen fchynen te doorwentelen (hun afstand en hunne snelle terugkomst dag op dag bewyzen dit genoegzaam) alleen om deze duistere aarde, dit onmeetbaar stofje dag en nacht met licht te dienen, en die verbazenden omtrek gene andere nuttigheid fchynt te bedoelen; wanneer ik dit overweeg, fla ik verbaasd, hoe natuur, zo wys en fpaarzaam, diergelyken misflag in de evenredigheid heeft kunnen begaan, en met zo verkwistende handen, zo vele edeler en groter lichamen, alleen tot dit einde, voor zo verre men zien kan, konde fcheppen. Waarom heeft natuur aan deze verbazende fphaeren eene zo rusteloze wenteling, dag aan dag herhaald, opgelegd, daar deze rustende aarde, die zich veel-

lijter en korter om haar kon bewegen, gediend wordt door edeler lichamen dan zy zelve? zy bereikt haar oogmerk zonder de geringste beweging, en van deze bollen ontfangt zy als eene tol warmte en licht, haar, door eene reis van talloze mylen, met meer dan lichaamlyken spoed zangebragt; met eenen spoed, om welks snelheid te beschryven, het aan getallen ontbreekt.

Dus sprak onze eerste vader; aan zyne houding scheen te blyken, dat hy zich in afgetrokkene en duistere overpeinzigen verdiepte. Eva, dit bemerkende, stond van hare zitplaats op, waar zy tot dus verre, in zyn gezicht gezeten was. Haar sierde eene zo beminnelijke nedrigheid en eene zo edele bevalligheid, om by een ieder, welke haar aanschouwde, den wensch te wekken, dat zy mogt vertoeven. Zy wandelde tot hare vruchten en bloemen, om te zien hoe knoppen en bloezems, hare aangenaamste bezigheid, voortsproten. Zy openden zich by hare nadering, en schenen door hare beoering weeliger te groeïen. Geensints had zy zich uit verveeling wegens dit gesprek verwyderd, of doordien een onderhoud zo verheven, haar te hoog was; maar zy bewaarde dit

genoegen, wanneer Adam het verhalen, en zy alleen toehoordersse zyn zou. Zy hoorde haren echtgenoot liever verhalen dan den engel, en verkoos veeleer den eersten te vragen. Zy was bewust dat hy dit onderhoud met aangename tusfchen gesprekken ondermengen, en wat haar te hoog was, met de liefkozingen van eenen echtgenoot zou oplossen. Geenfints woorden alleen verwachtte zy van de lippen van Adam. ô Waar vindt men thans die echtgenoten, die liefde en wederzydfche achting zo gelukkig vereenigden? Met de houding eener Godesse, doch niet zonder gevolg, vertrok zy; de aanminnige bevalligheden dienden haar als heerscheresse, en fchoten pylen van verlangen in aller oogen, met den wensch van haar geduurig te befchouwen. Thans gaf Raphaël op de twyffelingen door Adam voorgedragen, dit vriendelyk en gulhartig antwoord:

Uwe begeerte tot nafporing is niet te misbillyken; de Hemel is gelyk een boek, voor u opgeflagen, om zyne wonderen daarin te lezen, en de jaargetyden, de uren, de dagen, de maanden en de jaren te kennen. Ten dien einde is van geen belang voor u, te weten of de hemel zich

beweege, dan wel de aarde, wanneer uwe berekening juist is. De groote bouwheer heeft wysfelyk zeer veel voor mensch en engelen verborgen, en zyne geheimen niet geopenbaard, op dat zy niet beoordeeld werden door hun, welkers pligt het veel meer is, dezelve te bewonderen. Gelust het hun vermoedens te wagen, by laat het gebouw des hemels over aan hunne gefchillen; buiten twyffel zal hy hunne zeldzame gevoelens belachen, wanneer zy in volgende tyden den hemel meten en de fterren berekenen; wanneer hy waarneemt, hoe zy dit magtig werkftuk willen beftieren, hoe het bouwen, weder afbreken, en alles uitdenken om de verfchynfelen aan den hemel te redden, hoe zy de fphaere met middelpuntige en uit middelpuntige liniën met kringen en by kringert, met ronden in ronden doortrekken. Reeds ontdek ik door uwe manier van denken, die van uwe nakomelingschap; want uw nageslacht zal in uwe voetftappen treden. Onbestaanbaar vindt gy, dat de grootste en lichtenfte lichamen, een minder, niet zo tufterryk, dienen; dat de hemel eenen zo grooten weg aflegt, terwyl de aarde geduurig in rust blyft, hoewel zy alleen

alle de voordeelen daar van ontvangt. Doch overweeg vooraf, hoe grootheid en schittering geensints zekere tekenen zyn van voortreffelykheid. De aarde, in vergelyking der hemelen zo klein en zonder glans, bevat mogelyk meer oorspronglyk goed als de zon, die wel stralen schiet, maar onvruchtbaar is. Hare kracht voor haar zelve zo nutteloos, werkt alleen op de vruchtbare aarde. Het is eerst daar, dat hare stralen, anders werkeloos, een werkend vermogen ontvangen; ook zyn die brandende bollen geensints tot den dienst der aarde, maar voor u, bewoner derzelve. De verbazende omtrck des Hemels verkondigt de onmeetbare heerlykheid van den bouwmeester; zyne uitgestrektheid moest den mensch herinneren, dat hy niet in zyn eigendom woonde, een gebouw veel te groot voor hem om het te kunnen vervullen; ook heeft hy daarvan slechts een klein gedeelte bezet, het overige is bestemd tot andere gebruiken, meer aan zynen opperherheer bekend. Schryf de ontelbare snelheid dezer hemelbollen, den Almachtigen toe, die aan lichaamyke zelfstandigheden, eene byna geestige snelheid weet te geven. Oordeel over mynen spoed, die

met het morgenuur, uit het paleis des hemels, waar de Almagtige woont, nederdaalde en voor den middag by u in Eden aankwam; een afstand, door alle bekende, noembare getallen niet uit te drukken. Doch ik breng die beweging der Hemelsche lichamen alleen by, om te bewyzen, hoe zwak de redenen zyn, welken u daar aan deden twyffelen. Geenints wil ik het onomstotelyk bevestigen, hoewel het u hier op aarde, waar gy woont, zo voorkomt. De Eeuwige plaatste onmeetlyke afstanden tuschen den hemel en de aarde, op dat het menschlyk oog, te nieuwsgierig vorschende, zich in eenen afgrond mogt verliezen, zonder eenig voordeel uit zyne pogingen te hebben getrokken. Hoe! wanneer de zon het middelpunt ware der waereld, en de overige starren door hare eigene en aantrekkende kracht, in menigvuldige kringen rondsom haar wentelden? Gy bemerkt de ongelyke beweging van zes derzelve; nu ziet gy haar hoog, dan laag, dan verborgen, dan voorwaards, dan agterwaards gaan, dan weder stil staan. En wanneer de zevende planeet, de aarde, hoe zeer zy onbeweeglyk schynt, ongevoelig drie verschillende bewegingen

hadde? gy zoudt alsdan niet meer genoodzaakt zyn, om die ongelykheden aan verschillende sphaeren toe te schryven, in tegenstrydigheden bewogen, en langs kromme lynen zich kruisfende; en dit in waarheid, zyt gy genoodzaakt te stellen, wanneer gy de zon doet draaiën, en de grote beweeg oorzaak, die gy zonder haar te zien, boven de sterren plaatst, als het rad van den dag en den nacht. Dit alles behoeft gy niet te geloven, wanneer het waar zy, dat de werkzame aarde, reizende naar het Oosten, zelve den dag haalt, en den nacht te gemoet komt, door een harer halfronden aan de stralen der zonne te onttrekken, terwijl die zelfde stralen het ander gedeelte van den bol beschynen. Hoel wanneer het licht, dat van haar door de ver doorschynende lucht gezonden wordt, de maan der aarde tot eene star diende, die haar by dag verlichtte, gelyk zy by nacht de aarde? Beurtelingsche dienst voor land, velden en bewoners, wanneer zy daar gevonden worden. Gy ziet zyne vlakken, gelyk wolken; de wolken, vallen neder in regen, en de regen de aarde verwekkende, kan vruchten voortbrengen, ter voeding van die

genen, welken daar wonen. Mogelyk zult gy ten eenigen dage nog andere zonnen ontdekken, die in hare wenteling door andere maanen geleid, te samen eene mengeling van mannelyk en vrouwelyk licht zullen uitmaken; deze twee oorspronglyke geslachtsoorten verzorgen de waerelden met leven; immers altoos zal het eene twyffeling blyven, dat zo vele onnoemlyke lichamen in de natuur van levende zielen beroofd, woest en slechts gevormd zyn zouden om te schitteren, daar nogthans elke waereldbol, naauwlyks eene schemering van licht zou kunnen toebrengen, van zo verre komende op dit bewoonbaar gedeelte, die haar het licht gestadig weder terugkaatst. Doch van welken aart deze dingen ook mogen zyn; het zy dan dat de zon, het gebied voerende aan den hemel, opga over de aarde, of de aarde over de zon opga; het zy dan dat de zon ha- ren vlammen den weg neme van uit het oosten, het zy dan dat de aarde zich om hare asse draayende van het westen naar het oosten, ongehinderd en met gelyke schreden voort wandelt, en u met de vloeibare lucht ongemerkt medevoert; bekommer u niet met zaken, die verborgen zyn; laat aan

den groten ſchepper de geheimen, en denk alleen om hem te dienen en te vrezen. Hy beſchikke naar welgevallen over andere ſchepſelen, waar dezelve ook mogen geplaatſt zyn. Geniet wat hy u gegeven heeft; dit heerlyk paradys en uwe beminnelijke Eva. De hemel is te hoog voor u, om te kunnen weten wat daar gebeurt; Wees met nederigheid, wys. Vestig uwe gedachten alleen op u zelve en op uw aanwezig zyn. Droom niet van andere waerelden, welke ſchepſelen daar leven, welken ſtaat, welke waardigheid, welken rang zy bekleeden, maar vergenoeg u met die dingen, welken u op de aarde en in den hemel geopenbaard zyn.

Adam, wiens twyffelingen thans verdwenen waren, gaf daarop dit antwoord:

Hoe volkomen hebt gy my genoegen gedaan, zuivere kracht des hemels, vriendelyke Engel; gy hebt de zwarigheden opgelosd, en my onderwezen om myn leven op de aangenaamſte wyze te vervolgen, zonder my over te geven aan die ſpitsvindige denkbeelden, die nergens toe dienen, dan om het leven te vergiften. God heeft de angst

en zorge geboden zich verre van ons te verwyderen, en ons niet te ontrusten, wanneer wy haar niet zelf najagen door buitensporige gedachten en ydele verbeeldings kracht. Doch geest en verbeelding, spatten menigmaal uit, wanneer zy ontbreideld zyn; aan hare buitensporigheden is geen einde, tot dat door de ondervinding geleeraard, zy inzien, dat de ware wysheid geenfints bestaat in de kennis van ontelbare zaken, buiten gebruik, duister, en spitsvindig, maar veeleer om dat geen te kennen, wat in den weg van ons leven voor ons legt; het overige is niets dan rook, niets dan Ydelheid, niets dan ongerymde dwaasheid, en maakt ons in de gewigtigste zaken ongeoeffend, ongeschikt, en doet ons onophoudelyk hoewel vruchtloos zoeken. Laat ons dus van dit hoge toppunt nederwaards stygen, en met lagere vlucht van zodanige dingen spreken, die niet verre van my leggen, en my nuttig zyn; dit mogelijk zal gelegenheid geven u iets van meer nuttigheid voor my te vragen, wanneer gy uwe goedheid te mywaards wilt vervolgen. Ik hoorde u verhalen, wat myne schepping was voorgegaan; hoor nu in tegendeel myne geschiedenis,

u mogelyk nog niet bekend. De dag heeft zich nog niet geneigd; Gy ziet, wat ik uitdenk om u by my te houden, en u te nodigen myn verhaal aan te hooren; in waarheid vermetel, ware het niet uit verlangen naar uw antwoord. Gedurende myn onderhoud met u, verbeelde ik my in den hemel, want uwe verhalen zyn aangenamer in myne oren, dan de vruchten van den palmboom, by het terugkeren van den arbeid, wanneer de ure ter maalyd roept. Hoe aangenaam zy smaken, zy verzadigen spoedig, maar uwe woorden, met Goddelyke aanminnigheid vervuld, behagen altoos, en verzadigen nimmer.

Met hemelfche goedheid antwoordde daarop Raphaël:

Ook uwe lippen zyn niet zonder aanminnigheden, vader der menschen, en uwe tong is niet zonder wellprekenheid. Naar het evenbeeld Gods zyt gy geschapen; overvloedig heeft hy zyne gaven, zo inwendig als uitwendig over u uitgegoten; de bevalligheden verzellen uwe woorden, en uw edele oorsprong straalt ook in uw stilzwygen uit uwe houding en gebaarden. Zelfs in den hemel beschouwen wy u, inwoner der aarde, als onzen medebroeder in den dienst

van den Almagtigen, en met genoegten slaan wy de wegen des Allerhoogsten met de menschen gade. Wy zien u door God vereerd, en dezelfde liefde, die wy smaken, op u uitgegoten. Verhaal den uwe geschiedenis. Ik was afwezig op den dag uwer schepping, gelast op eene bezwaarlyke en duistere reis, met gesloten legioenen, in aantocht naar de poorten der helle; op bevel van den eeuwigen, rukten wy voort, om te waken, dat gedurende het werk der schepping, geen vyand, als bespieder, den duisteren afgrond losgebrouwen, verstorving en arbeid mogten onder een gemengd worden; door eene zo verwegene onderneming te moeten straffen. Verbeeld u niet, dat zonder zyne toelating zulks had kunnen geschieden, maar menigmaal zendt hy ons, om als opperste koning zyne heerlykheid ons te tonen, en onze gereede gehoorzaamheid te beproeven. De verschrikkelijke poorten der helle vonden wy vast gesloten, vast gegrendeld, maar lange voor onze annadering vernamen wy een woest geweld, geheel verschillend van het getuidt van dans en gezang, treurige en sombere tonen, luide weklagen, en razende woede klonk in onze oren.

Vrolyk keerden wy terug tot de kusten des hemels, vóór den avond des sabbaths, gelyk ons gelast was. Deel my thans uwe geschiedenis mede ; my verlangt met het zelfde genoegten naar uwe woorden, als gy naar de mynen verlangt.

Dus sprak de Goddelyke kracht, en onze eerste vader antwoordde :

Zwaar valt den mensch het verhaal, hoe het menschelyk leven eenen aanvang nam; wie kan het begin van zyn bestaan beschryven? De zucht om langer by my te vertoeven, bewoog my daartoe. Juist als ware ik nieuwlings ontwaakt uit den gezondsten slaap, vond ik my leggende op een zacht bed van bloemryke kruiden, in balzamend zweet. De zon droogde het met zyne stralen, toen zy haar voedsel uit de rokende beken indronk. Met verbazing sloeg ik myne ogen ten hemel, en beschouwde het ruime uitspanfel eenen geruimen tyd, tot dat ik door eene ingeschapene beweging als iemand, die naar boven streefde, schielyk oprees, en op myne voeten stond. Rondsom my zag ik heuvels, dalen, schaduwryke boschen, beschenen vlakten, en

het geruisch van murmelende beken. Aan de oevers van dezen zag ik schepselen, die leefden en zich bewogen, die op de aarde gingen, of in de lucht vlogen, en vogelen, zingende op de takken der groene bomen. Alles lachte, en myn hart zwom in genoegen. Ik betrachtte my zelven, en beschouwde het eene lid naar het ander. Nu wandelde ik, dan liep ik, en zag, myne schenkelen buigende, hoe eene levendige kracht my geleidde. Doch wie ik was, van waar gekomen, of door welke oorzaak, wist ik niet. Ik beproefde te spreken, en terstond sprak ik; myne tong gehoorzaamde, en ik noemde alles wat ik zag by zynen naam. Gy zonne, riep ik uit, bevallig licht, en gy verlichte aarde, vrolyke aanminnige verblyfplaats; gy heuvelen en dalen; gy stromen, boschen en vlakten; en gy, die leeft en u beweegt, schone schepselen, verhaalt, verhaalt my, wanneer gy het zaagt, hoe ontving ik myn aanwezig zyn, hoe kwam ik herwaards? Niet door my zelven; dus door eenen groten werkmeester, allervolmaaktst door goedheid en vermogen, zegt my, hoe kan ik hem kennen, hoe aanbidden den geen, van wien ik dit leven,

deze beweging ontving, en door wien ik gevoel dat myn geluk groter is dan ik kan bevatten ?

Terwyl ik dus riep, en zonder te weten 'werwaards, ronddwaalde, verre van de plaats, waar ik voor de eerste maal, de lucht ingeademd, voor de eerste maal dit zalig licht aanschouwd had; zat ik, geen antwoord ontvangende, in gedachten verdiept, op een door het lommer beschaduwde bank neder; met bloemen prachtig bestrooid. Daar beving my voor de eerste maal de zachte slaap met eene zachte verrassing, en zonder onrust vermeersterde by myne fluimerende zinnen, hoewel ik toen dacht te zullen wederkeren tot mynen eersten gevoellozen staat, en in het niet te zullen terug zinken. Doch plotsling plaatste zich een droom voor myn hoofd; eene inwendige verbeelding beroerde op eene aangename wyze myne zinnen, en deed my geloven dat ik nog waarlyk bestond en leefde. My dacht, eene Goddelyke gedaante naderde my, en sprak: sta op Adam, eerste Mensch; u wacht uwe woonplaats, gy zyt voorberecht tot den eersten vader van talloze menschen, door u beroepen, koom ik om uwen geleider te zyn, in der zaligen

hof, tot uwe verblyfplaats toebereid. Dit zeggende, greep hy myne hand, en richtte my op, en langzaam, als in de lucht met hem voortzwevende, zonder den grond te betreden, werd ik eindelyk op eenen boschryken berg gevoert. Zyn hoge top was eene grote ingeflotene vlakke, beplant met de schoonste boomen, met wandelingen en prieelen; alles wat ik te voren op de aarde bewonderde, kwam my thans naauwlyksch beminnelyk voor. Ieder boom, beladen met de schoonste vruchten, aanvallig hangende voor het oog, wekten myne lust om te plukken en te eten. In dat oogenblik ontwaakt, vond ik alles, waarlyk zodanig voor myne ogen, gelyk de droom zo levendig my afgeschaduwde had.

Nu wilde ik myne wandeling andermaal beginnen, wanneer myn geleider de tegenwoordigheid Gods, door welken ik op den top van dien berg gebragt was, in het verschieet onder de bomen zich aan my vertoonde. Vol van vreugde, maar ook diep eerbiedig viel ik nederig om aan te bidden aan zyne voeten.

Hy richtte my op en zeide met liefde; ik ben hem, wel-

ken gy zoekt, de fchepper van alles wat gy boven u, rondom u, en onder u ziet. Dit paradys zy u in eigendom gefchonken, bebouwt, beplant het, en eet de vruchten: van alle bomen in dezen hof wasfende kunt gy vrymoedig, met een vrolyk hart eten, gebrek hebt gy hier géénfint te vrezen, doch onthoud u te eten van den boom die erkentenis werkt van het goede en kwade, als het onderpand van uw geloof en gehoorzaamheid midden in den hof, naast den boom des levens door my geplaatst; vrees voor de bittere gevolgen, wanneer gy myne vermaning vergeet; en dien dag op welken gy daarvan eet, en myn eenig gebod overtreedt, zult gy ontwyffelbaar fterven. Van dien dag af aan zult gy, als fterfelyk uwen gelukkigen ftaat verliezen, en van hier, in eene waereld vol kommer en ellende uitgedreven worden.

Op eenen doordringenden toon en met een ernstig gelaat fprak hy dit verbod uit, hetwelk nogthans met verfchriking in myne oren klinkt, hoewel het in myn vermogen is, om deze ftraf te ontwyken. Doch welhaast hernam hy zyn aanninnig gelaat, en vernieuwde aldus zyne genadevolle belofte:

Niet alleen deze fchone landftreek, maar de gehele aarde, geef ik aan uwe nakomelingen; weest bezitters, van dezelve als heren, alles wat daar in leeft, wat in de zee of lucht wordt gevonden; van alle dieren, vogelen en visfchen. Ten teken daarvan, zie daar, alle vogelen en dieren naar hunne aart; ik breng dezelve tot u, op dat zy hunne namen van u ontfangen, en de verschuldigde huldinging u mogen toebrengen; ook tot de visfchen zal zich dit uitftrekken, echter zyn zy uit hunne Christallyne woningen niet voor u gedagvaard, doordien zy, hunne hoofdstof niet verlaten en de dunnera lucht kunnen inzuigen.

Dus fprak hy, en ziet alle vogelen en dieren kwamen tot my, twee aan twee. De eerften bukten zich liefkozend voor my neder, en de vogels floegen hunne wieken en ftreken dezelve voor my neder. Ik gaf hun namen, terwyl zy voorby gingen, en kende hunne natuur en aart; zodanig was de grondige kennis waarmede God myn finel verftand begaafd had. Echter vond ik onder dezen dat geen nog niet, wat my fcheen te ontbreken, en verftoutte my de Hemelfche verfchyning op deze wyze aan te fpreken:

O Met welk eenen naam zal ik u noemen? Immers gy zyt boven alles verheven; groter als de mensch, en wat verhevener is als de mensch, gy overtreft alle namen! Hoe kan ik u aanbidden, oorsprong van dit geheel, geschapen ten voordeele der menschen, voor welker geluk uwe milddadige hand zo overvloedig gezorgd heeft? Doch ik zie nog niemand, met welke ik dit geluk kan deelen. Welk geluk kan men in de eenzaamheid smaken? wie kan voor zich zelve alleen genieten, of welk een genoeg kan het hem aanbrengen, wanneer hy alles genoot?

Dus sprak ik stoutmoedig; en het schitterend verschynfel hernam met eenen glimlach, welke den luister van zyn gelaat vermeerdeerde:

Wat noemt gy eenzaamheid? is niet aarde en lucht vervuld met verscheiden scheepselen, die leven, op uwe wonden bereid staan, en voor u spelen? Verlaat gy hunne taal en wegen niet? Ook zy bezitten verstand en rede, niet te verachten; met hun kunt gy uwen tyd doorbrengen, en over hen kunt gy regeeren. Uw Koningryk is groot:

Dus sprak de Heer aller dingen, en hy scheen te beve-

len. Ik smeekte nedrig om te mogen spreken, en antwoordde met de diepste ootmoedigheid:

Laat myne woorden u niet beledigen, hemelsche magt, myn maker; hoor my genadig aan, wanneer ik spreek. Hebt gy my hier niet in uwe plaats, en alle deze schepfejen verre beneden my gesteld? Waar is de overeenstemming die tusfchen ongelyken kan plaats hebben! Waar het zuivere genoeg? Vriendfchap eischt wederkeerige verbindtenis; zy grond zich op eene juiste betrekking van hartstochten en denkwyze; die geen welke heerscht, en een ander welke moet gehoorzamen, zullen zich nimmer bevatten; de een zal den anderen wel dra verveelen. Ik spreek van eene gezelligheid gelyk ik dezelve zoek, bekwaam, om deel te nemen in ieder verftandelyk genoeg en waarin geen dier de medgezel van den mensch zyn kan. Een ieder verheugd zich met zyns gelyken, gelyk de leeuw met zyne leeuwinne, zeer bekwaam hebt gy allen aan paren te famen gezeld. Nimmer kan de vogel met het dier, de visch met den vogel, noch de os met den aap zich vereenigen; hoe veel minder dan de mensch met het dier?

De Almacht antwoordde daarop niet ontevreden:

Gy bedoelt een fyn en teder geluk Adam, ik bemerk het, hoewel midden in het genoegen, wilt gy geen genoegen voor u alleen genieten. Wat denkt gy dan van my en mynen stand? Zou my, naar uw gevoelen nog zaligheid benodigd zyn? Ik alleen ben van alle eenwigheid, ik ken geenen tweden, veel min eenen anderen die my gelyk is. Met wie dan zou ik my kunnen onderhouden, dan met myne voortbrengfelen, die nog oneindige graden dieper beneden my staan, dan de andere fchepfelen beneden u.

Hy zweeg; ik antwoordde met ootmoed:

Opperste oorzaak aller dingen! alle menfchelyke gedachten zyn te zwak om de hoogte en diepte uwer eeuwige wegen te begrypen. In u zelve zyt gy volkomen; en geen gebrek wordt in u gevonden. Dus is het niet met den mensch; door zyne natuur bepaald gevoelt hy 'in zich zelve een geheime zucht om deze onvolmaaktheid te herstellen, of door de verkeering met zyn's gelyken, zich daar aan te ontrukken. Onnodig is het u zelve voort te planten, gy immers zyt reeds oneindig, en door alle getalen

volmaakt, hoewel de eenige. De mensch doet reeds door het getal zyne onvolmaaktheid, enkel zynde, erkennen: hy teelt zyns gelyken, vermeenigvuldigd zyn evenbeeld. het welk in zyne eenheid gebrakkig blyft. Het is daarom dat hem vreemde hulpe, liefde en vertrouwde vriendschap benodigd zyn. Gy, in uwe verborgene eenzaamheid, zyt altoos vergezeld door u zelve, hoewel gy alleen zyt, en genen deelgenoot, noch medgezel zoekt. Nogthans wanneer het uw wil ware, zoudt gy de fchepfelen eenen hoogte kunnen doen bereiken, gelyk u behaagde, en meer en meer aan uwe Godheid nader brengen. Ik kan de dieren door myne verkeering niet van de aarde verheffen, noch my in hunne wegen vermaken.

Dus fprak ik zonder befchroomdheid, en bediende my van de vryheid aan my vergund. Myne redenen wonnen zyne goedkeuring en de Goddelyke genadeftem gaf my het volgend antwoord:

Tot dus verre behaagde het my u te beproeven, Adam; ik vond, dat gy niet alleen de dieren, aan welken gy hunnen rechten naam gegeven hebt, maar ook u zelve kent; en

den geest welke vry in u is, myn evenbeeld, het welk ik den dieren niet gefchonken heb, door uwe redenen, aan den dag legt. Met recht noemt gy de gezelligheid der dieren te laag voor u, en gy hadt goeden grond om dezelve te verwerpen. Vaar voort altoos dus te denken. Reeds voor dat gy fpraak, wist ik, dat het voor den mensch niet goed ware, alleen te zyn; ook beftemde ik die verzameling welke gy zo even voor u zaagt niet voor uwe gezellen; flechts werden zy tot u gebragt om u te beproeven, en te zien, hoedanig gy zoudt kunnen oordeelen over het gene u voegzaam is. Wat ik eerlang u brengen zal, moet u voorzeker beter behagen. Daaraan zult gy uw evenbeeld, eene gevoeglyke hulpe, eene andere u zelf vinden, volmaakt overeenftemmig met het verlangen van uw hart.

Hy eindigde, of veel eer ik hoorde hem niet meer. Myne zwakheid kon een onderhoud zo hoog, niet langer uithouden. Vermoeid van zyne Goddelyke gefprekken, en door het licht zyner glorie uitgeput, zonk myn lichaam neder, en zocht verkwikking in den flaaap; natuur riep hem tot mynen byftand, ogenblykelyk overviel hy my, en floot

myne ogen. Myne ogen floot hy, doch de verblyfplaats myner verbeelding, myn inwendig gezicht, beroerde hy niet; afgetrokken, en als in verrukking, zag ik, gelyk my dacht, de plaats waar ik nederlag en slapend, nog de gefalte, welke ik wakend aanschouwd had, in den zelfden Goddelyken glans. Bukkend opende zy myne linker zyde, na by myn hart, nam van daar eene ribbe, door levensgeesten nog verwarmd, en nog druipend van bloed. Groot was de wonde, doch spoedig met vleesch weder aangevuld, en genezen. Hy drukte en vormde de ribbe met zyne handen. Onder zyne vormende handen, groeide zy tot een fchepfel, my gelyk, doch van verschillende kunne, en zo beminneelyk fchoon, dat alle de fchoonheden dezer aarde, by hetzelfde verdwenen. Alle de fchoonheden waren in deze gefalte vereenigd, in haar en in hare bliken begrepen. Sints dien tyd vervulde eene zachte aantrekkelykheid mynen boezem, voor dezen nimmer gevoeld, en van hare gefalte werden de geest der liefde, en aanminnige genoegens, op alle dingen uitgegoten. Zy verdween van voor myne ogen, en liet my droefgeestig alleen. Ik ontwaakte

om haar te zoeken, of haar verlies te beklagen, en alle vermaken voor eeuwig vaarwel te zeggen. Doch van alle hoop beroofd, ontdekte ik haar niet verre van myn af; zy was dezelfde, die ik in mynen droom aanschouwd had, en met alles, wat hemel en aarde immer konde te samen brengen, om haar beminnelyk te maken, versierd. Zy naderde my, geleid, hoewel onzichtbaar, door haren hemelschen Schepper; onderricht in de heilige pligten van het huwelyksbed, volgde zy zyne stemme. De bevalligheden volgden hare treden, de hemel was in hare ogen, en uit hare houding schitterde zedigheit en liefde.

Overftelpt van vreugde en verrukking riep ik luide:

Deze ontmoeting heeft myne wenschen vervuld. Gy hebt uw woord gestand gedaan, goedig, milddadig schepper! Gever van oneindige schoonheden; van de schoonsten van alle uw gaven, aan my toegedacht. Thans zie ik heen van myne beenderen, vleesch van mynen vleefche, my zelf voor my; van eenen man genomen zy maninne haar naam; daarom zal een man vader en moeder vergeten, en zyne vrouw aanhangen; en zy zullen een vleesch, een hart, en eene ziel zyn.

Zy hoorde my; en hoewel door de Godheid tot my gebragt, hare onschuld nogthans, hare maagdelyke waardigheid, hare deugd en de kennis harer waarde die aangezocht zyn, niet ongevraagd, zich wilde laten winnen; niet voorkomende, niet zich zelve aandienende, maar blozend terugweek; dit alles maakte haar verlangens waardiger in myne ogen. Zelf natuur, hoe vry van zondige gedachten, werkte zodanig in hare ziel, dat zy, my ziende, zich omkeerde. Ik volgde haar; zy kende de wetten der eer, en met eene roegceflykheid vol majesteit, gaf zy hare goedkeuring aan de betuigingen myner liefde. Ik geleidde haar blozend gelijk de dageraad, naar het bruid prietel; alle de hemelen, alle de gelukkige gestaruten, gaten op dat uur hunnen edelsten invloed uit. De aarde en alle heuvelen sprongen van blydschap op; de vogelen juichten op de takken; koele weste winden en lieflyke luchtjes, lispelden hunne vreugde aan de wouden, schudden rozen van hunne wieken, en balzem geuren uit de uitwaasfemende speceryen, tot dat de verliefde Nachtegal alom het bruidlied aanstemde, en de avondster naar haar zenith deed spoeden, om de huwlyksfakkelt te ontfeken.

Zie daar myne geschiedenis, voortgezet tot aan het toppunt van aardfche zegeningen, welke ik geniet. Alle dingen in waarheid, wekten in my een strelend genoegen; doch het zy dan, dat ik dezelve gebruikte of niet, gene verandering, gene hevige begeerte werken zy in myn hart; dusdanig zyn de bevallige gewaarwordingen van den sinaak, van gevoel en gezicht, van kruiden, vruchten en bloemen, van wandelingen, en de lieflyke melodien der vogelen; doch hoe geheel anders werken myne hartstochten, by myne lieve Gezellinne, hier zie ik, hier gevoel ik met verrukking; hier spraken myne driften voor de eerstemaal met eene ongewoone sterkte; hoewel in alle andere genoegens, de heer van my zelven, en onbeweegbaar, hier alleen was ik niet bestand tegen de toverkracht en vermogende glans der schoonheid. Natuur dan beging eenen misflag aan my, en gaf my eene te zwakke zyde om dit voorwerp te kunnen wederstaan; of mogelyk nam zy te veel uit myne zyde. Te veel sieraad ten minsten heeft zy uitwendig met verkwistende handen aan haar besteed, inwendig werkte zy by haar minder naauwkeurig. Zeker was het oogmerk der Na-

tuur haar oorsprong, in verstand en inwendig vermogen de schoonste sieraad van den mensch aan my te onderwerpen, ook hare uitwendige gedaante draagt minder de beeldtenis, waarnaar wy beiden zyn geschapen, en minder uitdrukkelyk by haar, is het merkteken der heerschappy, ons over de andere schepelen gegeven. Nogthans haar naderende, denk ik hare aanminnheden zo volmaakt, zo voortreffelyk, schynt zy, van hare eigene waarde zo bewust, dat haar wil, hare gezegden, my als de wyste, de deugdzaamste en bescheidenste en beste ontwerpen voorkomen. In haar byzyn worden alle hogere kennisen krachteloos; en gelyken naar dwaasheid. Gezag en rede geleiden haar, als ware zy de eerste, en niet de laatste by eene gelegenheid geschapen geworden; en om alles in weinige woorden uit te drukken, grootheid van ziel en edelheid, bouwden op de beminnenswaardigste wyzen in haar enen zetel, en omringden haar gelyk een lyfwacht van Engelen.

Met een ernstig gelaat antwoordde de engel:

Beschuldig natuur niet, zy deed het hare; voldoe gy aan het uwe; mistrouw de wysheid niet; zy zal u niet

verlaten, wanneer gy haar niet verlaat, als gy haar allermeest zult behoeven, door, gelyk gy zelf begrypt, te veel waarde te hechten aan zaken van minder belang. Want wat bewondert gy? Wat verrukt u? Eene uiterlykheid? Schoon in waarheid; wel waardig uwe tederheid, uwe hoogachting, en uwe liefde, maar geensints uwe onderwerping. Weeg u zelve met haar, en waardeer als dan beiden. Menigmaal, brengt niets meer voordeel aan dan welgegronde, en doorzigtigheid en recht bepaalde hoogachting voor zich zelve; hoe meer gy u bevlytigt om deze kunst te kennen, hoe meer zy u als haar hoofd beschouwen, en alle hare aantrekelykheden voor uwe voorrechten zal doen bukken. Om u meer te behagen, werd zy dus aanminnig gevormd: met zo vele hoogheid werd zy begaafd, om haar als uwe gezellinne, met eer te kunnen beminnen; zy zal het opmerken, wanneer gy de wysheid niet in allen deele navolgt. Doch schynt het gevoel, waardoor het menschelyk geslacht wordt voortgeplant, u een zo dierbaar genoeg, waarvoor al het overige moet zwichten, bedenk dan, dit alles werd ook aan het vee en allen dieren geschonken. In waarheid,

wanneer dit genot waarde genoeg bezat, om de ziel van den man te overmeesteren, of de hartstochten in hem te wekken, het ware hun niet medegedeeld en algemeen gemaakt. Doch bemin in haren aanvalligen omgang, alles wat edeler, en verheven, en den mensch betamelyk is. Goed is het te beminnen, maar nadeelig zyn de hartstochten in de liefde. Ware liefde bestaat niet in drijven; de liefde zuivert de gedachten en verwydt het hart; zy heeft haren zetel in de rede, en werkt met oordeel; zy is de ladder, langs welke gy tot de hemelsche liefde moet opflygen, en zinkt niet erg, in diergelyke wellusten. Om deze redenen was onder de dieren niet eene gezellinne voor u besleind.

Half beschaamd antwoordde Adam:

Noch hare uitwendige scone gestalte, noch het genot der liefde, aan alle schepelen gemeen, werken in my dat genoegen, (hoewel ik van het bruidbedde veel edeler, en met geheimnis vollen eerbied denk); meer verrukken my die bevallige daden, die duizenden van welvoeglykheden, welken dagelyksch uit hare woorden en daden vloeien, gevolgd worden van liefde en aanminnigheden, en van de

vereeniging onzer beider zinnen, en onzer beider zielen ge-
 tuigen; en van eene overeenstemming, tusfchen twee echt-
 genoten, aangeamer dan de volmaakte harmonifche tonen
 aan het oor. Doch niets van dit alles kan my boeijen.
 Ik opende u het binnenst van myne ziel; de verfchillende
 voorwerpen, in verfcheidene gedachten aan de zinnen
 voorgesteld, vermeesteren my nochtans niet; ras genoeg
 gewoel ik my om het beste te kiezen, en te volgen wat
 ik verkoos. Myne liefde befchuldigt gy niet; immers de
 liefde, zegt gy, geleidt ons ten hemel; zy is onzen weg
 en onzen geleidster. Zegt my dan, wanneer my vergund
 is zulks te vragen, beminnen de hemelfche geesten ook?
 hoe zyn de uitdrukkingen hunner liefde? Alleen door het
 gezicht, of door de vermenging van te famen vloeiënde
 ftralen, of alleen door eene vermogende en onmiddellbare
 beroering?

Met eenen glimlach, blozende van hemelfch rozenrood,
 de eigenaartige verwe der liefde, antwoordde de engel:

Het zy u genoeg, dat wy gelukkig zyn, en zonder liefde
 geen geluk te vinden is. Alles wat gy rein in uw lichaam

geniet, (en rein zyt gy geschapen) wordt in eenen hogeren graad door ons genoten; geen bekleedfel, gene gewrichten of ledematen hinderen ons. Als geesten elkander omarmen, vereenigt zich geheel hun wezen; ligter dan de lucht met de lucht, en hun verlangen is de vereeniging van het zuivere met het zuivere; onbeperkt behoeven zy gene werktuigen, als wanneer vleesch met vleesch, of ziel met ziel zich vermengen. Doch gebiedt my u te verlaten; de dalende Zon, nadert reeds het groene voorgebergte der aarde, en de bloeiende Hesperiſche velden; zy is het teken tot myn vertrek. Wees standvastig, leef gelukkig, en vaar voort te beminnen; doch boven alles hem, welken te beminnen staat in hem te gehoorzamen, en zyne geboden te houden. Zorg dat gene hartstochten uw verstand verduisteren, en u tot daden dwingen, welken gy by eenen vrijen wil niet zoude hebben nagelaten; het geluk of de ellende van u en uwe nakomelingen berust in u. Zyt voorzichtig. Ik en alle de andere engelen zullen ons verheugen, in de bestendigheid van uw geluk. Wankel niet; te staan of te vallen staat in uw vermogen. Zoek, inwendig volkomen, niet naar

uitwendigen byftand, en wederfta alle verzoekingén ter overtreding.

Dit zeggende, rees hy op, en Adam volgde hem met deze dankzegging:

Ga, doordien gy moet vertrekken, hemelfche gast, afgezant des hemels, door hem afgezonden, wiens opperfte goedheid ik aanbidde. Vriendelyk en vol aanminningheid vernederder gy u om tot my te komen; en uwe nederdaling zal altoos door eene dankbare herinnering vereêrd zyn; blyf den mensch steeds genegen, volhardt zynen vriend te zyn, en kom menigmaal weder.

Dus fcheidde zy, de engel fteeg in dikke fchaduwen ten hemel, en Adam ging in het binnenft van zyn lommerryk prieel.

Einde van het agtſte Gezang.

NEG ENDE GEZANG.

Gene gesprekken meer als die waren, toen God, of een Engel als gast, met den mensch vertrouwlyk als met zynen vriend verkeerde, een gul land onthaal met hem deelde, en hem intusfchen vergunde om vrymoedig en onberispelyk te fpreken. Thans moet ik deze tonen in treur tonen verwifelen. Thans moet ik trouwloosheid, verraad, oproer en gehoorzaamheid aan de zyde des menfchen; en aan de zyde des hemels, thans van hem afgewend, verwydering, misnoegen, toorn, verdiende verwytingen, en het rechtvaardig vonnis bezingen, die deze waereld tot eene waereld

vol ellende vormden, zonde en haar gevolg, den dood, en de ellende, de geleidereise des doods, op de aarde bragten. Een treurige arbeid voorwaar, hoewel niet minder, maar zelfs verhevener dan de gramfchap van den onbuigzamen Achilles, toen hy zynen vluchtenden vyand drie malen om de wallen van Troija vervolgte; verhevener dan de woede van Turnus, wien Lavinia ontroofd werd; of als de vyandfchap van Neptunus of Juno, die de Grieken om den Zoon van Cytherea, zo langen tyd beroerden.

Mogt de voegzame ftyl my worden ingeblazen door myne bemelfche zangfter, die ongebeden met hare nachtelyke bezoeken my verwaardigd, in de flumering my beleeft, of de verfen zonder moeite my ingeeft, fints dit ontwerp tot eenen bevalligen helden zang, lang door my uitverkoren, hoewel laat aangeheven werd. Afgeneigd van natuur om bloedige oorlogen te bezingen, hoewel tot dus verre de eenige heldenfto;f en terwyl verdichte ridders in fabelachtige en verveelende gevechten zich manmoedig verwoerden, bleef de heldhaftige fterkte en het geduld der martelaren, meer roemenswaardig, onbezongen; of men zong van ftryd, en

ridderspelen, schrikkelyke wapenrustingen, geblazoeneerde
 schilden, prachtige wapenen, paarde dekken, en hengsten,
 van gouddraad gewerkte schabrakken en ryk uitgedoschte
 ridders, met zwaard en lans in de renbanen srydend;
 dan eene prachtige in ridderzaalen gehouden maalyd, door
 marschalcken en hofmeesters bediend; zaken van geringe
 kunst en waarde, die den naam van heldhaftig noch aan
 den dichter noch aan het gedicht kunnen schenken. Voor
 my onbedreven in deze kunst, bleef een meer verheven
 ontwerp overig, het geen zich zelf kan verheffen, wanneer
 niet een te lang voorleden tydperk, of de koude luchtstreek,
 of de last myner jaren myne ingespannen krachten neder-
 drukken, en welhaast zouden zy uirgeput zyn, wanneer
 alles myn werk en niet van haar ware, die des nachts my-
 ne denkbeelden aanblaast.

De Zon, en achter haar de Hesperus, welker ampt het
 is de schemering, die korte rechterse tuschen dagen nacht,
 op de aarde te brengen, waren onder gegaan, en reeds had
 de nacht het halfroond rondfom omhuld; toen fatan, nog
 kortlings voor de bedreigingen van Gabriel uit Eden gevlo-

den, thans door volleerde argelistigheid en boosheid gestrekt en met de verwoesting bezwangerd, onverschrokken terug spoedde; onverschillig voor het verschrikkelyk noodlot, dat heviger hem deswegens zou kunnen treffen. In den nacht was hy gevloeden, en te middernacht keerde hy van zyne omzwerfing om den aardbol weder, den dag zorgvuldig vermydende, sints Uriel, de beheerscher der Zonne, hem de eerstemaal in Eden ontdekt, en de Cherubs die de poorten van het paradys bewaakten, van zyn verblyf had verwittigd. Door inwendige onrust gezweept, waarde hy zeven nachten in de doisteris rondsom de aarde; driemaal was hy op zyne vleugelen de evennachts lyn rond gezeild, viermalen den wagen van den nacht van pool tot pool, doorkruist, de kruiskringen volgende: De agtsten nacht, voerde hem terug; tegen over den ingang in den hof, en de wagt der Cherubyners, vond hy verflolen eenen niet verdachten weg. Aan den voet van het Paradys niet door den tyd, maar door de zonde geheel verloren, stortte de Tigris in eenen afgrond onder de aarde neder, en sprong daarna weder gedeeltelyk, by den boom des levens als ee-

ne fontein, uit den grond weder opwaards. Satan zonk met den stroom in den afgrond neder, fleeg met denzelven weder opwaards, gebuld in eenen dikken opsteigenden mist, en overdacht nu, hoe zich ongemerkt te kunnen verbergen. Zee en land had hy met zyne vleugelen overkruist, opryzende van Eden over Pontus, den poel Mæotis, en de rivier Ob voorby; van daar was hy nedergedaald tot aan de zuider pool, en in de lengte westwaards van Orontes tot aan Darien hetwelk den Oceaan sluit, en van daar tot het land door de Ganges en Indus besproeid. Dus doorzweefde hy met nauwkeurig navorschen den Aardbol, en na alleschepselen met een doordringend oog te hebben gaê geslagen, om te weten, wie hem in zyne helsche oogmerken het best zou kunnen dienen, vond hy de slang het listigste dier van het veld. Lang streed hy met zich zelve, befluiteloos stond hy in verscheiden ontworpen gedachten, en verkoos eindelyk als het bekwaamste middel voor zyn bedrog, om in haar te varen, en aldus het zwart ontwerp der verleiding voor het scherpst gezicht te verbergen. De aart en listigheid der slang zou allen argwaan verwyderen,

en hare geestigheid aan hare natuurlyke fynheid worden toe-
 gefchreven, daar men in eenig ander diër, de magt van ee-
 nigen heifchen geest zoude ontdekken, wanneer het dingen,
 verre boven deszelfs bekwaamheden, werkte. Zyn befluit
 was dus bepaald, doch door inwendige wroeging ver-
 fcheurd, borst hy uit in de volgende klachten:

« O Aarde, zo gelyk aan den hemel; met meer recht mo-
 gelyk aan hem voor te trekken; verblyf, den Goden waar-
 diger, gebouwd naar andere grondbeginfelen, waarin de
 voorgaanden verbeterd zyn! zou een God een minder werk-
 ftuk kunnen maken, na het bouwen van een voorgaand,
 het welk volmaakt is? Hemelfche aarde, om welken de
 andere lichtende hemelen dansen; over welken hunne bran-
 dende lampen licht boven licht verfpreden, gelyk het
 fchynt, voor u alleen, in u alle hare prachtige ftralen van hei-
 ligen invloed verzamélende! Gelyk de Godheid den hemel
 het middelpunt is, en zich echter over alles uitftrekt, dus
 ontvangt gy, in het middelpunt fttaande dezer bollen, den
 tol van alle deze wentelende zonnen; in u, niet in de an-
 deren zyn alle de beleevende vermogens kenbaar; zy ver-

fenen zich in kruiden en planten, en in de edelere foorten van fchepfelen, bezielde met verfchillende graden van het leven; die met wasdom, zinnelykheid en verftand, in den mensch vereenigd zyn. Met welk een innig genoegten had ik uwen ronden bol kunnen omwandelen, wanneer ik in iets genoegten kon fcheppen! bevallige afwifeling! van bergen en valleijen, van ftromen, wouden en vlakten, nu land, dan zee, hier oevers gekroond met bofchen, daar weder rotfen, hopen, en kloven! Doch in gene van dezen vind ik eenige toevlucht of fchuilplaats; hoe meer ik het genoegten rondom my zie lachen, hoe meer eene inwendige wroeging my martelt, daar myn binnenfte de hatelyke zetel van alle kwaad is! Het goede is voor my vergif, en in den hemel zou myn toestand nog onverdraaglyker zyn. Doch noch hier, noch in den hemel begeer ik te wonen; ten zy dan, dat ik den beheerfcher der Hemelen overwinne; ook is het nutteloos door dat gene wat ik zoek, naar verligting in myne ellende te trachten; anderen begeer ik my gelyk te maken, hoewel alle hunne rampen nog verfchrikkelyker op my mogten terug vallen. Verwoesting verfchaft alleen rust

aan myne rusteloze gedachten, ò wanneer ik hem verdel-
ge, wanneer ik hem, voor wien alles gemaakt is, tot iets
verleide, dat zyne uiterste ellende te weeg brengt, hoe
spoedig zal de gehele schepping in de ellende gestort zyn,
daar het geluk of verderf van alles als gekluisterd is aan het
zyne. In het verderf dan met den menschl en de ver-
woesting grype rondsom zich over de gehele schepping. My
alleen zal den roem zyn onder de helste magten, van in
een oogenblik te hebben omver geworpen, waaraan de zo-
genoemde Almagtige zes dagen en zes nachten arbeids heeft
toegebragt; en mogelyk het voorwerp zynor eeuwige over-
weeging geweest is; doch mischien ook niet langer als
sints ik in eenen nacht byna de helft der Engelen van eene
bespottelyke dienstbaarheid vry gemaakt, en de scharen
zyner aanbidders gedund heb. Uit wraak, en op dat de
plaats der afvalligen weder vervuld werd, besloot hy, het
zy dan uit onvermogen om meer engelen te kunnen scep-
pen, wanneer zy anders zyne scephelen zyn; het zy dan
om onze wanhoop ten top te voeren, onze plaats te ver-
vullen met scephelen uit aarde gemaakt, die, om uit dien

Tegen oorsprong verhoogd te worden, begaafd zyn met he-
 melſchen roof, met ons voormalig eigendom. Hy bragt
 zyn beſluit ten uitvoer. Hy vormde den mensch; bouwde
 voor hem deze luisterryke waereld, gaf hem de lieftrallige
 warde tot eene verblyfplaats, noemde hem heer over alles,
 en, ô ſchande! gevleugelde engelen, en vlamnende aartsen-
 gelen, tot zynen dienst gereed, zyn verplicht hem te beſcher-
 men, en op de aarde zyne wachters te zyn. Zy zyn het,
 voor welkers waakzaamheid ik vrees; en om hen heb ik
 my in dezen nevel van middernachts dampen omhuld; in
 de duisternis van denzelven ſluip ik voort, en zoek alom
 in boſſchen en moeraſen, naar een ſlapende ſlang, om my
 en myne zwarte ontwerpen in hare ſlanke leden te ver-
 bergen. ô Schandelyke vernedering! ik, die nog korts aan
 God den troon betwistte, zie my thans afgedaald om in
 een dier my te verbergen, en dit wezen, dat niets mindet
 dan naar Goddelyke hoogheid ſtreefde, verlaagt zich om in
 een niets waardig beest te varen, en zich met zyn vleesch
 en ſlym te vermengen! Doch waarom vernederen zich niet
 eerzucht en wraak? Diep te vallen, en vooraf of daarna,

gene laagheden onbeproefd te laten, is zyne zaak, die ten toppunt van glorie wil opflygen. Hoe zoet de wraak aanvangs ook moge zyn, echter slaat zy eerlang met verdubbelde woede op zich zelve terug; Doch dit zy zo! aan alles wil ik my onderwerpen, wanneer slechts myne wraak, mislukt tegen den monarch des hemels, den genen kan verdolgen, die naast hem mynen nyd deed ontvlammen; hem, den nieuwen gunsteling des Hemels, dien zoon van slyt, dat kind der aarde, door den maker uit het stof voortgebragt, om bitterder ons te honen. Hoon dan worde allerbest met hoon vergolden.

Dus sprak hy, en doorkroop gelyk een zwarte nevel door de duisternissen van den middernacht, en waarde door struiken, vlakten en rivieren, om ergens eene slang te zoeken. Welhaast vond hy haar diep ingeslapen, in vele kringen te samen gerold; en haar hoofd zo vruchtbaar in listigheden, lag in het middelpunt dier rondens. Nog lag zy niet in vreesfelyke schaduwen of afschuwelyke hollen, nog was zy niet schadelyk; maar liep op bloeiende kruiden, zonder vreze, en door niemand nog gevreesd. Satan kroop

In haren mond, nam bezit van hare dierlyke zinnen in haar hart en hoofd, en begeesterde haar wel dra met verstandelyke vermogens; nochtans stoorde hy haaren slaap niet; en wachtte geduldig de annadering van den morgen!

Thans, nu het heilig licht in Eden begon te dagen; de bedaauwde bloemen huppen morgen wierook uitademden; toen alle welriekende kruiden hunnen stillen lof van het groot altaar der aarde tot den schepper opzonden en hunnen lieflyken reuk tot voor zynen troon voerden; trad ook het eerste menschen paar uit zyne lommeryke rustplaats, en voegde zyne sprekende lofzangen, by het Choor der stonnie schiefselen. Daarna genoten zy de ogenblikken waarin koelte en balzemgeuren allermeest zich verspreiden; en overwogen, hoe hunnen dagelyksch aangroeienden arbeid op de beste wyze te kunnen schiefselen. Want hun arbeid vermeerderde dagelyksch, en in eenen zo uitgestrekten hof waren de handen van twee menschen niet genoegzaam. Eva sprak dus het eerste tot haren echtgenoot;

Onvermoeid moeten wy zyn in de bewerking van dezen hof, Adam, en planten, kruiden en bloemen, als eene onzer aangenaamste en opgelegde bezigheden, allervlytigst ver-

zorgen; tot dat meerdere handen ons helpen, zal het werk onder den arbeid vermenigvuldigen; weliger worden de takken door hen te snoeien. De te geil wasfende loten, daags door ons afgebroken, gefneden, opgebonden of ondersteund, befotten in een of twee nachten onze poging, en groeijen in het wilde. Zeg my dus deswegens uwe gedachten, of hoor wat my daaromtrent thans in de zinnen valt. Verdeelen wy onzen arbeid; gy, ga derwaards, waar gy zult verkiezen, of waar de noodzakelykheid u allermeeft roept, of om het geiten blad om zynen boom te winden, of de klevende Epheu, welke begeert op te klimmen, den weg derwaards te wyzen; ik ondertusfchen zal in deze kleine boschjes van rozen met myrrthen doormengd, genoegzame bezigheid vinden, tot dat het middag uur ons roept. Want is het te verwonderen, dat onze arbeid weinig vordert, zolang wy in elkanders gezicht ons dagwerk verrichten? De lonken wederkeerig naar elkanderen afgezonden, zo vele nieuwe voorwerpen die ons opleiden tot gevallen redeneeringen, verhinderen ons alle ogenblikken, en dus, wanneer de avond gevallen is, hebben wy zeer weinig uitgericht, hoe vroeg wy des morgens ook aanvingen.

Adam gaf in zachte bewoordingen het volgend antwoord:

Dierbare Eva, eenige gezellinne, die zonder vergelyking my dierbaarder zyt, boven alle levendige fchepfelen; uw ontwerp en uwe overweeging zyn juist, hoedanig wy het werk, door God ons opgelegd, allerbest mogen volbrengen; niet ongeprezen kan ik deze uwe ontwerpen laten voor by gaan; niet is beminnelyker aan eene vrouw, dan wanneer zy de huishouding ter harte neemt, en den nuttigen arbeid van haren echtgenoot helpt bevorderen. Doch de Almagtige heeft ons den arbeid niet zo ernftig opgelegd, dat wy aan alle verkwikkingen ons zouden moeten ontrukken. Het voedsel voor ons lichaam, en de gesprekken, welken het voedsel voor onzen geest uitmaken, de wederkeerige lonken en vrolyke gelaatstrekken, zyn aangename tufchenpozingen, aan onzen arbeid vergund; de wederkeerige glimlach vloeit voort uit de rede. Zy is, den dieren ontzegd, en het voedsel der liefde, van eene liefde, onder alle de oogmerken van het menfchelyk leven, geenfints het geringfte. God heeft tot genen moeilyken arbeid, maar tot vergenoegen, tot een vergenoegen aan de rede verbonden, ons hier ge-

plaatst. Twyffel niet, onze werkzame handen, zullen zonder vele moeite zorgen, dat zo verre wy nodig hebben te wandelen deze paden en priëlen niet verwilderen, en eerlang zullen jongere handen ons daarin behulpzaam zyn. Doch wanneer eene geduurige onderhouding u mogelyk mogt vermoeijen, zy eene kleine afwezigheid u toegestaan: eenzaamheid is menigmaal het aangenaamst gezelschap, en na eene korte verwydering volgt eene vrolyke terugkomst. Doch eene andere bedenking beleeft my; van my verwyderd, konde eenig onheil u overkomen. Gy weet uit de vermaning aan ons gedaan, hoe een boosaartig vyand ons geluk benydende, en voor eeuwig aan zyn eigen geluk wanhopende, ons door eenen listigen overval in het verderf zocht te storten. Voorzeker bespiedt hy ons, van naby, vol brandende begeerte, om ons, van elkanderen afgescheiden, te vinden. Zie daar zyn wensch, en het grootste voordeel voor hem. Verydeld blyft zyn ontwerp van bedrog, zo lang wy byeen blyven, daar wy, mogt zulks nodig zyn, elkanderen wederkerig spoedigen bystand kunnen bieden. Mogelyk bestaat zyne eerste poging, om ons van

onze pligten omtrend den Almagtigen afretrekken, of onze echtelyke liefde te storen, die mogelyk meer dan alle andere zegeningen welken wy genieten, zynen nyd tegen ons uitblaast; doch het zy dan dat dit, of eenig ander afschuwelyker ontwerp hem moge bezielen, verlaat gy de getrouwe zyde van eenen echtgenoot niet, uit wien gy het leven ontfingt en die u beschermen zal en bewaren. Waargevaar en eerloosheid loeren, blyft eene vrouw, gevoeglykst en zekerst by haren echtgenoot, die haar bewaart, en het uiterst gevaar voor hare behouding tart.

De maagdelyke majesteit van Eva beantwoordde deze gezegden met een aanminnig doch ernstig gelaat, als eene welke bemind doch gevoelig is wegens eenige onvriendelyke woorden:

Afstammeling van hemel en aarde, heer van alles wat op de aarde is, uit uw verhaal leerde ik dat wy eenen vyand hebben, die om ons te verdelgen rondwaart; andermaal hoorde ik het van onzen hemelschen gast, wanneer ik by zyn vertrek juist terug gekeerd toen de avond bloemen hunne welriekende uitwaasfemingen sloten, achter digte schadu-

wen verborgen stond. Maar niimmer had ik kunnen verwachten, dat gy myne getrouwheid omtrend God en u zoudt in twyffel trekken, onder het voorgeven, dat die vyand dezelve mogt op de proef stellen. Van zyn geweld hebben wy niets te vrezen; aan dood noch smarten zyn wy onderworpen; Wy kunnen dezelve noch ontvangen, noch verdryven. Zyne listen zyn dus alleen het voorwerp van uwe vrees; dit overtuigd my genoegzaam van uwe vrees voor myne standvastige getrouwheid en voor myne liefde; gy vreest dat dezelve, door zyne list mogten benadeeld en ik dus verleid worden. Hoe heeft eene diergelyke gedachte wegens haar, die zo teder u bemind, plaats kunnen vinden in uwen boezem?

Met verzachtende woorden antwoordde Adam:

Dochter van God en der menschen, onsterfelyke Eva, want dus zyt gy, zuiver zynde van alle zonden en berisping; wanneer ik u uit myne ogen niet wil verliezen, spruit zulks geenlints uit wantrouwen wegens uwe deugd; de Verzoeking zelve waarmede onze vyand zwanger gaat, wil ik daardoor van ons afwenden. Inimmers hy, welke, hoe-

wel vruchtloos, verzoekt, onteert altoos den verzochten, betogende, dat zyne getrouwheid niet onoverwinnelyk, zyne deugd niet sterk genoeg is, om de verzoeking te kunnen wederstaan. Gy zelve zoudt het onrecht, het welk hy u bereidde, met hoon en gramfchap gevoelen, zelfs wanneer gy zegepraaldet op zyne listen. Houdt my dus ten goede, wanneer ik voor eene diergelyke belediging u zoek te bewaaren. Ik ken de roekloosheid van onzen vyand; maar bezwaarlyk zal hy dezelve zo verre uitftrekken, om ons, te famen zynde, aan te randen; of wanneer hy dit dorst beftaan, zou zyn eerste aanval tegen my gekéerd zyn. Daarenboven verdienen zyne list en boosheid allen onzen aandacht. Hy, die Engelen heeft kunnen doen vallen, moet zonder twyffel zéer listig zyn. Denk dan niet dat de byftand van anderen overvloedig voor u is. Uit den invloed van uwe ogen ontfang ik verfterking in alle deugden, en uwe tegenwoordigheid zou my wyzer, waakzamer en fterker doen zyn, wanneer uitwendige krachten my behoeften; Want, terwyl uwe ogen op my zouden gevestigd zyn, zou de fchaamte van my te laten overwinnen of overweldigen,

myne sterkte ten toppunt trefsen, en alle myne krachten vereenigen. En zoudt gy in myne tegenwoordigheid dien zelden invloed niet gevoelen? Zoudt gy niet liever aan myne zyde de verzoeking het hoofd bieden? onder het oog van den besten, den gevoeligsten getuigen uwer Zegpraal?

Dus sprak de eerste echtgenoot, aangefpoord door zorge en echtelyke liefde. Doch Eva, nog denkende, dat hare oprechtheid en deugd te weinig vertrouwd werd, vernieuwde haar antwoord in de volgende, naaminnige woorden:

Is het dus, dat wy in eene zo enge ruimte moeten wonen, ingesloten door eenen listigen of door eenen sterken vyand; is het dus, dat wy afzonderlyk wanneer hy ons hier of elders aantreft, niet genoegzaam tegen hem bestand zyn; waar dan is ons geluk, daar wy geduurig voor belediging moeten vrezen? Doch het ongeluk loopt de zonde geensints voor uit. Slegts bespot onze vyand ons door zyne verzoeking, terwyl hy zo schandelyk oordeel van onze standvastige getrouwheid; doch zyn schandelyk vonnis, drukt geensints het stempel van oneer op ons voorhoofd;

zyne schanddaden storten op hem zelve terug; Waarom dan schuwen, waarom dan vrezen wy hem? Haasten wy ons veeleer om hem te vernielen; dan beschouwe hy zich bedrogen in zyn schandelyk vermoeden; dan zal een inwendige vrede met ons hart, de gunst des hemels en eenen heerlyken uitgang onze beloning zyn. Wat zyn geloof, liefde en deugd zonder zwovens beproefd te zyn, of die zich niet verdedigden, zonder eenen wachter? Verdenken wy onzen wyzen Schepper niet, van ons geluk zo onvolmaakt gevormd te hebben, dat onze veiligheid meerder zeker zy, wanneer wy vereenigd, dan wanneer wy gescheiden zyn. Ware dit zo, dan ook ware ons geluk zeer bouwvallig, en Eden geen Eden meer, wanneer diergelyke gevaren ons dreigden.

Adam antwoordde daarop met levendigheid:

ó Vrouw! alles is het beste, gelyk de wil van God zulks bepaald heeft. Zyne scheppende hand liet niet een zyner schepfelen onvolmaakt of gebrekkig; hy zorgde boven alles voor den mensch; hy schonk hem alle wapenen waardoor hy zynen gelukkigen staat verzekeren en hem re-

gens alle uitwendig geweld beveiligen kon. Het gevaar legt in zyn binnenste; maar ook het vermogen om zich tegen het zelve te beveiligen. Zonder zynen wil kan geen leed hem wedervaaren. Doch God laat den wil vry, want wat de rede volgt is vry, en hy maakt de rede recht en goed; maar beval haar eene zorgvuldige waakzaamheid, opdat zy niet moge dwalen, en door eenig schyngoed misleid, verkeerd vonnisfe, en dus den wil overhale om dat geen te doen, het welk God uitdrukkelijk verboden heeft. Houd dan op om mynen raad aan eenig wantrouwen toe te schryven, het welk ik nimmer koesterde, myne tedere liefde te uwaards, heeft my dat ingegeven. Deel my op dezelfde wyze uwen raad mede, wy staan vast doch kunnen vallen; zeer ligt kan de rede een schynfchoon voorwerp aantreffen, door den bedrieglyken vyand gesmeed; onverwagts kan zy in zyne strikken vallen, wanneer zy gelyk haar herinnerd is, de wacht niet houdt. Zoek dan de verzoeking niet; met meer voordeel vermydt men dezelve, en waarfchynlyk allerzekerst, wanneer gy van my u niet verwydert. Ongezocht zal de verzoeking komen. Wilt gy uwe standvastigheid beproeven!

geef dan eerst proeven van gehoorzaamheid. Wie kan van de eerste iets weten, wie daarvan getuigen, zo lang de beproeving door niemand gezien is? Doch wanneer gy gelooft, dat een onverwachte aanval gevaarlyker voor ons zou, als dezelve u na deze vermaning te zyn selynt, gadaan tegen uwen wil by my te vertoeven, zou u slechts meer verwyderen. Ga met alle den luister, van uwe natuurlyke onschuld; steun op uwe deugden; roep hen allen op; God heeft het zyne aan u gedaan, doe gy ook het uwe.

Dus sprak de aarts vader van het menschelyk geslacht, doch Eva volhardende, hernam met zagzinnige woorden:

Het is dan met uw goedvinden dat ik u begeef; zekerder en gewaarfchouwd door uwe laatste vlugtige aanmerking: Wanneer de verzoeking ons overviel, zouden wy dezelve minder kunnen tegenstaan. Echter verwacht ik niet, dat een vyand zo hoogmoedig de zwakkere van ons beiden zoude aanranden, en richt hy op my zynen aanval, dan zal zyne nederlaag zo veel schandelyker zyn.

Deze woorden gezegd hebbende, nam zy op eene zagte wyze hare hand uit dien van Adam, en gelyk eene woud-

nymphe, gelyk eene der Oreaden, of der Dryaden, of van het gevolg van Diana, begaf zy zich naar de welriekende boschen. Zelfs overtrof zy Diana in haren gang en houding vol goddelyke majesteit. Niet gelyk deze was zy met boog en pylen gewapend; eenige werktuigen, tot den hof nodig, had zy in hare handen. Door ruwe kunst, welke zich met vuur nog niet bezondigd had, waren dezelve vervaardigd, of door de engelen haar gebragt. Dus verfierd geleek zy aan Palos, of aan Pomona, toen zy Vertumus ontvlood, of aan Ceres in het bekoorlykst van haren maagdelyken staat; aler zy door Jupiter de moeder werd van Proserpina. Adam volgde haar met levendige en aanminnige blikken, hoewel vermengd met een verlangen, dat zy niet mogt vertrekken. Dikwils herhaalde hy haar van spoedig weder te keren, en even zo vaak beloofde zy om voor het middaguur naar het in het beschaduwde priëel wederom te komen, alles tot de middagmaalyd te vervaardigen, en met hem te rusten geduurende de hitte van den dag.

ô Te zeer misleide, te zeer bedrogene, ongelukkige Eva! hoe bedriegt u de hoop van uwe verbeelde terugkomst!

verschrikkelyk gevolg! Van dit uur af aan vindt gy gene onschuldige maalyd, gene verkwikkende rust meer in het Paradys! Een helsche vyand lag in eene hinderlaag onder de lieflyke bloemen en bedrieglyke schaduwen verborgen, loerde op u met den haat der helle, om u den terugtocht aftefniden, of u, beroofd van onschuld, van getrouwheid en zaligheid wederom te zenden.

Thans, by het aanbreken van het morgenlicht, was Satan, in de gedaante eener wezentlyke slang, kruipend in aantocht, bezig om het eenigst menschelyk paar op te zoeken, en in hen geheel het menschelyk geslacht, het welk by zich tot eenen roef had uitverkoren, aan te vallen. Hy waarde door beschaduwde priëlen en velden, alom waar slechts boschen of bebloemde hoven aanminniger dan anderen schenen aangelegd, en tot vermaak, met byzondere vlyt door den mensch beplant of voortgekweekt waren. Langs bronnen en beschaduwde beken kroop hy, geduurig wenshende, de vrouw alleen te mogen vinden, hy wenschte het, doch daar zulks zeldzaam gebeurde, zonder de minste hoop. Tegen zyne verwachting, werd hy Eva alleen

gewaar; zy was omhuld in eene wolk van lieflyk uitwafende bloemen. Slechts gedeeltelyk zag hy haar, waar zy stond, zo dicht gloeiden de rozen-bosfchen, en openden hunne knoppen rondsom haar heen. Menigmaal boog zy zich om de tedere stelen der bloemen op te binden, welker hoofden pralende met purper, azuur en het gloeïent Incarnaat, of met goud besprengd, zinkend ter aarde hingen. Met eenen myrtenband hief zy hunne hoofden fierlyk weder opwaards; hoe weinig intusfchen dacht zy aan zich zelve, aan den schoonften bloem van alle bloemen, thans zonder steunfel, zo verre van haren besten helper, en zo na by den verschrikkelyken storm. Intusfchen kroop de verleider meer en meer nader, verscheiden wandelingen, door Cederen, palmbomen en dennen statig beschaduwd, doorkruisfende. Nu rolde hy zich met stoutheid in een, dan verborg hy zich, dan weder vertoonde hy zich tusfchen flingerende bosfchen en fchitterende bloemen, door de hand van Eva, als een tapyt geweven. Aangenamer was deze kleine landftreek, als de verdichte hoven van den weder berlevenden Adonis, of van den beroemden Alcinous, welke den Zoon van den

oude Laërtes vergastte; ook aanminniger, als de wezentlyke lusthof, waar de wylde der Koningen met zyne Egyptische bruid zich vermaakte. Vol bewondering beschouwde satan deze verrukkende plaats, en meer nog bewonderde hy de persoon. Gelyk iemand, welke jaren lang in eene volkryke stad befloten, waar veelvuldige gebouwen en torens den doortocht der lucht beletten, op eenen zomersehn morgen uitgaat, om in de aanvallige velden en lieflyke lusthoven, eenen vryeren adim te kunnen schappen; van alles wat hem alsdan omringt, ontfangt hy genoeg. De gouden koorn, de bloeiende kruiden, het gebiaev der kruiden, het gezicht van de hutten des landmans, elken blik op de niggestrekte vlakte, en het gezang der gevederde Choren verrukken hem; wanneer dan by geval eene jonge schoonheid met den stap eener nympe daar hem voorby wandelt, wordt zyne bewondering nog groter, en alles gevalt hem om hare wille beter; doch zy verrukt hem meer dan alles wat hem omringt, en in hare gedaente vindt by alles wat aanminnig is, vereenigd. Een zodanig welbehagen vondt de slang by het gezicht van deze bebloemde ruymte, de

aanminnige verblyfplaats van Eva, zo vroeg en onverzeld herwaards gekomen. Hare hemelfche engelachtige gedaante, vol vrouwlyke zachtheid, hare aanminnige onfchuld, hare manieren in hare houding en gebaarden, ja zelfs hare minste beweging bemagtigten zich zyner boosheid, en ontnamen der woede voor eenigen tyd het giftigfte oogmerk, het welk hy in zyn hart rondvoerde. De boosdoetider stond eenen tyd lang in verrukking, zyne kwaadaartigheid was werkeloos, en ontwapend van zyne vyandfchap, van zyne list, van zynen haat, nyd en wraakzucht ontwapend, fcheen hy eenen tydlang eene goede domheid te koesteren. Maar de gloeiende hel, die alom hem verzellende, in hem brandte en tot in het midden der hemelen zoude vervolgen, maakte welhaast van zyne aangename gewaarwording een einde. Het gezicht van zo vele vermaken, niet voor hem aanwezig, diende alleen om zynen boezem des te heviger van een te fcheuren. Hierom vergaderde hy welhaast zynen grimmigen haat en woede, en riep alle zyne ongeluks zwangere gedachten met de volgende woorden terug:

Gedachten, werwaards hebt gy my vervoerd? door welke

een verleider der bekoorlykheid, doet gy my vergeten wat my herwaards gevoerd heeft! haat alleen, gene liefde, gene hoop, om de hel met den hemel te verwisfelen; gene hoop van hier genoeg te smaken, maar alle genoegens te verftoren, dat genoeg alleen uitgenomen, het welk in het verdelgen gevonden wordt; alle andere vermaken zyn voor my verloren. Thans lacht de gelegenheid my aan, ik zal haar tot myn voornemen beeftigen. Zie daar de vrouw alleen, aan alle myne verzoekingten teu prooi, haar echtgenoot is niet in de nabyheid, hy, wiens verhevener verftand en fterkte my doen vrezen, is, waar ik myne ogen wende, nergens in dezen omtrek te vinden. Zyn moed is verheven, zyne leden zyn heldenmatig gebouwd, en hoe wel uit nietig ftof te famengefteld is hy een vreesfelyk vyand. Hy is niet te wonden, myne wonden zyn nog open, en de helle heeft myne natuur geheel veranderd en verzwakt. Hare fchoonheid daarentegen evenaart aan die der Goden, en is waardig dat de Goden haar beminnen; zy doet my nogthans geenfints ontftellen. Schoonheid en liefde wekken eerbied en vrees, maar kunnen zy zulks in my doen ontftaan,

in my die niets dan haat kan koesteren? eenen haat om zo veel sterker, wanneer dezelve onder den schyn der liefde behendig verborgen is. Zie daar de weg, welke ik tot haar verderf banen wil.

Dus sprak de vyand van het menschelyk geslacht, in de slang verborgen; hy nam zynen weg tot Eva, niet met golvend kruipen, gelyk in lateren tyd, maar opwaards geheven op eenen ronden voet van verscheiden ringen, die de een over den naderen gebogen, zich als een wezentlyk doolhof op een stapelden. Een opryzende kam verfierde zyn hoofd, en zyne ogen waren karbonkels; zyn hals met gouden vlammen besprengd, glinsterde van verre, en verhieft zich van tuschen de kringen, die in de groene vlakke zich rond wonden. Aangenaam en bevallig was de gedaante dezer slang, nimmer vond men sints dien tyd eene meer beminnellyke soort dan deze. Vergeefs vergelykt men by haar die gene, in welken Cadmus en Hermione in Illyrien veranderd werden; vergeefsch den God van Epidaurus, ook niet zy, welker gedaante Jupiter Ammon of Jupiter Capitolinus hadden aangenomen, de eersten aan Olym-

pius, de tweede aan die vrouw ten gevalle, welke Scipio, den luister van Rome, ter wereld bragt. Aanvangs zocht hy den toegang tot haar van ter zyde; met kronkelende bogten, gelyk iemand welke wenscht toegelaten te worden, maar tevens vreest ontydig te zullen komen. Gelyk wanneer een schip door een bekwaamen stuurman aan den mond van eene rivier of een voorland gefuurd wordt, en zich wendt of de zylen verandert, naar het draaijen der winden; aldus veranderde hy menigmaal van gang, en vormde met zynen flanken staart vele aardige knopen voor Eva, om hare ogen te lokken. Wanneer een wip een veld doorloopt

Bezig aan haren arbeid hoorde zy het ritselen der bladen, doch het trok haren aandacht niet; diergelyke spelen was zy gewoon van alle dieren des velds, welken gehoorzamer waren aan hare stemme, als de veranderde kudde aan de stemme van Circe. Thans werd hy vrypostiger, stelde zich ongeroepen voor haar, en bleef, als door verwondering bevangen, met starre blikken op haar gevestigd. Menigmaal neigde hy den opgesteken kam en den met goud besprenkelden hals, en lekte de voetstappen van Eva. Ein-

delyk werd haar oog getrokken door zyne strelende stomm
uitdrukkingen; en zy bemerkte zyn spelen. Vrolyk van de
aandacht te hebben tot zich getrokken, begon hy zyne be-
drieglyke verzoeking door de tong der slang, zyn werktuig,
of door de persing der lucht, op de volgende wyze:

Verwonder u niet, meesteres der aarde, byalden u, het
eenige wonder, iets verwondering kan te weeg brengen. Wa-
pen veel minder, uwe goedaartige ogen, dien hemel van goed-
heid, met misnoegen, dat ik, dus alleen zo onverzad-
lyk u beschouw, zonder uwe eerbiedvolle blikken te vrezen,
welken in deze eenzaamheid nog meer eerbied vorderen.
Verrukkendste beeldenis van uwen volmaakten schepper,
alles wat leeft, alles wat u toebehoort en u geschoonen is,
vestigt zyne blikken op u en aanbidt uwe schoonheid, met
verrukking beschoofd, doch allerbest daar, waar de bewon-
dering algemeen is. Wie beschouwt u hier in de wildernis-
se dan deze dieren, uwe aanschouwers, te zwak om zelfs
voor eene gedeelte uwe schoonheid gade te staan? Een ge-
nig man alleen ziet u, en wat is een eenig man? Als een
Godinne te midden onder de Goden moest gy wonen, tal-

loze engelen moesten dagelyksch om u zyn, u volgen, aait-
bidden en dienen.

Dus was het listig voorspel van den verleider; en hoe-
wel zyne stem verbazing wekte in Eva, zyne woorden von-
den nogthans eenen weg in haar harte. Niet zonder ont-
feltenis gaf zy hem ten antwoord:

— Wat hoor ik? de spraak der menschen rolt van de tong
eens diers, en drukt hunne gedachten uit? Ten minsten
dacht ik, ware het spreken den dieren ontzegd, en by
hunne schepping hadde God hen onbekwaam gemaakt tot
sprekende tonen. Onzeker bleef ik omtrend het laatste,
want in hare ogen en handelingen is rede dikwils veelvuldig
merkbaar. Ook wist ik, slange, dat gy de listigste zyt van
alle de dieren des velds, maar niet dat gy met de spraak
der menschen begaafd waardt. Herhaal dit wonder, en zeg
my, hoe ontfingt gy, anders stom, de spraak, en van waar
deze vriendschap voor my boven alle andere dieren, die da-
gelyksch voor myn gezicht verschynen? spreek, een diegge-
lyk wonder is myne opmerkzaamheid dubbeld waardig.

Daarop hernam de listige verzoeker:

Behoer ik u te danken, dezer schone wereld! helder stralende
 Eva. Zeer ligt kan ik u alles zeggen, wat gy beveelt, en
 billyk gehoorzaam ik u. Gelyk alle dieren welken van de
 vertreden kruiden zich generen, had ik lage en slechte ge-
 dachten, gelyk aan myne spyze; Natuur deed my niets an-
 ders kennen, dan het geen my nodig ware tot myn bestaan,
 en om myn geslacht voort te planten. Op zekeren dag
 rondzwerfende in deze aangename velden, zag ik gevallen
 eenen van verre in het oog vallenden schonen boom, be-
 laden met blozende en goudgele vruchten, die de bevallig-
 ste verwen vertoonden. Om hem nauwkeurig te beschou-
 wen naderde ik; een aangename reuk van de takken my
 toegedend, wekte mynen eelust, en werkte in myne zin-
 nen eene aanloening groter dan de heylige reuk van de
 aangename Venkel, of als de airwasfering der aromatische
 melk van schapen of geiten, welken des avonds op het kla-
 ver druift, wanneer springende lammeren, zich alleen met
 spelen vermakende, dezelve uit te zuigen vergeten. Geen
 oogenblik verzuimde ik om myne begeerte te stillen, en
 proefde den schonen appel. **Honger en dorst, twee sterke**

verzoekers, en opgewekt door den reuk van deze bevallige vrucht, spoorden my aan. Ik slingerde my opwaards om den bemosten stam, om de takken te bereiken, die uwen of den ver reikenden arm van uwen Adam eischten. Onder den boom stonden vele andere dieren ontvlamd door eene zelfde begeerte, doch myne vermogens niet bezittende, om de vrucht te bereiken, aanschouwden my met afgunstige ogen. Na, tot aan de vruchten geklommen, waar de overvloed zo naby, zo aanvallig rondsom my hing, plukte en at ik; een diergelyke smaak had ik tot dus verre in gene spyze, in gene fontein gevonden. Volkomen verzadigd, bespeurde ik eene zeldzame verandering in myn binnenste; myne inwendige vermogens werden tot den graad van het vernuft verheven, en hoewel ik myne gedaante behield, ontving ik terstond de magt van te spreken. Daarop wendde ik myne gedachten op hoge en diepe overdenkingen, overwegende, met een opgeklaard verstand alles wat zichtbaar is in hemel, op aarde en in de lucht, en onderzocht alle schone en goede dingen der natuur. Doch in uwe Goddelijke gedaante, en in de hemelsche stralen van uwe schoon-

heid, zeg ik al dit schone, al dit goede vereenigt; gene schoonheid die niet de uwe kan vergeleeken worden, of de uwe evenaart, deze was het, die my bewoog u te naderen, mogelyk ontydig u te aanschouwen en als de waardige vorstinne aller schepselen, doen gebieden, de vrouw der aarde te aanbidden.

Dus sprak de bezetene listige slang. De verbazing van Eva werd nu nog groter, en zy gaf haar onvoorzichtig het volgend antwoord:

Slange, uw overdreven lof doet my aan de waarheid, dat die vrucht wysheid by u gewerkt hebbe, twyffelen. Doch zeg my, waar groeit die boom? hoe verre van hier? hier in het Paradys groeien vele en schone soorten van bomen, die ons tot dus verre nog onbekend zyn; in den overvloed voor ons openstaande, blyven eene menigte vruchten onaangeroerd, blyven gestadig aan den boom hangen, en bederven geenzints, tot dat de menschen zullen aangroeijen om haar te bezorgen, en meerder handen natuur van haren dragt zullen ontlasten.

De listige adder hernam nu met een kwaadaarig genoeg:

De weg derwaards, aanbiddelyke beheerscheresse, is aangenaam en kort, achter een rey van Mirrhen op eene vlakke, na by eene bron, en wanneer men een klein boschje van Mirrhe en balzemstruiken heeft doorwandeld. Zo gymy volgen wilt, zal in u spoedig derwaards geleiden.

Wees dan myne geleidster, sprak Eva.

Nu rolde Satan zich snel in kronkelende kringen, en geleide haar; alle zyne spieren, waren thans werkzaam, en zyne helsche drift ter bevordering der misdaad verbaast zynen aantocht. De hoop verheft en de vreugde verlicht zynen kam; gelyk wanneer een dwaallicht, gevormd uit vetten damp, welke de nacht verdikt, en de koude omgeven heeft, door snelle beweging ontvlamt, menigmaal, gelyk men zegt, door eenen bedrieglyken geest geleid, met een misleidend licht dwarrelend zweeft en flikkert, en den verschrokken nachtwandelaar van zynen weg menigmaal door poelen en putten, in sloten en moerassen voert, waarin hy verzinken, en zonder redding verloren moet gaan; aldus schitterde de gruwzame verleider, en geleide Eva, onze al te ligt geloyige moeder naar haren valstrik, den verboden

boom; de wortel van alle rampen der menschen. Weldra werd zy hem gewaar, en sprak tot hare geleidster:

Dezen gang voor my geheel vruchtloos, hadden wy kunnen sparen, siinge, ofschoon hier eenen overvloed is van vruchten. Het geloof, als hadde deze vrucht de door u beroemde deugden, berust op uwe getuigenis. Wonderbaar in waarheid, wanneer zy de oorzaak is, van eene zodanige werking. Doch dezen boom mogen wy niet aanroeren, noch van zyne vruchten eten. Dus beval het God, en gaf ons dit bevel als de eenige dochter zynner stemme. Al het overige is dan aan onze goedkeuring onderworpen, en de rede strekt ons tot eene wet.

Arglistig hernam de verleider:

Is het mogelijk! hoe! heeft God dan gezegd, dat gy van alle de vruchten in dezen hof niet moogt eten, daar hy u nogthans verklaard heeft tot Opperheeren van alles wat op de aarde of in de lucht zich onthoudt?

Eva, nog zonder zonde, gaf hem ten antwoord:

Van alle de vruchten in dezen hof mogen wy eten; doch van de vrucht van dezen schonen boom, te midden van den

noef staande, heeft God gezegd: Gy zult daarvan niet eten, ook zult gy dezelve niet aanroeren! op dat gy niet moogt sterven.

Naauwlyks had zy deze korte woorden uitgesproken, of de verzoeker werd stoutter, en versfelde zich ongemerkt op eene andere meer listige wyze. Vol liefde en yver scheen hy voor de menschen, en misnoegd wegens het onrecht hun aangedaan. Als in eene hevige hartstocht, hoewel met statigheid en ernstige gebaarden draaide hy gindsch en herwaards, als wilde hy van ten hoogsten gewigtige zaken spreken. Gelyk oudtyds een beroemd redenaar te Athene of in het vrye Rome, waar de welsprekendheid in latere dagen verftomd bleide, wanneer hy eene zaak van aanbelang wilde voordragen, in zich zelve verdiept stond, en zyne houding, iedere beweging, elke gebaarde, de opmerkzaamheid hem verworven, aler hy nog zyne tong gebruikt had, en dan menigmaal in verhitte hartstochten aanving, doordien zyn yver voor het recht genen langwyligen voorafpraak scheen te dulden; aldus stond, aldus waren de gebaarden van den verzoeker, aldus slegen zyne hartstochten tot eene buitenge-

wone hoogte, en borsten uit in de volgende roerende uitdrukkingen:

o Heilige, wyze, en wysheid ſchenkende plant, moeder der kennis, thans gevoel ik uw vermogen zeer duidelyk, terwyl ik niet alleen de dingen in hunne oorzaken, maar ook de wegen van den wysten Werkmeester ontdek, zo wys men denzelven ook moge houden. Koninginne dezeraarde! ſla geen geloofaan deze harde bedreigingen des doods. Gy zult niet ſterven. Hoe ware dit mogelyk? van deze vrucht? Zy geeft u het leven in de erkentenis. Door den bedreigenden? ſla uwe ogen op my; ik heb de vrucht geplukt, ik heb haar gegeten, en leef niet alleen nog, maar heb een meer volmaakt leven ontfangen als het noodlot voor my bepaalde, doordien ik boven het zelve dorst te ſtreven. Hoe! zou dat geen, het welk den dieren openſlaat, den menſchen toegeloten blyven? zou de toorn des Hemels wegens eenen zo geringen miſſlag zich ontfleken? zal de Godheid niet veel meer uwe onbedwingbare deugd pryzen, niet afgeschrikt door aangekondigde ſmarten des doods, wat ook de dood zyn moge, om dat geen te beproeven, wat tot een gelukkiger leven leiden

kon, de kennis namenlyk van goed en kwaad? Van het goede; hoe billyk? Van het kwaad; wanneer het kwaad iets wezentlyks is, waarom dan zoude het niet gekend worden, doordien het als dan gemaklykst vermyd wordt? God kan deswegens niet straffen en rechtvaardig blyven. Ware hy niet rechtvaardig, hy ware geen God; en alsdan niet te vrezen, niet te gehoorzamen. Zelfs uwe vrees voor den dood, moet de vrees doen verdwynen. Waarem dan werd deze vrucht verboden? Waarom u te doen verschrikken? hy zoeken in de vernedering, in de onwetendheid te houden, om zyne aanbidders te bewaren. Hy weet dat op dien dag, op welken gy daarvan eet, uwe ogen, welken gy geloof verlicht te zyn, maar waarlyk nog door duisternis bedekt worden, zich volkomen zullen openen en opklaren, dat gy den Goden gelyk, zoo veel van het goede en kwade verstaan zult, gelyk zy zelven. Dat gy gelyk goden zult worden, moet uit de betrekkingen volgen, doordien ik gelyk een mensch, gelyk een mensch naar het inwendige geworden ben, ik werd uit een redeloos dier een mensch; gy zult uit menschen Goden worden. Mogelyk zult gy door het menschelyk wezen af

te leggen, en het goddelyk wezen aan te nemen, op deze wyze sterven; en een dood zo gelukkig in zyne gevolgen, is te wenschen, hoe zeer men u met denzelven bedreigd heeft. En wat zyn de Goden, dat een mensch niet hemmelyk zoude kunnen worden, wanneer hy Goddelyk voedsel geniet? De Goden waren de eersten, en ons geloof geeft hun het voordeel, dat alle dingen van hun oorspronglyk zyn. Ik twyffel aan deze waarheid; ik zie deze schone aarde door het zonnélicht verwarmd, alle dingen voortbrengen, de Goden zie ik niets werken. Vormden zy alle dingen, wie dan floot de kennis van goed en kwaad in dezen boom, dat die geen welke daarvan eet, zonder hunne toestemming de wysheid verkrygt? Welke is de misdaad, wanneer de mensch op deze wyze in kennis toeneemt? Welk nadeel kan uwe meerdere kennis hem toebrengen; of wat kan deze boom, tegen zynen wil u geven, wanneer alles zyn is? of is het nyd? kan dan ook nyd in hemelsche harten plaats vinden? deze, deze en meer andere oorzaken bewyzen genoegzaam, hoe nodig deze schone vrucht u is. Streck dan uwen arm uit, menschelyke Godesse, en eet vrymoedig.

Hy eindigde, en zyne bedrieglyke woorden maakten he-
 laas, eenen te sterken indruk op het hart der zwakke vrouw;
 starend zag zy de vrucht aan, welker aanschouwen alleen in
 staat was te kunnen verzoeken; en nog klonk de toon zy-
 ner overredende woorden, die, gelyk zy waande, vernuft en
 waarheid in zich behelsden, in hare oren. Intusfchen was
 het middag uur genaderd, en verdubbelde door den aange-
 namen reuk dezer vrucht den brandenden eetlust. Haar be-
 geerig oog, ontvlamd van verlangen, vermeerderde de neiging
 om te plukken en te eten; Eerst nogthans bleef zy stilzwy-
 gend in zich zelve gekeerd, en murmelde de volgende
 woorden:

Buiten twyffel zyn uwe deugden groot en myne verbazing
 waardig, beste van alle vruchten! hoewel aan den mensch
 ontzegt, geeft uwe eerste genieting, te lang ons geweigerd,
 aan de stemmen de spraak, en de tong, niet tot spreken
 gemaakt, wordt door u in staat gesteld, om uwen lof te
 vermelden. Hy, welke uw gebruik ons ontzegt heeft, heeft
 uwe waarde niet voor ons verborgen; hy noemde u te
 recht den boom der kennis des goeds, en des kwaads; hy

verbod ons van uwe vrucht te mogen eten; doch dit verbod pryst u slechts hoger aan, daar hy het goede aantoonde, het welk door u wordt mede gedeeld en dus ons ontbreekt. Voorzeker bezit men het goede niet, het welk men niet kent; of wanneer men het bezit en niet kent, is deze onwetendheid gelyk aan het gemis. Wat dan in waarheid verbiedt hy ons anders, dan de kennis van goed, van wys te zyn? Diergelyk verbod verpligt ons geensints tot gehoorzaamheid. En wanneer de dood ons loon werd door van den boom te eten, welk voordeel dan kunnen wy uit onze inwendige vryheid trekken? Op dien dag, dus huide ons vonnis, wanneer wy van deze schone vrucht eten, zullen wy sterven. Sterft dan de slang? zy at en leeft nog, en ontving kennis en spreekt, en redekavelte, en onderscheidt, hoe redeloos ook weker. Is dan de dood alleen voor ons uitgevonden? Of heeft men dit voedsel voor het verstand alleen aan ons geweigerd, en het den dieren bewaard? Het schynt zo; Het eenigst dier nogthans, dat tot dus verre deze vrucht gesmaakt heeft, misgunt ons haar niet, maar brengt ons het goede, aan het zelve ten deel gevallen, met genoeg. Geen

verdacht kan op het zelve vallen; het is de vriend der menschen, en verre van alle bedrog en list. Wat dan vrees ik? of veel eer, weet ik wel wat ik moet vrezen, onkundig zynde, wat goed of kwaad, wat God of dood, wat wetten of straffen zyn? Hier groeit de artzeny welke my kan genezen, deze goddelyke vrucht, zo sirelend voor het oog, zo aantlokkelyk voor de smaak, en begaafd met de deugd van wysheid te bevorderen, wat dan hindert my om dezelve te plukken, en lichaam en ziel tevens te spyzen.

Dus sprekende, strekte zy ter ongelukkiger ure hare rasche hand uit naar de vrucht, en plukte en at van dezelve. De aarde gevoelde de wonde, natuur zuchtte in hare ingewanden, en gaf door alle hare werken de treurige tekenen, dat alles verloren was, te kennen.

De schuldige slang kroop onder de struiken, hare rol was uit gespeeld, en Eva geheel in haren aangenamen smaak verdiept, hield haren aandacht alleen daarop gevestigd. Eene diergelyke wellust, dacht haar, had zy van gene vrucht nog gevoeld. Mogelyk was haar gevoel wezenlyk, mogelyk ingebeeld door de hoop op de spoedige verwachting van hoge

kennis, en door de verbeelding van hare aanstaande vergoeding. Gretig en zonder maat, verslond zy de vruchten, onbewust dat zy den dood in haren boezem bragten. Eindelyk verzadigd, en moedig en vrolyk als ware zy door den wyn verhit, sprak zy tot zich zelve, zeer met haar geluk vergenoegd:

ô Eenigste, deugdzaamste, onwaardebaarste onder alle de bomen in het paradys; uwe gezegende kracht werkt wysheid. Tot dus verre waardt gy onbekend, verdachig, en uwe schone vruchten hingen aan den stam, als waren zy zonder oogmerk geschapen. Voortaan zal in den vroegen morgen niet zonder lofgezangen, myne eerste zorge zyn om uwe gevulde takken zo mildadig eenen iegelyken aangeboden, van hunnen vruchtbaeren last te onthellen; tot dat ik door uwe spyze in erkenenis ryp worde, gelyk de Goden, aan welken alle dingen bekend zyn, hoewel zy anderen misgunnen wat zy niet kunnen geven; want indien de kennis hunne gave was, zy waren op dezen boom niet gegroeid. Aan uwe ontbering, beste geleidster, aan u zwaai ik mynen dank toe; Had ik niet gevolgd, dan ware de quwetendheid nog myn

deel; gy opent my den weg tot de wysheid, gy geeft my tot haar den toegang, hoewel zy zich voor ons verbergt. Mogelyk worde ook ik niet ontdekt; de hemel is hoog en te verre van ons verwyderd, dan dat men alles wat op aarde voorvalt, van daar zoude kunnen zien. Mogelyk hebben andere zorgen onzen groten wetgever van zyne geduurige waakzaamheid afgehouden, en ik dus zeker voor de hun omringende wachters. Doch hoedanig zal ik voor Adam verschynen? Zal ik myne verandering ontdekken, en myne gelukzaligheid hem mededeelen, of niet? Of zal ik het voorrecht der kennis alleen voor my behouden, om daar door dat geen te herstellen wat aan het vrouwelyk geslacht ontbreekt, zyne liefde te mywaards te vermeerderen, my hem gelyker te maken, en somtyds hem te overtreffen? dit laatste is geensints te misprijzen. Want hoedanig is die gene vry, welke geringer is? Dit zy dan zo. Maar hoe, wanneer God my gezien heeft, en de dood daarop volgde? dan zoude ik niet meer zyn, Adam aan eene andere Eva verbonden worden, en met haar in vreugde leven, terwyl ik in de vernietiging zou weg gezonken zyn. Alleen dit denk-

beeld is een dood. Myn befluit is dus genomen; Adam zal geluk en ongeluk met my delen; zo sterk is myne liefde tot hem, dat ik duizend doden met hem zou kunnen lyden, zonder wien ik niet kan leven.

Dit zeggende, wendde zy hare treden van den boom; alvorens nogthans boog zy zich voor den zelve, als voor eenen geest, welke daarin woonde, en door zyne tegenwoordigheid het sap der wetenschap, uit den nectar, den drank der Goden, ontsprongen, in de plant had gegoten. Adam intusfchen op hare terugkomst vol verlangen wachtende, had eenen krans van uitgelezen bloemen gevlochten, om hare haár lokken daarmede te versieren, gelyk de maaijers menigmaal de Koningin der Aarde bekronen. In zyne gedachten beloofde hy zich grote vreugde en genoegen van hare terugkomst, daar zy zo lange vertraagde. Ondertusfchen voorfpelde de ongelyke klopping van zyn hart hem eenig ongeluk, en het voorgevoel van eenig kwaad deed zyne leden rillen. Hy ging haar te gemoet, langs den weg, welke zy des morgens genomen had, toen zy van een fcheiden; het voetpad dat hy volgde, geleidde hem tot den boom

der kennis. Eenige schreden van daar, trof hy haar aan; in hare hand droeg zy nog eenen tak van de schoone vrucht en de verfhgeplukte reuk van Ambrosia verspreidde zich rondsom hem. Zy spoedde hem te gemoet; in haar aangezicht stond onschuldiging te lezen, en de al te rasche verdediging gaf haar metvleiende woorden, welken naar haren wensch vloeiden, de volgende rede in:

Verwonderde het u niet Adam, waar ik zo lang vertoefde? uw byzyn ontbrak my, en de tyd viel my lang, die van uwe tegenwoordigheid my beroofde; diegelyke minnesmarten gevoelde ik nog nimmer, ook zal ik my aan dezelve niet weder bloot stellen, want nimmer meen ik nogmaals te ondervinden, wat ik zonder ondervinding al te rasch gezocht had, namenlyk de smarten myner verwydering van u. Doch te zeer zeldzaam ondertusfchen en wonderbaar is de oorzaak van dezelve. Niet gelyk men ons zcide, is deze boom gevaarlyk, door van denzelven te proeven, hy opent geen fints den weg tot ongekende rampen; integendeel is zyn vermogen goddelyk, hy kan de ogen openen, en die geen, welke daarvan eet, maakt hy tot Goden. Men proefde van

zyne vrucht, en vond dit vermogen in hetz. De wyze slang, niet zo gebonden gelyk wy, of mogelijk niet gehoorzaam, at van deze vrucht, en heeft den dood niet ondergaan, gelyk ons zulks gedreigd is; met eene menschelyke stemme, met een menschelyk verstand, werd zy begaafd; zy oordeelt verstandig tot verbazing, en bewoog my door hare redenen om mede te proeven, en de uitwerking heeft hare woorden bevestigd. De ogen, weleer duister, zyn thans meer geopend, het licht van mynen geest is meer uitgebreid, en myn hart meer verheven, groeit tot de hoogte der Godheid. Het is deze opklimming tot de Godheid, welke ik voornamentlyk om uwe wille zocht, zonder u zou ik dezelve kunnen verachten. Het geluk is een geluk voor my, wanneer gy daarin deelt; zonder uwe deelneming zou het my welhaast verdrieten; gy dan, proef mede, op dat een zelfde noodlot, eene zelfde vreugde, gelyk onze liefde, ons moge vereenigen. Wanneer gy weigerde te proeven, zoude, vrees ik, eenige ongelykheid ons scheiden, en ik om u te laat moeten afstaan van den rang der Godheid, wanneer het noodlot zulks niet meer zou veroorloven.

Aldus verhaalde Eva hare gefchiedenis met vrolyke gebaarden, doch op hare wangen ftond het ongeluk van haren ftaat geprent; aan de andere zyde ftond Adam, als verfteend, verbaasd en verbleekt, zo rasch hy den dodelyken misftap had vernomen. Een koude rilling liep door alle zyne aderen. Zyne kniën beefden, en de krans, voor Eva gevlochten, ontviel zyne matte hand, en de reeds verwelkende rozen ontbladerden. Spraakloos en verbleekt ftond hy daar, en onderbrak eindelyk de diepe ftilzwygendheid. Aldus tot zich zelve fprekende:

ó Gy fchoonfte in de fchepping, laafte en beste onder alle de werken des Almagtigen; werktuk, waarin alles wat heilig, Goddelyk, goed, beminnenswaardig, en aangenaam voor oog en gedachten kan gevormd worden, in den volkomenften graad aanwezig is. In welk eenen afgrond vind ik u neêrgeftort! hoe plotsling zyt gy verloren, ontluiftert, vernederd, en overgegeven aan den dood! Hoe hebt gy het voorgefchreven bevel kunnen overtreden? hoe uwe handen fchenden aan de heilige verbodene vrucht? Het gevloekt bedrog van eenen nog onbekenden vyand, heeft u

misleid, en maakt u benevens my rampzalig. Doch myn besluit is genomen, ik volg u tot in de armen des doods, Hoe! zoude ik zonder u kunnen leven. Uwen aangenaamen omgang en uwe liefde vergeten, welke zo teder ons heeft vereenigd! Zoude ik in deze woeste wildernissen ongekend en eenzaam weder rond dwalen? Wanneer ook de Eeuwige eene andere Eva voor my wilde scheppen; wanneer dezelve ook weder uit myn vleesch gevormd wierd, zou nogthans uw verlies nimmer uit myn hart gewischt zyn! Neen, neen, ik gevoel de keten der natuur welke my trekt. Gy zyt vleesch van mynen vleesche, en been van mynen bene, en myn toestand zal nimmer, in voor- noch tegenwoord van den uwen worden gescheiden!

Dit gezegd hebbende, werd hy bedaarder, en gelyk een mensch die zich na eenig treurig ongeluk herhaalt, en na bittere angsten zich aan dat geen wat hem onveranderlyk toefchynt onderwerpt, richt hy in eene kalme gemoeds-gesteltenis de volgende woorden tot Eva:

Gy hebt eene verwegene daad gewaagd, Eva, en u in het grootst gevaar gebragt. Uit hoogachting moesten zelfs

onze ogen zich onthouden om de vrucht te aanschouwen, en gy hebt eene onheilige hand derwaards durven uitstrekken; gy hebt daarvan durven eten, ondanks de vervloeking, daar mede verbonden. Doch wie kan het voorledene terug brengen, en het gebeurde als niet gebeurd herroepen? Noch de Almagtige, noch het noodlot. Doch veelligt zult gy niet sterven; veelligt is de daad zo hatelyk niet meer, nadat de vrucht door de slang gefchonden en genoten, van hare heiligheid beroofd en ontwyd is, alcer wy van dezelve geproefd hadden. Ook aan zich zelve, wordt zy niet dodelyk bevonden; de slang leeft nog, zegt gy, zelfs met het voordeel van een meer volmaakt leven. Dit voorbeeld is ons een gewigtig bewys; wanneer wy eten, zullen wy hoger stygen in kennis; en deze kan gene andere zyn, dan tot Goden, halfgoden of Engelen verhoogd te worden. Hoe kunnen wy geloven dat de wyze Schepper, de bedreiging aan ons gedaan, wezenlyk ter uitvoer brengen en ons vernietigen wilde? ons zyne beste schepselen? ons, die wy met zo veel eer beladen, en als Heer over alle zyne werken gesteld zyn? zy, die om onzent willen gemaakt zyn,

moeften , aan ons gebonden , in onzen ondergang , noodzakelyk met ons vernield worden . Dus zou de Godheid , schiepen en verdeelen , zynen arbeid te vergeefs verricht hebben , en de vruchten van zynen arbeid verliezen ; Neen , dit denkbeeld is der Godheid onwaardig . Want hoewel hy de schepping door zyne Almagt konde herstelen , ongaarne zou hy ons nogthans willen vernietigen . Alsdan zou zyn wederzaker zegepralen , en zeggen : wisselvallige toestand van die genen , welken door God allermeeft zyn begunftigd . Wie kan zich vleyen hem lang te behagen ? Ik was de eerfte welke hy verftoorde , thans verftoort hy het menfchelyk geflacht ; wien zal hy in 't vervolg weder verftoren ? Niet zo ligt zal hy onzen vyand in de gelegenheid ftellen , van hem te befpoften . Hoe het zy ik heb befloten , om myn noodlot onverbreekelyk aan het uwe te verbinden ; ik wil my mede aan uw vonnis onderwerpen ; en moet ik den dood met u delen , dan zelfs zal die dood my gelyk een leven zyn . Ik gevoel den band der natuur in myn hart , ondanks my zelven trekt hy my tot die gene welke myne eigene is , tot u , die wat gy zyt , van my hebt ontfangen . Onaffchei-

delyk is onze toestand; wy zyn een geest, een vleesch; en u verliezende, verloor ik alles.

Dus sprak Adam, en Eva antwoordde :

ô Heerlyke proef van uitnemende liefde! roemwaardig bewys, verheven voorbeeld, my tot navolging verpligtend! Doch hoe zal ik het bereiken Adam, daar ik zo veel onvolkomener ben als gy zyt? Thans ben ik trotsch op mynen oorsprong als gesproten uit uwe zyde, en met verrukking hoor ik van onze vereeniging u spreken; van een hart, van eene ziel in ons beiden. Voortreflyke proef, die deze dag daarvan oplevert. Gy betuigt, veeleer gelyke schuld, gelyke straffe met my te willen delen, dan door den dood, of iets, nog meer dan de dood te vrezen, ons beiden, door eene zo dierbare liefde te samen verbonden, te zien van een rukken. Doch is het eene misdaad van deze schone vrucht te eten, welker deugd, aanleiding gaf tot deze gelukkige proef uwer liefde, die waarlyk andersints nimmer in dien hogen graad zich zoude vertoont hebben. Immers uit het goede ontspringt altoos goed, het zy dan onmiddelbaar, het zy door de gevolgen. Konde ik denken, dat de gedreigde

dood waarlyk het gevolg zyn zoude van den stap door my gedaan, ik zou my zelve aan zyne verschrikkelyke slagen aanbieden; ik zoude u niet overhalen, om myne voetstapen te volgen, maar veeleer, van alles wat leeft verfloten, omzwerfen, dan u tot eene daad verleiden voor uwe rust zo nadeelig; voornamentlyk thans, daar ik voor de eerste maal van uwe oprechte en onnavolgbare liefde zo sterk worde verzekerd. Doch ik gevoel reeds eenen anderen uitgang. Wel verre van dood, gevoel ik vermeerdering van leven, geopende ogen, vernieuwde hoop, vernieuwde genogens, en eenen zo Goddelyken smaak, dat alles wat tot dus verre myne zinnen konde strelen, my wrang en niets beteknends toefchyn. Wees dan moedig Adam; proef; vertrouw op myne ondervinding, en geef de vreze voor den dood dien winden ten prooi.

Dus sprekende, omzarmde zy hem, en geheel bewogen wegens dien hohen trap zyner liefde, van zich vrywillig aan de granfchap des hemels en zelfs aan den dood om haar te willen onderwerpen, rolden tranen van tederheid en vreugde, langs hare wangen. Ter beloning, (en die dodelyke gene-

genheid verdiende gene betere,) plukte zy hem deze schoone aanvallige vrucht, van eenen der takken, welke zy in hare hand hield. Ondanks zyn beter weten, en, hoewel niet door list bedrogen, alleen door zwakheid voor de aantlokkelyke schoonheden van zyne vrouw, overwonnen, stond hy niet in beraad om te eten.

De aarde zidderde in hare ingewanden, als weder van doodsangsten zwanger, en natuur loosde andermaal diepe zuchten; de donder brulde, de hemel omwolkte, en weende eenige treurige druppelen, na het volbrengen der eerste oorspronglyke misdaad. Adam bemerkte dit niet, maar verzadigde zich naar welgevallen; Ook Eva droeg gene bedenking, om nog eenmaal haren misftap te herhalen, om als beminnelyke gezellinne haren echtgenoot nog meer te vleyen. Thans zwommen beiden, als door nieuwen wyn beruischt, in wellust; in hunne dwaze verbeelding, dachten zy de Godheid in zich te ontwaren, die reeds vleugelen uit broeide, om de aarde te kunnen bespotten. Doch de verleiden- de vrucht bragt eene andere werking voort. Voor de eerste- maal deden zy vleefchelyke lusten in hun ontvlammen;

Adam wierp wellustige blikken op Eva, en deze wierp even zulke wellustige blikken op hem terug. Beiden brandden zy van wellust, en Adam ontfak door de volgende woorden de dierlyke hartsochten in Eva:

Thans ondervind ik Eva, dat gy eenen fynen en sterlyken smaak hebt, geen gering gedeelte der wysheid, doordien wy hem zelfs van geliefde denkbeelden bezigen, en het gehemelte verstandig noemen. Ik moet u roemen, daar gy voor dezen dag zo wel gezorgd hebt. Hoe vele genoegens verloren wy, zo lang wy van deze aangename vrucht ons moesten onthouden! Tot dus verre was de wellust in den smaak ons onbekend. Hoe wenschelyk ware het, wanneer in de aan ons verboden dingen, zo vele vermaken jeggen, dat in de plaats van eenen, tien bomen ons waren verboden geworden. Doch kom, laat ons, thans, wel verzadigd, spelen, gelyk voegzaam is na eenen zo smaake-lyken maalyd. Nimmer, sints den eersten dag waar op ik u aanschouwde, en, verfierd met alle volmaaktheden, naar het bruidprieel geleide, gevoelde ik brandende begeerte om u te genieten. Zyt gy my thans schoner dan ooit in

myne ogen, dank zy die deugd van dezen wonderbaar werkenden boom.

Dus sprak hy reeds bezig met Ionken en boeleerend schertsen. Eva hem volkomen verstaande, beantwoordde hem met smachtende ogen, vol van een aantekend vuur. Hy vatte hare hand, en zonder tegenstand geleidde hy haar in een aanminnig priecel, het welk met zyne dikke schaduwen hen omhulde. Hun leger was vervaardigd uit bloemen, uit Violie ren, Asphodillen, Rozen en Hyacinten, de zuiverste en zagtste schoot der aarde.

Thans baadden zy zich in volheid van wellust en minnespelen, het zegel van hunne gemeenschappelyke overtreding en de overwinst hunner zonden, en eindelyk, van hunne wellustige spelen geheel vermoeid, overweldigde de dauwende slaap hunne ogen.

Zo dra nu de krachten van deze bedrieglyke vrucht waren vervlogen, die met bedwelmenden damp, nog kortst om hunne levensgeesten speelden, en de inwendige vermogens op het dwaalspoor vervoerden; toen een ongeruste slaap uit dikke dampen geboren, en door pynigende dromen, de

kinderen der onmatigheid, hen verlaten had, stonden zy op, geheel afgemat van vermoenis; zy aanschouwden elkanderen, en zagen rasch hoedanig hunne ogen geopend waren en hun verstand verduisterd was. De onschuld, welke hen eertyds gelyk een sluier dekte, en het gezicht van het kwade aan haar verborg, was hun onvloten; het bilyk vertrouwen op zich zelve, gerechtigheid en eer waren van hun verwyderd; schuldige schaamte moest deze naken den dekken, maar haar kleed ontblootte hen slechts nog meer. Aldus ontwaakte de sterke Danit, de aan Hercules evenaarende Samson, uit de wellustige schoot der Philistyne Delila, en vond opstaande van zyne sterkte zich beroofd. Verstoken en beroofd van alle deugden, verftomd, met de schande op het gelaat, en als met spraakloosheid geflagen, zaten zy met nedergeflagen ogen. Adam eindelyk, hoewel even zeer als Eva nedergeflagen door schaamte, was de eerste, die met eene treurige stem, en afgebroken woorden, in de volgende uitdrukkingen uitborst:

Ter ongelukkiger uure Eva, hebt gy den kruipenden verleider gehoor verleend, wie hem ook moge geleerd hebben

de menschelyke stem naar te bootfen; waar in onzen val, en valsch in de ons beloofde volmaaktheid, is zyne voorfelling. Thans zyn onze ogen in waarheid geopend: wy erkennen het goede en kwade; het goede verloren wy, en fforten in eenen poel van ellende. Heilloze kennis, wanneer het kennis is te ondervinden dat wy naakt, van eer, van onfchuld, van geloof en zuiverheid, onze gewoonlyke voormalige fieraden, beroofd zyn, thans zyn zy bezoedeid en bevlekt: duidelyke merktekenen eener fchandelyke begeerte, de oorffprong van alle kwaad ftaan geprent op ons voorhoofd, en de fchaamte van alle wanbedryven het gevolg, verzekert ons van onze verregaande overfedingen. Hoe zal ik voortaan het aangezicht Gods en der engelen anfchouwen, zo menigmaal met vreugde en verrukking door my befchouwd? Thans zullen deze hemelfche gefalten myne zondige aardfche gedaante met hunnen onverdragelyken glans ter neder ftaan. Ach! konde ik thans dwalend en in eenzaamheid gelyk het wild gedierte leven, waar de hoogfte wonden, ondoordringbaar voor het licht der zonne en der ffterren, met eenen eeuwigen nacht my omhulden! Dekt my, gy

dennen! Gy Cederen verbergt my onder uwe ontelbare takken, en laat myne ogen het zonnelicht nimmer weder aanschouwen. Maar denken wy, in den ellendigsten toestand neêrgezonden, om dat geen aan onze ogen te onttrekken, wat ons zou doen blozen. Laat ons boombladeren vlechten en onze lendenen daarmede omgorden, opdat de schaamte, deze geboorte onzer zonden, ons niet geduurig van onreinigheid zou mogen beschuldigen.

Dus ried hy, en beiden verborgen zich in het dichtste woud, waar zy den vygenboom uit kozen. Geenints die foort, vermaard door zyne vruchten, maar eene andere nog heden daagsch by de Indianen in Malabar en Decan bekend. Zyne gekromde armen in breedte en lengte uitgestrekt buigen zich op de aarde en schieten wortelen in dezelve; dochters wasfen rondsom de moeder, en vormen eene boogswyze schaduw, als op hoog verwulfdde pylermen onder haar gangen waarin de echos wonen. Hier menigmaal zoekt de Indianische Herder de koelte op den brandenden middag, en slaat door de openingen, onder de digste schaduwen zyne weidende kudden gade. Zy plukken de bladeren van dezen

boom, breed gelyk het schild eener Amazone, en vlochten dezelve, zo goed mogelyk te samen, om hunne lendenen te omgorden. Ydel dekzel, wanneer het de schande hunner misdaad zou moeten bedekken!

o Hoe ongelyk aan hun voormalig sieraad, waren thans de ongelukkigen! dus gekleed vond Columbus de Amerikanen, dus omgord met vederen onder de bomen op de eilanden en aan de lommerryke stranden, maar overigens naakt en wild.

Aldus ontkleed, en hunne schaamte, gelyk zy meenden, gedeeltelyk bedekt, doch verre van rust en kalmte in hunner boezem, zaten zy neder en weenden. Niet slechts regenden tranen uit hunne ogen; tomeloze stormen, hevige hartstochten en toorn, haat, wantrouw, verdenking en tweedracht beroerden het binnendst van hunne ziel, welcer een kalm en vreedzaam verblyf, inaar thans hevig gefchokt door buiderende stormen. De rede had haren gebiedenden scepter verloren, de wil was niet meer gehoorzaam aan hare stem, beiden bukten onder de heerschappy der zinnelyke lusten, die in hunne verlaging de rede boeide, en den

staf haar ontnam. Uit eenen zo angstigen boezem vloeiden de woorden van Adam, toen hy met een verfeld gelaat, en veranderden toon, na een lang en treurig stilzwygen aldus tegen Eva vervolgde:

Ach! hadt gy myne woorden gehoord; waardt gy by my gebleven, gelyk ik u smeekte, toen op dezen ongelukkigen morgen de zonderlinge begeerte, om my nog onbekende redenen, u inviel, om alleen rond te dwalen, wy waren nog gelukkig, en geensints gelyk thans, befchaamd, naakt, ellendig, en van alles wat goed is, beroofd. Voortaan stelle niemand zyne getrouwheid zonder noodzaak op de proef; hy, welke daartoe gelegenheid zoekt, begint reeds te zondigen.

Eva, gevoelig wegens dit verwyt, gaf hem ten antwoord:

Onbarmhartige, welke woorden zyn uwe lippen ontvallen? noemt gy het misdaad, noemt gy het lust om alleen rond te dwalen, het geen mogelyk ons even ongelukkig gemaakt had, wanneer gy tegenwoordig geweest waart? Waart gy daar geweest, ware de verzoeking hier geschied, mogelyk zoudt gy de eerste gevallene geweest zyn; in de taal welke de slang voerde, zoudt gy geen bedrog hebben bemerk-

Geen grond van vyandschap was tusſchen ons bekend, waarom zy het kwaad met my menen, en trachten zou om myn ongeluk te zoeken. Moest ik dan voor eeuwig uwe zyde niet verlaten? Even goed, dan had ik als eene leefloze ribbe daar aan kunnen gehecht blyven. Waarom, zynde die ik ben, waarom als opperhoofd niet volstrekt my bevolen, om niet te gaan, wanneer ik, gelyk gy zeide, aan een zo dreigend gevaar my bloot gaf? Uwe toegevendheid heeft ons rampzalig gemaakt; gy immers gaafte my verlof om van u te gaan; gy bewilligde daarin, en met vriendelykheid liet gy my van u vertrekken. Waart gy standvastig gebleven in uwe weigering, ó dan ware ik niet gevallen, en gy niet met my!

Thans werd Adam voor de eerste maal toornig en antwoordde:

Ondankbare, is deze de liefde, deze myne beloning voor dezelve, zo onveranderlyk u toegedragen, toen gy, niet ik verloren waardt? Ik had kunnen leven, onsterfelyke zaligheid kunnen smaaken, en liep den dood vrywillig om u in de armen. Thans verwyt gy my, ik ware de oorzaak van

uwe overtreding! Ik ware niet gestreng genoeg geweest? Wat vermogt ik nog meer? Ik waarschuwde, vermaande, en voorspelde u het gevaar; ik deed den loerenden vyand in eene hinderlaag verborgen, u kennen. Meer als dit ware dwang geweest, en het geweld kan op den vryen wil geen vermogen oefnen. Een te stout vertrouwen op u zelve, sleepte u weg; gy vermoedde geen gevaar, of hebt het veracht, om op de beproeving te zegepralen. Ik zelf heb ook gedwaald; ik vertrouwde, ik bewonderde te zeer uwe volmaaktheid, en waande, het kwaad zou u niet kunnen overweldigen. Thans berouwt my myne dwaling; ik ben het offer van dezelve en gy zyt myne aanklaagster geworden. Dus zal het eenen segelyken gaan, welke te veel op de deugden van eene vrouw zich verlaat, en aan haren wil zich onderwerpt. Tegenspraak kan zy niet dulden, en aan haar zelve overgelaten, en eenig ongeluk daaruit volgende, zal zy terstond de schuld werpen op de toegevendheid van haren echtgenoot.

Dus verspilden zy de uren in wederkeerige vruchteloze beschuldigingen; geen huuner beschuldigde zich zelve, en hunne ydele twist scheen geen einde te zullen nemen.

Einde van het negende Gezang.

H E T
V E R L O R E N
P A R A D Y S.

T I E N D E Z A N G.

Ondertusfchen was de affchuwlyke en boosaartige daad; welke Satan in Eden begaan had, hoe hy, in de gedaante van eene slang, Eva had verleid, en zy haaren man, om van de noodlottige vrucht te eten, in den Hemel bekend; want wat kan Gods alziend oog ontgaan, of voor den Alwetenden verborgen blyven? Dit in alle dingen wys en rechtvaardig Wezen belette Satan niet het gemoed van den mensch aan te randen, die, gewapend met kracht en vryen wil, de valstrikken van een' openbaaren vyand

of een' geveinsden vriend had kunnen ontdekken en ontwyken; want zy wisten nog, en hadden nog het hoog verbod voor oogen, van deze vrucht niet aan te raken, ondanks alle begeerte daartoe; door hunne ongeloorzaamheid vervielen zy, wat konden zy minder! in de straf, en door menigvuldige zonden verdienden zy de dood.

De wachtengelen stegen yllings van het Paradys naar den Hemel; zwygend en treurig waren zy om den mensch. Zijn vergryp was hen bekend; maar zy waren verwonderd dat toch de doorslepen vyand onbemerkt was binnengesloopen. Zodra dit onwelkom nieuws van de aarde aan de poorten des Hemels gekomen was, ontroerde elk die het hoorde; het aangezicht der Hemelingen wierd door droefheid bewolkt, gemengd met medelyden, het geen hen nogthans niets van hunne gelukzaligheid benam. Het volk des Hemels stelde in menigte naar de nieuw aangekomenen, om te horen en te vernemen hoedanig alles toegegaan was. Dezen, gelast om voor den oppersten troon verslag te doen, naderden met ee bied, en rechtvaardigden hunne buitengewoone waakzaamheid, wanneer de hoogste Eeuwige Vader van

uit het midden zyner verborgen wolk aldus den donder zy-
ne stem liet horen:

„ Vergaderde engelen! en gy, magten, die van een
last zonder gewenschten uitflag te rug gekeerd zyt! weest
niet neerflagtig of moedeloos op deze tyding van de aar-
de: uw oprechtste yver kon het geen gebeurd is niet vóórko-
men. Ik voorzeide het u, toen de verzoeker het
eerst over den afgrond der Hel zweefde; ik zeide u
vooraf dat hy in zyn boos oogmerk zou slagen, dat de
mensch verleid worden, en, door vlejery bedorven,
het gebod van zyn' Schepper overtreden zou. Myne be-
luiten liepen geenszins samen om zyn' val noodzakelyk te
maken, of door de geringste aansporing zyn' vryen wil te
beperken, waarvan hy zelf het evenwigt bewaren kon; maar
hy is gevallen; en wat blyft 'er nu over dan het Godlyk
vonnis aan hem te voltrekken, het welk op den dag zy-
ner overtreding over hem uitgesproken is? Reeds acht hy de
bedreiging ydel, omdat zy niet onmiddelyk ná zyne onge-
hoorzaamheid uitgevoerd is, maar vóór het einde des dags
zal hy ondervinden dat uitstel geen kwytſchelding is. Zy

hebben myne goedheid veracht, ik zal hen myne rechtvaardigheid doen gevoelen. Maar wien zal ik zenden om hen te oordelen? Wien anders dan u, myn Zoon? Aan u heb ik het oordeel afgegaan, in den Hemel, op de Aarde en in de Hel. De goedertierenheid en rechtvaardigheid zullen u verzellen. Gy, de Vrind, de Middelaar van den mensch, zyn Borg, zyn Verlosfer, gy, zelf mensch wordende, neemt gewillig aan den gevallen mensch te oordelen."

Zo sprak de Vader, en zyne heerlykheid in al haaren glans uitspreidende, daalden de stralen zyn'er Godlykheid aan zyne rechterhand op zyn' Zoon, die, van den Vaderlyken glans schitterende, aldus met eene Godlyke zagtheid antwoordde:

„Eeuwige Vader! gy hebt te gebieden; ik moet in den Hemel en op de Aarde uw' alvermogende wil uitvoeren: myne gehoorzaamheid zal aan uw welbehagen beantwoorden. Ik zal op de Aarde deze misdadigen gaan oordelen; maar gy weet dat de straf van hun misdryf op my zal vallen, wanneer de tyd vervuld zal zyn: ik heb my daartoe voor

u verbonden, en het berouwt my niet. Deze vrijwillige offerhande geeft my de magt om hunne straf te verzagten; maar ik zal de rechtvaardigheid met de barmhartigheid verbinden, zodat beiden met luister zullen uitblinken, en gy volkomen bevredigd zult zyn. Ik zal geen geleide, geen gevolg medenemen; niemand zal getuige zyn van de vonnissen die ik vel dan de menschen die ik oordeel; de derde, de Duivel, is reeds veroordeeld; hy is overtuigd door zyne vlugt, en wederspanning tegen alle wetten; de slang heeft niet nodig overtuigd te worden."

Dit zeggende, stond hy op van zyn' blinkende zetel aan de zydedes Almagtigen. De troonen, de magten, vorstendommen en heerlykheden, die het hemelhof uitmaken, verzelden hem naar de Hemelpoort, van waar men Eden en de omliggende strecken duidelyk onderscheidde. Hy daalde éénsflags naar beneden. De snelheid Gods wordt door den tyd niet gemeten, offchoon op de vleugelen der minuten gedragen. De zon, ten Westen neigende, verwyderde zich van het Zuiden, en de koeltjes ontwaakten op het gewoone uur om de Aarde te verfrischen en den stillen avond aan te

kondigen, toen de barmhartige Rechter en Middelaar tevens den mensch zyn vonnis kwam aankondigen. Zy wandelden beiden in den hof: de stem Gods, op zagten wind gedragen, trof hunne ooren, toen de dag begon te dalen. Zy hoorden haar, en zich voor zyn aangezicht verbergende, weken zy achter de dikfte boomen: zowel de man als de vrouw; maar God naderende, sprak aldus tot Adam:

„Adam! waar zyt gy? anders kwaamt gy my met blydschap te ontmoet als ik u verscheen. Het behaagt my niet dat ik u hier niet zie. Voorwaals bragt uw plicht u hier, zonder u te laten zoeken. Of kom ik minder zichtbaarlyk? Of welk eene verandering houdt u afwezig? of wat onheil wederhoudt u? Kom dadelyk!”

Hy kwam, en met hem Eva meer beschroomd, schoon zy de eerste geweest was in het zondigen; beiden verlegen en ontveld, geen liefde was in hunne oogen, noch tot God, noch tot elkanderen; maar zigthaare schuld, schaamte, ontroering, en wanhoop, woede, verftoktheid, haat en bedrog. Adam, na lang geaarfeld te hebben, antwoordde dus kort

„Ik hoorde u in den hof, en door uwe stem verschrikt, verborg ik my, om dat ik naakt was.”

Waerop de Godlyke rechter met goedheid hernam:

„Gy hebt myne stem dikwyls gehoord, en zyt niet verschrikt geworden; Integendeel heeft zy u verblyd: hoe is zy thans zo verschriklyk voor u geworden? Wie heeft u gezegd dat gy naakt zyt? Hebt gy gegeten van den boom, van welken ik u verboden heb dat gy eien zoudt?”

Adam antwoordde met smert: „ô Hemel! ik sta thans voor myn' rechter in de strenge noodwendigheid om den gantschen last des misdryfs op my te nemen, of myn ander ik te beschuldigen, de helft myns levens! Daar zy my getrouw blyft, zou ik haaren misflag moeten verbergen, en haar niet door myne klagt aan beschaming blootstellen; maar de dringende noodzakelykheid noopt 'er my toe, opdat de schuld en de straf niet enkel op myn hoofd vallen; en al wilde ik zwygen, uw doordringend oog zou toch ontdekken het geen ik wilde verbergen. Deze vrouw, die gy om myne hulp te zyn my gegeven hebt, die gy my schonkt als uw volmaakt geschenk, zo goed, zo geschikt, zo aan-

minnig, zo godlyk, dat ik van haare hand geen kwaad kon vermoeden, en wier verrichtingen die verrichtingen zelven saken te billyken; zy gaf my van den boom, en ik heb gegeten!”

Waarop de Almagtige dus hernam: „Was zy uw God, dat gy haar voor my gehoorzaamde? Of was zy uwe leidsvrouw, uw meerdere of zelfs u gelyk, dat gy u aan haar onderwierpt, van den rang afstondt, waarin God u boven haar geplaatst heeft? Heeft hy haar niet uit u en voor u gemaakt? Waart gy niet in alle volmaaktheden boven haar verheven? Zy was ongetwyfeld met schoonheid bedeed, om uwe liefde tot zich te trekken, maar geenszins uwe onderwerping. Alle uwe hoedanigheden droegen een merk van gezagvoering. Gy waart bevoegd om te heerschen, indien gy u zelven recht gekend hadt.”

Dit gezegd hebbende, wendde hy zich tot Eva, en zeide: „Vrouw! wat hebt gy gedaan?”

Waarop Eva, overstelpt van schaamte, dadelyk bekende, en haaren rechter dus sidderende antwoordde: „De slang heeft my beïrogen, en ik heb gegeten!”

Toen de Heere God hen gehoord had, sprak hy het

vonnis uit tegen de befchuldigde flang; schoon een dier en onbekwaam om de misdaad op hem te fchuiven die haar het werktuig zyner boosheid gemaakt, en haar misbruikt had tot een oogmerk ftrydig met dat van haare fchlepping. Er was voor den mensch niets aangelegen om 'er meer van te weten, want dit zou toch den aart van zyn misdryf niet veranderd hebben. God intusfchen fchikte, in verborgen uitdrukkingen, die hy opzetyk verkoos, zyn oordeel zodanig, dat hy Satan bedoelde door zyne vervloeking op de flang te doen vallen.

„ Om dat gy dit gedaan hebt, zyt gy vervloekt onder alle de dieren des velds; gy zult op uwen buik gaan, en het stof der aarde eren, alle de dagen uwes levens. Ik zal vyandfchap zetten tufchen u en deze vrouw, en tufchen uw zaad en het haare; haar zaad zal u den kop verpletten, en gy zult haar de verfenen vermorfelen.”

Dus luidde de Godspraak, en zy wierd vervuld, toen Jefus, de zoon van Maria, de tweede Eva, Satan, de vorst der lucht, als een blikfemftraal uit den hemel zag vallen; want de Godlyke Verlosfer uit zyn graf

verryzende, ontblootte de vorstendommen en magten, zeggende openlyk op dezelve, en voerde by zyne heerevaart de gevangenshap gevangen door de lucht. Daar is het dat de vorst der duisternis, midden in zyn ryk, onder onze voeten zal vertreden worden. Vervolgens sprak hy dit vonnis over de vrouw uit :

„ Ik zal de smarte uwer zwangerschap grootlyks vermee-deren : met smarte zult gy kinderen baren, en gy zult onderworpen zyn aan den wil van uwen man. Hy zal heerschappy over u voeren.”

Ten laafsten sprak hy dit vonnis over Adam uit : „ Om dat gy naar de stem van uwe vrouw gehoord en van de boom gegeten hebt, van welken ik u zeide dat gy niet eten zoudt, is de aarde om uwent wille vervloekt : me moeite zult gy haare vruchten eten, alle de dagen uwe levens. Doornen en distelen zal zy u van zelve voort brengen, en het kruid des velds zult gy eten, in he zweet uws aanschyns zult gy uw brood eten ; tot gy tot de aarde wederkeert, waaruit gy genomen zyt ; want gy zyt stof en tot stof zult gy wederkeren.”

Dus vervulde hy het ampt van rechter en verlosfet: hy veroordeelde den mensch en wendde den dodelyken slag af, die hem treffen moest op het oogenblik zyn'er overtreding. Toen medelyden hebbende met den staat waarin zy zich bevonden, naakt, blootgesteld aan de guurheid der lucht, die nu veele veranderingen moest ondergaan, aarfelde hy niet om toen reeds den vorm van een' dienstknecht aan te nemen. Met dezelfde goedheid, waarmede hy naderhand de voeten zyn'er discipelen waschte, bekleedde hy als een vader van dit huisgezin hunne naaktheid met vellen van dieren, die hy ombragt, of, als de slang, met eene nieuwe huid bekleedde. Hy beschermdte niet alleen hunne uitwendige naaktheid met dierenvellen, maar hy bedekte ook hunne inwendige naaktheid, die meer schandelyk in zyne oogen is, met zyn' mantel van rechtvaardigheid voor zyn' Vaders aangezicht. Hy steeg tot hem ten hemel, en keerde in zynen zaligen schoot weder, in het midden der glorie, als te voren, en nadat hy hem door eene zagte tusschenkomst bevredigd had, verhaalde hy hem alles wat tusschen hem en den mensch voorgevallen was.

Ondertusfchen vóór dat het misdryf op de aarde gepleegd en geoordeeld was, zaten de Zonde en de Dood by elkander binnen de poorten van de Hel, die nu wyd openstonden, brakende van verre een' stroom van vlammen in den Chaös. Sedert Satan vertrokken was bewaakte de Zonde de poort, en sprak dus den Dood aan :

„ ó Myn zoon! wat zitten wy hier elkanderen aan te zien, terwyl Satan, onze groote meester, in andere werelden welvaart en ons een beter bestaan bereidt! Het geluk verzelt hem ongetwyfeld, anders zou hy, door de dienaars der Hemelsche wraak verdreven, reeds in deze greurige plaats te rug zyn. 'Er is geen plaats geschikter voor zyne kastyding en hunne wraakoefening, Ik verbeeld my eene nieuwe kracht in my te gevoelen en vleugelen te krygen, en ik bekom een uitgebreid gebied boven dezen afstand. 'Er trekt my iets, ik weet niet of het sympathie is, of eene aantrekkende kracht, vermogende om op een' verren afstand te werken, en door eene geheime vrindschap, door eene onuitsdrukbaare beving, dingen te veréénigen, die overéénkomst met elkanderen hebben. Gy moet u by my voegen :

niets moet den Dood van de Zonde scheiden. De moeilykheid van over dezen afgrond te gaan, zou onzen grooten opperheer kunnen wederhouden. — Ondernemen wy een stout werk, maar dat onze vereénde magt gemaklyk zal vallen: beproeven wy eene brug te maken over den afgrond van de Hel tot aan de nieuwe waereld, alwaar Satan thans zegepraalt. Dit gedenkstuk zal ons eene hooge verdienste by alle de Helbewoners verwerven; het zal tot een' weg dienen om te gaan en te komen, of zich naar elders te begeven, als het lot het toelaat. Ik zal den weg niet misfen, zo sterk trekt de nieuwe aandrift die my vervult, my voort."

Waarop dadelyk de magere schijn antwoordde: „Ga waar uwe neiging en de roem u leiden. Ik zal niet achterblyven, of van den weg verdwalen onder u geleide. De zucht tot slagting, de ontelbaare offers en de doodlucht van alles wat leeft, wyzen ons den weg. Ik onttrek my niet aan het werk dat gy onderneemt, maar zal u gelyke hulp verlenen."

Dit zeggende ademde hy met wellust den geur der ramp,

zalfge verandering op de aarde in. Gelyk de roofvogels, ondanks den afstand, de uitwaasfening der levende lyken onderscheiden, die den volgende dag ter dood bestemd zyn in een' bloedigen veldslag, en in menigte naar het slagveld komen vliegen, alwaar de benden daags vóór het gevecht gelegerd zyn, zo onderscheidde het afschuwlyk spook zyn' prooi op een' aanmerklyken afstand, sperde zyne wyde neusgaten op, en verheugde zich in de verpeste lucht.

Toen de poorten der Hel verlatende, snelden zy naar de woeste ordeloosheid van den akeligen en duisteren Chaos; met eene verwonderlyke kracht over de wateren zwevende, vergaderen zy al het geen hard en slykig is by elkander, even als eene onstuimige zee; vervolgens maken zy daarvan eene zandbank, en elk van zyn' kant sleept die naar den mond van de Hel. Even als twee slydige winden op de Cronische zee waijende den vermeenden Oostlyken doortogt van Petzora naar het ryke Cathai stoppen. De Dood floeg met zyne zwaare knods dezen grond, en maakte dien zo hecht als het voormaals d'yvend Delos, zyne blikken, zo verstyvende als die van Médusa, met-

felden het overige met eene ciment sterker dan zwavelige asphalt. Zy bechten aan de fondamenten der Hel eene schoeijing, wier breedte aan die van de poorten geëvenredigd was, en bouwen als een boog over den schuimende afgrond die ontzaglyke brug die zich uitstreckte tot den vasten muur van de waereld, thans ontmanteld, open, ten prooije aanden Dood, en aan de Hel gehecht door eene breedte en gemaklyke gemeenschap. Gelyk (indien men kleine zaaken by grooten vergelyken mag) Xerxes, om Griekenland te onderwerpen, van Susa vertrok, het oude paleis van Memnon verliet, aan de zee kwam, eene brug over den Hellespont sloeg, Europa aan Asië hechte en de verontwaardigde golven aan zich onderwierp.

Thans hadden zy dit verwonderlyk werk volbragt, en maakten, het spoor van Satan volgende, eene keten van hellende rotsen in den vorm van een gewelf over den verlaten afgrond. De uitgestrekte boog rustte met het eene einde op de Hel, en met het andere op de dorre oppervlakte van deze ronde waereld, op dezelfde plaats waar deze vorst der Engelen het eerst den Chaös verliet. Zy

Bevestigden alles met pykers en ketenen van diamanten; zy maakten alles sterk en duurzaam. Thans in de tusschenruimte gekomen, die deze waereld van het luchtruim afscheidt, zagen zy ras van een zelve punt des Hemels de Aarde en de Hel. Drie onderscheiden wegen geleidden naar elk van deze drie oorden. Zy hadden hunnen weg naar de Aarde genomen, en rechtstreeks naar het Paradys, toen zy Satan bespeurden, die, in de gedaante van een Engel des lichts, tuschen den Centaurus in den Scorpien opsteeg, terwyl de zon in den Ram opging; maar deze zyne kinderen herkenden hem dadelyk, in terwyl zyners vermomming. Na Eva verleid te hebben, op hy ongemerkt in een bygelegen woud, en van gedaante veranderende, zag hy het gevolg; hy zag dat Eva, hoewel onwetende, haar man in den strik lokte, waarin zy zelve gevallen was; hy zag hunne beschaamdheid, die hen vergeefs naar bekleedfels deed omzien; maar toen hy Gods Zoon zag nederdalen om hen te oordelen, vlood hy verschrikt heen. Niet dat hy hoopte de straf te ont-
komen, maar hy zocht slechts den slag te vertragen, waar-

mede de godlyke wraak hem oogenbliklyk kon getroffen hebben. Daarna kwam hy in de nacht weder, en beluisterde de gesprekken van het ongelukkig paar. Hunne klagen gaven hem zyne eigen veroordeling te kennen; maar hy vernam dat zy niet dadelyk maar eerst in volgende tyden zou volvoerd worden. Met blydschap over dit nieuws vervuld, vertrok hy thans naar de hel, en ontmoette op den rand van den chaös, by deze wonderbrug, zyne waarde kinderen, die hem onverwacht tegen kwamen. Deze ontmoeting veroorzaakte eene groote blydschap aan wederzyden; ^{en} de zyne vermeerderde op het zien van deze zonderlinge brug; lang stond hy dezelve te bewonderen, tot dat de Zonde, zyne waardē dochter, aldus de stilte afbrak:

„o Myn vader! dit is uw grootste arbeid, uw zegeteken, het welk gy niet als uw eigen aanziet; gy waart deszelfs uitvinder en eerste bouwmeester, want myn hart, hetwelk met het uwe éénstemmig slaat, heeft dadelyk een vóorgevoel van uwe overwinning gehad; ik heb vermoed dat gy op de narde geslaagd zyt, ik lees zulks thans op uw gezigt. Dadelyk, offchoon door verscheiden waerelden van

u afgescheiden, gevoelde ik, dat ik u volgen moest met dezen uwen zoon: dus worden wy alle drie door eene noodlottige beschikking verbonden. De Hel kon ons niet langer binnen haare grenzen houden, of de onbevaarbare zee der duisternis ons beletten uw doorluchtig spoor te volgen. Gy hebt onze vryheid bewerkt; wy waren tot heden in de Hel opgesloten. Gy hebt ons magt gegeven en in staat gesteld om ons staande te houden, en deze ontzaglyke brug over den duisteren afgrond te leggen. Deze gantsche waereld is voortaan voor u; uw moed heeft verkregen het geen (uwe handen niet gewrocht hebben; uwe wysheid heeft met woeker herwonnen het geen de kryg ons ontnomen had, en onze nederlaag in den Hemel ten vollen gewroken. Hiér zult gy als monarch heerschen, dàár zoudt gy nimmer geheerscht hebben. Laat de overwinnaar gintsch regeren, gelyk de stryd beflischt heeft: van deze nieuwe waereld doet hy afstand door het vonnis dat hy zelf geveld heeft, en voortaan deelt hy de heerschappy over alle dingen met u; hy scheidt door het luchtruim zyn vierkant van uwe ronde waereld: also is hy niet meer gevaarlyk voor uw' troon."

Waarop de vorst der duisternis met blydschap antwoordde: „ Waarde dochter, en gy zoon en kleinzoon tevens! gy hebt thans eene uitstekende blyk gegeven dat gy van het geslacht van Satan zyt; want in dezen naam stel ik roemen en hen de wederstrever van den Almagtigen Koning der Hemelen. Hoe verdienstlyk hebt gy u niet by my en het geheele helische ryk gemaakt! Dit glorieryk werk, hetwelk gy zo naby de poorten des Hemels voltooid hebt, voegt zegepraal by zegepraal; daardoor de Hel en deze waereld tot één koningryk gemaakt, één land van eene gemaklyke gemeenschap. Dierhalven, terwyl ik naar de duisternis keer langs den gemaklyken weg, dien gy gebaand hebt, om myne heirschaaen verflag te doen van den goeden uitflag en my met hen te verheugen, gaat gy beiden naar deze nieuwe waerelden, zy zyn voor u; begeeft u rechtstreeks naar het Paradys; vestigt u en regeert gelukkig! Voert heerschappy op de aarde, in de lucht, en voornamelyk op de mensch, dien God tot heer over het geschapene verklaard heeft; verzekert u eerst van hem als uw' slaaf alvorens gy zyn' leefdraad affnydt. Ik zend u in myne

plaats, en geef u volmagt op de aarde. Niets zal u wederstaan: gy zyt van my afkomstig. Op uwe veréénigde krachten vestig ik myn nieuw koningryk, hetwelk de Zonde door myne verrichting aan den Dood heeft overgedragen. Indien uw vermogen veréénigd blyft, heeft de Hel geen tegenspoed te vrezen. Gaat heen en doet uwe magt gelden”.

Dit zeggende zond hy hen heen. Zy vlogen snel door het gestarnte, en spuwden hun vergif. De starren verbleekten en de planeeten ondergingen verduisteringen. Satan ging den anderen weg, en daalde over de brug in de Hel. De chaos zuchtte aan wederzyden onder de zwaarte, en bespoelde met zyne klotsende golven de boogen, die zyne verontwaardiging bespotten. Satan ging door de wyde en onbewaakte poort; alles kenmerkte neêrslagtigheid; want zy die den ingang moe ten bewaken hadden hunne post verlaten, en waren naar de bovenwaereld gevlugt; de overigen waren in het binnenland terug getrokken, onder de muuren van het Pandaemonium, het prachtig verblyf van Lucifer, dus genaamd naar de star die verdwyn-

by het verryzen der zon, en den val van Satan verbeeldt. Daar hielden de legioenen wacht, terwyl de grooten in den raad vergaderd waren, overwegende wat hunnen keizer zo lang mogt wederhouden; hy had hen by zyn vertrek dit bevel gegeven, en zy kwamen het naar.

Gelyk de Tartaaren, vrezende eene ontmoeting met hunne vyanden de Rusfen, naar Astrakan trokken in de be-
sneeuwde velden, of de soss van Baktriane, vlugtende naar de Turkfche halve maan, het and verwoest, het, welke hy achter zich laar, aan gene zyde van het ryk Ala-
dule, om zyn verblyf te verzekeren omstreeks Tauris of Kasbyn, zo weken ook de onlangs uit den Hemel gebanen legioenen van de grenzen der Hel, besloten zich in hunne hoofdstad, en verwachtten thans ieder uur hun magtig opperhoofd van zynen togt om nieuwe waerelden op te sporen. Hy trad in het midden van hen, onder de gedaante van een' gemeneen krygsengel van de geringste klasfe, en onzichtbaar door de poort dezer helfche zaal gaande, steeg hy op zyn' troon, wiens trappen met kostbaare rapyten belegd waren, en wiens verhemelte met ko-

ninglyken luister blonk. Hy beschouwde hen eenigen tyd, zonder zich te ontdekken. Eindelyk kwam zyn majestueus ligchaam ten voorschyn, en zyn voorhoofd, schitterende door een overblyffel van glorie, of liever door een valsch schynfel, hetwelk hy door de godlyke toelating sedert zyn val behouden had, vertoonde zich als eene star, die uit eene wolk ten voorschyn komt. Op dit onverwacht verschynfel herkende de helfche menigte haar opperhoofd; de engelen der duisternis juigchten dat hy terug was gekomen wiens wederkomst zy vurig wenschten. De helfche grooten rezen van hunne zwarte zetels op, traden naar hunnen opperheer en begroetten hem met vreugdgejuich. Zyne hand gebod filte, en hy verkreeg met deze woorden hunne aandacht:

„Troonen! heerschappyen! vorstendommen! krachten en mogendheden! niet alleen in het rechtmatig bezit van deze tytels noem ik en verklaar ik u thans, maar buiten hoop overwinnaar weder gekeerd, leid ik u uit dit afschuwelyke helfche hol, het verblyf en de sterkte van uwen vorst. Bezit thans als opperheeren eene ruime waereld,

welkig minder dan onze oorspronglyke Hemel. Ik heb haar met veele moeite en gevaaren verworven. Het ware te lang om u te verhalen wat ik verricht heb, wat ik heb geleden, met welke vermoeijenissen ik de onmeetbaare en ledige diepte der schriklyke verwarring doorgereisd heb, over welke thans de Zonde en de Dood een' breeden weg gebaad hebben, om uwen glorieryken togt des te ligter te maaken; maar ik heb veele moeilykheden op myne reis ontmoet; ik ben genoodzaakt geweest my een' weg te openen door den afgrond, ik ben gedompeld geworden in den schoot der eeuwige nacht en van den woesten chaos, die, nayverig omtrent hunne geheimen, my trotschlyk in den weg waren, en met onstuimigheid hunne klagten tegen myne ondernemingen voor den troon des noodlots voerden. Waar zou ik een einde vinden, indien ik u verhalen wilde hoedanig ik de nieuwe schepping vond, die de faam ons voormaals in den hemel aankondigde! Een wonderbaarlyk werkstuk, van eene volstrekte volkomenheid, waarin ik den mensch in een Parady's geplaatst en gelukkig door onze ballingschap aantrof; ik verleidde hem om zyn

Schepper ongehoorzaam te worden, en, wat uwe verwondering des te meer zal opwekken; door het eten van een appel; deze, daardoor beledigd, gaf hem in zyne geheele nakomelingschap ten prooije aan de Zonde en den Dood, en vervolgens aan ons: zonder gevaar, moeite of onrust kunnen wy dus over hem heerschen, die over alles geheerscht zou hebben. Het is waar, God heeft my ook geoordeeld, of liever my niet, maar de slang, in wier gedaante ik den mensch verleidde. Wat my betreft, hy zal vyandschap zetten tusfchen my en den mensch. Ik zal hem de versenen verbryfelen; zyn zaad, wanneer is niet bepaald, zal my den kop verpletten. Wie zou geen waereld willen kopen voor eene kwetfuur of met nog veel zwaarer moeite. Ziedaar het verflag van myne verrichtingen. Wat blyft 'er nog overig? Gy Goden! staat op en treedt thans in het vol genot des geluks."

Dit gezegd hebbende, zweeg hy eene wyl, verwachtende hunne algemeene bewondering en dat luide toejuiching zyn oor vervullen zou, wanneer hy, in tegendeel, van alle kanten een verschriklyk gefluit vernam,

een teken van algemeene afkeuring. Hy verbaasde, maar zyne verwondering nam toe, toen hy zich zelve befchouwde; hy gevoelde zyn aangezicht verlengen en zyn ligchaam dunner worden, zyne armen wierden tegen zyne ribben gehecht, en zyne beenen in elkander verward, tot dat hy, in eene gedrochtlyke slang hervormd, op den buik viel. Hy wilde zich weder oprichten, maar vruchtloos; eene hooger magt beheerschte hem thans, door eene rechtvaardige straf tot de gedaante veroordeeld waarin hy gezondigd had; hy wilde spreken, maar zyne gevorkte tong kon slechts fissen, allen wierden insgelyks in slangen hervormd, men hoorde overal akelig fiffende geluiden; de zaal was vervuld met door elkander kruipende monsters, scorpioenen, adders, hydra's; nimmer kriede de aarde met het bloed van Medusa bevochtigd, of het eiland Formentera, van zoveele kruipende gedierten. Onder allen onderscheidde Satan zich door zyne grootte als een draak, grooter dan Python, dien de zon in het Pythisch veld uit het slyk der aarde deed voortkomen; hy scheen nog zyne meerderheid boven de anderen behouden te hebben. Zy volgden hem

allen in het veld; zy, die buiten op de wacht of in slag-
 orde stonden, verwachtten hem met verlangen, om hun
 glorieryk opperhoofd in zegepraal te zien uittrekken. Zy
 zagen hem, maar een geheel ander schouwspel! een hoop
 afschuwlyke slangen. Schrik en afgryzen greep hen aan;
 want wat zy zagen viel hen zelve ten deel: zy onder-
 gingen dezelfde vormverwifeling; hunne wapenen, hun-
 ne lanssen en hunne schilden vielen ter aarde; zy vielen
 zelve; het akelig gefchuifel begon op nieuw, zy be-
 kwamen dezelfde afschuwlyke gedaante: zy deelden in de
 straf zo wel als in het misdryf. Het gejuich, dat zy zich
 voorgesteld hadden, veranderde in gefis, de zegepraal in
 beschaamdheid, en hunne eigen monden bespotten hen.
 Op het oogenblik hunner gedaanteverwifeling groeide dicht
 by hen een boom, beladen met diergelyke vruchten als
 de boom in het Paradys droeg, en waarvan de verzoeker
 zich bediend had om Eva te verleiden. Het was des Hoog-
 sten wil, om hunne kwellingen daardoor te vermeederen.
 Zy vestigden hunne oogen op dit vreemd voorwerp, in
 plaats van één' verboden boom, zagen zy 'er eene menig-

te, om hen met smart en schaamte te overftelpen. Gekweld door een' hevigen dorst en een' wreedten honger, dien God hen verwekte, konden zy zich niet bedwingen, maar vielen in den ftrik, en klimmende op de boomen; wierden de takken gelykvormig aan de lokken van Mege-ra; zy plukten gretig de vrucht fchoon voor het oog, gelyk die welke groeit by het zwavelmeir, waar Sodom verbrand wierd; deze bedroog flechts het oog, geen den fmaak; zy geloofden hunnen honger te stillen, doch proefden, in plaats van vrucht, bittere asch, welken zy met hevige krimpelingen weder uitbraakten: telkens beproefden zy hunnen honger en dorst te stillen, maar telkens vervielen zy weder in dezelfde begoogcheling; niet als de mensch, op wien zy gezegepraald hadden, en die flechts éénmaal viel. Dus wierden zy met honger gekastyd en gekweld, tot dat zy hunnen verloren vorm, door Gods toelating, wederbekwamen. Men zegt dat zy jaarlyks gedurende een zeker getal van dagen deze verandering moeten ondergaan, om hunnen hoogmoed te straffen en hunne vreugd te verminderen, dat zy den mensch verleid

leid hebben. Niettegenstaande deze vernedering, hebben zy in de Heidensche waereld verspreid, dat de slang, welke zy Ofion noemden, met Eurinoma, mischien dezelve als Eva, het eerst den hoogen Olympus bestierde, wanneer zy door Saturnus en Rhea verdreven wierden, vóór Jupiter nog geboren was.

Midderwyl kwam het hel'sche paar helaas! te vroeg in het Paradys: de Zonde nam hetzelfde in bezit; dicht achter haar volgde de Dood stap voor stap, nog niet gezeten op zyn wit paard. De Zonde sprak hem aldus aan:

„ Tweede spruit van Satan! alverwinnende Dood! wat dunkt u thans van ons ryk? Berouwt u de moeilykheid van den togt? Is het hier niet beter dan dat wy aan de duistere poort der Hel hadden blyven waken, ongeächt, ongevreesd, en gy zelf van honger half stervende? ”

Waarop het uit de Zonde geboren monster antwoordde: „ My, die met een' eeuwigen honger gekweld ben, is Hel, Paradys of Hemel onverschillig; ik bevind my het best waar ik het meest te verflinden aantref, het geen hier, hoe overvloedig ook, te weinig schynt om dit hol, dit ontvleescht ligchaam te verzadigen. ”

„Waarop de bloedschandige moeder dus hernam: „Voed u daarom vooreerst met deze kruiden, vruchten en bloemen, verder met ieder dier, visch en vogel; schroom niet zonder sparen te verslinden wat de zicht des tyds zal afsnijen, tot dat ik, in den mensch wonende, zyn geheel geslacht, door het besmetten van zyne gedachten, zyne wenken, woorden en handelingen besmettende, tot uw laatste en aangenaamsten prooi maak”.

Dit gezegd hebbende, scheidden zy langs byzondere wegen van elkander, ten einde alles te vernielen of de onsterfelykheid te benemen, en vroeg of laat tot verderf te ripen; hetwelk de Almagtige, van zyn' glansryken troon, in het midden der heiligen ziende, aldus tot dezen zyne stem verbief:

„Ziet met welk eene drift deze helgedrochten naderen, om de waereld te bederven en te verwoesten, die ik zo schoon en goed geschapen heb, en die nog in dien staat gebleven ware, byaldien de dwaasheid van den mensch deze verslindende razernyen den toegang niet geöpend had,

het geen zy my roekloos wyten. De vorst der Hel en zyne aanhangelingen begrypen niet hoe ik heb kunnen gedoen dat zy met zo weinig moeite bezit namen van eene plaats zo hemelsch, en het schynt hen toe dat ik door oogluiking myne trotsche vyanden heb willen begunstigen; zy lagchen, als of ik, vervoerd door drift, alles verlaten en ter hunner beschikking gesteld had, en weten niet dat ik hen slechts herwaarts geroepen heb om het draf en de onreinheden af te lekken, waarmede des menschen ongehoorzaamheid het geen rein was bezoedeld heeft, tot dat zy, verftikt door het gulzig inzwelgen van dat venyn, de Zonde en de Dood beiden, door uwen verwinnende arm, myn welbemide zoon! in den chaos geworpen worden; dan sluit gy voor eeuwig den mond der Hel, en verzegelt haare verflindende kaaken. Dan zullen Hemel en Aarde, vernieuwd, gezuiverd worden tot eene heiligheid, die niets meer zal kunnen bezoedelen. Tot zo lang zal de vloek, over hen uitgesproken, zyne uitwerking hebben."

Hy zweeg, en de hemelsche schaare zong Hallelujah.

Als het gedruis der zee klonk deze zang in het rond de: „Rechtvaardig zyn uwe wegen, billyk zyn uwe besluiten omtrent alle uwe werken. Wie kan u deren, en uw' zoon, bestemd tot hersteller van het menschlyk geslacht, door wien een nieuwe hemel en aarde in toekomstige eeuwen zal ontstaan of van den Hemel nederdalen? Dus zongen zy. Intuschen riep de Schepper zyne magtige Engelen, en gaf hen verscheiden bevelen, die het best met de tegenwoordige omstandigheden strookten. De zon kreeg eerst haar voorschrift om zich zo te bewegen, en zo te schynen, dat zy de aarde eene schier ondragelyke koude en hitte veroorzaakte, en uit het Noorden den verkleumden winter te roepen, en de verschroeiende hitte uit het Zuiden te geleiden. Zy schreven de bleekemaan haare verrichtingen en de andere planeeten haare bewegingen voor, en hoe zy zeskantig, vierkantig, driekantig en overstaand verschynen moesten in een' schadelijken samenstand; de vaste starrén kregen een' kwaadaartigen invloed, van welken eenigen, ryzende met de zon of vallende, stormen zouden kunnen veroorzaken. Zy plaat-

(ten de winden ieder' in zyn' byzonderen hoek, met
 magt om zee, lucht en aarde te berouwen; de donder
 om met gedruis door het duister luchtruim te rollen;
 Eenigen zeggen dat hy zyne Engelen gebodt om de poolen
 der aarde tweemaal tien graaden en meer van
 den as der zon te verwyderen; zy, die daarmede belast
 waren, stelden het middenpunt der aarde schuins. Ande
 ren beweren dat de zon bevel had om van den evennachts
 weg af te wyken, en in gelyke breedte naar den Stier
 met de zeven Atlantische Zusters en de Spartaanische Twee
 lingen tot den keerkring van de Kreeft te streven, van daar
 haaren weg te vervolgen door den Leeuw, de Maagd en de
 Weegschaal, zo laag als de Steenhok, en in iedere lucht
 streek de afwisseling der jaargeryden te veroorzaken: and
 ders had de lente altyd de aarde met frisch gebloemde ver
 sierd; dag en nacht waren even lang geweest, uitgenom
 men aan de beiden poolen, alwaar de zon onafgebroken
 had geschenen, naardien de laage zon, om haar' afstand
 te vergoeden, altyd den gezigteinder verlicht had, zon
 der dat Oost of West bekend geweest waren het geen

de sneeuw belet had in het koude Estotiland en de Pool-landen beneden de straat van Magellaan. Na het eten van die vrucht veranderde de zon haaren loop, even als by het afschuwlyk maal van Thyestes; hoe zou de waereld onbewoond, doch zonder zonde, meer dan thans, de nypende koude en de verschroeiende hitte verdragen hebben? Deze veranderingen in den Hemel, hoewel langzaam, bragten eene gelyke verandering in de zee en op de aarde te weeg. De sterren stortten dampen en mist, heete uitwaasfemingen, verderf en pest uit; thans ontweken de winden hunne metaalen gevangenis, uit het Noorden van Norumbeka en van het strand der Samojeeden buljerden Boreas, Caecias, Argestes en Thrafius, gewapend met ys en sneeuw, rukten de boschen omverre en stapelden de baaren hemelhoog op elkander. Die uit het Zuiden bliezen daartegen de zwarte donderwolken naar Sierra-Leona. Niet minder woedende dan dezen wierpen de Oosten- en Westenwinden, Eurus en Zefyrus, en hunne ongetemde makers, Sirocco en Libeccio, zich dwars in den weg. Aldus begon de verwarring onder levenlooze

dingen; maar de tweedragt, de dochter der Zonde, bragt het eerst de dood onder het redenloos gedierte, door een' fellen haat: dier voerde kryg tegen dier, vogel tegen vogel en visch tegen visch; zy verlieten allen het kruid en verflonden elkander. Zy hadden geen ontzag meer voor den mensch, maar ontvlugtten hem, of lieten met eene verschiklyke grimmigheid hunne oogen in het voorbyggaan vonkelen. Dit waren de uiterlyke elenden, die Adam zich reeds ten dele zag onder het digste loof verborgen, waar hy zich aan den angst overgaf; maar inwendig gevoelde hy 'er nog veel wreeder, en geschokt op eene onstuimige zee van hartstochten, zocht hy verligting in het uitboezemen van deze klagt:

„ O My rampzalige! is dit het einde van deze nieuwe heerlyke waereld, en van my, nog korts de luister van dien luister, nu vervloekt in plaats van toen gezegend? verdreven van het aangezigt van God, het welk te aanschouwen toen myne hoogste gelukzaligheid was! Nam hiermede de elende een einde! Ik heb het verdiend, en zou gewillig myne straf dragen; maar dit baat niets. Alles

wat ik eet of drink of zal voortbrengen, is om mynentē
 wille vervloekt. ó Stem, die ik eens met zoo veel blyd-
 schap hoorde: *wast en vermenigvuldigt!* en thans de
 dood te horen! want wat kan ik voortbrengen of verme-
 nigvuldigen dan vervloekingen op myn hoofd, die alle vol-
 gende eeuwen, gevoelende het kwaad door my veroot-
 zaakt, op myn' hals zullen laden! Vervloekt zy onze on-
 reine stamvader! wy danken Adam ons bestaan, maar
 deze dank zal vloek zyn! Zodat behalven myne eigen e-
 lende, die my altyd byblyven zal, die van myne afftan-
 lingen insgelyks op my te rug zal stromen, als naar ha-
 ren natuurlyken oorsprong. ó Kortstondige vreugd van het
 Paradyt, duur met eeuwige elende betaald! Bad ik U,
 Schepper! om my uit aarde te vormen? smeekte ik u
 om my uit de duisternis te wekken, en my in dezen aangensa-
 men hof te plaatsen? Dewyl myn wil niet tot myn aan-
 zyn geraadpleegd was, ware het recht en billyk dat ik
 tot stof wederkeerde, my onderwierp en te rug gaf alles
 wat ik ontvangen had; onmagtig om uwe te harde voor-
 waarden naar te komen, ten einde een goed te behou-

den dat ik niet zocht. Het verlies van hetzelfde is reeds strafs genoeg: waarom hebt gy nog eindeloos wee daarby gevoegd? Uwe rechtvaardigheid fchynt onverklaarbaar. Maar ik beklag my te laat; want ik moest deze voorwaarden geweigerd hebben toen ze my voorgesteld wierden; ik heb ze aangenomen: zou ik het goede genieten, en daarna de voorwaarden overtreden? God heeft my zonder myne medewerking gevormd. Indien myn zoon ongehoorzaam ware, en op myne bestraffing antwoordde: Waarom hebt gy my het bestaan gegeven? Ik begeerde het niet, zou ik deze trotsche rechtvaardiging wel laten gelden? Het was nogthans myre keus niet, maar de natuurlyke noodzaaklykheid, die hem voortbragt. God vormde my naar zyne eigen keus en om hem te dienen: myne beloning was zyne genade, myne straf zyn rechtvaardige wil. Het zy zo; ik onderwerp my. Zyn vonnis is billyk. Ik was stof, en tot stof zal ik wederkeren. ô Welkom uur wanneer gy komt! Wat toeft zyne hand om uit te voeren wat zyn besluit op dezen dag bepaald heeft! Waartoe leef ik langer! Waarom ben ik aan den dood ontogen en gefpaard voor eene

eindlooze elende! Met welk eene blydschap zal ik myn vonnis ondergaan en gevoellooze aarde worden! Hoe verheugd zal ik my nederleggen als in myne moeders schoot! daar zou ik rusten en veilig slapen; zyne schriklyke stem zou niet meer in myne ooren donderen; geen vrees van erger voor my en myne nakomelingen zou my met eene bange verwachting kwellen. Een twyfel bezwaart my nog; thans, ik vrees dat ik niet geheel kan sterven; ik vrees dat deze zuivere adem des levens, dat de geest die God den mensch ingeblazen heeft, niet met zyn stoffyk deel zal vergaan. Wie weet of ik niet in het graf of op eenige andere akelige plaats eene levende dood sterven zal!

⊕ Schriklyke gedachte indien dit waar is! Maar nees, het was slechts de adem des levens die zondigde: wat anders kan sterven dan het geen geleefd en gezondigd heeft? Het ligchaam heeft eigenlyk het een noch het ander gedaan: ik zal dus gantschlyk sterven. Dat dit myne twyfeling dan geruststelt, dewyl de menschlyke reden hiervan niets meer kan weten; want dewyl de Almagtige oneindig is, zou zyne grafschap het ook zyn? Alwere het zo, de

mensch is eindig, en tot sterven veroordeeld. Hoe kan God eene eindelooze gramfchap uitoefenen op den mensch, wiens bestaan met den dood ophoudt? Kan hy het sterfelyke onsterfelyk maken? Dit ware voorzeker eene vreemde tegenftrydigheid, waartoe God niet in staat is; het ware een bewys van zwakte, en niet van fterkte. Zal hy, om zyn' toorn te bevredigen, het eindige tot het oneindige uitrekken, in het ftraffen van den mensch zyne ftrengheid voldoen, die nimmer voldaan is? Dit ware zyn' voortis buiten het ftof uitrekken en de wetten der natuur te buiten gaan, door welke iedere oorzaak volgens de krachten der ftof werkt, en niet volgens de uitgebreidheid van haaren omvang. Weet ik of de dood een enkele flag is, die my van alle gevoel berooft, gelyk ik vooronderftelede, of wel eene eindelooze elende, van dezen dag af, dien ik in en buiten my woel beginnen, en die eeuwen voortduren zal! Helas! deze angst daalt telkens weder donderende op myn weerloos hoofd. De dood en ik zyn eeuwig, beiden ligchaamlyk. Niet my alleen, alle myne nakomelingen treft de elende. Een fchoon erfdeel, dat ik my-

ne kinderen nalat! δ ! Ware ik in staat het zelf geheel te verteren, en u niets natelaten! Hoe zoudt gy, dus ontferd, my zegenen! Helaas! wordt om de misdaad van één' mensch, het gantsche onschuldige menschlyke geslacht veroordeeld! Hoe! onschuldig? Wat kan anders dan verderf van my voortkomen? Beiden, ziel en ligchaam bedorven en geneigd tot hetzelfde kwaad dat ik deed, hoe zouden zy kunnen bestaan voor het aangezicht van God? Ik moet zwygen; alle myne redeneringen zyn ydel, zy dienen enkel om my als in een' doolhof te verwarren, en my tot de overtuiging te brengen, dat op my alleen het eerst en laatst, als bron en oorsprong van alle verdorvenheid, billyk de schandvlek ligt. Mogt zo ook op my alleen Gods gramschap liggen! Vermetele wensch! Zoudt gy een' last kunnen dragen zwaarer dan de aarde, zwaarer dan het heel-al, al deelde gy dien met deze rampzalige vrouw? Dierhalven wat gy verlangt en vreesst vernietigt alle hoop van toevlugt, en bewyst dat gy buiten alle voorleden en toekomende voorbeelden rampzalig zyt, alleen met Satan gelyk in misdryf en straf. δ Geweten!

In welk een' afgrond van angst en yslykheden hebt gy my gestort, waaruit ik geen weg vind, en hoe langer hoe dieper wegzink!"

Dus klaagde Adam luide in de stille nacht, thans niet, gelyk vóór zyn val, werkwiklyk, koel en aangenaam, maar slijkdonker en van dampen en schadelyke nevels verzeeld, waarvan zyn boos geweten de akeligheid verdubbelde. Hy lag op den grond uitgestrekt, op den kouden grond, en verwenschte telkens zyne schepping, telkens beschuldigde hy den dood van eene traage uitvoering van de straf, waartoe hy op den dag zynet overtreding veroordeeld was. „Waarom komt de dood niet," zeide hy, „en eindigt met een' driewerf welkome slag myn lyden! Zal de waarheid haar woord niet gestand doen? De Godlyke rechtvaardigheid zich niet haasten om recht te doen? Maar de dood komt niet op myn geroep; de Godlyke rechtvaardigheid acht niet op onze gebeden en ons roepen. ó Boschen, bronnen, heuvels, rotten, dalen en waranden! voormaals vervulde ik uwe schaduwen met andere echo's, en thans wedergalmt gy slechts van myne klagten!"

Eva, die niet verre van hem zat te schreijen, stond op, naderde hem, en poogde met zachte woorden de hevigheid zyner smart te doen bedaren; maar hy zag haar aan met een fluorsch gelaat, en zeide:

„ Ga uit myne oogen, slang! Deze naam voegt u naar het verbond dat gy gemaakt hebt, gy zyt zo valsch zo afschuwlyk als zy. U ontbreekt niets meer dan dat uwe gestalte, gelyk de haare; en slangenkleur, uwe inwendige valschheid zien deed, en alle schepfelen daarvoor waarfchouwde, opdat gy door uwe al te hemelfche gedaante, welke de helche valschheid verdonkert, hen niet verstrikt. Zonder u ware ik gelukkig gebleven, had niet uwe hoogmoed en wuste ydelheid, toen zulks het minste zeker was, myne waarfchouwing verworpen. Gy morde dat gy niet vertrouwd wierdt. Gy verlangde gezien te worden, al ware het ook van den Duijvel zelfs, wanende hem te verschalken; doch toen de slang u ontmoette, wierdt gy door haar misleid en bedrogen, en ik door u. Ik liet u te onvoorzigtig van myne zyde; ik achtte u verftandig, ftandvastig, ryp, en bestand tegen alle aanvallen, en be-

greep niet dat dit alles slechts schyn en geen wezenlyke deugd was, slechts eene ribbe, krom van nature, geneigd, gelyk thans blykt, naar de ongelukkige zyde, wel van my genomen, maar beter ware zy weg geworpen, daar zy toch overtollig voor my geacht wierd! — O! Waarom schiep God, de wyze Schepper, die de hoogste hemelen met manlyke wezens bevolkt heeft, het laatst op de aarde deze nieuwigheid, dezen schoonen misflag der natuur? Waarom vervulde hy de waereld niet tevens met mannen, gelyk engelen, zonder vrouwlyke schepsels? of waarom niet eenig ander middel gevonden ter voortplanting des menschelyken geslachts? Dit ongeluk ware den mensch dan niet overgekomen, en het geen hem nog verder zal overkomen, ontelbaare rampen op de aarde door vrouwlyke strikken in de verbindtenis met dit geslacht. Hy zal of geen bekwaame gade vinden, maar zo eene als het ongeluk hem toevuert, of die welke hy zich wenscht, zal hy wegens haare verkeerdheid zelden bekomen, maar een ander zal haar vóór hem verkrygen; of zo zy hem bemint, wordt zy hem door de ouders geweigerd, of zyne gelukkigste keus

zal hy te laat ontmoeten, wanneer zyn noodlot bereikt is met eene wederstrevige wederhelft, die hy haat en veracht, verbonden is. Dit zal een' oncindigen jammer in het menschlyk leven baren, en de huislyke vrede verstooren."

Hy zeide niets meer, en wendde zich van haar weg. Doch Eva liet niet af; met onophoudelyk vloeiende traanen en vliegende hairen viel zy ootmoedig aan zyne kniën, omhelsde ze, zocht hem te bevredigen, en barstte aldus uit in hare klagt:

„ Verfloot my dus niet, Adam! De hemel weet welke oprechte liefde en eerbied ik voor u in myn hart draeg! Onwetend heb ik u beledigd, ik ben ongelukkig verblijd. Ik omvat smekende uwe kniën, beroof my niet van uw vriendlyken blik, waarin ik leef, van uwe hulp, uw raad, myn éénigste troost in dit uiterst ongeluk! van u verlaten, waar zal ik gaan, waar blyven? Laat zo lang wy nog leven (een' korten tyd mischien!) de vrede tussehen ons beiden heerfschen. Gelyk het ongeluk ons vereénigt, zo moet de vyandschap ons ook vereénigen tegen ons dien ons vonnis uitdruklyk onzen vyand verklaart. Ofschoon

Oefen aan my uw' haat tegen dezen rampzaligen niet, aan my ongelukkigere dan gy! Wy hebben beiden gezondigd; maar gy alleen tegen God, ik tegen God en u. Ik wil naar de gerichtplaats wederkeren: daar zal ik den hemel met myne luide klagten beformen, tot al de straf van uw hoofd afgewend worde, en op my valle, op my, de éénige oorzaak van dit leed, het éénig strafwaardig voorwerp van zyne gramfchap! 2.

Zy eindigde wenende, en bleef onbeweeglyk in deze fneekende houding, tot zy vergeving verwierf van dit bekend en beweend misdryf. Adam wierd tot medelyden bewogen; weldra neigde zyn hart weder tot haar, die nog kort zyn leven en éénige lust geweest was, en die thans demoedig fchreijende aan zyne voeten lag, zalk een fchoon fchepfel, dat nu om verzoening, byftand en hulp hern fneekte, dien zy beledigd had. Weldra ontwapend, bejaarde zyn toorn, en hy richtte haar op met deze minzaamme woorden:

„ Onvoorzigtig en te driftig begeert gy thans, even als te voren, wat gy niet kent: al de straf voor u alleen.

Acht! draag eerst uw eigen aandeel. - Onmagtig zoudt gy zyn om zyne volle wraak te dragen, waarvan gy nog flecht het kleinste gedeelte voelt, en myn misnoegen niet kunt dragen. Konden gebaden 's Hoogsten besluit veranderen, ik zou my vóór u naar deze plaats begeven en luide roepen, dat op myn hoofd alleen de straf mogt nederdalen, en daardoor uw verleid en zwakker geslacht vergiffenis verwerven, my toevertrouwd en door my blootgesteld aan de verleiding. Maar sta op; laat ons niet meer twisten of elkander beschuldigen: wy zyn elders ergens genoeg beschuldigd; laat ons door liefde elkanders last in ons jammerdeel trachten te verligten. De sints dezen dag gedreigde dood, zo ik wel zie, zal niet oogenbliklyk volgen, maar langzaam naderen; gelyk het sterven van een' langen dag; om onze smarten te vermeenderen, zal hy over ons zaad (ô ongelukkig zaad!) komen."

Waarop Eva, moed scheppende, dus antwoordde: „Adam! ik weet door eene treurige ondervinding, hoe weinig gewigts myne woorden by u hebben, daar zy verkeerd, en daarom met recht ook zo schadelijk geweest

zyn. Daar gy echter my onwaardige op nieuw vergiffenis schenkt, en ik hoop uwe liefde, het éénig genoeg van myn hart in leven en in sterven, te herwinnen, wil ik u niet verhalen welke gedachten in myne bekommerde ziel ontstaan: wellicht wyzen zy ons een middel om eenige verzagting, of wel het einde van onzen nood te vinden; hy is hard, maar toch dragelyker dan dat een geheel geslacht ons misdryf bezucht. Drukt de bekommering ons het meest voor de elende van ons nageslacht, het welk tot ongeluk geboren en eindelyk door den dood verflonden moet worden, en is het rampzalig de oorzaak der elende van anderen te zyn, die wy zelf het amzyn geven, is het denkbeeld schriklyk, een beklagenswaardig geslacht op de aarde te plaatsen, die de Schepper vervloekt heeft, dat na een jammervol leven ten prooi voor zulk een afschuwlyk monster bestemd is — het staat nog in uwe magt, het bestaan van dit ongelukkig geslacht vóór te komen, kinderloos zyt gy, blyf kinderloos: dan zal de dood geheel bedrogen zyn, en zich enkel met ons beiden moeten vergenoegen. Maar oordeelt gy het hard en moeilyk elk-

ander in den omgang te zien , te beminnen , en zich van den huwelykspligt te onthouden ; hooploos en vol verlangen naar de zoete echtlyke omhelzingen te smachten in de tegenwoordigheid van een voorwerp , dat insgelyks van verlangen versmacht (eene smart en kwelling grooter dan het geen ons te schromen staat) — laat ons dan ons zelve en onze nakomelingschap van het geen wy vreezen bevryden ; laat ons den dood zoeken , en wordt hy van ons niet gevonden , laat ons dan met eigen handen zyn ampt aan ons zelve verrichten. Wat toeven wy langer , en sidderen van angst , die ons ten laatste niets dan de dood toont , daar wy het in onze magt hebben om onder veele middelen van sterven het kortste te kiezen , en met verwoesting de verwoesting te eindigen ? ”

Hier zweeg zy , of liever de hevige wanhoop verhinderde haar verder voort te gaan. De gedachte des doods had zich zo vast in haar hart gedrukt , dat hare wangen verbleekten. Maar Adam , die zulk eene raadgeving niet vermoedde , had intusschen zyn slll gemoed tot betere hoop verheven , en gaf Eva dit antwoord :

„Eyal uwe verachting des levens en aller genoegens schynt iets verheveners iets voortreflykers in u aan te duiden dan het geen gy vermaadt. Maar zelfmoord vernietigt weldra het gevoel van uwe voortreflykheid; het is geen verachting des levens, maar vrees en bekommering om het leven en deszelfs genoegens te verliezen, dat men al te zeer bemint. Zoekt gy alleen den dood, om daar door uw tegenwoordig leed te eindigen, of waant gy daar door het uitgesproken vonnis te ontgaan? Misleid u niet! God heeft zyne wrekende gramfchap te voorzigtig gewa- pend om haar te kunnen ontgaan; zelfs vrees ik dat de aldus gedwongen dood de fmarte, waartoe ons vonnis ons veroordeelt, niet verminderen, maar veel eer dan Aller- hoogften tergen zal om den eeuwigen dood in ons te laten leven. Laat ons cenig zagter middel zoeken. My dunkt ik heb het voor eogen, als ik my dit gedeelte van ons vonnis te binnen breng: *Uw zaad zal de slang den kop yermorfelen.* Eene rampzalige vergoeding, wanneer hy niet daaronder verftaan is, (gelyk ik toch vermoed) onze groote vyand Satan, die, in de slang verborgen, ons

dus bedrogen heeft. Zyn' kop vermorfelen ware eene wezenlyke wraak, die wy zouden verliezen door de hand aan ons zelven te slaan, of zo wy kinderloos bleven, gelyk gy my voorstelde. Satan zou daardoor zyne bepaalde straf ontgaan, en wy zouden de onze verdubbelen. Spreken wy dierhalven niets meer van zelfmoord en moedwillige onvruchtbaarheid, het geen ons alle hoop benemen, en slechts hoogmoed, misnoegen, ongeduld, spyt en wederspannigheid tegen God en het juk zyn zoude, dat hy billyk op onze schouders gelegd heeft. Herinner u met welk eene zagtmoedigheid hy ons misdryf gehoord en geoordeeld heeft, zonder wraakzucht of gramschap; wy verwachtten eene onmiddelyke vernietiging, daar wy dachten dat hy ons tenzelfden dage ter dood bestemd had, en de smarten by het kinderbaren was enkel u voorsteld, die de vrucht weldra met grooter vreugd beloont. Ook my miste de vloek, en trof het meest de aarde. In het zweet myns aanschyns zal ik myn brood eten: is dit een angeluk? Ledigheid ware nog erger geweest. De arbeid zal my ondersteunen; opdat geen koude of hitte ons

deren zou, heeft zyne tydige zorg ongebeden daarin voorzien, en zyne hand heeft ons onwaardigen geleid; hy was mededogende by het oordelen. Hoe veel meer zal hy, wanneer wy bidden; zyn oor openen en zyn hart zich tot medelyden neigen! Hy zal ons verder leren door welke middelen wy ons kunnen beschutten tegen het guure jaargetyde, regen, ys, hagel en sneeuw, die de lucht ons thans reeds op gintsche bergen in onderscheiden gestalten vertoont; want reeds blazen de winden met een' seheren en krachtigen adem door de aangename lokken van deze lieflyk bloeiende boomen, het geen ons noept een better dekfel en meer warmte te zoeken, om onze verkleumde leden te koesteren, eer het daggestarnte eene koude nacht terug laat. Wy zullen dus trachten de wederkaatsende stralen te versamelen en door drooge stoffen vlamme te houden, of door de botting van twee lichaaamen door de geschokte lucht het vuur te lokken, gelyk onlangs uit strydende wolken, door stormwinden uit elkander gedreven, de kronkelende bliksem zich ontvlamde, schuin van den hemel op de harstige schorsfen der deenen en

pynen viel, en zyne verkwikkende warmte van verre tot ons zond, om de zonnehitte alzo te vervangen. Het gebruik van dit vuur, en het geen in het toekomstige ons het leed, het gevolg van ons misdryf, kan verzagten, zal hy ons leren, wanneer wy hem ootmoedig daarom sineken. Wy hebben niet te vrezen dat wy dit leven in elende zullen doorbrengen; hy zal ons menige kracht verlenen, tot dat wy in het stof ons laatste overschot en onzen oorsprong, het leven, afleggen. Wat kunnen wy beter doen dan naar de plaats wederkeren, waar hy ons geoordeeld heeft, eerbiedig voor hem nederknielen en ons misdryf nederig bekennen, om vergeving bidden; den grond met tranen bevochtigen; met zuchten uit een beklemd hart de lucht vervullen, tot een teken van ongeveinsde droefheid en nederige boete! Zonder twyfel zal hy zyn misnoegen laten varen, in wiens helder oog, zelfs toen hy het grimmigst scheen, goedheid, verzoening en genade straalde!" —

Zo sprak onze boetende Vader. Eva gevoelde mede oprecht berouw. Zy keerden ylings naar de plaats weder waar zy

geoordeeld waren, knielden eerbiedig voor hem neder, bekenden nederig hun misdryf, baden om vergeving, bevochtigden den grond met traanen, uit een beklemd hart, tot een teken van ongeveinsd berouw en diepe vernedering.

E L F D E G E Z A N G .

Aldus stonden zy biddende in de ootmoedigste houding, vol berouw; want de vóórkomende genade van den zetel der barmhartigheid afdalende, nam de versteendheid van hunne harten weg, en maakte nieuw wedergeboren vleesch, het loosde onuitspreeklyke zuchten, welken de geest des gebeds ingaf, en met eene snellere vlugt dan op de vleugelen der welsprekendheid ten hemel bragt. Doch hun smeken was niet als van gewoone bidders, of hunne bede minder gewigtig dan toen in de fabeleeuw (minder oud nogthans dan deze) Deukalion en de

kuisfche Pyrrha voor het altaar van Themis om herftelling van het verdrinken mensdom fmeekten. Hun gebed fteeg onmiddelyk ten Hemel, en wierd geenzins door nydige winden geflingerd of afgeleid; het ging onligchame- lyk door de poorten des hemels, vervolgens door den Middelaar bekleed met wierook, die op het gouden altaar rookte, kwam het voor den troon des Vaders; met een helder gelaat bood hy het hem aan, en begon aldus zyne bemiddeling:

„ Zie, Vader! welke eerfte vruchten de aarde draagt van uwe genade die gy den mensch ingeplant hebt! Deze zuchten en gebeden, die ik, als uw priester, in dit gouden reukvat, met wierook gemengd, voor u breng, zyn de vruchten van uw zaad, dat gy door vermarwing in hunne harten gezaaid hebt, vruchten aangenaamer van fmaak dan hy die in het Paradys, vóór zynen val, ooit de heerlykfte boomen had kunnen doen voortbrengen. Neig daarom uw oor naar zyne fmeekingen; hoor zyne ftomme zuchten. Laet my, daar het onzeker is met welke woorden hy moest bidden, my, als zyn voorfpraak, zyn verzoener ze

voor hem verklaren. Alle zyne werken, goeden en boozen, neem ik op my, genen zal myne verdienste volkomener maken, en voor dezen zal myn dood betalen. Neem my voor hem, en ontvang in my den vredereuk van het menschdom. Laat hem verzoend voor u leven, ten minsten zyne getelde dagen, tot dat de dood (zyn vonnis, dat ik niet poog op te heffen, maar te verzagten) hem in een beter leven zal overgebracht hebben, waar allen die ik verlost heb in vreugd en zaligheid zullen wonen en één zyn met my, gelyk ik één met u ben."

Waarop de Vader onbewolkt en helder aldus antwoordde: „Alles wat gy voor den mensch verzoekt zy u toegestaan, myn Zoon! alles wat gy verzoekt was myn besluit. Maar langer in het Parady's te wonen wordt hem door de wet, die ik de natuur gaf, verboden. Deze zuivere onsterfjke hoofdstoffen, die zich met geen grove, geen onharmonische mengfels kunnen verbinden, werpen hem, nu hy bekniet is, uit als droesfen in eene insgelyks befinette lucht en tot stoffyk voedsel, waardoor hy het best tot de ontbinding, die de zonde in hem bragt, voorbe-

reid wordt. De zonde heeft het eerst alles vergiftigd, en van onverdorven verdorven gemaakt. Ik schiep hem aanvankelijk met twee heerlyke gaven beschonken, met gelukzaligheid en onsterfelykheid. Daar hy de eene verloor, diende hem de andere tot eeuwige elende, zo ik den dood niet geroepen had: de dood wordt dierhalven zyn laatste hulpmiddel; en na een leven in jammer doorgebracht door het geloof en gelovige werken gereinigd, zal hy met de rechtvaardigen tot een beter leven ontwaken, wanneer hemel en aarde vernieuwd worden. Maar laat ons de schaarre der zaligen uit den wyden omtrek des hemels by elkander roepen; voor hen wil ik myn oordeel niet verbergen, hoe ik met het menschdom handel, gelyk zy het onlangs zaagen met de wederspannige engelen, en daardoor, hoe sterk zy ook stonden, nog niet versterkt wierden."

Hy zweeg, en de zoon gaf een teken aan den schitterenden dienaar, die om hem waakte; hy blies op de bazuin, die naderhand welligt op Horeb geboord wierd, toen God nederdaalde, en die welligt nog eens by het jongst gericht zal klinken. Het geluid der engelen vervulde de rui-

tje gewesten des hemels. De zoonen des lichts stonden op, toen zy den klank hoorden; uit hunne aangename priëlen en amaranthen schaduwen, waar zy aan bronnen en beeken, de wateren des levens, in gezellige genoegens by elkander zaten, en gingen naar de plaats waar het hoog bevel hen riep, en namen plaats, waarop de Almagtige van zyn^e verheven troon aldus zyn' oppermagtigen wil uitdrukte:

„ ó Zoonen! de mensch is geworden als een van ons, en kent goed en kwaad, sedert hy van de verboden vrucht gegeten heeft; doch laat hem zich op zyne kennis van het verloren goed en het verworven kwaad, vrij beroemen. Gelukkiger, ware het hem genoeg geweest het goede uit zich zelven, en het kwaade in het geheel niet te kennen! Nu treurt hy, heeft berouw, en bidt tot my met een verflagen hart, dat ik in hem bewogen heb, maar langer dan deze verflagenheid duurt ken ik zyn hart; ik weet hoe veranderlyk, hoe ydel het aan zich zelven overgelaten, is. Dat hy daarom nu ook niet met zyne roeklooze hand naar den boom des levens grype, van hem eete en eeuwig leve, ten minsten drome eeuwig te leven, heb ik beslo.

gen hem uit te dryven, hem uit dezen hof te zenden, en de aarde te bebouwen, waaruit hy genomen is, en waarin hy wederkeert.

„ Michael! gy zult dit myn bevel uitvoeren; doe onder de cherubim uwe keus van vlamrende sryders, op dat de vyand, ten nadele van den mensch, of om zich in het bezit der ledige plaats te stellen, geen nieuwe verwaringen doe ontstaan. Haast u, dryf het zondige zonder erbarming uit het Paradys van God, en de onheiligen van den heiligen bodem; meld hen en hun nageslacht hunne eeuwige verbanning van hier. Maar op dat zy van vrees niet onder hun gestreng vonnis bezwyken, want ik zie hen beducht en niet traanen hunne misflag berouwen, zy alle yslykheid voor hen verborgen. Indien zy uw bevel geduldig gehoorzamen, zult gy hen niet ongetroost laten gaan. Openbaar Adam wat in toedommende dagen zal geschieden, gelyk ik u zal ingeven; herhaal myne belofte aangaande het zaad der vrouw, en zend hen wel treurig, maar in vrede weg. Plaats aan de Oostzyde van den hof, waar de ingang van Eden het ligtst is, de wacht der Cherubim, en de

flikkering van een vlamrend zwaard belette de nannadering en snyde den weg af naar den boom des levens, op dat het Paradys geen versamelplaats worde van onreine geesten en alle myne boomen hen niet ten prooi verstrekken; met wier gestolen vrucht zy den mensch nog eens bedriegen.”

Hy zweeg. De aartsengel maakte zich gereed om weder te dalen, en nam eene menigte waakzaame Cherubim mede; ieder had vier aangezichten, gelyk een dubbele Janus, hunne geheele gedaante was met oogen bezaaid, tairyker dan die van Argus, en waakzamer dan dat zy door de toverkracht eene Arkadische fluit, of door de herderspyp van Mercurius en zyn' flaspverwekkende staf in te sluimeren zouden geweest zyn. Midlerwyl ontwaakte Leukothea, om met het heilige licht de waereld weder te groeten, en drenkte de aarde met frisfchen dauw, toen Adam en de eerste moeder Eva hunne gebeden voleindigd hadden; zy gevoelden versterking van boven, eene nieuwe hoop om zich uit hunne vertwyfeling te redden, blydschap, hoewel nog met vrees vermengd. Tot Eva wendde hy op nieuws dus zyne welkome woorden:

„Eva! het is ligt te geloven dat al het goede dat wy genieten ons van den Hemel afdalt, maar dat van ons iets ten Hemel opstygen moet, dat vermogend is het hart van den hooggezegenden God te treffen, of zyn' wil te bulgen, is bezwaarlyk te geloven, en toch doen dit gebeden of eene korte zucht uit de menschlyke borst, die tot den troon van God stygt. Want sedert ik door gebeden den beledigden God trachtte te verzoenen, knielde er voor hem myn hart ootmoedig uitflorte, dunkt my zag ik hem verzoend en genadig het oor tot my neigen. Het vertrouwen nam in my toe dat ik gunstig verhoord was; de vrede keerde weder in myn hart, en in myn geheugen zyne belofte dat „uw zaad onzen vyand den kop zal vermorselen," het geen ik in myne smart toen niet bedacht verzekert my thans dat de bitterheid des doods voorby is, en wy zullen leven. Heil u dierhalven, Eva! met recht dus genaamd, moeder des gantschen menschedoms! gy moeder aller levende schepselen, sedert de mensch door u leeft, en alles op de aarde leeft voor den mensch!"

Waarop Eva met een treurig gelast antwoordde: „De-

zén naam ben ik wegens myne overtreding onwaardig, ik, voor u tot eene hulp bestemd, ben een valstrik voor u geworden. Niets kon ik verwachten dan wantrouwen, bestraffing en verwyten. Maar oneindig in zyne vergiffenis was myn Rechter; ik, die den dood over allen gebragt heb, ben begenadigd om den oorsprong des levens te worden. Hoe goed zyt gy, dat gy my ook zulk eene verheven benaming waardig acht! my, die een' geheel anderen naam verdiende! Maar het veld roept ons tot den arbeid, dien wy thans in het zweet van ons aanschyn moeten verrichten, offchoon wy de nacht slaaploos doorgebracht hebben; want zie, de morgen die geen acht slaat op onze rusteloosheid, nadert met een glimlagchend roozenkleurig ge-
laat. Laat ons gaan. Ik zal voortaan van uwe zyde niet wyken, hoe verre ook ons dagwerk verwyderd ligt, en hoe zwaar het nu ook valle, tot de dag zinkt. Daar wy hier wonen; wat kan ons in dit verruklyk oord verdrietig vallen? Laat ons, offchoon in een' gevallen staat, te vreden leven."

Zo sprak, zo wenschte Eva ootmoedig, maat het

noodlot vervulde haaren wensch niet. De natuur gaf teke-
 men aan de vogels, de dieren in de lucht; de lucht
 werd éénsflags verdonkerd, na eene korte helderheid; digt
 voor hun gezigt schoot de vogel van Jupiter uit de lucht
 neder, en dreef twee fraai gevederde vogels voor zich
 heen, het dier dat in het woud regeert begon nu voor
 het eerst naar bloed te dorsten, het vervolgde een lief-
 tallig paar, het goedaartigste des wouds, het hert en de
 hinde; zy namen naar de Oostpoort de vlugt. Adam zag
 dit, en volgde met zyne oogen deze jagt; niet zonder ont-
 roering sprak hy aldus tot Eva:

„ ó Eva! eene nog grootere verandering wacht op ons die
 de hemel door deze tekens in de natuur te kennen geeft, door
 deze voorlopers van zyn oogmerk; of hy waarfchouwt ons
 niet al te zeker te gaan op de kwytſchelding van onze
 ſtraf, omdat wy nog eenige dagen van den dood verſchoond
 zyn. Wie weet hoe lang, en wat ons leven zyn zal? Of
 wat meer dan dit, dat wy ſtof zyn en tot ſtof zullen we-
 derkeeren en niet meer zyn? Waarom wordt anders dit
 dubbel voorwerp aan ons oog verſtoond, in de lucht en

op de aarde, langs één' weg en ter zelfder uure? Waarom heerscht duisternis in het oosten nog vóór den middag en in de westlyke wolken morgenrood, het welk door het blaauwe gewelf een' schitterenden glans verspreidt, en als met iets hemelsch beladen nederdaalt."

Hy bedroeg zich niet; want de hemelsche schiaaren daalden uit een' wolk van jaspis in het Paradys, en vertoefden aldaar op een' heuvel. Welk een' glansryk verschynfel, indien geen twyfel en vleeschlyke vrees Adams oog verblind hadden, niet minder glansryk dan toen de engelen Jakob in Mahanaim ontmoetten, en hy het veld rondom zich met deze wachters bedekt zag, of toen de vlammen de berg in Dothan met een vurig leger bedekt schein tegen den Syrischen koning, die, om één' enkel man te verrassen, gelyk een moordenaar, zonder vooraf den oorlog te verklaren, optrok. De vorstlyke opperpriester stond in hun midden, en beval zyne magten bezit van den hof te nemen; hy alleen ging Adam vinden, die zich verborgen had, hy ging Adam niet onbemerkt voorby, die by de aannadering van dit groot bezoek dus tegen Eya sprak:

„Eva! verwacht thans een gewigtig nieuws, ons lot zal misfchien weldra beflischt zyn, of ons zullen nieuwe wetten opgelegd worden; want ik zie reeds van verre uit eene vurige wolk, die den heuvel bedekt, een' der hemelfchen tot ons komen, en volgens zyn' gang fchynt hy geen van de geringften, maar eene groote magt of een der verhevenfte troonen te zyn, zulk een majesteit ver-
toont hy onder het gaan.

Hy is wel niet verfehrikkelyk, dat ik zou vrezen; maar hy is ook zo vriendlyk niet als Rafaël, dat ik hem zo veel zou vertrouwen; maar ftatig en ontzagwekkend. Om hem niet te beledigen, moet ik hem met eerbied te gemoet gaan en gy u verwyderen.”

Hy eindigde; en de aartsengel was hem reeds genaderd, niet in zyne hemelfche gedaante, maar als een mensch gekleed, om met menfchen te fpreken. Over zyne blinkende wapenrusting golfde een krygsrok met fchooner purper dan het Melibeifche of het Tyrifche Sarra geverwd, gelyk koningen en helden in vredeftyd droegen; Iris had dit gewaad geweven, zyn geöpende blinkende helm ver-

toonde een gelaat in den overgang van de jongelingschap tot de manbaarheid; aan zyne zyde hing in een' schitterende gordel het zwaard, de schrik des Satans, in zyne hand had hy de speer. Adam boog zich diep; hy, van koninglyken rang, boog zich niet, maar verklaarde hem aldus zyne komst:

„Adam! de hooge bevelen des Hemels behoeven geen voorafpraak. Het is genoeg dat uwe gebeden verhoord zyn, en de dood, dien gy reeds ten dage van uwe overtreding verdiende, is veele dagen van zyn' prooi verfloken, die de genade u geschonken heeft, op dat gy u daarin moogt bekeren en de ééne zondige daad met veele goede werken bedekken. Dan zal God, thans bevredigd, u gantschlyk van de roofzuchtige aanspraak des doods bevryden; maar langer hier in het Paradys te wonen is u ontzegd; ik ben gekomen om u te verdryven en uit den hof te zenden, op dat gy de aarde bebouwt waaruit gy genomen zyt.“

Hy zeide niets meer; want Adam stond reeds op dit nieuws verflag, gegrepen door de klauwen des kom-

mers; die hem van alle zyne zinnen beroofde.' Eva, die, ongezien, dit alles had aangehoord, ontdekte weldra door luid geklag haare schuilplaats.

„ô Onverwachte flag! harder dan die des doods! moet ik u dus verlaten! ô Parady's! u dus verlaten, myne geboorteplaats! deze gelukkige dreeven en boschjes; verblyfplaatsen voor goden? waar ik hoopte gerust, hoewel treurig, het uitstel van den dag af te wachten die doodlyk voor ons beiden moet zyn! ô Bloemen, die nooit in eene andere luchtstreek zult groeijen! voorwerpen van myn morgen- en avondbezoek, die ik met eene tedere hand opkweekte van de eerste opening der knoppen en naamen gaf! wie zal voortaan u naar de zon keren, of uwe geflachten ordenen en u uit de ambrozybron bevochtigen! Gy eindelyk, bruiloftspriëel, door my versierd met alles wat het gezigt en den reuk streelde! hoe zal ik van u scheiden en afdalen in eene laagere waereld, die duister en woest is by deze? Hoe zullen wy ademen in eene andere, minder zuivere lucht, daar wy aan onsterfelyke vruchten gewoon zyn?":

Waarop de Engel dus zagmoedig antwoordde : „Klaag niet, Eva! maar verlaat geduldig het geen gy billyk verloren hebt, en stel uw hart niet dwaaslyk op het geen het uwe niet meer is; gy gaat niet alleen, gy gaat met uw' echtgenoot: gy zyt verplicht hem te volgen: waar hy blyft is ook uw vaderland.”

Adam, inmiddels van zyn' kouden schrik bekomen, en zyne verwarde zinnen herhaald hebbende, richtte dus zyne ootmoedige woorden tot Michael:

„Hemelsche! gy, een der hoogste troonen, zo niet zelf de opperste van hen, want uwe gestalte schynt die van een' vorst der vorsten! Zagt hebt gy ons uwe zending verklaard, die, wanneer zy ons op eene harde wyze verkondigd en volvoerd ware, ons gegriefd had. Wat in onze smart, in onze weemoedigheid en onze wanhoop onze broosheid nog kan dragen bericht gy ons. Wy moeten uit dit gelukkig oord vertrekken, ons aangenaam verblyf, en de éénige troost, dien ons oog had. Alle andere oorden schynen ons woest en onbewoonbaar; zy kennen ons niet, en wy kennen hen niet. Indien ik

hopen kon door onophoudelyk smeken den wil te veranderen van hem die alles vermag, ik zou niet ophouden met hem aan te roepen; maar tegen zyn volstrekt besluit baat het gebed niet meer dan een adem tegen den wind, die des te heviger daar tegen in blaast. Daarom onderwerp ik my aan zyn groot gebod. Dit bedroeft my het meest, dat ik, van hier vertrekkende, van zyn gezigt verwyderd, van zyn' gezegenden aanblik beroofd zal zyn. Hier kon ik in diepe aanbidding ieder oord bezoeken, dat hy met zyne godlyke tegenwoordigheid verwaardigde, en myne kinderen verhalen: Op dezen berg verscheen hy my; onder dezen boom stond hy zichtbaar; tusfchen deze dennen hoorde ik zyne stem; hier by deze bron sprak ik met hem. Op iedere plaats wilde ik hem een dankaltaar oprichten van zooden, en alle glinsterende steenen uit den stroom opstapelen, tot een gedenkteken voor de volgende eeuwen, en hem daarop welriekende gommen, vruchten en geurige bloemen offeren. Waar zal ik in gintsche laagere waereld de spooren van zyne voetstappen zoeken? Want hoewel ik voor zyn vergramd aangezigt vlugtte, thans,

terug geroepen tot een verlengd leven, met de belofte van nakomelingschap, zie ik met blydfchap de uiterfte randen van zyn' glans, en aanblijd van verre zyne voetftappen."

Waarop Michael met een oog vol goedheid zeide: „Adam! gy weet, de hemel is de zyne, en de geheele aarde, niet slechts deze heuvel. Zyne alomtegenwoordigheid vervult land, zee en lucht, en alles wat leeft wordt door zyne vermogende kracht beziel en verwarmd. De geheele aarde gaf hy u in bezit en te regeren; waarlyk, geen geringe gift! Geloof dus niet dat by slechts binnen de enge grenzen van Eden beperkt is. Hier ware misfchien uw hoofdzetel geweest, van waar alle geflachten zich over de aarde verspreid hadden, en van alle oorden des waerelds herwaarts gekomen zouden zyn, om u, hunn' aller vader, met eerbied te groeten. Maar dit voorrecht hebt gy thans verloren; gy moet met uwe zoonen een' laager' bodem bewonen. Maar twyfel niet dat God in vlakten en veldjen zo wel woont als hier; hy laat in ieder oord zyne tegenwoordigheid bemerken, die u altyd volgt, die u bestendig met goedheid en vaderlyke liefde

omringt, u zyn aangezicht en de spoooren zyner godlyke overftappen ontdekt. Op dat gy dit gelooft, en daarvan verzekerd zyn moogt, zo weet vóór gy van hier vertrekt, dat ik gezonden ben om u te tonen wat u en uw nageflacht in toekomende dagen te wachten staat. Verwacht goed en kwaad te horen; de hemelfche genade in ftyd met 's menfchen verdorvenheid te zien: leer daaruit oprecht geduld oefenen, en blydfchap met vroome bekommring en vrees te matigen, en zowel tegenspoed als voorfpoed gelaten te dragen. Zo zult gy uw leven het veiligft eindigen, en het best voorbereid zyn om den dodelyken ftap te doen. Klim op dezen heuvel. Laat Eva, want ik houd haare oogen gefloten, hier beneden flapen, terwyl gy waakt, gelyk gy fliept, toen zy het aanzyn kreeg."

Waarop Adam dus dankbaar antwoordde: „Styg op; ik volg u, zekere leidsman! langs het pad dat gy my leidt, en onderwerp my aan de hand des Hemels, of fchoon zy my tuchtigt; ik ftel myne borst tegen het ongeluk; ik wapen myn hart om door lyden te overwinnen, en rust door arbeid te verwerven, indien ik haar daardoor verwerven kan."

Zo stegen zy beiden in godlyke gezigten op. Het was een der hoogste heuvelen van het Paradys, van wiens top men den halven aardbol volkomen in het oog had, also hy het verste gezigt opleverde. Niet hooger was de berg, of leverde een ruimer gezigt op, waarop; (uit eene andere oorzaak) de verzoeker onzen tweeden Adam voerde, om hem alle de ryken der waereld en hunne heerlykheid te tonen. Zyn oog ontdekte alle de plaatsen waar sedert æloute en laetere steden ontstonden, en de zetels van de magtigste ryken gevestigd wierden; van Kambals toekomstige muuren, den zetel van den magtigen khan van Kathai, en van Samarkand aan den Oxus, den troon van Timur, tot Peking, de stad der Chineefche keizers, en van daar tot Agra en Lahor, het gebied van den grooten Mogol; laager tot het gouden Cherfonesus, of waar de Perliaan in Ekbatane gebiedt, of tot Ispahan toe; waar de Rusfische Czaar in Moskow heerschte, en de Sultan, uit Turkestan geboortig, in Byzantium het gebied voerde. Ook was voor zyne oogen het ryk van Negus niet verborgen, tot deszelfs uiterste haven, Ercoco, voorts de kleinere

zeeryken, Monbiza, Quilon, Melinde en Sofala, het welk men voor Ofir gehouden heeft, tot aan het ryk van Congo en Angola verder zuidwaarts; dan verder langs den Niger naar het gebergte Atlas, de staaten van Almanzor, Fez en Suez, Marocco, Algiers en Tremife. Van daar naar Europa, alwaar Rome bestemd was om de wereld te regeren; ook zag hy mischien in den geest het ryke Mexico, den zetel van Montezuma, en Cusco in Peru, den nog rykeren zetel van Athababiba, en het nog ongeplonderd Guiana, welks groote stad Geryons zoonen Eldorado noemden. Maar Michael nam van Adams oog de schil weg, welke de bedrieglyke vrucht, hem een helder gezigt belovende, veroorzaakt had; vervolgens reinigde hy met Euphrasia zyne gezigtzenuwen, want hy had al te veel te zien, en goot hem drie droppels uit de bron des levens daarin. De hemelsche kracht drong diep in het binnenste van zyn zielgezig, zo dat hy thans onmagtig zyne oogen sloot, nederzank en alle zyne geesten verrukt waren; maar de vriendlyke engel richtte hem op, en herriep aldus zyne aandacht:

25 Adamf open thans uwe oogen ; en zie eerst de uitwerking van uwe eerste misdaad in verscheidenen van uw geslacht , die nimmer van den verboden boom gegeten of met de slang samengespannen , of uwe zonde gezondigd hebben , maar een verderf van u erfden , dat nog grooter misdaden voortbrengt."

Hy opende zyne oogen , en zag een ten deele bebouwd veld , waarop versch gemaaide schooven stonden , het andere gedeelte was bedekt met weidende kuddes ; in het midden stond een boersch outer van zooden als eene landscheiding. Een bezweete maaijer naderde , die de eerste vruchten van zyn' veldarbeid , de groene air met de geele halmen vermengd , onuitgezocht , zo als zy hem in de hand gekomen waren , op het outer bragt ; vervolgens kwam een zagtaartige herder met de uitgezochte en beste eersfelingen zyner kudde ; hy offerde , en legde de ingewanden en het vet , met wierook bestrooid , op het gekloofde hout , en nam alle de offerplegtigheden in acht. Zyn offer wierd weldra door een gunstig vuur van den hemel onder een' helderen glans en aangenaamen reuk verteerd ;

het offer des anderen niet; want het was zo oprechte niet. Hy was daarover misnoegd in zyn hart, en terwyl zy famen spraken, wierp hy hem met een' steen tegen de ribben, dat hy nederviel, en doodsbleek de ziel met een' stroom van bloed uitblies. Adam stond op dit gezigt in de ziel verslagen, en riep met drift tegen den engel:

„ Welk een ongeluk, ó onderwyzer! treft den zagmoedigen man, die welbehaaglyk had geöfferd! wordt vroomheid en waare godsvrucht dus beloond?”

Waarop Michael, insgelyks bewogen, dus antwoordde: „ Deze twee zyn broeders, Adam! en zullen binnen kort uit uwe lendenen ontstaan. De onrechtvaardige heeft den rechtvaardigen verslagen, uit nyd dat zyn' broeders offerhande den Hemel aangenaam is geweest. Maar de moorddaad zal gewroken worden en het geloof des anderen zyne beloning niet verliezen, ofschoon gy hem hier in het stof verslagen hebt gezien.”

Toen zeide onze algemeene vader: „ Helaas! welk eene daad en welk eene oorzaak! Maar heb ik thans deze daad gezien? Is dit de weg om tot myn oorspronglyk stof

weder te keren? Vreeslyke aanblik, akelig te zien, yslyk te denken, hoe yslyk te gevoelen!"

Michael zeide hierop: „ Den dood hebt gy in zyne eerste gedaante aan den mensch gezien; maar hy heeft veelerleije gedaanten, en veelerleije wegen leiden naar het duister graf; allen zyn verschriklyk, maar de ingang is voor de zinnen verschriklyker dan het inwendige. Eenigen zullen, gelyk gy zaagt, gewelddadig van het leven beroofd worden, door vuur, water en honger, nog meer door onmatigheid in spyze en drank, welke verschriklyke ziekten over de aarde zal verspreiden, van welken eene ontzaglyke menigte voor u zal verschynen, op dat gy zien moogt welke elende Eva's onmatigheid over het menschedom zal brengen."

Dadelyk vertoonde zich voor zyn oog eene plaats, zwart, donker, onrein als een hospitaal, waarin een groot getal kranken, allerlei ziekten, krampen, lendenpyn, hartkloppingen, allerlei koortsen, stuipen, beroerten, zinking, graveel, zweeren, kolyk, krankzinnigheid, zwaarmoedigheid, maanzucht, waterzucht,

aëmborstigheid , zydewee en de allesverwoestende pest.
 De marteling was yslyk en de zuchten waren hartbrekend.
 De wanhoop zweefde van leger tot leger , en de dood
 zwaide zijn' pyl in triomf over dezelveu , doch draalde
 om toe te slaan , hoe dikwyls hy daarom ook gefineekt
 werd als om de grootste weldaad en de vervulling der laat-
 ste hoop. Welk een steenen hart had zulk een gezigt met
 drooge oogen kunnen doofstaan ! Adam kon zich niet lan-
 ger bedwingen , maar weende , offchoon hy van geen
 vrouw geboren was ; het medelyden bemeesterde zyn hart
 en perste hem de traanen uit de oogen , tot dat sterkere
 gedachten derzelver loop stremden , en naauwlyks kon hy
 weder spreken of hy vernieuwde zyne klagt:

„ Ô Rampzalig menschedom ! waartoe zyt gy vernederd !
 tot welk een' elendigen staat zyt gy gebragt ! het ware be-
 ter dat gy ongeboren eindigde ! werd ons daarom het le-
 ven gefchonken om het zo weder te verliezen ! of liever
 waarom het ons opgedrongen ! indien wy wisten wat wy
 ontfangen , wy zouden het aangeboden leven niet willen
 aannemen , of weldra smeken ons hetzelfde weder te ont-

nemen; gelukkig wanneer hy nog zo in vrede mag heen gaan! Kan dus het beeld van God in den mensch (eens zo goed en volkomen geschapen, doch sedert verbasterd) tot zulk een verschriklyk lyden, onder onmenschyke smerten vernederd worden? Hoe! zou de mensch, daar hy nog iets van Gods evenbeeld bezit, wegens zyn' Makers beeld niet ten deele van zulk een' rampspoed verschoond zyn?"

„Zy verloren hunn' Makers beeld,” antwoordde Michael, „toen zy zich zelve verlaagden om hunne toomlooze lusten te dienen, en namen het beeld van het geen zy dienden, eene dierlyke ondeugd, welke Eva het meest tot de zonde verleid heeft: daarom is hunne straf zo vernederend, die Gods beeld niet onteert maar hun eigen, of zo het zyn beeld is, dan wordt hetzelfde door hun misvormd, dewyl zy de heilzaame wetten der natuur in walglyke kwaalen veranderen: zy hebben zulks verdiend om dat zy Gods beeld niet in zich zelve vereerden.”

„Ik acht het billyk,” zeide Adam, „en onderwerp my. Maar is 'er niet nog een andere weg buiten dit ramp-

volle pad, die ons tot den dood leidt, en ons oorspronkelijk stof vermengt?"

„'Er is 'er een," zeide Michael, „wanneer gy het voorschrift: „niet te veel" in acht neemt, en matig zyt in het geen [gy eet en drinkt, behoorlyk voedsel en geen overdadig vermaak daarin zoekt, tot dat veele jaren over uw hoofd verstreken zyn, dan kunt gy leven, tot gy als eene rype vrucht afvalt in den schoot uwer moeder, of zagt ingezameld en niet geweldig afgeplukt wordt als gy ryp voor den dood zyt. Dit is de hooge ouderdom; maar dan moet gy uwe jeugd, uwe krachten, uwe schoonheid overleven, welken zullen veranderen, verzwakken en vergaan; uwe verftompte zinnen zullen dan alle welgevallen aan vermaak verliezen; in plaats van de houding der jeugd, thans zo vol hoop en blymoedig, zal in uw bloed een zwaarinoedige damp, koude en droogte heerschen; die uwe vlugtige geesten zullen nederdrukken en ten laatsten den balsam des levens verteren."

Onze stamvader sprak hierop: „Ik ontvlugt voortaan den dood niet, of wil myn leven verlengen; liever zal

ik trachten om my zo spoedig en ligtst mogelyk van den zwaaren last te bevryden, dien ik moet dragen tot den bestemden dag myner ontbinding, en denzelven geduldig afwachten.”

Michael antwoordde: „Bemin noch haat uw leven, maar befteed het wel, hoe lang of kort de Hemel hetzelfde beftemd hebbe. Bereid u thans tot een ander gezigt.”

Hy zag op, en ontdekte een ruim veld vol tenten van onderscheiden kleuren; by eenigen graasden kudden, uit anderen klonk het geluid van harpen en orgels, en hy zag ook den geen die de snaare roerde: zyne vlugge hand doorliep alle hooge en laage toonen. Elders flond 'er een aan de smisfe te zweten, die twee zwaare blokken koper en yzer gefmolten had (zy waren of op eene plaats gevonden, waar toevallig vuur op bergen of in dalen bosfchen verteerd had, en waren in de aders der aarde gezonken, of heet in de opening eener grot gevloeid, of de stroom had hen van den bodem opgewenteld). Hy goot het gefmolten erts in door hem bereide vormen, waarvan hy eerst zyn eigen gereedschap maakte, en toen wat wyders

uit de metsalen gegoten of gefmeed kon worden. Na dezen, (doch aan zyne zyde) daalde een ander volk van de naburige heuvelen, hunne woonplaats, in de vlakke; volgens hun uiterlyk schenen zy alle vroomc mannen, en alle hunne pogingen God te dienen en zyne werken te kennen, of ten minsten dat geen wat de vryheid en vrede onder de menschen kan bewaren. Zy hadden niet lang in de vlakke gewandeld; toen uit haare tenten hen eene schar van schoone vrouwen naderde, dastel gekleed en met juweelen bedekt; zy zongen by het geluid der harp de tederste liederen en dansten in reijen: De mannen begluurden haar; hoe ernstig zy ook schenen, lieten zich zonder teugel de oogen sluiten, tot dat zy allen éénsflags in het net der liefde gevangen waren; ieder koos haar die hem behaagde, en thans spraken zy van liefde tot dat de avondster, de ster der liefde, opging. Toen geheel in vuur zwaaiden zy de huwelykstoorts, en riepen Hymen aan, dien men by deze gebruiken thans het eerst vereet; de: van fecsten en muziek wedergalmden alle tenten; zulk eene gelukkige verkering, zulke strelende verrichtingen der

nog onverloren jeugd, gezangen, bloemen, kransen en bekoorlyk toengeluid troffen Adams hart: reeds wilde hy zich aan dezen reinen wellust overgeven, en drukte zulks aldus uit:

„ Waare verlichter van myne oogen! eerste gezegende engel! veel beter en hoopvoller schynt dit gezigt, meer vreedzaame dagen zie ik daarin dan in de twee voorgaande, waarin ik niets dan haat en dood zag, en smarten nog yslyker dan de dood. Hier schynt de natuur in alles volcind.”

Waarop Michael sprak: „ Oordeel niet uit het verge-
noegen wat het best is, hoewel het met de natuur overéén-
komstig schynt. Gy zyt tot een veel edeler einde gescha-
pen, heilig en rein naar het Godlyk beeld. De tenten,
die gy met zo veel genoegen beschouwde, waren de ten-
ten der ondeugd, waarin het geslacht zal wonen van hem
die zyn' broeder versloeg. Zy leggen zich yverig toe op
de kunsten van het beschaafde leven, zyn uitvinders van
zeldzaame dingen; maar den Schepper niet indachtig, of-
schoon zyn geest hen daarin onderwezen heeft, zullen

zy nooit erkennen dat het gaven van hem zyn. Een schoon geslacht zal nogthans uit hen geboren worden; want dit is de schoone vrouwschaar die gy zaagt, die godinwen schenen, zo schoon, zo zagt, zo vrolyk, maar van alle de hoedanigheden ontbloot waarin de huislyke eer en de voornaamste roem der vrouw bestaat; enkel geboren en opgevoed voor den smaak in wellustige bekoorlykheden, om te zingen, te dansen, zich op te tooijen, de tong den vryen loop te laten en lonken te schieten op dezen edelen stam van mannen, wier godsdienstige deugd hem den naam van zoonen van God verwierf, zy zullen onedel alle hunne deugd, al hunnen roem aan de vleijende bekoorlykheden van deze Godverzaaksters opofferen, en thans in wellust baden, (die eerlang tot een ruimer bad veroordeeld zyn) en lagchen, maar de waereld zal eerlang over hen eene waereld van traanen vergieten."

Waarop Adam, van dit kortstondig vermaak beroofd, zeide: „ô Elende en schande! dat zy die nog kortz zo wel poegden te leven, weder op verkeerde paden zouden wandelen of op den weg der deugd bezwyken! Maar ik

zic hier wel, het ongeluk van den mensch wordt door de vrouw bewerkt!"

"Het ontstaat door de zwakheid van den man," zeide de engel; „hy moest zyn recht, door wysheid en door de verhevene gaven die hy ontfangen heeft, beter handhaven. Bereid u thans voor een ander tooneel."

Hy zag op, en ontdekte een groot land voor hem uitgestrekt, met vlekken en dorpen tusfchen volkryke steden met haare poorten en torens; gewapende volkeren, oorlogdreigende wilde gezigten; reuzen grof van gestalte, en vol vermete le ontwerpen; eenigen zwaaiden hunne wapenen, anderen bereden schuimbekkende paarden, enkel of in geregde gelederen, zo wel te voet als te paard; het was geen onschadelyke monstering. Eene uitgezochte bende dryft eene kudde van runderen en fchaapen met de blaazende lammeren uit eene vette weide als hunnen buit over de vlakte; naauwlyks redden de herders hun leven door de vlugt; zy roepen om hulp; het oord wordt met bloedigen ftryd vervuld. De woeste benden voegen zich by elkander op de velden waar nog kortz het vee vreedzaam

weidde; en thans met lyken en wapens bezaaid, bloedig en eenzaam is; eenigen houden eene stad streng belegerd, bestormen haar met geschut, ladders en loopgraven, anderen verdedigen haar van de wallen met pylen, werpspietsfen en zwavelg vuur. Van wederzyden heeft eene vreeslyke slagting plaats, en reuzendaaden worden verricht. Elders roepen herauten met hunne scepters den raad by de stadspoorten te samen; deftige en gryze mannen, vergaderen onder de krygslieden, aanspraaken worden gehoord; maar weldra ontstonden srydige partyen; tot dat een man van middelbaaren ouderdom in eene deftige houding opstond en veel van recht en onrecht, van godsdienst, waarheid en vrede, en van het gericht des Hemels sprak; doch oud en jong bespote hem, en men had hem gewelddadig aangegrepen, ware 'er geen wolk van den Hemel gedaald die hem voor hunne oogen verborg. Thans heerschten geweld, verdrukking en het recht des zwaards in de vlakke, en nergens was meer eene schuilplaats te vinden. Adam versmolt in traanen, keerde zich jammerende tot zyn' leidsman, en zeide: „ô! Wat zyn dezen! dienaars des doods;

geen menschen, die zo onmenschelyk de menschen ombren-
gen en de zonde van hem die zyn' broeder versloeg tien-
duizend maalen vermenigvuldigen; want onder wie richten
gy zulk eene slagting aan dan onder hunne broeders! Maar
wie was de rechtvaardige, die, zo de Hemel hem niet
gered hadde, verloren ware geweest?"

Michael zeide: „ Dit zyn de vruchten der schandelyke
huwelyken, die gy zaagt, waarin goed en kwaad gezaard
wierden, die elkander wel schuwen, maar wanneer zy
zich onbedachtzaam veréénigen, wonderlyke geboorten van
ligchaam en ziel voortbrengen. Zodanig waren deze reu-
zen, mannen van een' schitterenden roem, want in deze
dagen zal alleen de magt bewonderd, en moed en helden-
deugd genaamd worden; in den slag te overwinnen, vol-
keren onder te brengen, na het bloedvergieten buit naar
huis te voeren, zal het toppunt van menschelyken roem ge-
acht worden, en om de glorie der zegepraal zal men groo-
te overwinnaars beschermers des menschedoms, goden en
zoonen der goden noemen, offchoon zy eer den naam van
verdelgers en pesten des menschedoms verdienen. Zo zal

men roemt op de waereld verwerven, en wat dien het meest verdient in vergeetelheid wegzinken. Maar hem, de zeyende na u, dien gy zaagt, de éénige rechtvaardige in eene bedorven waereld, en daarom gehaat, daarom zo zeer van vyanden omringd, dewyl hy alleen het waagde rechtvaardig te zyn, en de gehate waereld te zeggen dat God komen zou met zyne heiligen om hen te oordelen, hem heeft de Allerhoogste in eene geurige wolk met gevleugelde paarden weggenomen, opdat hy met hem wandelen zou in de gewesten der hoogste gelukzaligheid, en bevryd zou zyn van den dood, om u te tonen welk eene beloning den vroomen verwacht, en welk eene straf den boozen treft. Sla thans uwe oogen op, en gy zult het weldra zien."

Adam zag op, en ontdekte dat de gedaante der dingen plotsling veranderd was. De yzeren muil des krygs brulde niet meer; alles was nu in vrolykheid en vermaak, weelde en dartelheid, feesten en dansen verkeerd. Huwelyk en ontucht, schaking en echtbreuk heerschte thans, waarmede de voorbygaande schoone daartoe verleide, Van

drinken kwam het tot onderlinge tweedragt. Eindelyk stond een eerwaardig man onder hen op, gaf zyn groot misnoegen over hun gedrag te kennen, en verklaarde zich tegen hunne handelwyze. Dikwyls woonde hy hunne vergaderingen by, wanneer zy met triomphen en feesten zich vermaakten, en predikte hen bekering en berouw, als totzielen in de gevangenis, onder het hoogste vonnis; maar alles vergeefs. Toen hy dit zag, hield hy op hen te bestryden, en plaatste zyne tenten verre van hen af. Vervolgens hakte hy op het gebergte balken en planken, en begon een geweldig groot schip te bouwen, in lengte, hoogte en diepte naauwkeurig gemeten, rondom met pik bestreken; op zyde was eene sterke deur en ruime voorraad voor menschen en dieren; toen het voltooid was, kwamen, ô vreemd wonder! 'er paaren van alle dieren, vogels en insecten, en gingen 'er in; ten laatste kwam de oude met zyne drie zoonen en hunne vier vrouwen, en God sloot de deur dicht. Middelerwyl verhief zich de zuidenwind op donkere vleugels, en dreef de wolken samen; de bergen zonden tot haare versterking vochtige dampen

en dikke nevels op, en de verdikte lucht hing als een donker laken. Geweldig stroomde de regen neder, en hield aan tot de aarde niet meer te zien was; het vlotte schip dreef heen, en kliefde met zyn' gebogen kiel de golven; alle andere woningen wierden overstroomd en met al derzeiver pracht diep onder het water bedoiven. Zee bedekte de zee, de oeverlooze zee; en in de paleizen, waar onlangs de wellust heerschte, wierpen thans de zeemonsters hunne jongen. Het overschot van het onlangs zo talryk mensdóm dreef in een klein vaartuig. Wat jammert gy toch, Adam! dat gy den ondergang van uw geslacht, deze treurige ontvolking zaagt! Ook u overstroomde een vloed van tranen en klagten, en wierp u gelyk uwe zonen neder, tot gy, door den Engel vriendlyk weder opgebeurd, eindelyk weder op uwe voeten stondt, doch troosteloos, gelyk een klagende vader, die op ééns zyne kinderen voor zynę oogen ziet ombrengen, en uitte dus uwe klagt tegen den Engel:

„ ó Ter kwaader uure voorziene gezigten! Ik had gelukkiger geleefd zo ik onkundig van de toekomst ware ge-

bleven; ik zou myn deel in het ongeluk alleen gedragen, en ieder' dag genoeg te dragen gehad hebben; thans ligt de last van veele eeuwen op my, dewyl ik dien vooruit ken eer hy nog ryp ter geboorte is, en kwelt my reeds wóór hy bestaat, door het denkbeeld dat hy eens bestaan zal. Laat voortaan niemant begerig zyn vooraf te weten wat hem of zyne vrienden zal treffen: hy zal niets dan ongeluk vernemen, dat hy daardoor toch niet verhinderen kan dat hy het vooruit weet, en het toekomstig leed niet minder in de verwachting dan in de wezenlykheid zal gevoelen; het is zwaar te dragen! Doch deze zorg is thans voorby; 'er is niemant meer te waarfchouwen; honger en angst zal de weinigen die ontkomen zyn ten laaften verteren in de waterwoestyn die zy doorzwerfen. Ik hoop te dat wanneer het geweld en de oorlog op de aarde uitgewoed hadden, alles weder goed zyn en de vrede het menschedom weder met eene lengte van gelukkige dagen zegenen zou; maar ik was zeer bedrogen! want thans zie ik dat de vrede niet minder verwoestend is dan de dolle kryg. Hoe komt dit, hemelfche leidsman? zeg of hier het menschlyk geflacht een einde zal nemen."

Michael zeide hierop: „ De mannen, die gy kortst in zed
gepraal en dartele overdaad zaagt, zyn die welken gy het
eerst gezien hebt; vol dapperheid en grootte daaden, maar
van waare deugd ontbloot; die veel bloed vergoten;,
veele verwoestingen aangericht, veele volkeren onderge-
bragt, een' grooten naam, prachtige tytels en ryken buit ver-
worven hebben; zy zullen van bezigheid veranderen, en zich
aan het vermaak, den lust, de weelde en den wellust over-
geven, tot hoogmoed en verkwisting, zelfs in den schoot der
werkloosheid, uit vriendschap vyandykheden zal voortbrengen.
De overwonnenen zelfs, de slaaven des oorlogs, zullen met
hunne vryheid hunne deugd en de vreeze Gods verliezen;
om dat zy van den Hemel op hunne geveinsde gebeden
geen hulp in den slyd bekomen, verkoelt hun yver; zy
zullen slechts bedacht zyn om veilig, losbandig en wae-
reldiyk te leven, vergenoegd met het geen hunne mees-
ters hen zullen overlaten, (want de aarde zal meer dan
genoeg voortbrengen om hunne soberheid te beproeven),
Zo zal alles ontaarten, alles verdorven, gerechtigheid en
matigheid, waarheid en trouw vergeten worden. Een

mensch slechts, de éénige zoon des lichts in eene donkere eeuw, die, in weérwil van het voorbeeld, de verleiding, gewoonte en eene beledigde waereld, deugdzaam blyft, zonder vrees voor haare verwytingen, haaren spot en haar geweld, zal hunne zondige wegen bestraffen, en hen de paden der deugd voorstellen als veiliger en geruster, en hen onverschrokken tot boete vermanen; maar hy zal door hen met spot afgewezen worden. Doch door God bemerkt, zal de éénige rechtvaardige leven, en op zyn bevel eene wonderlyke ark bouwen (die gy gezien hebt); om hem zelven en zyn huisgezin te behouden van het algemeen verderf dat over de waereld besloten was. Naauwlyks is hy met de menschen en dieren die ten leven bestemd zyn in de ark gegaan, en rondom beveiligd, of de hemel zet alle zyne sluizen open, en het regent dag en nacht; alle de onderaardsche bronnen barsen los, de oceaan verlaat zyne oevers, tot het water boven de hoogste bergen slygt. Dan wordt deze Paradyshuevel door het geweld der golven van zyn' grondslag geligt, en door den gehorenden vloed met al zyne groente vernield

en zyne boomen ontworteld, door den magtigen froom in den afgrond gefleept; en een zout en woest eiland vat wortel daarin, hetwelk de zeehond, de walyfch en de meeuw bezoeken, om u te leren dat God aan geen plaats heiligheid verbindt, wanneer de menfchen die dezelve bezoeken of bewonen die niet zelf bezitten. Zie nu wat verder wezen zal."

Hy zag op, en befpeurde dat de ark op de thans vallende wateren dreef; want de regenwolken waren door een' fcherpen noordenwind verdreven, wiens drogende adem het aangezicht des zondvloeds vol rimpels had geblazen, en de heldere zon fcheen op den wyden waterfpiegel, en dronk dorstig met groote teugen de golven, het geen de wateren van een ftand meir door eene zachte ebbe deed vallen, die zagt onder den afgrond wegfloop, wiens diepte thans zo wel haare fluizen gefloten had als de Hemel zyne vengfters. De ark dryft thans niet meer, maar fchynt op den top van een' hoogen berg te ftaan. Reeds komen de toppen der bergen als rotfen ten voorfchyn; met gedruis flullen de ftroomen van daar naar de terug wyken.

de zee. Een rave vliegt uit de ark, en na hem een ge-
 trouwer bode, eene duif, die eens, en nogmaals uitge-
 zonden wordt om een' groenen boom en veiligen bodem
 te zoeken, waarop men den voet kan zetten. Ten twee-
 den maale kwam zy met een' olyftak, ten teken van vrede,
 te rug; en nu komt de drooge bodem ten voor-
 fchyn; de oude gaat met al zyn gevolg uit de ark, heft
 de handen op en richt het godvruchtig oog daakbaar ten
 hemel; boven zyn hoofd ziet hy eene danuwende wolk,
 en in de wolk een' grooten boog van drie lieflyke kleuren
 in eene lagchende orde betekenende de vrede met God en
 een vernieuwd verbond; waardoor Adams hart, eerst zo
 bedrukt, zeer verblyd wierd, en hy zyne vreugd dus te
 kennen gaf:

„ O Gy, die toekomende dingen my kunt voorstellen
 als de tegenwoordigen! Hemelfche leeraar! ik herleef op
 dit laafte gezigt, verzekerd zynde dat de menschen met
 alle de fchepfelen leven en hun zaad zal behouden worden.
 Veel minder beklag ik thans eene verwoeste waereld met
 bedorven menschen dan ik my verblyd over één' man zo

volkomen en zo rechtvaardig, dat God hem waardig bed vindt om van hem eene andere wereld te laten aftammen, en al zyne grimmigheid te vergeten. Maar zeg, wat betekenen die gekleurde streepen aan den Hemel, als de wenkbrauw van God die thans bevredigd is? Of dienen zy als een bloemfestoem om de Vochtige zoomen van dezelfde waterwolken op te houden, opdat zy niet van nieuws los laten en de aarde overstromen?"

Waarop de Aartsengel zeide: „Gy hebt de waarheid vermoed; zo gewillig laat God van zyn' wrekendē toorn af, offchoon het nog kort geleden hem om de menschen berouwd heeft en zyn hart griefde, wanneer hy, om laag ziende, de geheele aarde met misdryf vervuld en alle vleesch in zynen weg verdorven vond. Doch na derzelve verdelging zal één rechtvaardige zo veel genade in zyne oogen vinden, dat hy belooft het menschedom niet uit te roeijen, en een verbond maakt dat hy de aarde nooit weder door water verdelgen, of de zee haare oevers doen verlaten, of door regen de wereld met menschen en diegen verdrinken zal; maar wanneer hy eene wolk over de

aarde brengt, zal hy daarin zyn' driekleurigen boog stel-
len, opdat ieder die hem ziet zich zyn verbond herinne-
re. Dag en nacht, tyd van zaaijen en tyd van oogften,
hitte en koude zullen hunne afwisseling behouden, tot dat
het vuur alles reinigt, beiden hemel en aarde, waar de
rechtvaardige wonen zal.

TWAALFDE GEZANG.

Gelyk een reiziger, die toch op den middag rust, met welk een' spoed hy ook reist, zo vertoefde de Aartsengel hier tusfchen eene verwoeste en eene herstelde waereld, of Adam hem ook mogt invallen; daarop varvolgde hy met een' lieflyken overgang zyn verhaal.

„Dus hebt gy eene waereld zien beginnen en eindigen, en den mensch als uit een' tweeden ftam voortkomen. Veel hebt gy nog te zien, maar ik befpeur dat uw fterfelyk gezigt verdonkert: godlyke dingen moeten noodwendig de menschlyke zintuigen overweldigen en afnatten. Daarom

wil ik verhalen wat verder geschieden zal: geef also behoorlyk acht, en luister.

Deze tweede oorsprong der menschen zal, zo lang derzelver getal nog klein, en de schrik des grootengerichts nog versch in hun gemoed geprent is, de Godheid vrezen, hun leven wyden aan het geen rechtvaardig en goed is, en zich allengs vermenigvuldigen; zy zullen het veld bebouwen, en overvloedige oogsten van koren, wyn en oly infamelen, en van hunne kudden somtyds eeu' fliet, lam of ram offeren, en rykelyk wynen plengen, op heilige feesten zich verlustigen, en lang in vrede wonen by huisgezinnen en stammen, onder het bestier hunner vaderen, tot 'er iemant met een eezuchtig hart zal opstaan, die, niet vergenoegd met de schoone gelykheid, den broederlyken rang, zich wederrechtlyk de opperheerschappy over zyne broeders aanmatigen, en de eendragt en de wet der natuur van de aarde verbannen zal; de jagt, op menschen, niet op dieren, zal zyn vermaak zyn; door oorlog en vyandige listen zal hy de geenem verdelgen, die weigeren zich aan zyn dwanggebied te onderwerpen. Daarom zal hy

voor den Heere een geweldige jager genaamd worden, om zo den Hemel te trotseren, of van den Hemel de tweede haerschappy te vorderen; van wederspannigheid zal hy zyn' naam ontfenen, offchoon hy anderen van wederspannigheid beschuldigt. Hy zal met eene hende, die de zucht om met hem of onder hem te heerschen veréénigd heeft, van Eden naar het westen trekkende, eene vlakke vinden, waarin een zwarte pektroom van onder den grond, als uit den mond der hel, opkookt. Van tjschelsteenen en deze stof beproeven zy eene stad en een' toren te bouwen, wiens spits tot den hemel reikt, om zich een' naam te maken, opdat, wanneer zy in vreemde landen verspreid zyn, hunne gedachtenis niet in vergetelheid gerake, onverschillig of zy eene goede of eene kwaade vermaardheid verwerve. Maar God, die dikwyls nederdaalt, om ongezien de menschen te bezoeken, en hunne woonsteden doorwandelt, om acht te slaan op hunne verrichtingen, bemerkt zulks naauwlyks, of hy daalt neder, om de stad te zien, eer nog de toren de torens des hemels bereikt, en tot hunne bespotting zendt hy een' geest van verwarring

op hunne tongen , om hunne oorspronglyke taal te verdelgen , en in derzelve plaats een vreemd mengfel van onbekende woorden te doen ontfaan. Dadelyk ontftaat 'er onder de bouwers een verward gefnap , zy roepen elkander zonder elkander te verftaan , tot zy heesch zyn , en allen in woede op elkander aanvallen , dewyl zy denken dat de eene den anderen befpot. Er was een groot gelagch in den heme' , en alles zag naar om laag , om de verwarring te zien en het gedruis te horen. Dus wierd de bouw belagchelyk , en het werk verwarring genaamd.

Waarop Adam , vaderlyk vergramd , dus uitriep : „ O Affchuwlyke zoon ! zich dus boven zyne broeders te verheffen , zich eene heerfchappy aan te matigen , die God geenszins gaf ! Hy gaf ons slechts eene volfrefte heerfchappy over de dieren , vifchen en vogels , maar maakte den mensch nimmer heer van den mensch ; dezen tytel behield hy voor zich zelve alleen ; en laat den mensch onafhangelijk van den mensch. Doch deze overweldigter verheft zich niet alleen boven den mensch , maar vermeet zich bovendien met zyn' toren God zelve te belegeren en uit te da-

gen. Ongelukkige! hoe zal hy zo hoog voedsel bekomen om zich zelve en zyn vermetel leger te onderhouden, daar, waar de dunne lucht boven de wolken zyne ingewanden verdroogt, en hem de honger naar adem, zo niet de honger naar brood verteert?"

Michael zeide: „Met recht veraffchuwt gy dien zoon, die zulk eene storing van den gerusten toestand der menschen veroorzaakte, en de redelyke vryheid poogde te onderdrukken. Maar weet dat de waare vryheid, sedert gy gevallen zyt, reeds verloren is gegaan; zy woont altyd samen met de gezonde reden, en is nimmer van haar te scheiden. Wordt de reden by den mensch verdonkerd, of gehoorzaamt hy haar niet, dadelyk bekomen ongeregelde begeerten en woeste driften de heerschappy over de reden, en brengen den tot dus verre vryen mensch in flaverny. Daarom, wanneer hy gedooft dat onwaardige driften in hem heerschen over de vrye reden, geeft God door een rechtvaardig oordeel hem geweldige meesters, die hem ook van de uitwendige vryheid beroven. De dwingelandy is noodzaaklyk, offchoon de dwingelanden daar

door niet te verontschuldigen zyn. Echter zullen fomtyds volkeren zo laag van de deugd (die de reden is) zinken, dat geen onrecht, maar recht, en een noodlottige vloek hen van hunne uitwendige vryheid berooft, wanneer zy hunne inwendige verloren hebben. Getuige de oncerbiedige zoon van hem die de ark bouwde, die voor den hoon, zyn' vader aangedaan, den verschriklyken vloek over zyn ondeugend geflacht hoorde uitspreken, dat het een knecht der knechten zyn zou. Dus zal deze latere, gelyk de vroegere waereld van kwaad tot erger vervallen; tot God, eindelyk door hunne smoodheden vermoeid, zyn heilig aangezicht van hen afwendt, besluitende hen op hunne verdorven wegen te laten voortwandelen, en een byzonder volk uitkiest van alle de overigen, dat hem zal aanroepen; een volk, het welk uit een' gelovig' man afftamt, die aan deze zyde van den Eufraat in afgodendienst is opgevoed. ó! Dat menschen (kunt gy het geloven?) zo dwaas kunnen worden, dat zy terwyl de vaders nog leefden, die den zondvloed ontkwamen, den levendigen God verzaken, en vervallen tot het aanbidden van hun eigen werk in hout

en steen! Maar de Hoogste verwaardigt zich door middel van een gezicht hem verre van zyn' vaders huis, zyn geslacht en valsche goden te roepen naar een land het welk hy hem zal tonen; uit hem zal een magtig volk ontstaan, en zyn zegen zal zodanig op hem rusten, dat in zyn zaad alle volkeren gezegend zullen zyn. Hy gehoorzaamt sfipt, niet wetende naar wat land hy gevoerd zal worden, gelooft hy echter vast. Ik zie, maar gy kunt het niet zien, met welk een geloof hy zyne goden, zyne vrienden; en zyn vaderland, Ur in Chaldea, verlaat. Thans doorwaadt hy de ondiepte van Haran; hem volgt eene talryke kudde van runderen en schaapen en eene menigte dienstknechten; hy trekt niet arm heen, daar hy alle zyne bezittingen den God vertrouwt, die hem naar een onbekend land geroepen heeft. Thans bereikt hy Kanaän. Ik zie zyne tenten omstreeks Sichem en in de naburige vlakten van Moria opgeslagen. Hier ontvangt hy volgens Gods belofte dit gantsche land tot een geschenk voor zyne nakomelingschap; van het noorden van Hemath tot de woestyn ten zuiden (ik noem de oorden by hunne naamen die thans nog zonder naam

zyn), van het oosten van Hermon tot de gróote westerfche zee. Zie hier den berg Hermon en gintsch de zee (houd beiden plaatfen in het gezigt die myn vinger u aanwyst) aan het strand de berg Carmel, hier de uit dubbele bronnen spruitende Jordaan, de waare grensfcheiding des lands ten oosten. Maar zyne zoonen zullen in Sineir wonen, in deze lange ketens van bergen. Merk op dat alle volken der aarde in zyn zaad gezegend zullen zyn; door dat zaad wordt uw groote Verlosfer bedoeld, die de slang den kop zal vermorsfelen, het geen u omftandiger geöpenbaard zal worden. Deze gezegende aartsvader, dien laatere tyden den gelovigen Abraham zullen noemen, teelt een' zoon, en deze zoon een' kleinzoon hem gelyk in geloof, in wysheid en roem. De kleinzoon, met twaalf zoonen gezegend, trekt uit Kanaän naar een land, naderhand Egypte genaamd, doorsneden door de rivier de Nyl; zie waar zy loopt en zich door zeven mondingen in de zee stort. In dit land komt hy, door een' jonger' zoon genodigd in een' tyd van hongersnood, een zoon, wiens voortrefflyke daaden hem tot den tweeden in Pharao's ryk

verheven hebben. Hier sterft hy, en laat een geslacht na dat weldra tot een volk aangroeit, en daardoor een' volgende koning verdacht wordt, die de groote vermeerdering tracht te beletten, als voor vreemdelingen te talryk; van gasten maakt hy hen tot slaaven, en doodt hunne manlyke kinderen, op twee broeders na; deze twee broeders heten Mofes en Aaron; zy worden door God gezonden om zyn volk uit de flaverny te rug te vorderen, en hetzelfde, met roem en buit beladen, naar het beloofde land te geleiden. Maar de trotsche dwingeland, die hunnen God niet erkent, en zyne gezanten niet acht, moet door wonderen en zwaare plaagen gedwongen worden. Het water verandert in bloed; vofchen, luizen en springhaanen vervullen zyn paleis en het gantsche land met walgen afchuw; de pest vernielt zyn vee; booze zweeren en etterbuilen verteren het vleesch van hem en zyn volk; donder, met hagel en vuur vermengd, verscheurt de Egyptifche lucht, wentelt fiffende over de aarde, verflindende alles wat hy aanroert: wat hy niet verteert, kruid, vruchten of groenten, wordt door een' donkeren zwerm

Springhaanen vernield, en op den bodem blyft niers groens. Duisternis bedekt het gantsche land, eene tastbare duisternis, en duurt drie dagen lang; eindelyk moeten alle de eerstgeborenen van Egypte den dood ondergaan. De rivierdraak, ten laatsten door tien wonden getemd, veroorloft de vreemdelingen te laten trekken; zyn verstokt hart wordt dikwyls vermurwd, maar telkens weder verhard, even als ys na den dooi; en offchoon hy hen heeft laten gaan, jsagt hy hen toch na in zyn' toorn, tot eindelyk de zee hem met zyne krygsknechten verzwelgt, maar zy trekken 'er door als over droog land, tuschen twee crystallen muren. Zo stonden de wateren, door den staf van Moses verdeeld, tot de verlosteden den anderen oever bereikten. Zulk eene wonderdadige magt zal God zyne heiligen verlenen; hy zelf zweeft in den engel voor hen heen, die by dag in eene wolk en 's nachts in eene vuurclom hen vooruit gaat, om hen op hunnen togt te geleiden, en van achteren te beschermen, inmiddels de verbitterde koning hen vervolgt; de gantsche nacht door vervolgt hy hen, maar de duisternis belet hem tot den

morgen hen te naderen. Thans ziet God uit de vuurcolom
 en de wolk neder, brengt verwaring in het leger, en
 verbreekt de raderen der wagens. Op zyn bevel strekt
 Mofes andermaal zyn' magtigen staf uit over de zee, en
 de zee gheoorzaamt zyn' staf: de golven storten zich op
 de gelederen en verzwelgen het heir. Het uitverkoren
 volk trekt langs het strand nu veilig naar Kanaän door de
 woestyn, maar niet langs den kortsten weg, opdat des-
 zelfs aantogt de Kanaäniten niet tegen hen op de been
 brenge, of de kryg hen niet affchrikke, waarin zy on-
 ervaren zyn, en de vrees hen niet naar Egypte te rug
 dryve om aldaar liever een onroemryk leven en slaverny
 te verkiezen (want het leven is edelen en onedelen aan-
 genaamer dan lauweren, wanneer snelheid hen niet ten
 ftryd voert). Zy zullen ook dezen by hunne verwyling in
 deze uitgestrekte wildernis winnen; aldaar zullen zy hun
 staatsbestuur grondvesten, en hunnen grooten raad kiezen
 onder de twaalf stammen, om naar vastgestelde wetten
 hen te regeren. God zelf zal van den berg Sinai (wiens
 rokende top by zyne nederdaling zal sidderen) met dander

en bliksem en onder het geluid van trompetten hen wetten geven; ten dele betreklyk tot de burgerlyke rechtsoefening, ten dele betreklyk tot de offergebruiken, om hen door beelden en schaduwen te onderrichten hoe het toekomstig zaad de slang den kop zal vermorselen, en door welke middelen hy 's menschen verlossing voltoojen zal. Maar de stem Gods is voor sterflyke ooren verschriklyk: daarom bidden zy dat Moses in het toekomstige hen zyn' wil moge verkondigen, en de schrik ophouden. Moses stemt in hun verzoek, onderricht dat 'er geen toegang tot God is zonder Middelaar, wiens verheven ampt Moses thans figuurlyk bekleedt, om een' grooteren in te voeren, wiens dag hy zal verkondigen, en alle propheeten zullen in hunnen tyd de dagen van den grooten Mesias bezingen. De wetten en gebruiken nu vastgesteld zynde, heeft God zulk een welgevallen in den mensch die zyn' wil gehoorzaamt, dat hy onder hen den tabernakel beveelt op te richten; de Eenige Heilige woont onder de sterfelingen. Volgens zyn voorschrift wordt een heiligdom van cederhout gebouwd, met goud overtrokken, waarin eene

arke en in de arke zyn getuigenis, het gedenkteken van
 zyn verbond; een verdoendekfel van het zuiverste goud
 ligt tusfchen de vleugelen van twee vlammende Cherubim;
 zeven lampen branden aanhoudend in een' fchitterende gor-
 del, en verbeelden de hemelfche vuuren. Boven de tent
 zal by dag eene wolk, en by nacht een fchitterende glans
 rusten, die flechts wanneer zy reizen verdwynt. Einde-
 lyk komen zy, door zyn' engel geleid, in het land dat
 hy Abraham en zyn zaad beloofd heeft. Het overige ware
 te lang om te verhalen, hoe veele veldflagen geleverd,
 hoe veele koningen verdreven en koningryken overwonnen
 zullen worden, of hoe de zon midden aan den hemel een'
 geheeln dag zal ftill staan, en de nacht niet naar gewoon-
 te nadert, op de bevelende ftem van een' mensch: Zon!
 ftill ftill in Gibeon, en gy maan! in de vlakte van Afalon,
 tot Israël zegeviert! — (want zo zal de derde na Abraham,
 de zoon van Ifaac, heten, en na hem zyn geheel ge-
 flacht, het welk Kanaan zal veroveren.)”

Hier viel Adam hem in de rede. „ô Gezant des He-
 mels! verlichter van myne duisternis! heerlyke dingen

hebt gy my ontdekt! inzonderheid het geen den gelovigen Abraham en zyn zaad betreft. Thans vind ik eerst dat myn oog wezenlyk geöpend en myn hart veel geruster is, het welk zich beängstigde met het denkbeeld wat 'er van my en het geheele menschdom zou worden; maar thans zie ik den dag dat alle volkeren gezegend zullen worden; eene gunst, die ik niet verdiende, dewyl ik verboden kennis zocht door verboden middelen. Doch dit begryp ik nog niet, hoe dezen, onder wie God zich verwaardigt op de aarde te wonen, zo veele en zulke verschillende wetten gegeven zyn. Zo veele wetten vooronderstellen zo veele misdaden: hoe kan God onder zodanigen wonen?"

• Michaël zeide hierop: „Twyfel niet dat 'er ook misdryven onder hen zullen plaats hebben, dewyl zy uit u gesproken zyn, en dus worden hen wetten gegeven om hen hunne natuurlyke verdorvenheid te tonen, doordien de zonde zich tegen de wet verzet; dat, wanneer zy zien dat de wet de zonde wel ontdekken, maar niet weg nemen kan, door de zwakke schaduwverzoening van stieren en

bokkenbloed , zy daaruit mogen afleiden dat 'er eenig
 kostbaarder bloed voor den mensch moet betalen , het bloed
 des rechtvaardigen voor den onrechtvaardigen , opdat zy
 in zodanig eene rechtvaardigheid , die zy door het geloof
 ook deelachtig worden , rechtvaardiging by God en vrede
 des gemoeds mogen vinden , het geen de wet hen door
 plegtigheden niet geven kan , daar de mensch het zedelyk ge-
 deelte der wet niet kan volbrengen , en toch zonder hetzelfde te
 volbrengen kan hy niet leven . Zo schynt de wet onvol-
 komen , gegeven met oogmerk om de menschen eerst in
 de volheid des tyds aan eene betere overéénkomst over te
 laten , na dat zy door schaduwbeelden tot de waarheid ,
 van het vleesch tot den geest , van strenge wetten tot
 vrye genade , van slaafsche tot kinderlyke vrees , van wer-
 ken der wet tot werken des geloofs zyn gebragt gewor-
 den . Daarom zal geenszins Moses , offchoon zeer door
 God bemind , zyn volk , als slechts een dienaar der wet ,
 niet in Kanaän geleiden , maar Jofua , door de Heidenen
 Jesus genaamd , die den naam en het ampt van hem be-
 komt die de vyandige slang zal overwinnen , en den zwaer-

vende mensch eindelyk uit de woestyn der waereld behouden in het eeuwige Paradys zal brengen. Middelerwyl zullen zy in hun aardsch Kanaän lang wonen en welvaren. Echter zal de zonde des volks de vrede floran, en God tergen om hen vyanden te verwekken, van welken hy hen zal redden zo dikwyls zy berouw hebben, eerst onder rechters, vervolgens onder koningen, waarvan de tweede, door godvrucht zo wel als door dappere daaden beroemd, eene onherroeplyke belofte zal ontfangen dat zyn thron voor altyd zal bestaan. Alle propheeten zullen verkondigen dat uit den koninglyken stam van David (dus noem ik dezen vorst) een zoon spruiten zal, het zaad der vrouw, u verkondigd, Abraham verkondigd als den geen op wien alle volkeren vertrouwen, en de koningen verkondigd als de laatste der koningen, wiens regering nimmer eindigen zal. Maar eerst moet nog eene lange reeks van koningen volgen. Zyn naaste erfgenaam, beroemd door wysheid, zal de bondkist, d'e tot hiertoe in eene tent stond, in een' prachtigen tempel plaatsen. Zy, die hem opvolgen, zullen ten deele als goede, ten deele

als kwaade vorften bekend flaan; het getal der kwaaden is nogthans het grootst. Snoode afgodery en andere misdaden des volks vertoornen God dermate, dat hy hen verlaat, en hun land, hunne flad, zyn' tempel en zyne heilige ark met alle gewyde gereedschappen aan de trotsche flad ten buit geeft, wier hooge muuren gy door de spraakverwarring onvoltooid gelaten hebt gezien, en die deswegens Babylon genaamd wierd. Hier laat hy hen zeventig jaaren in gevangenschap wonen; vervolgens ontslaat hy hen, zich het verbond herinnerende dat hy David bezwoeren heeft, en het welk zo vast staat als de dagen des Hemels. Wanneer zy met verlof van de koningen hunne meesters, door Gods beffel, Babylon verlaten hebben, herbouwen zy het eerst het huis Gods, en leven eenigen tyd in een' gematigden staat, tot dat zy in rykdom en menigte toenemen en zich in partyen verdelen. Onder de priesters ontstaat het eerst tweedragt, onder mannen die het altaar bedienen en die het meest de vrede moesten trachten te bewaren; hun twist befmēt den tempel; cindeelyk bemagtigen zy den scepter, slaan geen acht op Da;

wids zoonen, en geven de heerschappij aan een' vreemde-
 ling, zodat de ware gezalfde Koning Mesias van zyn
 recht beroofd geboren wordt. Doch by zyne geboorte ver-
 kondigt eene ster, nooit te voren aan den hemel gezien,
 zyne komst, en geleidt de oosterfche wyzen, die zyne
 geboorteplaats zoeken, om hem wierook, myrre en goud
 te offeren; een heerlyke engel verkondigt de herders, op
 het veld by nacht de wacht houdende, zyne geboorte-
 plaats; zy spoeden zich met blydschap derwaarts, en
 hooren aldaar een choor van Engelen zyne geboorte be-
 zingen. Eene maagd is zyne moeder, maar zyn oorsprong
 de kragt des allerhoogsten. Hy zal zyn' erflyken throno
 bestygen; zyn ryk met de einden der aarde en zyne heer-
 lykheid met de hemelen begrenzen.*

Hy zweeg, en zag Adam van zulk eene blydschap over-
 stelp, dat hy, even als van droefheid, schier in traanen
 versmolten ware, had hy zynen boezem niet door deze
 woorden lucht gemaakt:

„ O Verkondiger van blyde boodschappen! Vervul
 der laatste hoop! thans begryp ik duidelyk wat myne

stoutste gedachte dikwyls vergeefs gezocht hebben; waarom onze groote verwachting het zaad der vrouw genoemd wordt. Heil u, Moedermaagd, hoog in de liefde des Hemeis verheven! En toch zult gy eens uit myne lendenen ontstaan, en uit uwen schoot de Zoon des Allerhoogsten; zoo wordt God met den mensch veréend. Noodwendig moet thans de slang de vermorfeling van haaren kop met doodlyke smart verwachten. Zeg, waar en wanneer zal de stryd plaats hebben? welk een slag zal des overwinnaars verfenen wonden?"

Waarop Michaël antwoordde: „Droom niet dat hun stryd een tweegevecht is, en plaatslyke wonden aan kop en verfenen zullen toegebracht worden. Geenszins veréenigt de Zoon menschheid en Godheid om met meer kracht uwen vyand te verslaan; want zo wordt Satan niet overwonnen, wiens val uit den Hemel, eene grootere wonde, hem toch niet belet heeft u eene doodlyke wonde toe te brengen, welke hy die komen zal, uw Verlosfer, zal genezen, niet door de verdelging van Satan, maar door de verdelging van zyne werken in u en in uw zaad.

Dit kan ook niet anders geschieden dan door de vervulling van het geen gy verzuimd hebt, door gehoorzaamheid aan de wet van God, die u op doodstraffe opgelegd wierd, door het ondergaan des doods, de straf die op uwe overtreding stond en op de misdaden die uit de uwe zullen ontstaan. Zoo alleen kan de Hoogste Gerechtigheid verzoend worden. Hy zal de wet van God stipt vervullen door gehoorzaamheid zo wel als door liefde, — offchoon de liefde alleen haar reeds vervult. Hy zal uwe straf ondergaan; hy komt in het vleesch tot een smadelyk leven en een' gevloekten dood; doch verkondigt het leven aan allen die in zyne verlossing geloven, en wat zyne gehoorzaamheid verwerft bekomen zy door geloof, zyne verdienste behoudt hien, niet hunne eigen, hoe met de wet ook overéénkomstige werken; waar hy zal gehaat, gelasterd, gevangen, terechtgesteld, tot een' schandelyken en gevloekten dood veroordeeld, door zyn eigen volk aan het kruis genageld en gedood worden, om dat hy het leven brengt; maar hy nagelt tevens uwe vyanden, de wet die tegen u is om de zonden des geheelen menschedoms

met zich aan het kruis; zy worden met hem gekruisigd; op dat zy de geenen die zich op zyne verdienften verlaan niet meer schaden. Zo sterft hy; doch weldra staat hy weder op; de dood zal niet lang magt over hem hebben: eer het licht des derden dags verschynt zal de morgenster hem uit het graf zien verryzen, zoo frisch als de aanbreekende morgen; de losprys is betaald, die den mensch van den dood bevrydt; zyn dood voor den mensch biedt velen het leven die het niet verachtloozen en de weldaad aannemen, door een geloof niet ledig aan goede werken. Deze godlyke dood vernietigt uw vonnis, den dood dien gy gestorven zoudt zyn, door de zonde voor altyd van het leven beroofd; deze dood zal Satan den kop vermorselen, zyne kracht verlammen, den dood en zonde, zyne twee sterkste wapenen, vernielende; en zy drukt hem hare doornen veel dieper in het hoofd dan de tydlyke dood den overwinnaar en hen die hy verlost de versenen wondt, een doodgelyke slaap, een zachte overgang tot een onsterfelyk leven. Doch na zyne opstanding zal hy niet langer op aarde verkeren dan om zich een*

zekerem tyd aan zyne discipelen te vertonen, die in zyn leven hem bestendig volgden, die hy bevelen zal alle volkeren te onderwyzen in hetgeen hy hen geleerd heeft, hunne verlossing; en de genen die in hem geloven te dopen in den voorbyvloeienden stroom, tot een teken dat zy van de smet der zonde gereinigd, tot een heilig leven gewyd, en des noods tot den dood bereid zyn dien de Verlosser gestorven is. Alle volkeren zullen zy onderwyzen; want van dien tyd af wordt niet alleen de zoonen uit Abrahams lendenen zaligheid verkondigd, maar de zoonen van Abrahams geloof, waar zy zich op de aarde bevinden: zo zullen alle volkeren in zyn zaad gezegend worden. Dan zal hy in zegepraal tot den hemel der hemelen opvaren, zegevierend in de lucht over zyne en uwe vyanden, de slang, den vorst der lucht, zal hy overwinnen en in ketenen door zyn ryk rondflépen en daar verbaasd laten liggen; dan zal hy ingaan tot de heerlykheid en zyne zitplaats hernoemen aan Gods rechterhand, verheven boven alle naamen in den hemel, van daar zal hy komen, wanneer de waereld ter ontbinding ryp is, met heerlykheid en

magt om te oordelen levenden en dooden om de ongelo-
vige dooden te straffen, maar zyne gelovigen te belonen,
en hen in zaligheid te ontvangen, in den hemel of op de
aarde, want dan zal de aarde een Paradyz zyn, eene veel
gelukkiger plaats dan dit Eden, en veel gelukkiger da-
gen."

Zo sprak de aartsengel, en hield op toen hy tot het
gewichtigste tydftip der waereld gekomen was. Onze stam-
vader, met blydfchap en verwondering vervuld, verving
hem aldus:

„ô One'ndige, onmeetlyke goedheid! dat al dit goe-
de uit het kwaade zal voortspruiten, en het kwaad in goed
verkeren! Wondervoller dan het wonder dat by de fchep-
ping het eerst het licht uit de duisternis voortbragt!
Thans sta ik in twyfel, of ik berouw zal hebben van de
zonde die ik gedaan en veroorzaakt heb, dan of ik my
verblyden zal dat zo veel goeds daaruit ontftaat, meer eer
voor God, meer genade voor den mensch van God, wiens
toen ontwapend is. Maar zeg my, daar onze Verlofer
ten hemel opvaart, hoe zal het met de weinige geloven

gaan, die hy onder de ongelovige schare der vyanden van de waarheid achterlaat? Wie zal dan zyn volk geleiden en verdedigen? Zal men zyne volgers niet nog erger behandelen dan men hem behandeld heeft?"

„Voorzeker zal men zulks," zeide de engel; „maar hy zal de zynen een' trooster van den hemel zenden, de belofte des Vaders, die zyn' Geest in hen zal doen wonen en de wetten des geloofs, dat door de liefde werkt, in hunne harten zal schryven, om hen in alle waarheid te leiden, en ook met geestlyke wapens wapenen, in staat om de aanvallen van Satan te wederstaan, en zyne vorige pylen uit te bluschen; wat de menschen tegen hem doen, niet verschrikt, zelf niet voor den dood, een inwendige troost beloont hen voor zodanige kwellingen, die zy zo geduldig verdragen, dat zelfs hunne woeste vervolgers daarover verbazen, want de Geest eerst over de Apostelen uitgestort, (die hy zendt om het evangelium allen volkeren te verkondigen,) en vervolgens over alle gedoopten, zal hen met wondere gaven beschenken; zy zullen alle taalen spreken en alle wonderen doen, die

hun Heer vóór hen gedaan heeft. Alzo zullen zy uit alle volkeren groote schaaren winnen, die met verrukking de blyde boodschap van den Hemel ontvangen. Wanneer zy eindelyk hun ampt vervuld, hunne loopbaan ten einde gebragt hebben, en hunne leer en geschiedenis in geschrift gesteld is, sterven zy, Maar in hunne plaats, als zy niet meer zyn, zullen wolven als leeraars komen, verschurende wolven, die alle de heilige verborgenheden des Hemels tot hun eigen voordeel zullen verdraaijen naar hunne gierigheid en eerzucht, en de waarheid, met bygelovigheden en overleveringen bevelekt, zal alleen in deze schriften zuiver bewaard blyven, maar die niemand dan door den Geest verstaat. Alsdan zullen zy zich trachten te verheffen door naamen, ampten en tytels, en met dezen waereldlyke magt te verbinden, schoon zy voorwenden slechts eene geestlyke uit te oefenen; zy zullen zich den Geest Gods alleen toeëigenen, dien hy alle gelovigen belooft en geeft; door deze aanmatiging zullen geestlyke wetten ieders geweten met tydlyke magt dwingen, die niemand in de godlyke schriften vindt noch de

Geest in het hart prent. Wat willen zy toch anders dan den Geest der genade zelve dwingen en deszelfs gezellin, de vryheid, kluisteren? wat anders dan zyne levendige tempels door het geloof gebouwd, afbreken, die staan moeten door eigen, en niet door een' anders geloof? Want wie kan op de aarde tegen het geloof en het geweten voor onfeilbaar gehouden worden? Menig ondertusfchen zal zich dit vermeten. Daaruit zal eene zwaare vervolging ontstaan, tegen allen die volharden God in geest en waarheid te dienen; de overigen, verre het grootste gedeelte, zal wanen dat de godsdienst in uiterlyke plegtigheden en gebruiken bestaat; de waarheid zal, met lasterpylen doorboord, de aarde ontwyken, en de werken des geloofs zullen zelden gevonden worden. Zoo zal de waereld handelen; den vroomen kwaadwillig, dien boozen goedgunstig; zy zal onder haar' eigen last zuchten tot de dag van vergelding voor den rechtvaardigen, en van straf voor den boozen verschynt, by de wederkomst van hem dien God u kortelings beloofd heeft, het zaad der vrouw, u toenmaals duister verkondigd, maar dien

gy thans duidelyk kent als uwen Zaligmaker, uwen Heer. Hy komt eindelyk in de wolken, omringd van den glans des Vaders, om Satan met zyne verdorven waereld te verdelgen, en vervolgens uit den verbranden klomp, nu gezuiverd en verfynd, nieuwe hemelen en eene nieuwe waerde te scheppen, eene eindelooze eeuw, gegrond op gerechtigheid, vrede en liefde, om vruchten te dragen van blydschap en eeuwigen zegen."

"Hy zweeg, en Adam hervatte ten laastten: „ô! Hoe spoedig heeft uwe voorspelling, gezegend ziener! deze voorbygaande waereld gemeten tot de tyd vaststaat! Buiten dezelve is het alles afgrond, eeuwigheid, wier einde geen oog kon bereiken! Grootlyks onderricht zal ik van hier scheiden, met een gerust gemoed; ik heb myne volheid van kennis zo veel ik bevatten kon; het ware dwaasheid als ik naar eene grootere maat streefde. Ik weet voortaan dat gehoorzaamheid het best is; den eenigen God niet ontzag te beminnen, steeds als in zyne tegenwoordigheid te wandelen, altoos op zyne Voorzienigheid te vertrouwen en van hem alleen af te hangen.

Barmhartig is hy over alle zyne werken; met goed overwint hy het kwaad, en volvoert groote dingen door kleine middelen; door zwak geachte middelen werpt hy wereldsche sterkte neder, en wereldsche wyzen door eenvoudige vroomen. Dat voor de zaak der waarheid lyden sterkte ter hoogste overwinning, en de dood voor de gelovigen de poort des levens is, heb ik uit het voorbeeld geleerd van hem, dien ik thans voor myn' eeuwig gezegenden Verlosfer erken."

Waarop insgelyks voor de laatste maal de engel hervatte: „Dit geleerd hebbende, hebt gy den top van alle kennis bereikt; gy kunt niets hooger hoopen, al kende gy ook alle sterren by haare naamen, alle de hemelfche krachten, alle de geheimen des afgronds, alle de verichtingen der natuur, of de werken van God in den hemel, in de lucht, op de aarde of in de zee, en al bezat gy alle de schatten der waereld en alle de ryken onder ééne heerschappy vereenigd; maar voeg by uwe kennis goede werken, geloof, deugd, geduld, matigheid en liefde, welke naderhand liefdadigheid, de ziel van het

overige, genaamd zal worden dan zult gy dit Paradyſ niet met ſnart verlaten, maar een Paradyſ in u bezitten dat veel gelukkiger is. Laat ons dierhalven thans van dezen top onzer beſchouwing afdalen; want het juiste uur eischt ons vertrek van hier, zie de wachters, die ik op gintschen heuvel geſield heb, wachten op uw vertrek; het vlammend zwaard aan hunne ſpits glinſtert ſchriklyk tot een teken; langer mogen wy niet vertoeven. Ga, wek Eva, ik heb haar ook door zoete droomen, die haar alles goeds voorſpellen, gerust geſield, en haaren grest tot eene zachte onderwerping bereid. By gelegenheid kunt gy haar mededeelen wat gy thans vernomen hebt; inzonderheid wat haar geloof kan verſterken, de groote verloſing des geheelen menſchdoms, die door haar zaad zal plaats hebben, door het zaad der vrouw. Zo zult gy nog veele dagen leven, beiden éénſtemmig in het geloof, wel in droefheid en met reden! wegens de bedreven zonden, maar toch ook getroost, wanaceer gy het gelukkig einde bedenkt."

Hy zweeg, en beiden daalden van den heuvel af, toen

zy beneden waren, liep Adam naar het priecel waar Eva te slapen lag; doch hy vond haar wakker, en zy ontving met zagtziinnige woorden hem aldus:

„Ik weet van waar gy komt en waar gy heen gaat; want ook in den slaap is God, en de droomen waarfchouwen. Hy heeft my 'er een' zeer gunftigen gezonden, die my een groot heil verkondigde, toen ik, door smart en angst afgemat, in slaap gevallen was. Maar gaan wy thans: ik wil niet langer toeven. Met u te gaan is hier blyven, zonder u hier te blyven ware van hier gaan: gy zyt my alles, alle plaatfen zyn my aangenaam waar ik met u ben, met u, die om wyne misdadl van hier verbannen wordt. Ik neem dezen troost met my van hier, dat, hoewel alles door my verloren is, ik onwaardige toch met de gunst verwaardigd ben dat het my beloofde zaad alles zal herstellen.”

Zoo fprak onze moeder Eva, en Adam hoorde haar met welgevallen, maar antwoordde niet: de engel stond te dicht by hem, en van den anderen heuvel trokken in fchitterende gelederen de cherubim naar hunnen beftem-

den post, zy zweefden schematend over den grond als nevelen die 's avonds uit een' stroom opflygende, zich over den vochtigen bodem verspreiden, en zich aan de hieken des huiswaarts kerenden landbouwers bechten. Aan hunne spitse ging Gods vlammend zwaard, vreesfelyk glinsterende als eene komeet; door eene fyne verschroeijende hitte en damp, gelyk de luchtstreek van Lybië verzengt, wierd dit gematigd klimaat onstoken. Schielyk greep de engel onze dralende voorouders bij de hand, en leidde hen onmiddelyk naar de oostpoort, en vervolgens den heuvel af naar de beneden liggende vlakke, toen verdween hy. Zy zagen om, en ontdekten dat de geheele oostzyde van het Paradys nog onlangs de zetel van hun geluk, geheel overzwaaid wierd door het vlammend zwaard, en de poort met aklige gestalten en vurige wapenen bezet was. Eenige natuurlyke traanen ontvielen hunne oogen, maar zy wischten die spoedig af. De geheele wereld lag voor hen open, om daarin eene verblyfplaats te kiezen, en de Voorzienigheid was hunne gids. Hand aan hand giagen zy met langzaam schreden uit Eden hunnen eenzaam weg.

Einde van het Twaalfde of laatste Gezang.

D R U K F O U T E N .

- Bl. 251 reg. 20 *staat* Alcinous *lees* Alcinous.
- 354 — 1 *staat* verleider der *lees* verleidende.
- 355 — 9 *staat* naderen *lees* anderen.
- 356 — 1 *staat* Olympius, *lees* Olympias.
- 259 — 15 *staat* arometische *lees* aromatische.
- 362 — 2 *staat* Mirrhen, *lees* Mirthen en reg. 5
staat zal in *lees* zal ik.
- 370 — 7 *staat* deugd *lees* kracht.
- 371 — 18 *staat* waren *lees* ware.
- 372 — 8 *staat* hun, *lees* hem.
- 383 — 19 *staat* gevoelde ik brandende *lees* gevoelde
 ik meer brandende.

